ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

ΓΕΝΙΚΗ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ

Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΣΑΕΚ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2026

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ

Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων

ΣΑΕΚ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2026

ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ «ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗ, ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ»

Συγγραφική ομάδα
Πασχάλης Νικολάου
Γεώργιος Δαμασκηνίδης
Καλυψώ Λάζου-Μπαλτά
Μαρία Καμπέρη
Χριστίνα Σακελλαρίου
Μαρκέλλα Χατζηαναγνώστου

Σύμβουλος μεθοδολογίας ανάπτυξης του εκπαιδευτικού εγχειριδίου
Ανδρέας Παπαδαντωνάκης

Γλωσσική επιμέλεια
Εκδόσεις Σοκόλη

Σχεδιασμός-σελιδοποίηση
Mr. Moschos / WINK DESIGN

Το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού εγχειριδίου της ειδικότητας διαμορφώθηκε από τη συγγραφική ομάδα με βάση μεθοδολογικές προδιαγραφές και ειδικά πρότυπα που επεξεργάστηκε το ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ στο πλαίσιο της Πράξης «ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΟΔΗΓΩΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΙΕΚ)» (κωδικός ΟΠΣ [MIS] 5069281) του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020», που υλοποιήθηκε με σύμπραξη των κοινωνικών εταίρων και, ειδικότερα, από το ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ (επικεφαλής εταίρο της κοινοπραξίας), το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, το ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ, το ΚΑΕΛΕ/ΕΣΕΕ, το ΙΝΣΕΤΕ και τον ΕΟΠΠΕΠ, και συγχρηματοδοτήθηκε από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Κ.Τ.). Το παρόν εκπαιδευτικό εγχειρίδιο αναπτύχθηκε με την ευθύνη του ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ, τα επιστημονικά στελέχη του οποίου παρακολούθησαν και υποστήριξαν τον συντονισμό του έργου σε όλες του τις φάσεις.

Περιεχόμενα

1	Πρόλογος	8
2	Εισαγωγή	10
Α	**Περιγραφή ειδικότητας**	**12**
1	Τίτλος της ειδικότητας και ομάδα προσανατολισμού	12
1 . 1	Τίτλος της ειδικότητας	12
1 . 2	Ομάδα προσανατολισμού (επαγγελματικός τομέας)	12
2	Συνοπτική περιγραφή της ειδικότητας	13
2 . 1	Ορισμός της ειδικότητας	13
2 . 2	Αρμοδιότητες/Καθήκοντα	13
2 . 3	Προοπτικές απασχόλησης στον κλάδο ή τομέα	15
3	Προϋποθέσεις εγγραφής και διάρκεια προγράμματος κατάρτισης	16
3 . 1	Προϋποθέσεις εγγραφής	16
3 . 2	Διάρκεια προγράμματος κατάρτισης	16
4	Χορηγούμενοι τίτλοι-Βεβαιώσεις-Πιστοποιητικά	16
5	Κατατάξεις τίτλων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην ειδικότητα	17
5 . 1	Κατάταξη στην ειδικότητα αποφοίτων άλλων ειδικοτήτων της ίδιας ομάδας προσανατολισμού	17
5 . 2	Κατάταξη αποφοίτων της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης στην ειδικότητα	17
6	Πιστοποίηση αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης αποφοίτων ΣΑΕΚ	18
7	Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων	18
8	Πιστωτικές μονάδες	19
9	Επαγγελματικά δικαιώματα	20
10	Σχετική νομοθεσία	20
11	Πρόσθετες πηγές πληροφόρησης	21
Β	**Σκοπός και προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος κατάρτισης της ειδικότητας**	**22**
1	Σκοπός του προγράμματος κατάρτισης της ειδικότητας	22
2	Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος κατάρτισης	23

Γ Βασικές εκπαιδευτικές προδιαγραφές και αναλυτικό περιεχόμενο του προγράμματος της θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης 27

1 Ωρολόγιο πρόγραμμα 28

2 Αναλυτικό περιεχόμενο προγράμματος θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης 30

2.1 ΕΞΑΜΗΝΟ Α΄ 30

2.1.Α ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ 30

2.1.Β ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΣΤΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ 38

2.1.Γ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ 45

2.1.Δ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ 51

2.1.Ε ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ 58

2.1.ΣΤ ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ 66

2.1.Ζ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΟΦΩΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ 72

2.1.Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ: ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ 79

2.1.Θ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ 86

2.2 ΕΞΑΜΗΝΟ Β΄ 92

2.2.Α ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ 92

2.2.Β ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ 99

2.2.Γ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ 105

2.2.Δ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ 112

2.2.Ε ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ 121

2.2.ΣΤ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΟΦΩΝΗ ΠΟΙΗΣΗ 127

2.2.Ζ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ 133

2.2.Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΥΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ 140

2.3 ΕΞΑΜΗΝΟ Γ΄ 148

2.3.Α ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ 148

2 . 3 . Β ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ 154
2 . 3 . Γ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ 160
2 . 3 . Δ ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ 168
2 . 3 . Ε ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΓΑΛΛΟΦΩΝΗ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ 174
2 . 3 . ΣΤ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ 181
2 . 3 . Ζ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ 187
2 . 3 . Η ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ 194

2 . 4 ΕΞΑΜΗΝΟ Δ΄ 203
2 . 4 . Α ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ 203
2 . 4 . Β ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ 209
2 . 4 . Γ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ 215
2 . 4 . Δ ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ 223
2 . 4 . Ε ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ 229
2 . 4 . ΣΤ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ 237
2 . 4 . Ζ ΚΡΙΤΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ 244
2 . 4 . Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ 250
2 . 4 . Θ Η ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΣΤΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΟ 257

3 Διδακτική μεθοδολογία 263
4 Υγεία και ασφάλεια κατά τη διάρκεια της κατάρτισης 266
4 . 1 Βασικοί κανόνες υγείας και ασφάλειας 266
4 . 2 Μέσα ατομικής προστασίας 266

Δ Προδιαγραφές υλοποίησης πρακτικής άσκησης 267
1 Ο θεσμός της πρακτικής άσκησης 268
2 Οδηγίες για τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η 270
2 . 1 Προϋποθέσεις εγγραφής στο πρόγραμμα πρακτικής άσκησης 270
2 . 2 Δικαιώματα και υποχρεώσεις του/της πρακτικά ασκουμένου/-ης 270
2 . 3 Φορείς υλοποίησης πρακτικής άσκησης 272
3 Ο ρόλος του/της εκπαιδευτή/-τριας της πρακτικής άσκησης 273
4 Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων της πρακτικής άσκησης 274
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Προφίλ εκπαιδευτών/-τριών 279
5 Αναλυτικό περιεχόμενο προγράμματος πρακτικής άσκησης 283
5 . 1 . Α ΑΝΑΓΝΩΣΗ, ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΠΗΓΗΣ 283

5.1.Β ΕΡΕΥΝΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ 284
5.1.Γ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΠΗΓΗΣ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ-ΣΤΟΧΟ 284
5.1.Δ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ 285
5.1.Ε ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ 286
5.2 Μεθοδολογία υλοποίησης πρακτικής άσκησης 287

Βιβλιογραφία **289**
Α Βιβλιογραφικές αναφορές σχετικές με την ειδικότητα 290
Β Βιβλιογραφικές αναφορές σχετικές με τη μεθοδολογία ανάπτυξης των εκπαιδευτικών εγχειριδίων 299
Γ Σχετική εθνική νομοθεσία 302

1 | Πρόλογος

Το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο της ειδικότητας «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων» αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΟΔΗΓΩΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΙΕΚ)» [κωδικός ΟΠΣ (MIS) 5069281], η οποία υλοποιήθηκε από σύμπραξη των κοινωνικών εταίρων, και ειδικότερα από το ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ (επικεφαλής εταίρος της κοινοπραξίας), το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, το ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ, το ΚΑΕΛΕ/ΕΣΕΕ, το ΙΝΣΕΤΕ και τον ΕΟΠΠΕΠ, και συγχρηματοδοτήθηκε από το ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση».

Το έργο αυτό αποτέλεσε μια ολοκληρωμένη παρέμβαση για τη βελτίωση και την ενίσχυση του θεσμού της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, σε μια περίοδο κατά την οποία, περισσότερο από ποτέ, το αίτημα της διασύνδεσής του με την αγορά εργασίας είναι επιτακτικό και επίκαιρο. Ιδιαίτερα, μετά τη μακρά περίοδο οικονομικής κρίσης και ύφεσης που αντιμετώπισε η ελληνική κοινωνία, αλλά και τις συνέπειες από την πανδημική κρίση Covid-19, οι αναδυόμενες προκλήσεις καθιστούν αναγκαία στοχευμένα μέτρα εκσυγχρονισμού του θεσμού. Το συγκεκριμένο έργο αποτέλεσε μια συστηματική προσπάθεια αντιμετώπισης χρόνιων αδυναμιών του πεδίου, αναβάθμισης του επιπέδου των παρεχόμενων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων και βελτίωσης των μαθησιακών αποτελεσμάτων που απορρέουν από την επαγγελματική κατάρτιση σε συγκεκριμένες ειδικότητες.

Εμπερικλείοντας μια καινοτόμο δέσμη αλληλοσυμπληρούμενων δράσεων, μεθόδων και πρακτικών, επιδιώκει να συμβάλλει στην ενίσχυση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του πεδίου της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης. Ειδικότερα, στο πλαίσιο του έργου:

- Διεξήχθη ποιοτική έρευνα με στόχο τη διερεύνηση των χαρακτηριστικών και της δυναμικής που διέπει το πεδίο της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης στη χώρα μας και στον ευρωπαϊκό χώρο, με στόχο τη διαμόρφωση σχετικών προτάσεων πολιτικής.

- Αναπτύχθηκαν:
  - Επικαιροποιημένοι «οδηγοί κατάρτισης» για 130 ειδικότητες αρχικής κατάρτισης,
  - Αντίστοιχα εκπαιδευτικά εγχειρίδια για την υποστήριξη της κατάρτισης/εκπαίδευσης των σπουδαστών/-τριών,
  - Συναφείς τράπεζες θεμάτων για κάθε ειδικότητα.

- Το σύνολο των παραπάνω στηρίχθηκε σε ένα ενιαίο μεθοδολογικό πλαίσιο, μέσω του οποίου επιδιώχθηκε η σύνδεση της κοινωνικής εμπειρίας της εργασίας, της εκπαί-

δευσης και της πιστοποίησής της, λαμβάνοντας υπόψη το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, καθώς και τις ιδιαιτερότητες του πεδίου της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης.

- Τέλος, με γνώμονα την ενίσχυση της θετικής επενέργειας του έργου σε θεσμικό επίπεδο, αναπτύχθηκε μια μεθοδολογία ευέλικτης τακτικής περιοδικής επανεξέτασης και επικαιροποίησης των περιεχομένων των οδηγών κατάρτισης, των εγχειριδίων και των τραπεζών θεμάτων, έτσι ώστε αυτά να βρίσκονται –κατά το δυνατόν– σε αντιστοιχία με τα νέα τεχνολογικά, οργανωσιακά, εργασιακά, περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και των εκπαιδευόμενων.

2 | Εισαγωγή

Το παρόν εγχειρίδιο, εκκινώντας από την περιγραφή της ειδικότητας, εστιάζεται στο αναλυτικό περιεχόμενο και στις βασικές εκπαιδευτικές προδιαγραφές ενός προγράμματος κατάρτισης στην ειδικότητα «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων». Στοχεύει στην ενημέρωση του συνόλου των συντελεστών, λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο των καθηκόντων τους και τις ιδιαιτερότητες της ειδικότητας, καθώς και τους ισχύοντες θεσμικούς περιορισμούς στο πεδίο.

Απευθύνεται, κυρίως, στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες, αλλά και στους/στις εκπαιδευτές/-τριες των προγραμμάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης. Επιπλέον, αποτελεί χρήσιμο εγχειρίδιο για τα στελέχη σχεδιασμού, τους σχετικούς φορείς υλοποίησής τους –τις Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης–, αλλά και για το σύνολο των υπόλοιπων δυνάμει συντελεστών ενός προγράμματος αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, ιδιαίτερα για όσους/-ες συμμετέχουν στην υλοποίηση της πρακτικής άσκησης.

Το εγχειρίδιο αυτό αποτελεί μια συστηματική βάση, η οποία περιλαμβάνει βασικά στοιχεία για την κατανόηση του πεδίου της συγκεκριμένης ειδικότητας, αλλά, κυρίως, εστιάζεται στην ανάλυση των μαθησιακών ενοτήτων και των εκπαιδευτικών προδιαγραφών της θεωρητικής και της εργαστηριακής κατάρτισης, καθώς και την υλοποίηση της πρακτικής άσκησης.

Στην κατεύθυνση αυτή, για το κάθε πρόγραμμα αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης που μπορεί να υλοποιηθεί, είναι απαραίτητο να ληφθούν συστηματικά υπόψη το εκπαιδευτικό περιεχόμενο αλλά και οι μεθοδολογικές προδιαγραφές που περιλαμβάνονται.

Ειδικότερα, το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο αποτελείται από τέσσερα (Α΄-Δ΄) Μέρη.

- **Το Μέρος Α΄ παρέχει συνοπτικά τις πληροφορίες που αφορούν την περιγραφή της ειδικότητας**.
  Περιλαμβάνει την περιγραφή της ειδικότητας, των κύριων εργασιακών καθηκόντων, των προοπτικών απασχόλησης, ενώ γίνεται αναφορά σε βασικές πηγές πληροφόρησης σε σχέση με την ειδικότητα.

- **Το Μέρος Β΄ εστιάζεται στον καθορισμό των ευρύτερων αλλά και των επιμέρους ενοτήτων των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων του προγράμματος κατάρτισης**.
  Αναφέρεται στις δραστηριότητες που θα είναι σε θέση να επιτελέσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες μετά το πέρας της συνολικής κατάρτισής τους στη συγκεκριμένη ειδικότητα.

- **Το Μέρος Γ΄ εστιάζεται στο περιεχόμενο και στη διάρθρωση του προγράμματος θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης, καθώς και στις εκπαιδευτικές προδιαγραφές της υλοποίησής του**.
  Το Μέρος Γ΄ περιλαμβάνει το ωρολόγιο πρόγραμμα, την περίληψη, τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, τις ώρες διδασκαλίας ανά εβδομάδα, τις βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά, ένα κείμενο αναφοράς, καθώς και τις προτεινόμενες πηγές μελέτης κάθε μαθησιακής ενότητας. Επιπλέον, αναφέρεται στη διδακτική μεθοδολογία, αλλά και σε σημαντικές πληροφορίες που αφορούν την υγεία και την ασφάλεια κατά τη διάρκεια της κατάρτισης.

- **Το Μέρος Δ΄ εστιάζεται στην περιγραφή του περιεχομένου, των χαρακτηριστικών και των προδιαγραφών υλοποίησης της πρακτικής άσκησης**.
  Περιλαμβάνεται η περιγραφή του θεσμού της πρακτικής άσκησης και παρέχονται χρήσιμες οδηγίες για τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες και τους/τις εκπαιδευτές/-τριες στον χώρο εργασίας. Εδώ συγκαταλέγονται, επίσης, οι ενότητες μαθησιακών αποτελεσμάτων της πρακτικής άσκησης, οι ενδεικτικές εργασίες που θα εκτελέσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες, καθώς και οι ειδικές προδιαγραφές που αφορούν τον εξοπλισμό. Αναλύονται τα μαθησιακά αποτελέσματα της πρακτικής άσκησης, ενώ προτείνονται βασικές μεθοδολογικές αρχές για την υλοποίησή της.

Το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο και η τράπεζα θεμάτων της ειδικότητας συνδέονται οργανικά με τον αντίστοιχο οδηγό κατάρτισης της ειδικότητας.

Για τη συγγραφή της μεθοδολογίας ανάπτυξης των εκπαιδευτικών εγχειριδίων συνεργάστηκαν οι Ρένα Βαρβιτσιώτη, Ελένη Θεοδωρή, Κωνσταντίνος Μαρκίδης και Δέσποινα Μπαμπανέλου, η οποία ανέλαβε και τη συντακτική επιμέλεια. Αυτή εκπονήθηκε στο πλαίσιο της «Οριζόντιας Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας» της εν λόγω Πράξης «ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΟΔΗΓΩΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΙΕΚ)» και με βάση μια κατάλληλα προσαρμοσμένη εκδοχή του προτύπου ανάπτυξης εκπαιδευτικών υλικών του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Γούλας, Μαρκίδης & Μπαμπανέλου, 2021).

Α

Περιγραφή ειδικότητας

1 | Τίτλος της ειδικότητας και ομάδα προσανατολισμού

1.1 • Τίτλος της ειδικότητας

«Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων».[1]

1.2 • Ομάδα προσανατολισμού (επαγγελματικός τομέας)

Η ειδικότητα ανήκει στον τομέα «Καλλιτεχνικές σπουδές και εφαρμοσμένες τέχνες» της ομάδας προσανατολισμού «Εφαρμοσμένων τεχνών και καλλιτεχνικών σπουδών».

1 Ο τίτλος «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων» έχει καθοριστεί με βάση το ΦΕΚ Α 193/17-09-2013: https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2018/N_4186_2013_fek193.pdf

2 | Συνοπτική περιγραφή της ειδικότητας

2.1 • Ορισμός της ειδικότητας

Ο/Η μεταφραστής/-τρια, διορθωτής/-τρια και επιμελητής/-τρια λογοτεχνικών κειμένων είναι εξειδικευμένος/-η επαγγελματίας που πραγματοποιεί την απόδοση ενός λογοτεχνικού κειμένου από την πρώτη φάση (κατανόηση του κειμένου-πηγής) έως την παραγωγή του τελικού μεταφρασμένου προϊόντος στη γλώσσα-στόχο, λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των αναγνωστών του κειμένου-στόχου, τους σκοπούς του εντολέα της μετάφρασης, αλλά και του συντάκτη του πρωτοτύπου κειμένου.

Ο/Η εξειδικευμένος/-η επαγγελματίας έχει επίγνωση ότι δημιουργεί ένα έργο πρωτότυπο, μοναδικό, ένα αυθεντικό καλλιτεχνικό δημιούργημα, επιλέγοντας μεταξύ διαφορετικών στρατηγικών και τεχνικών μετάφρασης.

Επίσης, παρέχει υπηρεσίες διόρθωσης τυπογραφικών δοκιμίων με σκοπό την παράδοσή τους σε άρτια μορφή. Είναι υπεύθυνος για τον ορθογραφικό και συντακτικό έλεγχο των κειμένων, καθώς και για τη γλωσσική επιμέλεια, χωρίς, ωστόσο, να αλλοιώνεται η ουσία, το περιεχόμενο και το ύφος του συγγραφέα.

2.2 • Αρμοδιότητες/Καθήκοντα

Ο/Η απόφοιτος της ειδικότητας «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων» ασκεί (ενδεικτικά και όχι περιοριστικά) τις παρακάτω αρμοδιότητες/καθήκοντα:[2]

- Γνωρίζει τα διάφορα είδη κειμένων,
- Κατονομάζει/απαριθμεί τα κοινωνικά, γλωσσολογικά, πραγματολογικά και πολιτισμικά στοιχεία της γλώσσας-πηγής,
- Εντοπίζει τις μεταφραστικές δυσκολίες των διαφόρων κειμένων,
- Αναπτύσσει πλούσιο λεξιλόγιο στη γλώσσα εργασίας,
- Γνωρίζει τη γραμματική της γλώσσας εργασίας,

2 Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης (2019). *Οδηγός Σπουδών Ειδικότητας: «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων»*. Ανακτήθηκε στις 18 Ιουλίου 2022 από: https://gsvetlly.minedu.gov.gr/publications/docs2023/%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82_%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%82_%CE%9B%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%AC%CF%86%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B7_%CE%BA%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD__%CE%B4%CE%B9%CF%8C%CF%81%CE%B8%CF%89%CF%83%CE%B7_%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BC%CE%AD%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%B1_%CE%BA%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD.pdf, σσ. 6-9.

- Σχεδιάζει και οργανώνει τη μεταφραστική διαδικασία για την επιτυχή διεκπεραίωση του έργου (επιλογή της κατάλληλης μεθόδου),
- Προσδιορίζει τη γενική στρατηγική της μετάφρασης,
- Αξιολογεί τη μεταφραστική διαδικασία σε σχέση με τον σκοπό του μεταφραστικού έργου,
- Γνωρίζει την ειδική ορολογία για το θέμα που μεταφράζει/διορθώνει-επιμελείται,
- Αναπτύσσει ιδιαίτερες γλωσσικές ικανότητες, καθώς και ικανότητα στην έρευνα πηγών,
- Αξιοποιεί τις πηγές τεκμηρίωσης και τις νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και επικοινωνίας που έχουν σχέση με τη μετάφραση/διόρθωση-επιμέλεια κειμένων,
- Ανατρέχει σε διάφορα είδη λεξικών, εγκυκλοπαιδειών, γραμματικών, παράλληλων κειμένων, μηχανών αναζήτησης, εγχειριδίων με οδηγίες σύνταξης κειμένων, ηλεκτρονικών σωμάτων κειμένων, καθώς και σε άλλα εργαλεία αναφοράς, για να ενισχύσει/επικαιροποιήσει τις γνώσεις του/της στο γνωστικό αντικείμενο του κειμένου-πηγής,
- Επαληθεύει την εγκυρότητα των ειδικών όρων που χρησιμοποιούνται στο κείμενο-στόχο,
- Αναγνωρίζει και επιλύει μεταφραστικά προβλήματα και δυσκολίες,
- Εντοπίζει και μεταφέρει πολιτισμικά στοιχεία από το κείμενο-πηγή στη γλώσσα-στόχο,
- Επιλέγει την κατάλληλη ορολογία για το θέμα του κειμένου το οποίο μεταφράζει,
- Αιτιολογεί τις μεταφραστικές επιλογές του/της,
- Χρησιμοποιεί τα κατάλληλα βοηθήματα (λεξικά, γλωσσάρια, ορολογικούς πόρους κ.λπ.),
- Συμβουλεύεται εμπειρογνώμονες για εξειδικευμένα ζητήματα ορολογίας,
- Εντοπίζει και επιλύει προβλήματα και δυσκολίες στη διόρθωση-επιμέλεια κειμένων,
- Αποδίδει στη γλώσσα-στόχο το κείμενο χωρίς να αλλοιώνει το ύφος του/της συγγραφέα,
- Εφαρμόζει τις γνώσεις που απέκτησε ώστε να ελέγχει, να διορθώνει, να αναθεωρεί και να συνθέτει το τελικό κείμενο σε άρτια μορφή,
- Μορφοποιεί το τελικό παραδοτέο κείμενο σύμφωνα με την προβλεπόμενη κωδικοποίηση και τον σωστό μορφότυπο, όταν πρόκειται για διαφορετικά αρχεία,
- Υιοθετεί τις προδιαγραφές ποιότητας του μεταφραστικού έργου,
- Αντεπεξέρχεται σε ένα ευρύ φάσμα μεταφραστικών αναθέσεων και εργασιών διόρθωσης-επιμέλειας κειμένων,
- Τηρεί τις συμβατικές υποχρεώσεις του/της προς τους πελάτες/εντολείς, καθώς και τη δεοντολογία του επαγγέλματος,
- Συνεργάζεται και αλληλεπιδρά αποτελεσματικά με άλλους μεταφραστές/διορθωτές-επιμελητές/εκδότες κ.λπ.

- Λειτουργεί με αμεροληψία, ειλικρίνεια και σεβασμό απέναντι στους συνεργάτες του/της, με επαγγελματικό ήθος και συνεργατικότητα,
- Ασκεί το επάγγελμά του/της με συνέπεια και αποτελεσματικότητα,
- Συντάσσεται με την επαγγελματική μεταφραστική πρακτική και τις επικρατούσες τάσεις της αγοράς εργασίας (τιμές, μεταφραστικές οδηγίες, οδηγίες διόρθωσης-επιμέλειας, αναγνωστικό κοινό, πελάτες, έκδοση παραστατικών κ.λπ.),
- Επικαιροποιεί και εμπλουτίζει τις γνώσεις του/της, διατηρεί και βελτιώνει τις ικανότητές του/της μέσα από τη συμμετοχή/παρακολούθηση κατάλληλων προγραμμάτων/παρεμβάσεων διά βίου εκπαίδευσης,
- Χειρίζεται τις νέες τεχνολογίες και τα απαιτούμενα εργαλεία για τη διεκπεραίωση του έργου του/της.

2.3 • Προοπτικές απασχόλησης στον κλάδο ή τομέα

Ο/Η κάτοχος διπλώματος της ειδικότητας «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων» μπορεί να εργαστεί σε τομείς που σχετίζονται με τον τομέα του πολιτισμού, των καλλιτεχνικών σπουδών και των εφαρμοσμένων τεχνών. Συγκεκριμένα, σε:

- Δημόσιες υπηρεσίες με τμήματα/γραφεία/υπηρεσίες μετάφρασης,
- Πανεπιστημιακά τμήματα ξένων γλωσσών και φιλολογιών,
- Εκδοτικούς οίκους,
- Πολιτιστικούς οργανισμούς,
- Φροντιστήρια ξένων γλωσσών,
- Μέσα μαζικής ενημέρωσης,
- Μεταφραστικά γραφεία,
- Εταιρίες οργάνωσης συνεδρίων, forum κ.λπ.,
- Διεθνείς επιχειρήσεις,
- Εταιρίες δημοσίων σχέσεων,
- Διαφημιστικές εταιρίες,
- Τουριστικές επιχειρήσεις,
- Οργανώσεις, φορείς και υπηρεσίες διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης

και σε θέσεις εργασίας ως:

- Μεταφραστής/-τρια λογοτεχνικών κειμένων,
- Διορθωτής/-τρια λογοτεχνικών κειμένων,
- Επιμελητής/-τρια λογοτεχνικών κειμένων.

3 | Προϋποθέσεις εγγραφής και διάρκεια προγράμματος κατάρτισης

3.1 • Προϋποθέσεις εγγραφής

Προϋπόθεση εγγραφής των ενδιαφερόμενων είναι να είναι κάτοχοι απολυτήριων τίτλου εκπαιδευτικών μονάδων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ως ακολούθως: Γενικό Λύκειο (ΓΕΛ), Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑ.Λ.), Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο (ΤΕΛ), Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο (ΕΠΛ), Τεχνικό Επαγγελματικό Εκπαιδευτήριο (ΤΕΕ) Β΄ Κύκλου σπουδών (ή/και σε ισότιμους προς τους προαναφερόμενους τίτλους).

Οι γενικές προϋποθέσεις εγγραφής στις ΣΑΕΚ ρυθμίζονται στον εκάστοτε ισχύοντα «Κανονισμό Λειτουργίας Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ)».

3.2 • Διάρκεια προγράμματος κατάρτισης

Η επαγγελματική κατάρτιση στις ΣΑΕΚ ξεκινά κατά το χειμερινό ή εαρινό εξάμηνο, διαρκεί κατ' ελάχιστον τέσσερα (4) εξάμηνα και δεν δύναται να υπερβαίνει τα πέντε (5) συνολικά εξάμηνα θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένης σε αυτά της περιόδου πρακτικής άσκησης ή μαθητείας. Η συνολική διάρκεια της κατάρτισης που υλοποιείται στη ΣΑΕΚ είναι 1.200 ώρες, ενώ της πρακτικής άσκησης είναι 960 ώρες.

4 | Χορηγούμενοι τίτλοι-Βεβαιώσεις-Πιστοποιητικά

Οι απόφοιτοι των ΣΑΕΚ, μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της κατάρτισής τους, λαμβάνουν Βεβαίωση Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΒΕΚ) και, μετά την επιτυχή συμμετοχή τους στις εξετάσεις πιστοποίησης αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης που διενεργεί ο ΕΟΠΠΕΠ, λαμβάνουν Δίπλωμα Ειδικότητας της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης επιπέδου πέντε (5). Οι απόφοιτοι των ΣΑΕΚ, οι οποίοι πέτυχαν στις εξετάσεις πιστοποίησης αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης που διενεργεί ο ΕΟΠΠΕΠ, μέχρι την έκδοση του διπλώματος λαμβάνουν Βεβαίωση Πιστοποίησης Επαγγελματικής Κατάρτισης.

5 | Κατατάξεις τίτλων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην ειδικότητα

5.1 • Κατάταξη στην ειδικότητα αποφοίτων άλλων ειδικοτήτων της ίδιας ομάδας προσανατολισμού

Η κατάταξη πραγματοποιείται σύμφωνα με το άρθρο 25 του Ν. 4763/2020 (ΦΕΚ 254/Α) και του άρθρου 8 της με αρ. Κ5/160259/15-12-2021 (ΦΕΚ 5837/Β) απόφασης του Γενικού Γραμματέα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης, Διά Βίου Μάθησης και Νεολαίας.

Ειδικότερα:

α) Οι κάτοχοι ΒΕΚ των ΣΑΕΚ και του Μεταλυκειακού Έτους-Τάξης Μαθητείας δύνανται να κατατάσσονται σε συναφείς ειδικότητες των ΣΑΕΚ, με απαλλαγή από μαθήματα τα οποία ήδη έχουν διδαχθεί, ή κατατάσσονται σε εξάμηνο πέραν του Α΄ και σε συναφείς ειδικότητες ΣΑΕΚ, σύμφωνα με τους οδηγούς κατάρτισης και έπειτα από έγκριση του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Εφαρμογής Επαγγελματικής Κατάρτισης της ΓΓΕΕΚΔΒΜ & Ν. Για τον λόγο αυτόν, υποβάλλουν σχετική αίτηση στη ΣΑΕΚ στο οποίο επιθυμούν να φοιτήσουν από την 1η έως την 15η Σεπτεμβρίου κάθε έτους, συνοδευόμενη από έγγραφο ταυτοποίησης ταυτότητας και τη Βεβαίωση Επαγγελματικής Κατάρτισης που κατέχουν,

β) Σε περίπτωση που οι υποψήφιοι κατατάσσονται σε εξάμηνο που δεν «λειτουργεί» την τρέχουσα περίοδο κατάρτισης, διατηρούν το δικαίωμα εγγραφής στο εξάμηνο της ειδικότητας στην οποία κατατάχθηκαν.

5.2 • Κατάταξη αποφοίτων της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης στην ειδικότητα

Η κατάταξη αποφοίτων της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης πραγματοποιείται σύμφωνα με το άρθρο 25 του Ν. 4763/2020 (ΦΕΚ 254/Α).

Ειδικότερα:

α) Η κατάρτιση των αποφοίτων της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης (ΕΠΑ.Λ.), καθώς και των κατόχων ισότιμων τίτλων επαγγελματικής εκπαίδευσης, διαρκεί σε ΣΑΕΚ από δύο (2) μέχρι τρία (3) εξάμηνα, συμπεριλαμβανομένης σε αυτά της περιόδου πρακτικής άσκησης ή μαθητείας, εφόσον πρόκειται για τίτλο σε ειδικότητα του επαγγελματικού τομέα από τον οποίο αποφοίτησαν από το ΕΠΑ.Λ. ή ισότιμη δομή δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης,

β) Με απόφαση του Γενικού Γραμματέα ΕΕΚΔΒΜ & Ν (σύμφωνα με την παρ. 18, άρθρο 34 του Ν. 4763/2020) καθορίζονται οι αντιστοιχίες ανά ειδικότητα για την εγγραφή σε ΣΑΕΚ από ΕΠΑ.Λ., καθώς και κάθε άλλο ειδικότερο θέμα.[3]

6 | Πιστοποίηση αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης αποφοίτων ΣΑΕΚ

Η διαδικασία πιστοποίησης αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης αποφοίτων Σχολών Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΑΕΚ) της ειδικότητας «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων» διεξάγεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις της αρ. 2944/2014 Κοινής Υπουργικής Απόφασης Οικονομικών και Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΦΕΚ Β΄ 1098/2014), όπως ισχύει, η οποία εκδόθηκε βάσει της διάταξης της παρ. 5, του άρθρου 25, του Ν. 4186/2013 (ΦΕΚ Α 193/2013), όπως τροποποιήθηκε με τη διάταξη της παρ. 1, του άρθρου 11, του Ν. 4229/2014 (ΦΕΚ Α 8/2014) και ισχύει. Το εξεταστικό σύστημα, καθώς και η τράπεζα θεμάτων, υιοθετούν τις αρχές του διεθνούς προτύπου EN ISO/IEC 17024 ως προς την εγκυρότητα, την αξιοπιστία και την αντικειμενικότητα.

7 | Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων

Το «Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων» κατατάσσει τους τίτλους σπουδών που αποκτώνται στη χώρα σε οκτώ (8) επίπεδα. Το Δίπλωμα Επαγγελματικής Ειδικότητας, Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, που χορηγείται στους αποφοίτους ΣΑΕΚ έπειτα από πιστοποίηση, αντιστοιχεί στο πέμπτο (5ο) από τα οκτώ (8) επίπεδα.

Τα επίπεδα των τίτλων σπουδών που χορηγούν τα ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα και η αντιστοίχισή τους με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων είναι τα παρακάτω:

3 Η υπάρχουσα απόφαση για την κατάταξη των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ είναι η με αρ. πρωτ. Κ1/149167/23-09-2015 του Γενικού Γραμματέα Διά Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς, όπως αυτή συμπληρώθηκε με τις Κ1/47016/18-03-2016, Κ1/157361/26-09-2016 και Κ1/160215/26-9-2018 και όπως αυτή μπορεί να τροποποιηθεί σύμφωνα με το άρθρο 25 του Ν. 4763/2020 (ΦΕΚ 254/Α) και θα ισχύει.

Πίνακας 1 /// Τύποι προσόντων

Πηγή: https://www.eoppep.gr/index.php/el/qualification-certificate/national-qualification-framework

8 | Πιστωτικές μονάδες

Οι πιστωτικές μονάδες προσδιορίζονται με βάση το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πιστωτικών Μονάδων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ECVET) από τον φορέα που έχει το νόμιμο δικαίωμα σχεδιασμού και έγκρισης των προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το ECVET είναι ένα από τα ευρωπαϊκά εργαλεία που αναπτύχθηκαν για την αναγνώριση, συγκέντρωση και μεταφορά πιστωτικών μονάδων (credits) στον χώρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Με το σύστημα αυτό μπορούν να αξιολογηθούν και να πιστοποιηθούν οι γνώσεις, οι δεξιότητες

και οι ικανότητες (μαθησιακά αποτελέσματα) που απέκτησε ένα άτομο κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής του εκπαίδευσης και κατάρτισης, τόσο εντός των συνόρων της χώρας του όσο και σε άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι πιστωτικές μονάδες για τις ειδικότητες των ΣΑΕΚ θα προσδιοριστούν από τους αρμόδιους φορείς όταν εκπονηθεί το εθνικό σύστημα πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

9 | Επαγγελματικά δικαιώματα

Για την ειδικότητα «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων» δεν υφίσταται σχετική νομοθεσία που να ορίζει τα επαγγελματικά δικαιώματα, τουλάχιστον μέχρι σήμερα που συντάσσεται ο Οδηγός Κατάρτισης. Επιπλέον, συγκεκριμένο επαγγελματικό περίγραμμα δεν υφίσταται στον ΕΟΠΠΕΠ παρά μόνο στον ΟΑΕΔ (και αφορά τους φιλολόγους-μεταφρασεολόγους που είναι απόφοιτοι των ΑΕΙ της χώρας με εξειδίκευση σε μεταπτυχιακό επίπεδο). Συγκεκριμένα, τα επαγγελματικά δικαιώματα του φιλολόγου αγγλικής και γαλλικής γλώσσας προβλέπονται από τον Ν. 1566/1985, άρθρο 4, παρ. 12 (ΦΕΚ 167/τ. Α/1985) και το ΠΔ 349/1992 (ΦΕΚ 171/τ. Α/1992). Τα επαγγελματικά δικαιώματα των πτυχιούχων του Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας έχουν κατοχυρωθεί με το ΠΔ 169 (ΦΕΚ 156/02-07-2002).

10 | Σχετική νομοθεσία

Παρατίθεται το ισχύον θεσμικό πλαίσιο που αφορά τη λειτουργία των ΣΑΕΚ, καθώς και τις συγκεκριμένες ρυθμίσεις για την ειδικότητα:

- «Κανονισμός Λειτουργίας Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) που υπάγονται στη Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης & Νεολαίας (ΓΓΕΕΚΔΒΜ & Ν)», όπως ισχύει,
- ΦΕΚ 4146/Β/09-09-2021. Κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αρ. ΦΒ7/108652/Κ3. *Πλαίσιο Ποιότητας Μαθητείας*,
- ΦΕΚ 3938/Β/26-08-2021. Κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αρ. Κ5/97484. *Πρακτική άσκηση σπουδαστών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων,*
- ΦΕΚ 254/Α/21-12-2020. Νόμος υπ' αρ. 4763/2020. *Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/958 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2018 σχετικά με τον έλεγχο αναλογικότητας πριν από τη*

θέσπιση νέας νομοθετικής κατοχύρωσης των επαγγελμάτων (ΕΕ L 173), κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για το Ελληνογερμανικό Ίδρυμα Νεολαίας και άλλες διατάξεις,

- Νόμος 4781/2021. *Οργάνωση και λειτουργία Υπουργείου Εξωτερικών, Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού, ρύθμιση θεμάτων διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας και ανθρωπιστικής βοήθειας και άλλες διατάξεις.* ΦΕΚ 31Α/28-02-2021 Υποκεφάλαιο Ζ΄ – Σώμα Πιστοποιημένων Μεταφραστών,
- Υπουργική Απόφαση Υπουργού Εξωτερικών. *Κατάρτιση Μητρώου Πιστοποιημένων Μεταφραστών.* ΦΕΚ 1439Β/19-07-2021,
- Κοινή Υπουργική Απόφαση Υπουργών Εξωτερικών και Επικρατείας. *Ρύθμιση ζητημάτων που αφορούν στην Εγκεκριμένη Ηλεκτρονική Υπογραφή, στη λειτουργία του πληροφοριακού συστήματος και στον Μοναδικό Σειριακό Αριθμό (barcode) για τους πιστοποιημένους μεταφραστές του Μητρώου Πιστοποιημένων Μεταφραστών του Υπουργείου Εξωτερικών.* ΦΕΚ 3482Β/30-07-2021,
- Κοινή Υπουργική Απόφαση Υπουργών Εξωτερικών και Οικονομικών. *Καθορισμός ελάχιστης νόμιμης αμοιβής πιστοποιημένων μεταφραστών.* ΦΕΚ 3903Β/23-08-2021,
- Νόμος 2121/1993. *Πνευματική Ιδιοκτησία, Συγγενικά Δικαιώματα και Πολιτιστικά Θέματα.* ΦΕΚ 25Α/04-03-1993.

Σε κάθε περίπτωση, μπορείτε να ανατρέχετε στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (http://www.minedu.gov.gr), καθώς και σε εκείνη της Γενικής Γραμματείας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης, Διά Βίου Μάθησης και Νεολαίας (http://www.gsae.edu.gr/el/).

11 | Πρόσθετες πηγές πληροφόρησης

- Υπουργείο Εξωτερικών, Πιστοποιημένοι Μεταφραστές:
  https://metafraseis.services.gov.gr
- Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων & Επαγγελματικού Προσανατολισμού:
  https://www.eoppep.gr
- Πανελλήνια Ένωση Μεταφραστών:
  https://pem.gr/
- Σύλλογος Μεταφραστών-Επιμελητών-Διορθωτών (Σ.Μ.Ε.Δ.):
  http://www.smed.gr/
- Σύνδεσμος Διερμηνέων Συνεδρίων Ελλάδος:
  https://www.sydise.gr/

Β

Σκοπός και προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος κατάρτισης της ειδικότητας

1 | Σκοπός του προγράμματος κατάρτισης της ειδικότητας

Ο βασικός σκοπός του προγράμματος κατάρτισης είναι να προετοιμάσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες για την επαγγελματική τους σταδιοδρομία στην ειδικότητα «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων». Μέσω της θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης, αλλά και της πρακτικής άσκησης ή της μαθητείας, θα αποκτήσουν τις αναγκαίες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες για την άσκηση της παραπάνω ειδικότητας.

2 | Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος κατάρτισης

Οι γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, τις οποίες θα αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατά τη διάρκεια της κατάρτισής τους, οργανώνονται σε ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων που καλύπτουν το σύνολο του προγράμματος κατάρτισης της ειδικότητας.

Συγκεκριμένα, για την ειδικότητα «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων» διακρίνουμε τις παρακάτω ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων:

α) Ανάγνωση, έλεγχος και ανάλυση του κειμένου-πηγής,
β) Έρευνα τεκμηρίωσης και ορολογίας,
γ) Μετάφραση του κειμένου-πηγής στη γλώσσα-στόχο,
δ) Διόρθωση και επιμέλεια του μεταφρασμένου κειμένου,
ε) Ανάπτυξη επαγγελματικής συνείδησης.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα επιμέρους προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα[4] ανά ενότητα. Προσδιορίζουν με σαφήνεια όσα οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα γνωρίζουν ή/και θα είναι ικανοί/-ές να πράττουν, αφού ολοκληρώσουν το πρόγραμμα κατάρτισης της συγκεκριμένης ειδικότητας.

4 Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης (2019). Οδηγός Σπουδών Ειδικότητας: «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων». Ανακτήθηκε στις 18 Ιουλίου 2022 από: https://gsvetlly.minedu.gov.gr/publications/docs2023/%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82_%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%82_%CE%9B%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%AC%CF%86%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B7_%CE%BA%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD__%CE%B4%CE%B9%CF%8C%CF%81%CE%B8%CF%89%CF%83%CE%B7_%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BC%CE%AD%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%B1_%CE%BA%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD.pdf, σσ. 6-9.

Πίνακας 2 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	
ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	**Επιμέρους προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα** Με την ολοκλήρωση του προγράμματος κατάρτισης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:
Α. «Ανάγνωση, έλεγχος και ανάλυση του κειμένου-πηγής»	• Αναγνωρίζουν τα διάφορα είδη κειμένων, • Κατονομάζουν/απαριθμούν τα γλωσσολογικά, πραγματολογικά και πολιτισμικά στοιχεία της γλώσσας-πηγής, • Εντοπίζουν τις μεταφραστικές δυσκολίες των διαφόρων κειμένων, • Αναπτύσσουν πλούσιο λεξιλόγιο στη γλώσσα εργασίας, • Χειρίζονται τη γραμματική της γλώσσας εργασίας, • Σχεδιάζουν και οργανώνουν τη μεταφραστική διαδικασία για την επιτυχή διεκπεραίωση του έργου τους (επιλογή της καταλληλότερης μεθόδου), • Προσδιορίζουν τη γενική στρατηγική της μετάφρασης, • Αξιολογούν τη μεταφραστική διαδικασία σε σχέση με τον σκοπό του μεταφραστικού έργου.
Β. «Έρευνα τεκμηρίωσης και ορολογίας»	• Γνωρίζουν την ειδική ορολογία για το θέμα το οποίο μεταφράζουν/διορθώνουν-επιμελούνται, • Αναπτύσσουν ιδιαίτερες γλωσσικές ικανότητες, καθώς και ικανότητες στην έρευνα των πηγών, • Αξιοποιούν τις πηγές τεκμηρίωσης και τις νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και επικοινωνίας που έχουν σχέση με τη μετάφραση/διόρθωση-επιμέλεια κειμένων, • Ανατρέχουν σε διάφορα είδη λεξικών, εγκυκλοπαίδειες, βιβλία γραμματικής, παράλληλα κείμενα, μηχανές αναζήτησης, εγχειρίδια με οδηγίες σύνταξης κειμένων, ηλεκτρονικά κείμενα, καθώς και σε άλλα εργαλεία αναφοράς, για να ενισχύσουν/επικαιροποιήσουν τις γνώσεις τους στο γνωστικό αντικείμενο του κειμένου-πηγής, • Επαληθεύουν την εγκυρότητα των ειδικών όρων που χρησιμοποιούνται στο κείμενο-στόχο.
Γ. «Μετάφραση του κειμένου-πηγής στη γλώσσα-στόχο» συνέχεια »	• Αναγνωρίζουν και επιλύουν μεταφραστικά προβλήματα και δυσκολίες, • Εντοπίζουν και μεταφέρουν πολιτισμικά στοιχεία από το κείμενο-πηγή στο κείμενο-στόχο, • Επιλέγουν την κατάλληλη ορολογία για το θέμα το οποίο μεταφράζουν, συνέχεια »

« συνέχεια

Πίνακας 2 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	
ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	**Επιμέρους προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα** Με την ολοκλήρωση του προγράμματος κατάρτισης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:
« συνέχεια **Γ. «Μετάφραση του κειμένου-πηγής στη γλώσσα-στόχο»**	• Αιτιολογούν τις μεταφραστικές επιλογές τους, • Χρησιμοποιούν τα κατάλληλα βοηθήματα (λεξικά, γλωσσάρια, ορολογικούς πόρους κ.λπ.), • Συμβουλεύονται ειδικούς εμπειρογνώμονες για εξειδικευμένα ζητήματα ορολογίας.
Δ. «Διόρθωση και επιμέλεια του μεταφρασμένου κειμένου»	• Εντοπίζουν και επιλύουν προβλήματα και δυσκολίες στη διόρθωση-επιμέλεια κειμένων, • Αποδίδουν στη γλώσσα-στόχο το κείμενο, χωρίς να αλλοιώνουν το ύφος του/της συγγραφέα, • Εφαρμόζουν τις γνώσεις που απέκτησαν, ώστε να ελέγχουν, να διορθώνουν, να αναθεωρούν και να συνθέτουν το τελικό κείμενο σε άρτια μορφή, • Μορφοποιούν το τελικό παραδοτέο κείμενο σύμφωνα με την προβλεπόμενη κωδικοποίηση και τον σωστό μορφότυπο, όταν πρόκειται για διαφορετικά αρχεία, • Υιοθετούν τις προδιαγραφές ποιότητας του μεταφραστικού έργου.
Ε. «Ανάπτυξη επαγγελματικής συνείδησης» συνέχεια »	• Αντεπεξέρχονται σε ένα ευρύ φάσμα μεταφραστικών αναθέσεων και εργασιών διόρθωσης-επιμέλειας κειμένων, • Τηρούν τις συμβατικές υποχρεώσεις τους προς τους πελάτες/εντολείς τους, καθώς και τη δεοντολογία του επαγγέλματος, • Συνεργάζονται και αλληλεπιδρούν με άλλους μεταφραστές/διορθωτές-επιμελητές/εκδότες κ.λπ., • Λειτουργούν με αμεροληψία, ειλικρίνεια και σεβασμό απέναντι στους συνεργάτες τους, με επαγγελματικό ήθος και συνεργατικότητα, αποφεύγοντας οποιαδήποτε μορφή αντιεπαγγελματικής συμπεριφοράς, αυθαιρεσίας ή αθέμιτου ανταγωνισμού, • Ασκούν το επάγγελμά τους με συνέπεια και αποτελεσματικότητα, • Συντάσσονται με την επαγγελματική μεταφραστική πρακτική και τις κυρίαρχες τάσεις της αγοράς εργασίας (τιμές, μεταφραστικές οδηγίες, οδηγίες διόρθωσης-επιμέλειας, αναγνωστικό κοινό, πελάτες, έκδοση παραστατικών κ.λπ.),

συνέχεια »

« συνέχεια

Πίνακας 2 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	
ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	**Επιμέρους προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα** Με την ολοκλήρωση του προγράμματος κατάρτισης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:
« συνέχεια **Ε. «Ανάπτυξη επαγγελματικής συνείδησης»**	• Επικαιροποιούν και εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους, διατηρούν και βελτιώνουν τις ικανότητές τους μέσα από τη συμμετοχή/ παρακολούθηση κατάλληλων επιμορφωτικών προγραμμάτων/ παρεμβάσεων διά βίου μάθησης, • Χειρίζονται τις νέες τεχνολογίες και τα απαιτούμενα εργαλεία για τη διεκπεραίωση του έργου τους.

Γ

Βασικές εκπαιδευτικές προδιαγραφές και αναλυτικό περιεχόμενο του προγράμματος της θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης

1 | Ωρολόγιο πρόγραμμα

Παρατίθεται το ωρολόγιο πρόγραμμα της ειδικότητας «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων», με παρουσίαση των εβδομαδιαίων ωρών θεωρίας (Θ), εργαστηρίων (Ε), καθώς και του συνόλου (Σ) των ωρών ανά μάθημα και ανά εξάμηνο:

Πίνακας 3 /// Ωρολόγιο πρόγραμμα

ΕΞΑΜΗΝΟ		Α			Β			Γ			Δ		
Α/Α	**ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ**	**Θ**	**Ε**	**Σ**	**Θ**	**Ε**	**Σ**	**Θ**	**Ε**	**Σ**	**Θ**	**Ε**	**Σ**
1	ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ	2		2									
2	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΣΤΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ	2		2									
3	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ		3	3		3	3		3	3		3	3
4	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ		3	3		3	3		3	3		3	3
5	ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	2		2	2		2	2		2	2		2
6	ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ	2		2	2		2	2		2	2		2
7	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΟΦΩΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	2		2									
8	ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ: ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	1	1	2									
9	ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ	2		2									
10	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ				2		2						
11	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΟΦΩΝΗ ΠΟΙΗΣΗ				3		3						
12	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ				3		3						

συνέχεια >>

« συνέχεια

Πίνακας 3 /// Ωρολόγιο πρόγραμμα

ΕΞΑΜΗΝΟ		Α			Β			Γ			Δ		
Α/Α	**ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ**	**Θ**	**Ε**	**Σ**	**Θ**	**Ε**	**Σ**	**Θ**	**Ε**	**Σ**	**Θ**	**Ε**	**Σ**
13	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΥΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ				1	1	2						
14	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΓΑΛΛΟΦΩΝΗ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ							3		3			
15	ΘΕΩΡΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ							3		3			
16	Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ							2		2			
17	ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ							2		2			
18	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ										2		2
19	ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ											2	2
20	ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ										2		2
21	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ										1	1	2
22	Η ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΣΤΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΟ										1	1	2
ΣΥΝΟΛΟ		**13**	**7**	**20**	**13**	**7**	**20**	**14**	**6**	**20**	**10**	**10**	**20**

2 | Αναλυτικό περιεχόμενο προγράμματος θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης

2.1 • ΕΞΑΜΗΝΟ Α΄

2.1.Α • ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με τις συνθήκες κάτω από τις οποίες η λογοτεχνική μετάφραση γεννήθηκε και εξελίχθηκε ως επιστημονικό αντικείμενο και ως καλλιτεχνικό γεγονός, αλλά και με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (θεωρητικά και πρακτικά) που απέκτησε ανά χώρα και ανά ιστορική περίοδο.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν σταδιακά στις αλλαγές του ρόλου και του έργου των μεταφραστών μέσα στον χρόνο. Οι αλλαγές αυτές συνιστούν αποτελέσματα θεωρητικών αναζητήσεων που επηρεάζουν τόσο τη μεταφραστική διαδικασία όσο και το παραγόμενο καλλιτεχνικό προϊόν. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν, με έμφαση στην ιστορική τους διαδοχή και με συχνή αναφορά σε μεταφραστικά περικείμενα, την αλληλεπίδραση της θεωρίας με τις πρακτικές της λογοτεχνικής μετάφρασης, όπως αυτές διατυπώνονται και εφαρμόζονται αντίστοιχα: α) στις κλασικές σπουδές (Πλάτωνας, Αριστοτέλης, Κικέρωνας, Λογγίνος), β) στους πρώτους μεταφραστές της Βίβλου, γ) στην Αναγέννηση, δ) στη Μεταρρύθμιση, ε) στην Αντιμεταρρύθμιση (Dryden & Pope), στ) στον 18ο αιώνα (Tytler), η) στον ρομαντισμό, θ) στη μεταρομαντική εποχή (Schleiermacher) και ι) στη βικτωριανή εποχή (Arnold). Εξετάζουν πώς οι λογοτεχνικές θεωρίες του 20ού αιώνα και το μεταφραστικό έργο διακεκριμένων μεταφραστών (Pound) προσδιορίζουν και επηρεάζουν τον ρόλο και τις τεχνικές της λογοτεχνικής μετάφρασης.

Η ενότητα περιλαμβάνει, ακόμα, ασκήσεις εφαρμογής, έτσι ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να εξοικειωθούν με τον ρόλο που αναλάμβανε ο μεταφραστής σε διαφορετικές περιόδους της ιστορίας της μετάφρασης.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:

- Αντιμετωπίζουν τη λογοτεχνική μετάφραση ως επιστημονικό και ταυτόχρονα ως καλλιτεχνικό αντικείμενο,
- Διακρίνουν τις βασικές θεωρητικές αρχές και τις πρακτικές μεθόδους της λογοτεχνικής μετάφρασης σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους,

- Περιγράφουν τα κεντρικά διλήμματα, τους προβληματισμούς και τις στρατηγικές της λογοτεχνικής μετάφρασης διαφορετικών χωρών και χρονικών περιόδων,
- Ερμηνεύουν πρακτικές μετάφρασης, συσχετίζοντάς τες με το ιστορικό και χωροχρονικό πλαίσιο στο οποίο έχουν παραχθεί,
- Συσχετίζουν τις εξελίξεις στο πεδίο της θεωρίας και της παραγωγής της λογοτεχνικής μετάφρασης με τις πολιτικές, κοινωνικές και επιστημονικές κατακτήσεις της ιστορικής περιόδου κατά την οποία αυτές διατυπώθηκαν και εφαρμόστηκαν,
- Αντιλαμβάνονται ότι οι σύγχρονες εξελίξεις στη θεωρία και την πρακτική της λογοτεχνικής μετάφρασης αποτελούν απότοκο του «διαλόγου» και της δημιουργικής αλληλεπίδρασης θεωρητικών στοχαστών της λογοτεχνικής μετάφρασης, καθώς και μεταφραστών από την κλασική αρχαιότητα μέχρι σήμερα,
- Εξοικειώνονται με την ορολογία και αναλύουν τις έννοιες και τη φιλοσοφία της λογοτεχνικής μετάφρασης στα επιμέρους στάδια της ιστορίας της,
- Αναγνωρίζουν βασικά έργα αναφοράς θεωρίας και πρακτικής, καθώς και την ιστορία της λογοτεχνικής μετάφρασης,
- Χρησιμοποιούν ορθά και συνειδητά στο μεταφραστικό τους έργο στρατηγικές και τεχνικές που προέρχονται από διαφορετικά στάδια της ιστορίας της λογοτεχνικής μετάφρασης,
- Πειραματίζονται μεταφράζοντας το ίδιο λογοτεχνικό απόσπασμα/κείμενο στο υφολογικό πρότυπο διαφορετικής κάθε φορά ιστορικής περιόδου,
- Υιοθετούν μεταφραστικές θεωρίες, μεθόδους και διαδικασίες που αξιολογούν ως αποτελεσματικές.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αρχαϊκή και κλασική γραμματεία / Θεωρίες μετάφρασης / Μετάφραση ιερών κειμένων / Αναμεταφράσεις / «Ωραίες άπιστες» μεταφράσεις / Πιστότητα / Μίμηση / Παράφραση / Μεταφραστικά περικείμενα / Ενδογλωσσική μετάφραση / Κριτική θεωρία / Λογοτεχνικός μοντερνισμός / Μεταδομιστικές και αποδομιστικές προσεγγίσεις.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ
2	ΟΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ ΚΑΙ Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥΣ
3	Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ
4	Ο 17ος-18ος ΑΙΩΝΑΣ: JOHN DRYDEN ΚΑΙ ALEXANDER POPE
5	ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΣΤΟΝ ΥΣΤΕΡΟ 18ο ΑΙΩΝΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟ
6	ΘΕΩΡΙΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΡΟΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΚΤΩΡΙΑΝΗ ΕΠΟΧΗ
7	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ: ΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟΣ, ΜΕΤΑΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟΣ

Κείμενο αναφοράς

2.1.Α.1 | ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Η εισαγωγική υποενότητα στην «Ιστορία της λογοτεχνικής μετάφρασης» εξετάζει τις απαρχές του φαινομένου της μετάφρασης στην αρχαϊκή και κλασική αρχαιότητα. Διαπιστώνεται η μειωμένη σημασία της διαγλωσσικής μετάφρασης για τους αρχαίους Έλληνες, οι οποίοι ελάχιστα μετέφραζαν έργα από άλλους «βάρβαρους» λαούς (με τους οποίους είχαν, συνήθως, εξουσιαστικές σχέσεις), ενώ περισσότερο συναντάμε περιπτώσεις ενδογλωσσικής μετάφρασης από παλαιότερες μορφές της γλώσσας. Αντιθέτως, κατά τη ρωμαϊκή περίοδο εγκαθιδρύθηκε νέα γραμματεία μέσω των μεταφράσεων κατά τη μεταφορά της παιδείας του ελληνικού κόσμου. Παρατηρήθηκε, επίσης, η εμφάνιση συγκεκριμένων τάσεων («εξελληνιστική» στην περίπτωση διατήρησης γλωσσικών στοιχείων από το ελληνικό πρωτότυπο ή «εκλατινιστική» με την επινόηση λατινικών αντιστοιχιών).

Στη Ρώμη διατυπώθηκαν και οι πρώτοι προβληματισμοί σε θεωρητικό επίπεδο, οι οποίοι παρακολουθούν τη μεταφρασεολογική σκέψη μέχρι τις μέρες μας, κυρίως με τη διάκριση που γίνεται από τον Κικέρωνα (στα τέλη του 1ου αι. π.Χ.) ανάμεσα στην «πιστή» και στην «ελεύθερη» μετάφραση. Ο Κικέρωνας επιδεικνύει σαφή προτίμηση στη «νοηματική» μετάφραση και τους «ρήτορες», κατακρίνοντας παράλληλα τους πιστούς –ή δουλικούς– μεταφραστές. Ο όρος «μετάφραση», κατά τη ρωμαϊκή περίοδο, καλύπτει βέβαια ένα ευρύ φάσμα εννοιών σε σχέση με τη σύγχρονη εποχή.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν κείμενα στα οποία παρουσιάζονται αυτά τα σχόλια του Κικέρωνα, παράλληλα με τις απόψεις άλλων Λατίνων, όπως ο Οράτιος, ο Γέλλιος και ο Πλίνιος ο Νεότερος. Επιπλέον, έρχονται σε επαφή και αναλύουν σημαντικά παραδείγματα λογοτεχνικής μετάφρασης στον αρχαίο κόσμο, όπως τη μετάφραση της Σαπφούς και του Καλλίμαχου από τον Κάτουλλο ή τις μεταφράσεις του ίδιου του Κικέρωνα σε έργα του Ξενοφώντα και του Πλάτωνα.

2.1.Α.2 | ΟΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ ΚΑΙ Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥΣ

Αυτή η υποενότητα προσφέρει μια διαχρονική ματιά στις μεταφράσεις της Βίβλου, καθώς αυτές συχνά συνοδεύονται από καίρια διλήμματα μεταφραστικής προσέγγισης, από τη μετάφραση των Εβδομήκοντα έως τις απόψεις θεωρητικών όπως ο Eugene Nida, το έργο του οποίου συμπίπτει χρονικά με τις απαρχές της σύγχρονης μεταφρασεολογίας. Στην περίπτωση της Βίβλου (αλλά και των ιερών κειμένων γενικά), η θεόπνευστη προέλευση των κειμένων υπογραμμίζει την ανάγκη πιστότητας και ακρίβειας, αλλά και την πρόθεση να καταστούν τα κείμενα αυτά προσιτά στο ευρύτερο κοινό.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνωρίζουν τις αφηγήσεις για τη «συλλογική» μετάφραση των Εβδομήκοντα, καθώς, σύμφωνα με την παράδοση, οι μεταφραστές είτε συμβουλεύονταν ο ένας τον άλλον μέχρι την επίτευξη της ιδανικής μετάφρασης, είτε ο θεόπνευστος χαρακτήρας του εγχειρήματος επιβεβαιωνόταν από το αποτέλεσμα παραγωγής/δημιουργίας ταυτόσημων μεταφράσεων, παρά την εργασία καθενός εξ αυτών σε πλήρη απομόνωση.

Εστιάζονται, επίσης, στον Άγιο Ιερώνυμο, εμβληματική φιγούρα για τη μεταφρασεολογία, και αναλύουν τις απόψεις που διατύπωσε σχετικά με τη δημιουργία της Vulgata, οι οποίες προσεγγίζουν περισσότερο την κατ' έννοια μετάφραση. Προχωρούν σε συγκρίσεις επί των σχολίων του νεοπλατωνιστή Αγίου Αυγουστίνου, ο οποίος συστήνει την κατά λέξη μετάφραση, και αναλύουν το εγχείρημα του Λούθηρου με βάση το οποίο η μετάφραση στη καθομιλουμένη γερμανική γλώσσα συνέβαλε στην ανάπτυξη της προτεσταντικής εκκλησίας. Μελετούν περιόδους αυξημένης μεταφραστικής δραστηριότητας σε κείμενα χριστιανικής εκκλησιαστικής γραμματείας (π.χ. Μεσαίωνας) και επικεντρώνονται σε περιπτώσεις «αιρετικών» μεταφράσεων, όπως αυτή του William Tyndale.

Ενώ συχνά διατυπώνεται ο προβληματισμός κατά πόσον ισχύουν διαφορετικοί κανόνες σε κείμενα λογοτεχνικού χαρακτήρα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες διαπιστώνουν την καταλυτική επίδραση που μπορεί να έχει σε μια ποιητική παράδοση η μετάφραση της Βίβλου, όπως συνέβη στην περίπτωση της Βίβλου του Βασιλιά Ιακώβου.

2.1.Α.3 | Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενότητα πραγματεύεται τις σκέψεις και το έργο των μεταφραστών κατά την περίοδο της Αναγέννησης. Ήδη από την Προαναγέννηση και το μεταφραστικό έργο του Θεόδωρου Γαζή, του Γεωργίου Τραπεζούντιου και του Μάξιμου Πλανούδη στο Βυζάντιο, προετοιμάζεται η εξάπλωση της σπουδής της αρχαίας ελληνικής γραμματείας μέσω και της μετάφρασης.

Γίνεται κατανοητό πως συχνά η ποιότητα των μεταφράσεων υστερεί, αλλά και η ίδια η έννοια του πρωτοτύπου είναι προβληματική: συναντάμε αυτή την περίοδο αρκετούς «παραφραστές», που ερμηνεύουν κατά το δοκούν και διασκευάζουν, απλοποιούν ή εμπλουτίζουν, με δικό τους ή άλλο υλικό, τα μεταφράσματα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται σε μορφές, όπως ο Leonardo Bruni, στον οποίο αποδίδεται η χρήση του όρου traducere με τη σημασία της «ελεύθερης» μετάφρασης, και στον Caluccio Salutati, που υποστηρίζει, επίσης, τη μεταφραστική προτεραιότητα του «θέματος» έναντι της «λέξης». Στον Salutati οφείλεται, ακόμα, η επανέκδοση των *Βίων* του Πλουτάρχου, ενός έργου που μαζί με τις αναμεταφράσεις του Ομήρου επέδρασαν καταλυτικά στον πρώιμο ουμανισμό.

Επιπλέον, σημαντική είναι η ανακάλυψη της τυπογραφίας και η συμβολή της στη διάδοση των έργων των κλασικών, σε συνδυασμό με μεταφράσεις στις ζωντανές ευρωπαϊκές γλώσσες, τη γαλλική, την αγγλική, την ιταλική και άλλες. Πλέον, η μετάφραση συνδέει δραστικά τις έως τώρα αποκομμένες γλώσσες και παραδόσεις.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες επικεντρώνονται στο εγχείρημα του Λούθηρου κατά την περίοδο αυτή, στη συνεισφορά του Étienne Dolet στη μεταφραστική θεωρία, με τις πέντε αρχές που διατυπώνει για τη σωστή μετάφραση (1540), καθώς και την επίδρασή του στο έργο του μεταφραστή του Ομήρου George Chapman, ο οποίος υποστηρίζει στον πρόλογο της *Ιλιάδας* (1611) ότι ο σώφρων μεταφραστής οφείλει να αποφεύγει την κατά λέξη απόδοση, να προσπαθεί να φθάνει στο «πνεύμα» του πρωτοτύπου,· να αποφεύγει τις πολύ ελεύθερες μεταφράσεις, να βασίζει τη μετάφρασή του στη φιλολογική έρευνα άλλων παραλλαγών και γλωσσών.

2.1.Α.4 | Ο 17ος-18ος ΑΙΩΝΑΣ: JOHN DRYDEN ΚΑΙ ALEXANDER POPE

Αυτή η υποενότητα ερευνά τις εξελίξεις στη θεωρία και την πράξη της μετάφρασης κατά την ιδιαίτερα παραγωγική περίοδο μεταξύ 17ου και 18ου αιώνα, εστιάζοντας την προσοχή σε δύο εμβληματικές φιγούρες, τους John Dryden και Alexander Pope. Ο δεύτερος αναμεταφράζει τα ομηρικά έπη με στόχο να διατηρηθεί το «πνεύμα και η φλόγα» του πρωτοτύπου, καταλήγοντας, μέσω της χρήσης προγενέστερων μεταφράσεων στα λατινικά και στα γαλλικά, αλλά και στο μεταφραστικό έργο των Ogilby, Hobbes και Chapman στα αγγλικά, σε ένα μετάφρασμα που διαβάζεται σαν πρωτότυπο έργο, που έχει δημιουργηθεί από ποιητή της εποχής του. Ο Όμηρος του Chapman επηρέασε γενιές και γενιές αγγλόφωνων λογοτεχνών.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν, παράλληλα, τις τάσεις της μετάφρασης των κλασικών συγγραφέων στη Γαλλία, που χρησιμοποιούν μια περισσότερο «φιλική» προς τον αναγνώστη γλώσσα. Έτσι, μορφές όπως ο Nicolas Perrot d'Ablancourt βρίσκονται στο επίκεντρο της τάσης των «ωραίων απίστων» μεταφράσεων, οι οποίες ακολουθούν τις συμβάσεις της εποχής. Η επικράτηση και η δημοφιλία τέτοιου τύπου μεταφράσεων κράτησε μέχρι και τον 18ο αιώνα. Προς το τέλος του, μάλιστα, συναντάμε και τις ομηρικές μεταφράσεις της Anne Marie Dacier. Στον πρόλογο της *L'Iliade d'Homère* (1699), η ίδια υποστηρίζει την προτίμησή της στην πεζή μετάφραση, θεωρώντας ότι το συγκεκριμένο έργο είναι αδύνατο να αποδοθεί με διαφορετικό τρόπο.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλύουν το μεταφραστικό έργο και τη θεωρία του John Dryden, εστιαζόμενοι/-ες κυρίως στο προλογικό του σημείωμα στις *Επιστολές του*

Οβίδιου (1680), όπου ο Dryden διακρίνει τρεις βασικούς τύπους μετάφρασης: ο πρώτος, η αυτή καθαυτή «μετάφραση» είναι η απόδοση κατά λέξη, ο δεύτερος, η «παράφραση», εστιάζεται στο νόημα, ενώ ο τρίτος, η «μίμηση», συνιστά πλέον εγκατάλειψη του πρωτοτύπου. Για τον Dryden καλύτερη είναι η μέση οδός, που την αντιπροσωπεύει η «παράφραση», με την προϋπόθεση ο μεταφραστής να είναι ποιητής και ο ίδιος, να κατέχει και τις δύο γλώσσες και να κατανοεί το «πνεύμα». Οι εκπαιδευόμενοι/-ες πειραματίζονται μεταφράζοντας ένα ποιητικό κείμενο και με τους τρεις τρόπους.

2.1.Α.5 | ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΣΤΟΝ ΥΣΤΕΡΟ 18ο ΑΙΩΝΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟ

Στην υποενότητα αυτή, παρουσιάζονται οι διευρυμένες σχέσεις της πράξης της λογοτεχνικής μετάφρασης με τις θεωρητικές προσεγγίσεις κατά τον 18ο αιώνα και την περίοδο του ρομαντισμού. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν εδώ μια σειρά από κείμενα των Abraham Cowley, Sir John Danham, Johann Jakob Breitinger κ.ά. Επικεντρώνονται, επίσης, στο *Δοκίμιο για τις αρχές της μετάφρασης* (1791), στο οποίο ο Alexander Fraser Tytler διατυπώνει τρεις κανόνες (η μετάφραση πρέπει να αποδίδει πλήρως τις ιδέες του πρωτοτύπου, ο χαρακτήρας του ύφους και του τρόπου γραφής θα πρέπει να είναι ίδιος μ' εκείνον του πρωτοτύπου, η μετάφραση θα πρέπει να διαθέτει την ίδια «άνεση» που διαθέτει και το πρωτότυπο κείμενο). Το δοκίμιο αυτό κατευθύνει τον μεταφραστή στην επιδίωξη ενός ισοδύναμου αποτελέσματος, το οποίο αντιτίθεται στην παραφραστική μέθοδο του Dryden.

Από τα τέλη του 18ου αιώνα κι έπειτα, με τη μεσολάβηση των εκπροσώπων του γερμανικού ρομαντισμού, οι απόψεις για τη μετάφραση συγκλίνουν, με σημείο εκκίνησης την απόλυτη δυσκολία του εγχειρήματος. Στην αρχή αυτής της περιόδου, ο φιλόλογος και ποιητής August Wilhelm Schlegel συνδυάζει στις μεταφραστικές του απόψεις (σχετικά με την απόδοση αρχαίων συγγραφέων) την προσπάθεια για πιστότητα με τον δημιουργικό μετασχηματισμό της γλώσσας-πηγής και την ένταξή της στη νόρμα της γλώσσας-στόχου.Μια άλλη σημαντική προσωπικότητα της παγκόσμιας λογοτεχνίας, ο Johann Wolgang von Goethe (1749-1832), προβαίνει και αυτός στον καθορισμό τριών ιδεατών τύπων μετάφρασης.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζουν την προσοχή τους στο εμβληματικό κείμενο του Friedrich Schleiermacher με τίτλο *Για τις διαφορετικές μεθόδους του μεταφράζειν* (1813), στο οποίο αποκρυσταλλώνεται η θέση του γερμανικού ρομαντισμού για τη δημιουργία μιας μεταφραστικής γλώσσας που οφείλει να ξενίζει στην προσπάθειά της να διατηρηθούν πολιτισμικά στοιχεία και να καθιερωθούν τύποι της γλώσσας-πηγής στη γλώσσα-στόχο. Διερευνούν, επίσης, τις απόψεις του Karl Wilhelm von Humboldt στον πρόλογο του *Αγαμέμνονα* του Αισχύλου (1816) σχετικά με τις καθολικές δομές των γλωσσών και την πιστότητα ως προς το πρωτότυπο παράλληλα με το ίχνος του «ξένου», αλλά και τη στροφή προς την κατά λέξη απόδοση στη Γαλλία υπό την επίδραση των Γερμανών Ρομαντικών και την προσπάθειά τους, μέσω νέων μεταφράσεων και «ξενισμού», να διορθωθούν οι μεταφραστικές υπερβολές των *belles infidèles*.

2.1.Α.6 | ΘΕΩΡΙΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΡΟΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΚΤΩΡΙΑΝΗ ΕΠΟΧΗ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τις τάσεις στη θεωρία και την πράξη της λογοτεχνικής μετάφρασης κατά τη βικτωριανή εποχή. Εδώ, πλέον, συναντάμε την κριτική στις πιο ελεύθερες προσεγγίσεις των Dryden και Pope, η οποία εναρμονίζεται με τις μεταφραστικές απόψεις που διατυπώνονται κατά τη μεταρομαντική περίοδο. Αναδεικνύονται πρακτικές που φέρνουν τους αναγνώστες κοντά στο πρωτότυπο και επιχειρούν παράλληλα μια ανανέωση της γλώσσας-στόχου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζουν την προσοχή τους στον λόγο περί μετάφρασης του William Carlyle και σε μεταφράσεις όπως εκείνη της *Divina Commedia* από τον Henry Francis Cary (1814). Αναλύουν τις απόψεις του κριτικού και μεταφραστή Matthew Arnold, κυρίως τις δημοσιευμένες διαλέξεις του με τον γενικό τίτλο «Για τη μετάφραση του Ομήρου», όπου, μεταξύ άλλων, σχολιάζει τη μετάφραση της *Ιλιάδας* (1861) από τον Francis William Newman και εισηγείται τέσσερα κριτήρια που επιβεβαιώνουν την ποιότητα μιας μετάφρασης, καθώς διατηρούν χαρακτηριστικά του ομηρικού ύφους: ταχύτητα, απλότητα, ευθύτητα, ευγένεια.

Η πιστότητα στο πρωτότυπο παραμένει ζητούμενο τόσο στον Arnold όσο και στον Newman: ο τρόπος και τα μέσα αλλάζουν (κυρίως τα αγγλικά, που θα κατάφερναν να εντυπώσουν στον αναγνώστη τις αποστάσεις ανάμεσα στη βικτωριανή περίοδο και τον πολιτισμό του Ομήρου. Ο Newman, μάλιστα, υιοθετεί τη χρήση της πιο απόμακρης περίπτωσης, της «σαξονορμανδικής», για τον λόγο αυτόν). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν, επίσης, την αντιστροφή αυτής της τάσης στην περίπτωση του Edward FitzGerald, μεταφραστή του περσικού έργου *Rubaiyat* του Omar Khayyam (1859). Κατανοούν τους στόχους μιας πρακτικής κατά την οποία η ζωντάνια του κειμένου υπερνικά τις τυχόν αγωνίες περί πιστότητας, όπως φαίνεται και από τα λόγια του FitzGerald σε επιστολή του: «Μου προκαλεί ευχαρίστηση να παίρνω όσες πρωτοβουλίες θέλω απέναντι σ' αυτούς τους Πέρσες, οι οποίοι δεν είναι ποιητές ικανοί να αιφνιδιάσουν κανέναν με τις ιδιορρυθμίες τους, λίγη μόνο τέχνη χρειάζεται να επιστρατεύσω για να τους δώσω μορφή».

2.1.Α.7 | ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ: ΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟΣ, ΜΕΤΑΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟΣ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλύουν τις εξελίξεις στη μεταφραστική σκέψη και πράξη κατά τον 20ό αιώνα και τη θεμελιώδη συνεισφορά σημαντικών εκπροσώπων του λογοτεχνικού μοντερνισμού και του μεταμοντερνισμού. Διαπιστώνουν τον ουσιαστικό ρόλο της κριτικής θεωρίας όσο πλησιάζουμε στις σύγχρονες μεταφραστικές σπουδές. Εντοπίζουν την αλλαγή σκέψης που επέφερε ο Ezra Pound, με την ένταξη μεταφρασμάτων και εκδοχών από την αγγλοσαξωνική, γαλλική, ιταλική και κινεζική παράδοση στο έργο ενός μοντέρνου ποιητή.

Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζουν την προσοχή τους σε παραδείγματα ποιητικών φωνών που ακολούθησαν στις επόμενες δεκαετίες, όπως οι Christopher

Logue, Ted Hughes, Derek Walcott, των οποίων το έργο ίσως δεν θα είχε διαμορφωθεί χωρίς το παράδειγμα του Pound. Πειραματίζονται μεταφράζοντας ποιητικό κείμενο με τους τρόπους και τις προτεραιότητες του μοντερνισμού, ενώ παρατηρούν τις επιπτώσεις τέτοιων προσεγγίσεων στο μεταφραστικό έργο Ελλήνων δημιουργών όπως ο Καρυωτάκης, ο Σεφέρης και ο Ελύτης. Αναλύουν την αλλαγή που παρατηρούμε καθώς αναδύεται το άστρο κριτικών του μεταδομισμού και αποδομισμού, κυρίως του Jacques Derrida, και την ανατροπή της πρωτοκαθεδρίας συγγραφέα και πρωτοτύπου: κάτι που επιτρέπει στις λογοτεχνικές μεταφράσεις, ως ερμηνευτικές αναγνώσεις, να δημιουργήσουν εκ νέου το πρωτότυπο και τα νοήματά του και να συμβάλλουν στην επαναδιαπραγμάτευση των σχέσεων ανάμεσα στο κέντρο και την περιφέρεια, ιδίως στον μεταποικιακό κόσμο. Μελετούν σημαντικούς σταθμούς στην προσέγγιση αυτή του μεταφραστικού φαινομένου, σε τόμους όπως *Difference in Translation* (επιμ. Graham, 1985), *The Ear of the Other: Otobiography, Transference, Translation* (Derrida, 1985) και *Siting Translation: History, Post-Structuralism and the Colonial Context* (Niranjana, 1992). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται τις ευρύτερες σχέσεις ανάμεσα στις αποδομιστικές προσεγγίσεις του μεταφραστικού φαινομένου (όψεις της «πολιτισμικής στροφής» που παρατηρείται λίγο αργότερα, συμπράξεις της μεταφρασεολογίας με τις σπουδές φύλου, διαμόρφωση νέων πεδίων έρευνας, π.χ. «φεμινιστικές μεταφραστικές σπουδές-feminist translation studies»).

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Robinson, D. (2002). *Western Translation Theory: From Herodotus to Nietzsche*. Manchester: St. Jerome Publishing.
2. Δημητρούλια, Τ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση: θεωρία και πράξη* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/5252–

Συμπληρωματικές

1. Lange, A., Monticelli, D. & Rundle, C. (2024). *The Routledge Handbook of the History of Translation Studies*. London & NY: Routledge.
2. Gentzler, E. (2012). *Σύγχρονες θεωρίες μετάφρασης* (μτφρ. Χ. Μπακούλα). Αθήνα: Εκδόσεις Ίων.

2.1.Β • ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΣΤΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες το απαραίτητο θεωρητικό υπόβαθρο, ώστε με τη βοήθεια μεταγλωσσικών κειμένων (γραμματικών, λεξικών, γλωσσαρίων) να εξοικειωθούν με τη λογοτεχνική μετάφραση ως κειμενική επιστήμη και να την ασκούν ως αυτόνομη και μοναδική καλλιτεχνική δραστηριότητα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες προσδιορίζουν κάθε λογοτεχνική μετάφραση ως πρωτότυπη δραστηριότητα, ως μοναδική αισθητική αναδημιουργία του κειμένου-πηγής στη γλώσσα-στόχο. Διερευνούν το εύρος του ρόλου του/της μεταφραστή/-τριας, που μεσολαβεί ανάμεσα στον/στη συγγραφέα του κειμένου-πηγής και τους αναγνώστες στη γλώσσα-στόχο. Αναλύουν την ετυμολογία των όρων «traduction», «translation», «μετάφραση», και διαπιστώνουν τον τρόπο με τον οποίο αυτή η ετυμολογία επηρέασε την πρόσληψη του μεταφραστικού φαινομένου. Συγκρίνουν τους γνωστότερους ορισμούς της λογοτεχνικής μετάφρασης. Εξοικειώνονται με την ορολογία που περιγράφει τις αντιμαχόμενες τάσεις στη μεταφραστική πράξη: *πιστή*, *κατά λέξη* ή *ελεύθερη* μετάφραση, *τυπική* ή *επικοινωνιακή ισοδυναμία*, *στοχοκεντρική* ή *πηγοκεντρική* μετάφραση. Διαπιστώνουν ότι διαχρονικά η μετάφραση ρέπει μεταξύ δύο ανταγωνιστικών πόλων: ο ένας από τους δύο δίνει έμφαση στο κείμενο-πηγή και ο άλλος στο κείμενο-στόχο.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εκπονούν, στο πλαίσιο αυτής της μαθησιακής ενότητας, εργασίες μικρής κλίμακας, προκειμένου να είναι σε θέση να αντιληφθούν τη μετάφραση του λογοτεχνικού κειμένου ως καλλιτεχνική πράξη, βιώνοντας τα διλήμματα του/της μεταφραστή/-στριας του λογοτεχνικού κειμένου.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:

- Αποδέχονται τη λογοτεχνική μετάφραση κάθε κειμένου-πηγής ως μοναδικό καλλιτεχνικό έργο,
- Αντιλαμβάνονται κάθε απόπειρα λογοτεχνικής μετάφρασης ως πολύπλοκη και σύνθετη αισθητική δημιουργία,
- Τεκμηριώνουν τον ρόλο των μεταφραστών/-τριών και τη δημιουργική τους διαδικασία,
- Διακρίνουν το περιεχόμενο θεμελιωδών εννοιών της επιστήμης της μετάφρασης,
- Περιγράφουν καίρια ζητήματα που απασχολούν διαχρονικά τη λογοτεχνική μετάφραση,

- Επαληθεύουν την επίδραση της μεταφραστικής θεωρίας στην παραγωγή λογοτεχνικών μεταφράσεων,
- Αναπτύσσουν πλούσιο λεξιλόγιο στη γλώσσα-πηγή και στη γλώσσα-στόχο,
- Σχεδιάζουν και οργανώνουν τη μεταφραστική διαδικασία, ώστε να διεκπεραιώσουν αποτελεσματικά το έργο τους,
- Ερμηνεύουν τον ρόλο του/της μεταφραστή/-τριας ως «πρόσθετου αναγνώστη/πρόσθετης αναγνώστριας» του κειμένου-πηγής στη γλώσσα-στόχο,
- Αξιολογούν τη μεταφραστική διαδικασία σε συνάρτηση με τον σκοπό του μεταφραστικού έργου,
- Απορρίπτουν την τυποποίηση κατά τη διαδικασία της λογοτεχνικής μετάφρασης,
- Διαχειρίζονται μεταφραστικές πρακτικές και μεθόδους προκειμένου να ανταποκρίνονται λειτουργικά στον ρόλο τους ως μεταφραστές/-τριες,
- Ανακαλύπτουν τη μοναδικότητα του έργου τους ως μεταφραστές/-τριες λογοτεχνικών έργων.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Κείμενο-πηγή (ΚΠ), κείμενο-στόχος (ΚΣ) / Πιστή μετάφραση / Ελεύθερη μετάφραση / Κυριολεκτική μετάφραση / Στοχοκεντρική και πηγοκεντρική μετάφραση / Τυπική ή επικοινωνιακή ισοδυναμία / Μεταφραστική εντολή / Μεταφραστικά περικείμενα / Μεταφραστική διαδικασία / Παραστασιμότητα στη θεατρική μετάφραση / Σχέσεις περιεχομένου-μορφής / Εμπειρικές προσεγγίσεις.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ: ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ, ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ, ΔΙΛΗΜΜΑΤΑ
2	ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΟΡΙΑ
3	Ο ΣΥΝΕΧΗΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ
4	ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ
5	Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΕΙΔΗ: ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ
6	Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΕΙΔΗ: Ο ΧΩΡΟΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ
7	ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΣ ΑΡΧΕΣ, ΜΕΘΟΔΟΥΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ: ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ/ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΟ/-Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ/-ΤΡΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Κείμενο αναφοράς

2.1.Β.1 | ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ: ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ, ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ, ΔΙΛΗΜΜΑΤΑ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα γνωρίσουν την ταυτότητα του μεταφραστή λογοτεχνικών κειμένων: τον χώρο στον οποίο δραστηριοποιείται, τα πρόσωπα με τα οποία συνήθως συνεργάζεται και τις βασικές αποφάσεις που καλείται να λάβει. Θα εξεταστούν τα τυπικά χαρακτηριστικά μιας λογοτεχνικής μετάφρασης, αλλά και όσα τη διαφοροποιούν σημαντικά από άλλα είδη μεταφραστικού έργου. Θα διαπιστώσουν ότι ο μεταφραστής λογοτεχνίας δεν είναι απλώς ένας «ταχυδρομικός ίππος» του πολιτισμού, αλλά ένα πρόσωπο που έχει λόγο στην επιλογή των υπό μετάφραση έργων, επιδρώντας έτσι στη δική του λογοτεχνική παράδοση και φέρνοντας τους αναγνώστες σε επαφή με μια «παγκόσμια λογοτεχνία», που περιλαμβάνει ευρύ φάσμα εκφραστικών τρόπων και λογοτεχνικών ειδών.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μάθουν τις μεταβολές στην «(δι)αφάνεια» του μεταφραστή σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, αλλά και τα βασικά στοιχεία της επαφής των μεταφραστών σήμερα με εκδότες, συγγραφείς, επιμελητές και άλλους παράγοντες κατά τη διαδικασία παραγωγής και έκδοσης μιας λογοτεχνικής μετάφρασης, κάτι που δεν συνιστά, βέβαια, μια απλή «μεταφραστική εντολή».

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εστιάσουν την προσοχή σε όσα αποφασίζονται ή συναποφασίζονται κατά την έναρξη και κατά τη διάρκεια μιας πολυσύνθετης μεταφραστικής πράξης, με βάση τον βαθμό δυσκολίας και το είδος του λογοτεχνικού κειμένου, τη χρονική και πολιτισμική απόσταση από το πρωτότυπο, τη συνολική έκταση, τις απαιτήσεις των εκδοτών. Κυρίως, θα διαπιστώσουν πως σε αντίθεση με άλλου είδους μεταφράσεις (π.χ. τεχνικών κειμένων) υπάρχουν περισσότεροι από ένας τρόποι μετάφρασης της λογοτεχνίας, πολλές επιλογές και διλήμματα που αντιμετωπίζει ο μεταφραστής, και πως απαιτείται πλήθος ικανοτήτων και δεξιοτήτων πέραν της εξαιρετικής γνώσης των δύο γλωσσών.

2.1.Β.2 | ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΟΡΙΑ

Αυτή η ενότητα ασχολείται με την περιγραφή του φαινομένου της λογοτεχνικής μετάφρασης: οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με θεωρητικές παραμέτρους της λογοτεχνικής μετάφρασης και τις βασικές μεταβολές τους μέσα στον χρόνο. Γίνεται αναφορά σε βασικές γλωσσολογικές, φιλολογικές και φιλοσοφικές προσεγγίσεις στη μετάφραση των λογοτεχνικών έργων.

Μέσω της υποενότητας αυτής, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εντοπίζουν τις σχέσεις ανάμεσα σε διάφορους ορισμούς για τη μετάφραση και σε διάφορες θεωρίες που διατυπώθηκαν ανά τους αιώνες, από τον Κικέρωνα ως τον Michael Cronin, καθώς και τη θεωρητική έρευνα που διεξάγεται στις μέρες μας. Εστιάζοντας την προσοχή τους στην ετυμολογία των όρων «traduction», «translation», «μετάφραση», «überzetzung»,

αντιλαμβάνονται πώς αυτή επηρέασε τις αντιλήψεις για το μεταφραστικό φαινόμενο και κατανοούν τη σχέση κάποιων από τους γνωστούς ορισμούς ή αφορισμούς της λογοτεχνικής μετάφρασης (traduttore traditore, «οι ωραίες άπιστες»). Αντιλαμβάνονται, επίσης, πώς οι όροι αυτοί κωδικοποιούν τη συμπεριφορά των μεταφραστών και επιδρούν στην κουλτούρα της εκάστοτε εποχής (π.χ. σε άλλες περιόδους δίνεται έμφαση στο κείμενο-πηγή και σε άλλες στο κείμενο-στόχο).

Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τη διεπιστημονικότητα του χώρου και την επίδραση κοινωνιολογικών ή κριτικών θεωριών. Ασφαλώς, απαιτείται ο μεταφραστής λογοτεχνίας να έχει βαθιά γνώση του λογοτεχνικού φαινομένου και της ιστορίας της λογοτεχνίας και να διαθέτει κριτική και φιλολογική σκευή.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται, μέσω παραδειγμάτων, τη σημασία των διαχρονικών συζητήσεων για τα όρια της μετάφρασης και για το πόσο συχνά αυτή θεωρείται αδύνατη, με αποτέλεσμα όχι τόσο τη «μη μετάφραση», αλλά (ειδικά στον χώρο της ποίησης) ποικίλες δημιουργικές κινήσεις προς ένα ισόβαρο και ομοιότονο αποτέλεσμα. Αντιλαμβάνονται, επίσης, την υπέρβαση των ορίων μέσω της ελεύθερης ή δημιουργικής μετάφρασης, που συχνά δίνει ένα αποτέλεσμα που θα το ονομάζαμε «εκδοχή» ή «μίμηση» σε σχέση με το πρωτότυπο ποίημα.

2.1.Β.3 | Ο ΣΥΝΕΧΗΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενότητα ασχολείται με την παραγωγική σχέση θεωρίας και πράξης στο έργο του μεταφραστή λογοτεχνίας. Εξετάζονται κάποια διαχρονικά παραδείγματα, από τον Οράτιο έως τον Άγιο Ιερώνυμο και τον Ζακ Ντεριντά, καθώς και η επίδραση που είχαν και έχουν στην πράξη της λογοτεχνικής μετάφρασης. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν πως, ενώ οι μεταφραστικές σπουδές αποτελούν ένα σχετικά πρόσφατο γνωστικό αντικείμενο, οι απόψεις για το πώς πρέπει να διεκπεραιώνεται ορθά η μετάφραση λογοτεχνίας έχουν μακρά ιστορία και μας προετοιμάζουν για τη συστηματική μελέτη της μεταφραστικής πράξης σήμερα, ως στοιχεία μιας επιστήμης της μετάφρασης.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με την εξέλιξη παραδοσιακών διπόλων στη μετάφραση («λέξη προς λέξη» έναντι «νόημα προς νόημα»), καθώς και με τη μετάβαση από έναν κανονιστικό (prescriptive) λόγο στην περιγραφική (descriptive) οπτική των σύγχρονων μεταφραστικών σπουδών. Παράλληλα, έρχονται σε επαφή με αντικρουόμενες απόψεις: από τη μία πλευρά, εκείνες που τονίζουν τη σημασία της θεωρητικής γνώσης, και από την άλλη, εκείνες που προτάσσουν την αποκλειστική τριβή με την πράξη (π.χ. «δεν μου χρειάστηκε ποτέ η θεωρία»). Μέσα από αυτή τη διαδικασία, μαθαίνουν να διακρίνουν σαφώς τις διαφορές ανάμεσα στις θεωρητικές και στις εμπειρικές προσεγγίσεις.

Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν τα περικείμενα των μεταφράσεων (translation paratexts), δηλαδή τα πάσης φύσεως κείμενα που συνοδεύουν το μετάφρασμα (προλόγους/εισαγωγές, επίμετρα, σημειώσεις του μεταφραστή), ως κα-

τεξοχήν σημεία όπου διαχρονικά υποστηρίζονται μεταφραστικές επιλογές και περιγράφεται η εφαρμογή μεταφραστικών θεωριών ή προσεγγίσεων. Καλούνται να διαπιστώσουν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα σε σύγχρονα και παλαιότερα περικείμενα μετάφρασης, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους ο μεταφραστής προωθεί ή εφαρμόζει τις θεωρητικές απόψεις.

2.1.Β.4 | ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Η υποενότητα εξετάζει βασικές παραμέτρους και στάδια της μεταφραστικής διαδικασίας σε ό,τι αφορά τη μετάφραση λογοτεχνικών κειμένων. Καθίσταται σαφές πως είναι δύσκολο να τα κωδικοποιήσεις, όταν υπάρχει πληθώρα λογοτεχνικών ειδών και συγγραφικών ιδιολέκτων και όταν ο ίδιος ο ρόλος του μεταφραστή λογοτεχνίας διαφοροποιείται σε διάφορες κουλτούρες και χρονικές περιόδους.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν πως η διαδικασία της μετάφρασης ξεκινά με την επιλογή του προς μετάφραση κειμένου: ο μεταφραστής συχνά λειτουργεί ως πρώτο και σημαντικότερο φίλτρο ανάμεσα σε διαφορετικές λογοτεχνίες και βασικό του κίνητρο είναι η αγάπη προς συγκεκριμένους συγγραφείς και πρωτότυπα έργα. (Είναι δυνατόν, όμως να προσεγγιστεί από έναν εκδότη για να μεταφράσει λογοτέχνημα με το οποίο δεν έχει έρθει σε επαφή στο παρελθόν.)

Εξετάζεται, επίσης, η έρευνα του μεταφραστή γύρω από το κείμενο. Θα πρέπει να μελετήσει τη θέση του συγγραφέα στην εποχή του, τη θέση του υπό μετάφραση έργου, την εκφραστική εξέλιξη του συγγραφέα, τις σχέσεις του με συγκεκριμένα λογοτεχνικά ρεύματα. Η έρευνα του μεταφραστή θα έχει αντίκτυπο και στην υλοποίηση της μετάφρασης.

Όπως θα φανεί και κατά τη διδασκαλία των επόμενων δύο ενοτήτων, όψεις της διαδικασίας παραμετροποιούνται ανάλογα με τα λογοτεχνικά γένη και (υπο)είδη: π.χ. η διαδικασία της μετάφρασης ίσως προκύψει «συνεργατική» σε ύστερα στάδια της μετάφρασης θεατρικών κειμένων, καθώς η διαδικασία της μετάφρασης ολοκληρώνεται συχνά με διάλογο με τους συντελεστές της παράστασης, τον σκηνοθέτη, ηθοποιούς ή ακόμα και τον σκηνογράφο. Παράλληλα, εξετάζονται και κάποια θεωρητικά μοντέλα, με έμφαση σε περιγραφές της διαδικασίας της λογοτεχνικής μετάφρασης, όπως π.χ. η «ερμηνευτική κίνηση» του George Steiner.

2.1.Β.5 | Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΕΙΔΗ: ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Στην υποενότητα αυτή, παρουσιάζονται εν συντομία κάποιοι σημαντικοί παράμετροι που επιδρούν στη μεθοδολογία της λογοτεχνικής μετάφρασης σε συνάρτηση με τα βασικά είδη των λογοτεχνικών κειμένων. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται πως, πέρα από τις ουσιαστικές προτεραιότητες του μεταφραστή, όταν ένα κείμενο περνάει από μια γλώσσα και μια λογοτεχνική παράδοση σε μία άλλη, παράγοντες όπως η έκταση, ο χώρος πρόσληψης και το κοινό-στόχος επηρεάζουν τη μεταφραστική πράξη.

Στην περίπτωση των ποιητικών κειμένων, η σχέση περιεχομένου και μορφής (form and content) συχνά θεωρείται τόσο απόλυτη, ώστε η μετάφραση των ποιημάτων που θεωρούμε ότι αξίζει να διαβαστούν σε άλλες γλώσσες είναι και η πιο δύσκολη, τα ποιήματα αυτά είναι εκείνα που μεταφράζονται πιο δύσκολα, καθώς ο ποιητικός λόγος «αποαυτοματοποιεί» τη καθημερινή γλώσσα, δίνει έμφαση σε εικόνες, μεταφορές και υπαινικτικότητα. Ο μεταφραστής εργάζεται στη δημιουργία αντίστοιχων σχέσεων στη γλώσσα-στόχο και, ακόμα περισσότερο, όταν αυτά τα ποιητικά κείμενα ακολουθούν συμβάσεις κάποιου είδους (π.χ. σονέτο) ή ακολουθούν προτάγματα συγκεκριμένων λογοτεχνικών ρευμάτων.

Στη μετάφραση της πεζογραφίας, από την άλλη πλευρά, ο λόγος «που ρέει» έχει, συνήθως, προτεραιότητα, με βάση την αναγνωστική εμπειρία αλλά και σε συνάρτηση με τις προθέσεις του συγγραφέα (genre ή literary fiction). Η χρήση μεταφραστικών στερεοτύπων, ζητήματα ορολογίας, ζητήματα απόδοσης κυρίων ονομάτων και συνέπειας στη χρήση των ρηματικών χρόνων μπορεί να είναι καθοριστικά όταν πρόκειται για τη μετάφραση ενός μυθιστορήματος.

Μέσω της συγκεκριμένης υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εντοπίζουν τις «γκρίζες ζώνες» της λογοτεχνικής δημιουργίας, η οποία απαιτεί συνεχείς μεταφραστικές προσαρμογές. Μέσα από αντιπροσωπευτικά παραδείγματα (όπως τα πεζόμορφα ποιήματα ή η ποιητική πρόζα), διαπιστώνουν ότι πέρα από τις απαιτήσεις του εκάστοτε λογοτεχνικού είδους και τις συμβάσεις που υιοθετεί ο συγγραφέας, η ύπαρξη του προσωπικού ύφους καθιστά κάθε λογοτεχνικό κείμενο μία εντελώς μοναδική περίπτωση.

2.1.Β.6 | Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΕΙΔΗ: Ο ΧΩΡΟΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Συνεχίζοντας την παρουσίαση σημαντικών παραμέτρων που επιδρούν στη μεθοδολογία της λογοτεχνικής μετάφρασης σε συνάρτηση με τα βασικά είδη, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται στη συγκεκριμένη υποενότητα στο έργο μεταφραστών οι οποίοι εμπλέκονται στο θεατρικό περιβάλλον. Εντοπίζουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της παραστασιμότητας (performability) και της ομιλητικότητας (speakability), καθώς και τους διάφορους τρόπους με τους οποίους ο χώρος πρόσληψης και το κοινό-στόχος επηρεάζουν τη μεταφραστική πράξη. Στη θεατρική μετάφραση, οπτικά και ακουστικά ερεθίσματα συνδέονται μεταξύ τους, ενώ ο μεταφραστής βρίσκεται σε ένα ιδιαίτερα συνεργατικό περιβάλλον, όπου στοιχεία της μετάφρασης ελέγχονται και συνδιαμορφώνονται από τον σκηνοθέτη, τους ηθοποιούς που διαβάζουν το κείμενο και άλλους συντελεστές μιας παράστασης.

Για τους παραπάνω λόγους, με δεδομένο τον τρόπο που οι θεατές «βιώνουν» υλικό και χαρακτήρες που προέρχονται από τα βάθη του χρόνου, στον χώρο του θεάτρου συναντάμε συχνότερα δραστικές διασκευές και μεταμορφώσεις θεατρικών έργων. Αυτό αφορά, επίσης, και περιπτώσεις ενδογλωσσικής μετάφρασης και διασκευής,

στην περίπτωση της αρχαίας δραματουργίας. Μέσω της υποενότητας αυτής, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν διασημειωτικές περιοχές της μεταφραστικής πράξης στον θεατρικό χώρο και έρχονται σε επαφή με συγκεκριμένες πρακτικές και είδη παραστάσεων, τα οποία επίσης παραμετροποιούν την προσέγγιση των μεταφραστών (όπερα και μετάφραση λιμπρέτου, μιούζικαλ κ.ά.).

Πέρα από την αναγνώριση σταδίων σε μεταφραστικές διαδικασίες που αφορούν συγκεκριμένα λογοτεχνικά είδη, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν και συγκρίνουν κείμενα μεταφραστών, στα οποία καταγράφεται η εμπειρία τους. Γίνεται, επίσης, λόγος για τη χρονική απόσταση ανάμεσα σε σχεδιάσματα μετάφρασης, όταν αυτό είναι εφικτό, και για την ανατροφοδότηση μεταφράσεων «in progress», όπως, για παράδειγμα, η ανάγνωση της μετάφρασης όταν αυτή έχει γίνει από τη μητρική γλώσσα του μεταφραστή προς τη δεύτερή του γλώσσα.

2.1.Β.7 | ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΣ ΑΡΧΕΣ, ΜΕΘΟΔΟΥΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ: ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ/ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΟ/-Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ/-ΤΡΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασκούνται στη μεταφραστική πράξη, με στόχο να εξοικειωθούν με τις βασικές αρχές και τη μεθοδολογία της λογοτεχνικής μετάφρασης. Τους ζητείται, καταρχάς, να ορίσουν κριτήρια επιλογής λογοτεχνικών κειμένων προς μετάφραση. Σχολιάζουν το εύρος των επιλογών που έχουν στη διάθεσή τους. Φέρνουν προς συζήτηση παραδείγματα, κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους αφορισμοί ή θεωρητικά μοντέλα επιδρούν στον ψυχισμό του μεταφραστή λογοτεχνίας και ορίζουν τα διλήμματα που βιώνει, αλλά και καθορίζουν ένα πλαίσιο στρατηγικής.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες δοκιμάζουν να μεταφράσουν αποσπάσματα κειμένων από συγκεκριμένα λογοτεχνικά είδη και, παράλληλα, να σχολιάσουν τις αποφάσεις που πήραν και τα μεταφραστικά προβλήματα που αντιμετώπισαν σε λεξιλογικό, συντακτικό, μορφολογικό και πολιτισμικό επίπεδο. Τεκμηριώνουν σε σύντομα κείμενα τους τρόπους με τους οποίους έχουν αντίκτυπο στη δραστηριότητα του μεταφραστή λογοτεχνίας οι γενικές θεωρίες για τη μετάφραση (π.χ. η θεωρία του σκοπού, το translatorial hexis και άλλα παραδείγματα κοινωνιολογίας της μετάφρασης).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες δοκιμάζουν, επίσης, τις ικανότητές τους σε αποσπάσματα από πολυσύνθετα οπτικοακουστικά κείμενα, π.χ. θεατρικά, και αποτιμούν τις διαφορετικές κατευθύνσεις που μπορεί να πάρει η μετάφρασή τους, τόσο σε σχέση με τον διασημειωτικό χαρακτήρα του θεατρικού περιβάλλοντος και την εφαρμογή αντίστοιχων θεωρητικών προσεγγίσεων όσο και με τον χώρο, όπου τα όρια της μετάφρασης μπορούν να τεθούν εκ νέου. Τους ζητείται, λοιπόν, να ορίσουν παραμέτρους μιας «ελεύθερης μετάφρασης» ή διασκευής δύο συγκεκριμένων θεατρικών έργων της αρχαίας κλασικής γραμματείας. Οι μεταφραστικές ασκήσεις στην ενότητα αυτή πρέπει να έχουν αύξοντα βαθμό δυσκολίας και να συνδέονται με ασκήσεις σε σχετικές υποενότητες που θα διδαχθούν το επόμενο εξάμηνο στην ενότητα «Βασικές αρχές και μεθοδολογία της λογοτεχνικής μετάφρασης».

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Δημητρούλια, Τ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση: θεωρία και πράξη* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/5252-
2. Nikolaou, P. & Rossi, C. (2022). «Translating Poetry», in: Malmkjær, K. (ed.). *The Cambridge Handbook of Translation* (pp. 480-498). Cambridge: Cambridge University Press. DOI: https://doi.org/10.1017/9781108616119.025

Συμπληρωματικές

1. Γραμμενίδης, Σ., Δημητρούλια, Τ., Κουρδής, Ε., Λουπάκη, Ε. & Φλώρος, Γ. (2015). *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μετάφραση* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://repository.kallipos.gr/handle/11419/3901
2. Venuti, L. (ed.). (2004). *The Translation Studies Reader* (4th edition). London & NY: Routledge.

2.1.Γ • ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με βασικά γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα της αγγλικής γλώσσας, που δυσκολεύουν τη λογοτεχνική μεταφραστική διαδικασία, από τη νέα ελληνική στην αγγλική γλώσσα και αντίστροφα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συνειδητοποιούν βασικές διαγλωσσικές διαφορές και ομοιότητες ανάμεσα στις δύο γλώσσες, γνωρίζουν τις λεξιλογικές, σημασιολογικές, πολιτισμικές και συντακτικές ιδιαιτερότητές τους (π.χ. ιδιωματισμούς, παροιμίες, ιδιωματικές εκφράσεις) και τις διαχειρίζονται στο πλαίσιο της μεταφραστικής διαδικασίας επιλέγοντας την κατάλληλη μεταφραστική τεχνική. Εξοικειώνονται, σε θεωρητικό επίπεδο, με τις έννοιες του λειτουργικού ισοδύναμου (functional equivalence) και του μορφικού ισοδυνάμου (formal equivalence), με την περιγραφική μετάφραση (descriptive/self-explanatory translation) και τη μεταγραφή (ή δάνειο, transcription/borrowing). Βάσει αυτών εξασκούνται στη λογοτεχνική μετάφραση από την αγγλική στη νέα ελληνική γλώσσα και αντίστροφα, βελτιώνουν το επίπεδό τους στην κατανόηση, γραπτή και προφορική, της αγγλικής γλώσσας και εμβαθύνουν στη μελέτη της. Παρατηρούν τις γλωσσικές ιδιαιτερότητες μέσα από την παραβολή με το κείμενο-πηγή ήδη μεταφρασμένων κειμένων στη

γλώσσα-στόχο. Η ενότητα δεν στοχεύει απλώς στη βελτίωση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των εκπαιδευόμενων στην αγγλική γλώσσα, αλλά στην εξάσκησή τους στη λογοτεχνική μετάφραση.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Γνωρίζουν μορφολογικές, συντακτικές και σημασιολογικές ιδιαιτερότητες της αγγλικής γλώσσας,
- Μεταφράζουν τα παραπάνω στη νέα ελληνική γλώσσα και αντίστροφα,
- Παράγουν λογοτεχνικά κείμενα στη νέα ελληνική γλώσσα, μεταφέροντας σε αυτήν κείμενα-πηγές από την αγγλική,
- Μετατρέπουν πολύσημες λέξεις και εκφράσεις από την αγγλική στη νέα ελληνική και αντίστροφα,
- Επιλέγουν και χρησιμοποιούν κατάλληλα την περιγραφική μετάφραση,
- Αποφασίζουν, κατά περίπτωση, πώς θα μεταφέρουν έναν όρο ή μία έκφραση, που να λειτουργεί με αντίστοιχο τρόπο στη γλώσσα-στόχο,
- Διαχειρίζονται αποτελεσματικά την προφορική και γραπτή έκφραση ιδεών, εμπειριών και συναισθημάτων κατά τη μεταφορά τους από την αγγλική στη νέα ελληνική γλώσσα και αντίστροφα,
- Επιλύουν εκφραστικά προβλήματα ανάμεσα στις δύο γλώσσες,
- Χειρίζονται με ευχέρεια την αγγλική γλώσσα,
- Χρησιμοποιούν ορθά δημιουργικά έντυπα και ηλεκτρονικά αγγλοελληνικά και ελληνοαγγλικά λεξικά.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αντιπαραβολική γραμματική / Εννοιολογική/μορφοσυντακτική μεταφορά / Κειμενοτυπολογία / Κυριολεκτική μετάφραση / Λειτουργικό ισοδύναμο / Λέξη-προς-λέξη μετάφραση / Λεξιλογικά/συντακτικά δάνεια / Λεξιλογικές/σημασιολογικές/μορφολογικές διαφορές / Μεταφραστικές μνήμες / Μεταφραστικές τεχνικές / Μορφικό ισοδύναμο / Ξενοποίηση.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (0), Εργαστήριο (2), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ, ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ
2	ΑΝΤΙΠΑΡΑΒΟΛΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
3	ΤΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΚΑΙ ΜΟΡΦΙΚΟ ΙΣΟΔΥΝΑΜΟ ΣΤΟ ΑΓΓΛΙΚΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ
4	ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΩΝ ΑΓΓΛΙΚΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
5	ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
6	ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΑΓΓΛΙΚΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

Κείμενο αναφοράς

2.1.Γ.1 | ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ, ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Η συγκεκριμένη υποενότητα αποσκοπεί στην κατανόηση των βασικών μορφολογικών, συντακτικών και σημασιολογικών ιδιαιτεροτήτων της αγγλικής γλώσσας στο λογοτεχνικό κείμενο. Είναι μια εισαγωγική ματιά στην αγγλική γραμματική, με παραδείγματα και απλές και κατανοητές επεξηγήσεις. Πολλές γλώσσες ανά τον κόσμο είχαν αντίκτυπο στην εξέλιξη και τη διαμόρφωση της αγγλικής γλώσσας. Λόγω αυτής της ποικιλομορφίας, υπάρχει ένα ευρύ φάσμα λεξικών, με πολλές εναλλακτικές ορθογραφίες και προφορές.

Η υποενότητα προσφέρει τις βάσεις για την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων οι οποίες απαιτούνται για τον εντοπισμό των θεμελιωδών συστατικών των αγγλικών που έχουν επηρεαστεί από τα λατινικά και τα ελληνικά. Επίσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να εξετάσουν την επιρροή των άλλων γλωσσών, πράγμα που μπορεί να εξηγήσει πολλές από τις ιδιαιτερότητες της αγγλικής γλώσσας στο λογοτεχνικό κείμενο, συμπεριλαμβανομένων των περίεργων ορθογραφικών συμβάσεων και των «ακανόνιστων» χρόνων των ρημάτων. Για παράδειγμα, πολλά από τα σιωπηρά γράμματα στα αγγλικά είναι αποτέλεσμα γαλλικής επιρροής, ενώ οι περίπλοκοι κανόνες γραμματικής είναι αποτέλεσμα λατινικής επιρροής.

Γι' αυτόν τον λόγο, κρίνεται σκόπιμο οι εκπαιδευόμενοι/-ες να εστιάσουν την προσοχή στην κατανόηση του τρόπου παραγωγής των αγγλικών λέξεων και της εμφάνισης των γραμματικών φαινομένων. Για παράδειγμα, η λέξη history (ιστορία) είναι ελληνική και η αγγλική γλώσσα έπλασε μια συστάδα ομόρριζων λέξεων (π.χ. historic(al), historian, prehistoric, unhistorical κ.λπ.). Υπάρχει, επίσης, πλήθος σύνθετων και παράγωγων λέξεων που σχηματίζονται στην αγγλική με το cyber-, mega-, nano κ.λπ.

2.1.Γ.2 | ΑΝΤΙΠΑΡΑΒΟΛΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τις θεωρητικές παραμέτρους της «αντιπαραβολικής» γραμματικής ανάλυσης της ελληνικής και της αγγλικής γλώσσας και της συνακόλουθης σημασίας της για τη μετάφραση. Οι παράμετροι που διδάσκονται σε αυτή την υποενότητα περιλαμβάνουν τις βασικές συντακτικές, λεξιλογικές, σημασιολογικές και μορφολογικές διαφορές μεταξύ ελληνικής και αγγλικής γλώσσας.

Σε αυτή την υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν να εντοπίζουν, να διατυπώνουν και να περιγράφουν τις σχέσεις των δύο γλωσσών στο μικροδομικό τους πλαίσιο και στο επίπεδο του γλωσσικού συστήματος. Ως μικρογλωσσικό επίπεδο του γλωσσικού συστήματος μιας φυσικής γλώσσας νοείται η λέξη, το σύνταγμα και η πρόταση. Εξετάζονται, επομένως, οι συντακτικές, λεξιλογικές, σημασιολογικές, μορφολογικές και φωνολογικές αρχές της αγγλικής γλώσσας σε αντιπαραβολή με τις αντίστοιχες αρχές και τους κανόνες της ελληνικής γλώσσας. Με αυτόν τον τρόπο, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναδεικνύουν τις ιδιαιτερότητες, τις διαφορές και τις ομοιότητες που διακρίνουν τις γλώσσες αυτές, δίνοντας έμφαση στο λογοτεχνικό κείμενο.

Επιπλέον, παρουσιάζονται οι δομικές διαφορές μεταξύ της ελληνικής και της αγγλικής γλώσσας με μεθοδικό και κατανοητό τρόπο. Έτσι, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μπορούν να τις χρησιμοποιήσουν, στο πλαίσιο της διδασκαλίας της μετάφρασης, στο ζεύγος γλωσσών ελληνικά-αγγλικά. Σε αυτό το πλαίσιο, επικεντρώνονται σε τρεις βασικές κατηγορίες της δομής τους ζεύγους γλωσσών: το συντακτικό, τη σημασιολογία και τη μορφολογία. Στην τελευταία κατηγορία συμπεριλαμβάνεται και το λεξιλόγιο. Τα επιμέρους φαινόμενα επιλέγονται τόσο για τον δομικό τους χαρακτήρα όσο και για την άμεση χρήση τους στη λογοτεχνική μεταφραστική πράξη.

2.1.Γ.3 | ΤΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΚΑΙ ΜΟΡΦΙΚΟ ΙΣΟΔΥΝΑΜΟ ΣΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Η υποενότητα αυτή εξετάζει το λειτουργικό (functional) και το μορφικό (formal) ισοδύναμο στη λογοτεχνία. Όσον αφορά το λειτουργικό ισοδύναμο, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν να εντοπίζουν μια έκφραση του πρωτοτύπου που έχει το ίδιο αποτέλεσμα στη γλώσσα-στόχο. Παράλληλα, διαπιστώνουν πώς καλύπτονται τα κενά όταν δεν υπάρχει «έτοιμος» όρος, επιστρατεύοντας περιγραφικές αποδόσεις ή μεταφραστικά δάνεια. Όσον αφορά το μορφικό ισοδύναμο, γνωρίζουν τις περιπτώσεις όπου η μετάφραση ακολουθεί πιστά το πρωτότυπο σε συντακτικό και γραμματικό επίπεδο, διασφαλίζοντας παράλληλα τη σωστή απόδοση του νοήματος.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με βασικούς μεταφραστικούς όρους, όπως το έκτυπο (calque). Πρόκειται για εννοιολογική ή μορφοσυντακτική μεταφορά, όπου ο/η μεταφραστής/-τρια αποδίδει μία λέξη ή έκφραση του πρωτοτύπου με κυριολεκτική μετάφραση των συστατικών της στοιχείων. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τη «λέξη-προς-λέξη» μετάφραση, η οποία είναι η πιο

διαδομένη μέθοδος μετάφρασης ανάμεσα σε γλώσσες που ανήκουν στην ίδια οικογένεια και στον ίδιο πολιτισμό. Η έννοια της κυριολεξίας αναφέρεται τόσο στη σημασία όσο και στη μορφή του κειμένου. Στην κυριολεκτική μετάφραση, ο/η μεταφραστής/-τρια εφαρμόζει τη στρατηγική της ξενοποίησης, διατηρεί, δηλαδή, τα ξένα πολιτισμικά στοιχεία που εμφανίζονται στο πρωτότυπο κείμενο, ενώ επιχειρεί, επίσης, να διατηρήσει όσο το δυνατόν περισσότερο τη μορφή του πρωτοτύπου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες χρησιμοποιούν λεξιλογικά και συντακτικά δάνεια και επιχειρούν να προσαρμόσουν στο μετάφρασμα τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες του πρωτοτύπου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν, ακόμα, τον διαχωρισμό μεταξύ των εννοιών της *κυριολεκτικής*, *κατά λέξη* και *έκτυπης μετάφρασης*, αφού η κυριολεκτική μετάφραση δεν αποτελεί απαραίτητα κατά λέξη μετάφραση.

2.1.Γ.4 | ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΩΝ ΑΓΓΛΙΚΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Η υποενότητα αναφέρεται στον κριτικό σχολιασμό μεταφρασμένων αγγλικών λογοτεχνικών κειμένων στα ελληνικά και αντιστρόφως. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τις έννοιες της γενικής κειμενοτυπολογίας, των μεταδεδομένων, των μη γλωσσικών δεδομένων, των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων και άλλων μεταφραστικών τεχνικών.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνωρίζουν τα ακριβή κειμενοτυπολογικά χαρακτηριστικά των λογοτεχνικών κειμένων. Ξεκινούν την αντιπαραβολική ανάλυση από τα αμιγώς κειμενοδομικά χαρακτηριστικά του λογοτεχνικού κειμένου, του οποίου το βασικό σχήμα είναι κοινό και στους δύο πολιτισμούς, δηλαδή στον ελληνικό και στον αγγλικό. Εξοικειώνονται, επίσης, με τα δευτερεύοντα κειμενοτυπολογικά δομικά χαρακτηριστικά, όπως είναι τα εισαγωγικά σχόλια, οι εισαγωγικές πληροφορίες, οι επεξηγήσεις και τα σχόλια του μεταφραστή. Εξετάζουν και τα μη γλωσσικά δεδομένα, όπως είναι η υποστηρικτική χρήση φωτογραφιών, εικόνων, γραφιστικών σχεδίων, σκίτσων, καθώς και την αισθητική τους λειτουργία. Επιπλέον, εξετάζουν και τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες μεταξύ του αγγλικού και του ελληνικού κειμένου, που αφορούν συντακτικά, λεξιλογικά και υφολογικά στοιχεία.

Στο πλαίσιο αυτή της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες σχολιάζουν την εφαρμογή των μεταφραστικών τεχνικών στο μεταφρασμένο λογοτεχνικό κείμενο. Οι τεχνικές περιλαμβάνουν την αυτόματη αναπαραγωγή, τον εγκλιματισμό, το πολιτισμικό και λειτουργικό ισοδύναμο, την ουδετεροποίηση, την κυριολεκτική μετάφραση, τη μεταφραστική σήμανση, το περιγραφικό ισοδύναμο, τη συνταγματική ή στοιχειώδη ανάλυση, τη συνωνυμία, το έκτυπο, τις μετατοπίσεις ή μετατάξεις, την αποδεκτή καθιερωμένη μετάφραση, την αναπλήρωση, τη σύνθετη ή συνδυαστική τεχνική, την απαλοιφή, την παράφραση, το σχόλιο, τη σημείωση και τον προσδιοριστή.

2.1.Γ.5 | ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Στην υποενότητα αυτή, παρουσιάζεται εν συντομία η σχέση της λογοτεχνικής μετάφρασης, ως μιας πρακτικής γραφής και επικοινωνίας, με τις τεχνολογίες γραφής και επικοινωνίας, με έμφαση στη σύγχρονη εποχή: την εποχή της παγκοσμιοποίησης, της δικτύωσης, της ραγδαίας αύξησης της ζήτησης για μετάφραση, της διαφοροποίησης της έννοιας της πληροφορίας και της γνώσης, καθώς και του συνακόλουθου μετασχηματισμού του μεταφραστικού επαγγέλματος.

Παρουσιάζονται συστηματικά τα μεταφραστικά εργαλεία που υποστηρίζουν σήμερα το μεταφραστικό έργο στη λογοτεχνία, τα αμιγώς μεταφραστικά (μεταφραστικές μνήμες) και τα εργαλεία υποβάθρου (λεξικά, ορολογικές βάσεις, σώματα κειμένων) στις συγκεκριμένες γλώσσες, αγγλικά-ελληνικά. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τις αλλαγές που φέρνει η υπολογιστική νέφους (cloud computing) στη μεταφραστική πρακτική, καθώς και την πρόοδο της μηχανικής ή αυτόματης μετάφρασης, σε συνδυασμό με τη συλλογική-συνεργατική μετάφραση που κυριαρχεί στο Διαδίκτυο.

Στην υποενότητα αυτή, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τη λογοτεχνική μετάφραση ως μορφή επικοινωνίας, καθώς και με την τεχνολογική της διάσταση. Επιπλέον, μελετούν τη μεθοδολογία που αφορά τα μοντέλα κατηγοριοποίησης των εργαλείων. Χρησιμοποιούν μεταφραστικά εργαλεία και προγράμματα υποδομής, εργαλεία διαχείρισης ορολογίας και μεταφραστικές μνήμες. Ασκούνται στην πράξη στην παραγωγή και επεξεργασία ηλεκτρονικών λογοτεχνικών κειμένων και έρχονται σε επαφή με την τεκμηρίωση του λογοτεχνικού κειμένου, τόσο με την επαλήθευση της ορολογίας όσο και με τη χρήση ηλεκτρονικών λεξικών.

2.1.Γ.6 | ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΑΓΓΛΙΚΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασκούνται στη μεταφραστική πράξη με στόχο να εξοικειωθούν με το κειμενικό είδος των λογοτεχνικών κειμένων στην αγγλική γλώσσα και με τη μετάφρασή τους στην ελληνική.

Τα σχόλια των εκπαιδευόμενων επικεντρώνονται στις επιλογές του συγγραφέα και στην αιτιολόγησή τους. Το φάσμα των μεταφραστικών επιλογών περιλαμβάνει απλά λεξιλογικά δεδομένα, επίσης συντακτικά και μορφολογικά, κυρίως όμως πολιτισμικά δεδομένα. Όπου είναι δυνατόν, συμπεριλαμβάνεται και το μη γλωσσικό υλικό των λογοτεχνικών κειμένων, δηλαδή οι φωτογραφίες, τα σκίτσα ή οι εικόνες. Κι αυτό το υλικό σχολιάζεται μεταφραστικά.

Οι συγκεκριμένες μεταφραστικές ασκήσεις πρέπει να έχουν έναν αύξοντα βαθμό δυσκολίας. Έτσι, προσφέρεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η δυνατότητα να εντρυφήσουν τόσο στο θεωρητικό σκέλος, που αφορά το λογοτεχνικό κειμενικό είδος, όσο και στο πρακτικό σκέλος. Σε αυτό το πλαίσιο, αν κριθεί αναγκαίο, μπορεί να προστεθούν και άλλες αντίστοιχες μεταφραστικές ασκήσεις για την ενίσχυση της μεταφραστικής επάρκειας με αντίστροφη κατεύθυνση (ελληνικά-αγγλικά). Οι εκπαι-

δευόμενοι/-ες δημιουργούν ένα εμπεριστατωμένο ειδικό γλωσσάριο, το οποίο συμβουλεύονται κατά την ενασχόλησή τους με τις μεταφραστικές ασκήσεις.

Συνοψίζοντας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μεταφράζουν τα κείμενα-πηγές στην αρχή ανά εκφώνημα, έπειτα ανά παράγραφο και, όσο προχωράει η εντρύφηση στο συγκεκριμένο κειμενικό είδος, ανά κείμενο. Έπειτα, ο/η καθένας/καθεμία διασταυρώνει τις όποιες μεταφραστικές του/της επιλογές με αυτές των υπόλοιπων εκπαιδευόμενων και σχολιάζονται οι επιλογές.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Δημητρούλια, Τ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση: θεωρία και πράξη* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/5252
2. Παριανού, Α. (2023). *Ειδική μετάφραση και διαπολιτισμική επικοινωνία* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-108

Συμπληρωματικές

1. Seel, O. (2015). *Εισαγωγή στη γενική μετάφραση* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/2568
2. Κελάνδριας, Π. (2023). *Η πράξη της μετάφρασης* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-121

2.1.Δ • ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με βασικά γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα της γαλλικής γλώσσας, που δυσκολεύουν τη λογοτεχνική μεταφραστική διαδικασία από τη γαλλική στη νέα ελληνική γλώσσα και αντίστροφα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν βασικές διαγλωσσικές ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στις δύο γλώσσες, γνωρίζουν λεξιλογικές, σημασιολογικές, πολιτισμικές και συντακτικές ιδιαιτερότητες (ιδιωματισμούς, παροιμίες, ιδιωματικές εκφράσεις) και τις διαχειρίζονται στο πλαίσιο της μεταφραστικής διαδικασίας, επιλέγοντας την κατάλληλη μεταφραστική τεχνική. Εξοικειώνονται, σε θεωρητικό επίπεδο, με τις έν-

νοιες του λειτουργικού (functional equivalence) και του μορφικού ισοδύναμου (formal equivalence), με την περιγραφική μετάφραση (descriptive/self-explanatory translation) και τη μεταγραφή (ή δάνειο, transcription/borrowing).

Επίσης, ασκούνται στη μετάφραση από τη γαλλική στη νέα ελληνική γλώσσα και αντίστροφα, βελτιώνουν το επίπεδό τους στην κατανόηση και την παραγωγή (γραπτή και προφορική) της γαλλικής γλώσσας και εμβαθύνουν στη μελέτη της. Παρατηρούν τις γλωσσικές ιδιαιτερότητες μέσα από αντιπαραβολή με το κείμενο-πηγή ήδη μεταφρασμένων κειμένων στη γλώσσα-στόχο.

Η ενότητα δεν στοχεύει απλώς στη βελτίωση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των εκπαιδευόμενων στη γαλλική γλώσσα, αλλά στην εξάσκησή τους στη λογοτεχνική μετάφραση.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Γνωρίζουν μορφολογικές, συντακτικές και σημασιολογικές ιδιαιτερότητες της γαλλικής γλώσσας,
- Μεταφράζουν τα παραπάνω στη νέα ελληνική γλώσσα και αντίστροφα,
- Παράγουν λογοτεχνικά κείμενα στη νέα ελληνική γλώσσα, μεταφέροντας σε αυτήν κείμενα-πηγές από τη γαλλική γλώσσα,
- Μετατρέπουν πολύσημες λέξεις και εκφράσεις από τη γαλλική στη νέα ελληνική και αντίστροφα,
- Αποφασίζουν αν θα μεταγράψουν ή όχι στη γλώσσα-στόχο τη λέξη της γλώσσας-πηγής,
- Επιλέγουν και χρησιμοποιούν κατάλληλα την περιγραφική μετάφραση,
- Αποφασίζουν αν θα ανευρίσκουν, κατά περίπτωση, έναν όρο ή μία έκφραση, που να λειτουργούν με ανάλογο τρόπο στη γλώσσα-στόχο,
- Διαχειρίζονται αποτελεσματικά την ατομική, προφορική και γραπτή, έκφραση ιδεών, εμπειριών και συναισθημάτων κατά τη μεταφορά τους από τη γαλλική στη νέα ελληνική γλώσσα και αντίστροφα,
- Επιλύουν εκφραστικά προβλήματα ανάμεσα στις γλώσσες,
- Χειρίζονται με ευελιξία τη γαλλική γλώσσα,
- Χρησιμοποιούν ορθά και με δημιουργικό τρόπο έντυπα και ηλεκτρονικά γαλλοελληνικά και ελληνογαλλικά λεξικά.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Διαφορές ελληνικής/γαλλικής γλώσσας / Κατά λέξη μετάφραση / Κριτική ανάλυση / Κυριολεκτική μετάφραση / Λειτουργικό ισοδύναμο / Λεξιλογικές/σημασιολογικές/μορφολογικές ιδιαιτερότητες / Μεταγραφή/Δάνειο / Μεταφραστικές τεχνικές / Μορφικό ισοδύναμο / Περιγραφική μετάφραση / Ξενοποίηση / Ψηφιακά εργαλεία μετάφρασης.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (0), Εργαστήριο (3), Σύνολο (3).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ, ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
2	ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
3	ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ Ι
4	ΨΗΦΙΑΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ
5	ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ
6	ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

Κείμενο αναφοράς

2.1.Δ.1 | ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ, ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Η γαλλική γλώσσα παρουσιάζει αρκετές μορφολογικές, συντακτικές και σημασιολογικές ιδιαιτερότητες στο λογοτεχνικό κείμενο. Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενότητα αποσκοπεί να βοηθήσει στην κατανόησή τους, ξεκινώντας από το πλούσιο λεξιλόγιο της γαλλικής γλώσσας, το οποίο κατά κύριο λόγο προέρχεται από τα λατινικά αλλά περιλαμβάνει και αρκετές λέξεις ελληνικής προέλευσης. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν, επίσης, τις ομοιότητες πολλών γαλλικών λέξεων με λέξεις της αγγλικής, αποτέλεσμα της ιστορικής γαλλικής παρουσίας στην Αγγλία του Μεσαίωνα.

Επιπλέον, καθώς στη γαλλική γλώσσα χρησιμοποιούνται συχνά σύνθετα ρήματα και ουσιαστικά για την έκφραση σύνθετων εννοιών, κρίνεται σκόπιμο οι εκπαιδευόμενοι/-ες να εστιάσουν ιδιαιτέρως την προσοχή στις μορφοσυντακτικές ιδιαιτερότητές της. Η γαλλική λογοτεχνία έχει να επιδείξει πλούσιο συντακτικό πλούτο, με περίπλοκες προτάσεις, έτσι ώστε να αποδοθεί συναισθηματική ή πνευματική εμβάθυνση. Επίσης, η χρήση της μεταφορικής γλώσσας είναι συνηθισμένη, με σκοπό να ενισχυθεί η εκφραστικότητα του κειμένου. Ακόμα, συχνά συναντώνται σύμβολα και συμβολισμοί για να ενισχυθεί το βάθος του, προσδίδοντας στο κείμενο επιπλέον επίπεδα νοήματος.

Προς ενίσχυση της κατανόησης και της εμβάθυνσης στη γαλλική γλώσσα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μπορούν να εκμεταλλευτούν έντυπα και ηλεκτρονικά γαλλοελληνικά και ελληνογαλλικά λεξικά με δημιουργικό τρόπο. Η χρήση τους μπορεί να αποτελέσει κομβικό στοιχείο στη διαδικασία της εκπαίδευσής τους, επιτρέποντάς τους να αναπτύξουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες και να βελτιώσουν την ακρίβεια των μεταφράσεών τους, ιδιαιτέρως εάν αξιοποιήσουν εξειδικευμένα λεξικά λογοτεχνικών όρων, που τους/τις εφοδιάζουν με λεξιλόγιο και εκφράσεις σχετικές με το πεδίο.

2.1.Δ.2 | ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Οι διαφορές μεταξύ της νέας ελληνικής και της γαλλικής γλώσσας αποτελούν ένα σημαντικό θέμα, που επηρεάζει το μεταφραστικό φαινόμενο. Και οι δύο γλώσσες έχουν τα δικά τους μοναδικά χαρακτηριστικά, που αντανακλούν την ιστορία, τον πολιτισμό και το κοινωνικό γίγνεσθαι των χωρών στις οποίες ομιλούνται. Αν και υπάρχουν κοινά στοιχεία, υπάρχουν και σημαντικές διαφορές, οι οποίες εξετάζονται στη συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα.

Καταρχάς, γίνεται αναφορά στη δομή των δύο γλωσσών, η οποία διαφέρει σημαντικά, αφού η ελληνική χρησιμοποιεί το ελληνικό αλφάβητο, ενώ η γαλλική το λατινικό. Επιπλέον, η γραμματική και η σύνταξη διαφέρουν, με την ελληνική να είναι πιο ελεύθερη στη σύνταξη και τη γαλλική να ακολουθεί αυστηρότερους κανόνες. Εδώ αναλύονται οι διαφορετικοί ήχοι και οι προφορικές παράμετροι, που μπορεί να αποτελέσουν «προκλήσεις» στην προφορική εκφορά και τη μετάφραση, αλλά και το λεξιλόγιο, το οποίο διαφέρει σημαντικά ανάμεσα στις δύο γλώσσες, διότι η γαλλική είναι λατινογενής γλώσσα, ενώ η ελληνική διατηρεί την κλασική ρίζα της.

Η προσφυγή σε λεξικά μπορεί να βοηθήσει και σε αυτό το σημείο, καθώς επιβεβαιώνει την ορθογραφία και τη συντακτική ορθότητα και βοηθάει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να βελτιώσουν τη γραπτή τους έκφραση και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους. Τα λεξικά περιέχουν συνηθισμένες εκφράσεις και ιδιωματισμούς, εκτενείς ερμηνείες και σημασιολογικές αναλύσεις λέξεων, βοηθώντας έτσι τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να ασκηθούν στην κατανόηση και στην αποτύπωση του πνεύματος της γαλλικής γλώσσας. Μέσω της συχνής χρήσης λεξικών, οι εκπαιδευόμενοι/-ες σταδιακά ενσωματώνουν νέες λέξεις και φράσεις στο γλωσσικό τους οπλοστάσιο.

Συνοπτικά, η μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στις διαφορές μεταξύ νέας ελληνικής και γαλλικής γλώσσας, επιδεικνύοντας ευαισθησία στις πολιτισμικές αξίες και τα χαρακτηριστικά της κάθε γλώσσας, παρέχοντας στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες κατάλληλα εργαλεία και τεχνικές, ώστε να παράγουν μεταφράσεις που να διατηρούν το πνεύμα του αρχικού κειμένου.

2.1.Δ.3 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ Ι

Η συγκεκριμένη υποενότητα εστιάζεται στις έννοιες του λειτουργικού και του μορφικού ισοδύναμου στο λογοτεχνικό κείμενο. Στην περίπτωση του λειτουργικού ισοδύ-

ναμου, αυτό αναφέρεται στην αντικατάσταση μιας λέξης ή φράσης με άλλη, η οποία διατηρεί την ίδια λειτουργία ή ρόλο στην πρόταση.

Το μορφικό ισοδύναμο αναφέρεται στην αντικατάσταση μιας λέξης με μια άλλη, που έχει παρόμοια μορφολογική δομή ή εμφάνιση. Σε αυτή την περίπτωση, ένας όρος ή μία έκφραση στο κείμενο-πηγή έχει μεταφραστεί κυριολεκτικά στο κείμενο-στόχο, χωρίς συντακτική ή γραμματική αλλαγή.

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται στην κυριολεκτική μετάφραση, κατά την οποία κάθε μεμονωμένη λέξη του πρωτότυπου κειμένου μεταφράζεται ξεχωριστά. Αυτή η τεχνική χρησιμοποιείται όταν το μετάφρασμα πρέπει να διατηρήσει την ίδια σειρά λέξεων, το νόημα και το ύφος του πρωτοτύπου. Ωστόσο, επειδή μια κατά λέξη μετάφραση μπορεί να αλλοιώσει τις εννοιολογικές αποχρώσεις του αρχικού κειμένου, είναι εφαρμόσιμη μόνο μεταξύ γλωσσών και πολιτισμών με κοινά χαρακτηριστικά. Στην κυριολεκτική μετάφραση εφαρμόζεται η στρατηγική της «ξενοποίησης», της διατήρησης, δηλαδή, των ξένων πολιτισμικών στοιχείων που εμφανίζονται στο πρωτότυπο κείμενο, ενώ γίνεται προσπάθεια το μετάφρασμα να έχει, στο μέτρο του δυνατού, τη μορφή του πρωτοτύπου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, τέλος, εξοικειώνονται με τον διαχωρισμό μεταξύ των εννοιών της περιγραφικής μετάφρασης και της μεταγραφής ή δανείου. Στην περίπτωση της περιγραφικής μετάφρασης, της χρήσης, δηλαδή, περιγραφής ή επεξήγησης, η μετάφραση μεταφέρει το νόημα με έναν σαφή και επεξηγηματικό τρόπο. Παρέχει μια απόδοση του αρχικού νοήματος, εξασφαλίζοντας παράλληλα ένα ακριβές μετάφρασμα στη γλώσσα-στόχο. Αυτός ο τύπος μετάφρασης είναι ιδιαίτερα σημαντικός σε πεδία στα οποία η ακρίβεια και η σαφήνεια είναι ουσιώδεις όπως, για παράδειγμα, σε τεχνικά εγχειρίδια και επιστημονικά άρθρα.

Στην περίπτωση του δανείου, λέξεις ή εκφράσεις μεταφέρονται απευθείας από το πρωτότυπο κείμενο στη γλώσσα-στόχο. Αυτή η τεχνική χρησιμοποιείται συχνά όταν δεν υπάρχει ισοδύναμος όρος στη γλώσσα-στόχο, όπως συμβαίνει συχνά με ονομασίες φαγητών ή ειδών ρουχισμού, και μπορεί να βοηθήσει στη διατήρηση του πολιτιστικού πλαισίου του πρωτοτύπου. Τα γαλλικά χρησιμοποιούν πολλές λέξεις-δάνεια που έχουν γίνει μέρος της καθομιλούμενης γλώσσας, π.χ. weekend, hamburger (αγγλικά), kimono (ιαπωνικά).

2.1.Δ.4 | ΨΗΦΙΑΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ

Η μαθησιακή υποενότητα «Ψηφιακά εργαλεία στη μετάφραση από και προς τα γαλλικά» εστιάζεται στη χρήση σύγχρονων τεχνολογικών εργαλείων για τη βελτίωση και την επιτάχυνση της μεταφραστικής διαδικασίας. Σε αυτή την υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες διερευνούν τη χρήση μεταφραστικών εργαλείων, όπως ηλεκτρονικά λεξικά, γλωσσικές βάσεις δεδομένων και μεταφραστικά προγράμματα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν πώς να αξιοποιούν αυτά τα εργαλεία στις μεταφράσεις τους από τα γαλλικά στα ελληνικά και αντίστροφα, εξοικονομώντας χρόνο

και βελτιώνοντας την ποιότητα των μεταφράσεών τους με τη χρήση εργαλείων μηχανικής μετάφρασης, η οποία μπορεί να λειτουργήσει ως αρχικό βήμα για «γρήγορες» μεταφράσεις. Ωστόσο, οι μεταφραστές/-τριες πρέπει να είναι προσεκτικοί/-ές και να επικυρώνουν το αποτέλεσμα. Επιπλέον, τα εργαλεία συγχρονισμένης μετάφρασης επιτρέπουν στους/στις μεταφραστές/-τριες να εργαστούν αποτελεσματικά, διατηρώντας συνοχή στο κείμενο, ενώ επιτρέπουν ταυτόχρονα και τη συνεργασία.

Επιπροσθέτως, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με πλατφόρμες οι οποίες παρέχουν εργαλεία συνεργατικής μετάφρασης, επιτρέποντας σε ομάδες μεταφραστών να συνεργαστούν σε πραγματικό χρόνο, μειώνοντας τον χρόνο διεκπεραίωσης της μετάφρασης. Επίσης, η αξιοποίηση ψηφιακών βάσεων δεδομένων και εργαλείων αναζήτησης, βοηθάει τους/τις μεταφραστές/-τριες να ενισχύσουν τη γνώση τους πάνω σε εξειδικευμένους όρους και έννοιες.

Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ανακαλύπτουν εργαλεία που τους επιτρέπουν να συγκρίνουν εκδόσεις κειμένου, βοηθώντας στην αναγνώριση και τη διόρθωση λαθών. Η εφαρμογή αυτών των ψηφιακών εργαλείων ενισχύει την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα της μετάφρασης, προσφέροντας ταυτόχρονα ευελιξία και δυνατότητα συνεργασίας. Συνοπτικά, αυτή η υποενότητα εξοπλίζει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες με τις απαραίτητες ψηφιακές δεξιότητες, ώστε να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της μετάφρασης από τα ελληνικά στα γαλλικά και το αντίστροφο, ενισχύοντας την ακρίβεια και την αποτελεσματικότητα των μεταφράσεών τους.

2.1.Δ.5 | ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

Η μαθησιακή υποενότητα «Κριτική ανάλυση μεταφραστικών έργων» αποτελεί σημαντικό τομέα της μεταφραστικής πρακτικής και επικεντρώνεται στην κριτική αξιολόγηση και ανάλυση των μεταφράσεων. Κατά τη διάρκεια αυτής της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν και αναλύουν μεταφραστικά έργα, με στόχο την κατανόηση των επιλογών και των προσεγγίσεων που έχουν ακολουθηθεί από τον/τη μεταφραστή/-τρια.

Μέσα από τη σύγκριση των μεταφράσεων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες παρατηρούν τον τρόπο με τον οποίο κάθε μεταφραστής/-τρια επιλέγει να μεταφέρει τις «εικόνες» ενός κειμένου σε μια άλλη γλώσσα, καθώς και τις επιλογές που καλείται να κάνει, οι οποίες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα προσωπικά ερεθίσματά του/της. Αναδεικνύονται, ή όχι, οι ικανότητες του/της μεταφραστή/-τριας και διακρίνονται οι πεποιθήσεις του/της και οι όποιες πολιτισμικές διαφορές μπορεί να υπάρχουν όχι μόνο ανάμεσα στον/στη συγγραφέα και τον/τη μεταφραστή/-τρια, αλλά και ανάμεσα στους/στις αναγνώστες/-τριες της γλώσσας-στόχου και της γλώσσας-πηγής. Τα μεταφράσματα αντανακλούν κομμάτια της κοινωνίας μέσα στο πλαίσιο της οποίας παράγονται, έτσι οι μεταφράσεις φέρουν τον ιστορικό και πολιτισμικό χαρακτήρα της.

Μέσα από ασκήσεις, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλύουν την ποιότητα των μεταφράσεων, εξετάζοντας την ακρίβεια, την πιστότητα στο κείμενο-πηγή, καθώς και τη

συμβατότητα με το ύφος και την κουλτούρα από την οποία προέρχονται. Η υποενότητα αυτή ενθαρρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να συγκρίνουν τη μετάφραση με το πρωτότυπο κείμενο, αξιολογώντας την ποιότητα και την πιστότητα, αναδεικνύοντας τις αρετές αλλά και τις αδυναμίες του μεταφράσματος.

2.1.Δ.6 | ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

Η υποενότητα «Πρακτικές ασκήσεις λογοτεχνικής μετάφρασης από τα γαλλικά στα νέα ελληνικά και αντίστροφα» εστιάζεται στην εφαρμοσμένη πλευρά της μεταφραστικής διαδικασίας και επιτρέπει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους στη μετάφραση λογοτεχνικών κειμένων. Κατά τη διάρκεια αυτής της μαθησιακής διαδικασίας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες επιλέγουν ένα γαλλικό λογοτεχνικό έργο, το μελετούν λεπτομερώς, και αναλαμβάνουν τη μετάφρασή του στα νέα ελληνικά (ή ακολουθούν την αντίστροφη πορεία).

Κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναπτύσσουν την ικανότητα να μεταφράζουν όχι μόνο τις λέξεις, αλλά και το πνεύμα, την αισθητική, το ύφος του πρωτότυπου έργου. Επιδιώκεται η διατήρηση της ποιότητας και της αυθεντικότητας του κειμένου, ενώ πραγματοποιείται εμβάθυνση στη μελέτη και την ανάλυση του επιλεγμένου λογοτεχνικού έργου, με έμφαση στη σημασία, το ύφος, τη δομή και τον πολιτισμικό πλούτο του.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες πραγματοποιούν τη μετάφραση του επιλεγμένου έργου από τα γαλλικά στα νέα ελληνικά και αντίστροφα, αξιοποιώντας τη μεταφραστική τους δεξιότητα και δημιουργικότητα, εφαρμόζοντας τις κατάλληλες για κάθε περίσταση στρατηγικές, επικεντρώνοντας τις προσπάθειές τους στη διατήρηση του πνεύματος και του ύφους του κειμένου-πηγής.

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες συγκρίνουν τις μεταφράσεις τους, αξιολογώντας την ακρίβεια και την απόδοση της σημασίας του πρωτοτύπου. Το τελικό αποτέλεσμα υποβάλλεται για αξιολόγηση στον/στην εκπαιδευτή/-τρια. Συνοπτικά, αυτή η υποενότητα στοχεύει στην ενδυνάμωση των πρακτικών δεξιοτήτων στον τομέα της λογοτεχνικής μετάφρασης, προσφέροντας στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες την ευκαιρία να ασκήσουν και να βελτιώσουν τις ικανότητές τους μέσα σε ένα δημιουργικό πλαίσιο.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Δημητρούλια, Τ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση: θεωρία και πράξη* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/5252-
2. Δημητρούλια, Τ. (2005). «Μετάφραση και κουλτούρα: η πολιτισμική στροφή στη μεταφρασεολογία και ο ρόλος των νέων τεχνολογιών», *Σύγκριση*, 16, σσ. 158-172. DOI: 10.12681/comparison.10084. Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/313252943_Metaphrase_kai_koultoura_e_politismike_strophe_ste_metaphraseologia_kai_o_rolos_ton_neon_technologion

Συμπληρωματικές

1. Δημητρούλια, Τ. (2006). «Η μετάφραση την εποχή της παγκοσμιοποίησης: Διακυβεύματα για την εκπαίδευση των μεταφραστών», στο: Ταμπάκη-Ιωνά, Φ. & Γάτου, Γ. (επιμ.). (2006). *Πρακτικά Προγράμματος Πρακτικής Άσκησης Φοιτητών Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας* (21-32). Αθήνα: ΕΚΠΑ.
2. Λουπάκη, Ε. (2014). *Μετάφραση γενικών κειμένων Ι. Ενότητα 2: Τα στάδια της μετάφρασης. Οι ρόλοι του μεταφραστή*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Έκδοση: 1.0. Ανακτήθηκε από: https://opencourses.auth.gr/courses/OCRS444/

2.1.Ε • ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εμβαθύνουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες μέσα από τη μελέτη γνήσιων πολυτροπικών κειμένων –τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και στην πράξη– στα ιδιαίτερα γνωρίσματα του προφορικού και γραπτού λόγου της νέας ελληνικής γλώσσας, στα γλωσσικά κειμενικά είδη και στα γλωσσικά σφάλματα που συχνά εντοπίζονται κατά την παραγωγή γραπτού ή προφορικού νεοελληνικού λόγου. Επιπλέον, η ενότητα έχει στόχο να βοηθήσει τους/τις εκπαιδευομένους/-ες να αντιληφθούν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της νεοελληνικής λογοτεχνίας ως «αποκλίνουσας γλώσσας» και τη σύνδεσή της με τα νέα ελληνικά. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες προσδιορίζουν την έννοια της λογοτεχνικότητας, απαριθμούν περιόδους, καλλιτεχνικά ρεύματα και είδη της νεοελληνικής λογοτεχνίας, αναλύουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και εμβαθύνουν στο μεταφραστικό έργο σημαντικών Ελλήνων λογοτεχνών.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν κειμενικά είδη, λογοτεχνικά έργα και μεταφράσεις στα νέα ελληνικά που εμφανίζονται από τον 9ο αιώνα έως και τις αρχές του 19ου αιώνα (παραλογές, δημοτικό τραγούδι, κρητική αναγέννηση, νεοελληνικός διαφωτι-

σμός). Με αφετηρία τα είδη που καλλιεργούνται στην παραπάνω χρονική περίοδο, εμβαθύνουν στη βιογραφία, διαβάζουν, αναλύουν, κατανοούν, ερμηνεύουν δημοτικά τραγούδια οργανωμένα σε δίκτυα με ποικίλες θεματικές, έτσι ώστε να αναδεικνύεται και το αξιακό σύστημα που πρεσβεύουν. Διαβάζουν, κατανοούν και μεταγράφουν στη νεοελληνική κοινή αποσπάσματα από τα έμμετρα ιπποτικά μυθιστορήματα του 13ου-15ου αιώνα. Εξοικειώνονται με τα έργα της κρητικής αναγέννησης και εισδύουν στη γοητεία του *Ερωτόκριτου*. Μελετούν, επίσης, σύγχρονα νεοελληνικά κείμενα, αποκτούν εμπειρία στην παραγωγή του νεοελληνικού δημοσιογραφικού λόγου, αναγνωρίζουν την ενότητα της ελληνικής γλώσσας εντοπίζοντας τη διαχρονική χρήση γραμματικών και συντακτικών σχημάτων και λεξιλογικών όρων.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Γνωρίζουν την αρχιτεκτονική συγκεκριμένων ειδών (π.χ. έμμετρο ποίημα, δημοτικό τραγούδι, επιστολή, βιογραφία, βίος, επιστημονικό άρθρο),
- Απαριθμούν τα ειδολογικά χαρακτηριστικά τους,
- Διακρίνουν γνωρίσματα μορφής και περιεχομένου των δημοτικών τραγουδιών (με έμφαση στις παραλογές),
- Εντοπίζουν τα χαρακτηριστικά των έργων της κρητικής αναγέννησης,
- Απλοποιούν γλωσσικά τα έμμετρα ιπποτικά μυθιστορήματα και εμβαθύνουν στη θεματική τους,
- Παράγουν στα νέα ελληνικά σύντομα δείγματα κειμενικών ειδών,
- Ερμηνεύουν τη μετακένωση των ιδεών του ευρωπαϊκού διαφωτισμού στους υπόδουλους Έλληνες,
- Εξηγούν τη μετάφραση αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων στα χρόνια του νεοελληνικού διαφωτισμού, που γίνεται με εντατικούς ρυθμούς,
- Διαμορφώνουν αισθητικά κριτήρια στην επιλογή των αναγνωσμάτων,
- Εμπλουτίζουν τη γλωσσική τους έκφραση και το λεξιλόγιό τους,
- Ταξινομούν τα καλλιτεχνικά ρεύματα και τις λογοτεχνικές σχολές χρονικά, αλλά και σε σχέση με την πολιτική και πολιτισμική ιστορία της Ελλάδας,
- Υιοθετούν στάση κριτικής ανάγνωσης λογοτεχνικών μεταφράσεων στα νέα ελληνικά κατά τις περιόδους που μελετούν,
- Αποδέχονται τον ενιαίο χαρακτήρα της ελληνικής γλώσσας μελετώντας τη διαχρονική επιβίωση και την εξέλιξη φαινομένων και εννοιών.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Βίος / Βιογραφία / Δημοτικό τραγούδι / Παραλογή / Έμμετρο ιπποτικό μυθιστόρημα / Τραγωδία / Κωμωδία / Επιστολή / Επιστημονικό δοκίμιο / Μεταγλώττιση / Κρητική Αναγέννηση / Νεοελληνικός Διαφωτισμός.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΒΙΟΣ, ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ
2	ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ, ΟΙ ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ
3	ΤΟ ΕΜΜΕΤΡΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ
4	ΤΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΟ
5	Η ΚΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ
6	Ο ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ
7	ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
8	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Κείμενο αναφοράς

2.1.Ε.1 | ΒΙΟΣ, ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες προσλαμβάνουν το γνωστικό αντικείμενο κάθε επιμέρους υποενότητας κειμενοκεντρικά (δηλαδή μέσα από δίκτυο κειμένων που περιλαμβάνει ειδολογική ποικιλία κειμένων, λογοτεχνικών και μη, κατάλληλα επιλεγμένων, έτσι ώστε μέσα από τη μελέτη τους να καλλιεργούνται δεξιότητες ανάλυσης και ερμηνείας γραπτών πηγών). Κάθε δίκτυο κειμένων αποτελείται από συνδυασμό κειμένων που έχουν παραχθεί κατά τη διάρκεια της υπό μελέτην χρονικής περιόδου αλλά και άλλων περιόδων, μεταγενέστερων ή/και σύγχρονων. Τα κείμενα αυτά συμβάλλουν με τη μορφή και με το περιεχόμενό τους στην αποτελεσματική πρόσληψη του γνωστικού αντικειμένου, την κατανόηση και την ευχέρεια στη χρήση της νέας ελληνικής γλώσσας.

Η συγκεκριμένη υποενότητα προτείνεται, ενδεικτικά, να διδαχθεί μέσα από τη συγκριτική προσπέλαση ενός δικτύου κειμένων που να περιλαμβάνει: α) έναν βίο Αγίου, β) ένα απόσπασμα από την *Αλεξιάδα* της Άννας Κομνηνής (εκδόσεις Άγρα) σε μετάφραση Αλόης Σιδέρη, γ) κατάλληλα επιλεγμένο απόσπασμα από το έπος του *Βασίλειου Διγενή Ακρίτα*, με σχετικές πληροφορίες για τη ζωή του κεντρικού χαρακτήρα, δ) λήμμα από λογοτεχνικό λεξικό που να περιλαμβάνει τα γνωρίσματα του «βίου» ως κειμενικού είδους και ε) απόσπασμα από το βιβλίο με τίτλο *Ιωάννης Καντακουζηνός – ο απρόθυμος αυτοκράτορας* του καθηγητή του King's College Donald M. Nicol, σε μετάφραση Κατερίνας Χαλμούκου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, αξιοποιώντας τη διδακτική μέθοδο της «ανεστραμμένης τάξης», προετοιμάζουν ήδη από το σπίτι κάποια κείμενα και μελετούν κατά τη διδασκαλία κάποια άλλα. Εντοπίζουν τα γνωρίσματα μορφής και περιεχομένου ενός βίου

ή μιας βιογραφίας και εξασκούνται σε αυτά, συνθέτοντας σε διήγημα τη ζωή ενός μέλους της οικογένειάς τους. Εναλλακτικά, συγκεντρώνουν υλικό από τον ηλεκτρονικό τύπο με μαρτυρίες προσφύγων και επιχειρούν να συνθέσουν σε ένα πεζογράφημα (μικρής έκτασης) μια μυθιστορηματική βιογραφία.

2.1.Ε.2 | ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ, ΟΙ ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν ένα δίκτυο δημοτικών τραγουδιών και παραλογών με θέμα «Η αδικία – Το κακό και το άδικο στο ελληνικό δημοτικό τραγούδι». Για την επιλογή κειμένων προτείνεται να αξιοποιηθεί το ομότιτλο βιβλίο του Gay Michel Saunier (εκδόσεις ΜΙΕΤ) σε μετάφραση Ντίνας Τσιάτσικα. Μέσα από την ανάγνωση, την ανάλυση και την ερμηνεία δημοτικών τραγουδιών εντοπίζουν και καταγράφουν χαρακτηριστικά της μορφής τους. Παράλληλα, μελετούν την ελληνική σκέψη μέσα από την ελληνική προφορική λογοτεχνία και εντοπίζουν το θεμελιώδες στοιχείο της ελληνικής λαϊκής ιδεολογίας, την ιδέα της δικαιοσύνης, η απουσία της οποίας συνιστά ουσιώδες γνώρισμα του κακού.

Εναλλακτικά, προτείνεται το δίκτυο κειμένων να έχει ως θεματικό κέντρο τα κάθε λογής μοιρολόγια (π.χ. ελεύθερους θρήνους, κείμενα που ταιριάζουν στην ιδιότητα του εκλιπόντος, έμμετρα ομοιοκατάληκτα δίστιχα, αφηγηματικά κείμενα «του κάτω κόσμου», πένθιμες παραλογές). Για την επιλογή κειμένων προτείνεται να αξιοποιηθεί το ομότιτλο βιβλίο του Gay Michel Saunier (εκδόσεις Νεφέλη). Από την ανάλυση του υλικού εντοπίζονται, εκτός από στοιχεία γλωσσικά και μορφολογικά, καθιερωμένα θέματα και μοτίβα της νεοελληνικής προφορικής παράδοσης που αναδεικνύουν το πάθος της ελληνικής δημοτικής ποίησης για τη ζωή.

Η θεματική του δικτύου των λογοτεχνικών κειμένων εναπόκειται στην επιλογή του/της εκπαιδευτή/-τριας. Μπορεί να εστιάζεται σε οποιαδήποτε από τις εκφάνσεις της καθημερινής ζωής που διακονεί το δημοτικό τραγούδι: νανούρισμα, ερωτικό τραγούδι, τραγούδι του γάμου, της ξενιτιάς, έτσι ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να εννοήσουν τους κανόνες της τεχνοτροπίας του, το θεματικό του εύρος, τη γλωσσική του ποικιλία. Συστήνεται να επιλέγονται δημοτικά τραγούδια που δεν παρουσιάζουν γλωσσικές δυσκολίες. Τα επιλεγμένα κείμενα θα συνοδεύονται και από επεξηγηματικό γλωσσάριο.

2.1.Ε.3 | ΤΟ ΕΜΜΕΤΡΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασκούνται στην ενδογλωσσική μετάφραση, μεταγράφοντας στα νέα ελληνικά αποσπάσματα από έμμετρα ερωτικά ιπποτικά μυθιστορήματα (*Λίβιστρος και Ροδάμνη*, *Καλλίμαχος και Χρυσορρόη*, *Βέλθανδρος και Χρυσάντζα*, *Ιμπέριος και Μαργαρώνα*, *Φλώριος και Πλατζιαφλώρα*), γραμμένα ανάμεσα στον 13ο και τον 15ο αιώνα. Έχουν, έτσι, την ευκαιρία να εντοπίσουν τα πρώτα προβλήματα που προκύπτουν κατά τη μετάφραση, να βιώσουν στην πράξη την περιπέτεια του μεταφραστή και να προσπαθήσουν να δώσουν λύσεις παράγοντας πρωτότυπα και

αποκλειστικά δικά τους έργα. Συστήνεται να έχουν μελετήσει προηγουμένως τη μεταγλώττιση της *Πάπισσας Ιωάννας* από τον Δημήτρη Καλοκύρη (εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα) σε αντιπαραβολή με το πρωτότυπο κείμενο του Εμμανουήλ Ροΐδη.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διαμορφώνουν έτσι ένα δίγλωσσο δίκτυο κειμένων, στο οποίο ανιχνεύονται: α) φράγκικες επιρροές (υποταγή ηρώων στον έρωτα, μονομαχίες, αγάπη για περιπέτειες σε μακρινές χώρες), β) λόγιες επιδράσεις (περιγραφές κήπων, κάστρων, λουτρών), γ) ανατολικές παρεμβολές (παραμύθια με μάγισσες, δράκους, μαγικά δαχτυλίδια) και δ) νεοελληνικά στοιχεία (αναφορές και κοινοί τόποι από δημοτικά τραγούδια της εποχής). Εντοπίζουν χαρακτηριστικά των ιπποτικών μυθιστορημάτων στην αντίστοιχη ενότητα από την *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας* του Λίνου Πολίτη, προσδιορίζοντας ταυτόχρονα τη διάκριση μορφής και περιεχομένου του επιστημονικού δοκιμιακού λόγου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποδελτιώνουν, επίσης, τις υποθέσεις και ταξινομούν τα κοινά θεματικά κέντρα των ιπποτικών μυθιστορημάτων. Τα αντιπαραβάλλουν με τα *Αιθιοπικά*, το αρχαίο ελληνικό έμμετρο μυθιστόρημα του Ηλιοδώρου, η αξία του οποίου αναγνωρίζεται για πρώτη φορά από τους λόγιους στο Βυζάντιο. Ανιχνεύουν ομοιότητες και διαφορές με την έμμετρη μυθιστορία της Κρητικής Αναγέννησης, τον *Ερωτόκριτο*. Εμβαθύνουν, έτσι, στη λυρική και ρομαντική στροφή που επιχειρεί ο νέος ελληνισμός μετά τον 13ο αιώνα.

2.1.Ε.4 | ΤΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΟ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν (σε δύο έως τρία διδακτικά δίωρα) τον *Ερωτόκριτο* του Βιτσέντζου Κορνάρου, ένα ολοκληρωμένο λογοτεχνικό έργο. Εξελίσσονται σε δημιουργικούς αναγνώστες, αφού κατανοήσουν με ενσυναίσθηση τον κόσμο του αφηγητή και των ποιητικών υποκειμένων. Αναλύουν τον τίτλο, με έμφαση στην ετυμολογία του ονόματος του κεντρικού χαρακτήρα, και ανιχνεύουν μέσω αυτής της ανάλυσης τη θεματική του έργου. Μελετώντας κατάλληλα επιλεγμένα μεταγνωστικά κείμενα, διακρίνουν τις δυτικές επιδράσεις της ιταλικής Αναγέννησης στη σύνθεση του *Ερωτόκριτου*.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εφαρμόζουν δραστηριότητες «πριν, κατά και μετά την ανάγνωση»: Αξιοποιούν την τεχνική της «ανεστραμμένης τάξης» (reversed classroom), ώστε μέσα από προσωπικά ημερολόγια ανάγνωσης να εμβαθύνουν στους δέκα χιλιάδες στίχους και στα πέντε μέρη του έμμετρου μυθιστορήματος. Παρακολουθούν, με τη χρήση της γραμμής του χρόνου, τη διαδοχή των γεγονότων της υπόθεσης, έτσι ώστε να διατηρηθεί η ενότητα του περιεχομένου και να ερμηνευθούν τα θεματικά του κέντρα. Καταστρώνουν γενεαλογικά δέντρα και χάρτες προσώπων. Επιχειρούν χωρισμό του έργου σε θεματικές υποενότητες. Επιδίδονται σε ερμηνευτική ανάγνωση, είτε στην αίθουσα διδασκαλίας είτε κατά τη διάρκεια του προσωπικού τους χρόνου. Αξιοποιούν βιντεοσκοπημένη θεατρική παράσταση του *Ερωτόκριτου* και τα εικαστικά του Θεόφιλου. Επεξεργάζονται το περιεχόμενο φύλλων εργασίας. Εφαρμόζουν δραστηριότητες διαφοροποιημένης διδασκαλίας και δημιουργικής

γραφής. Προσδιορίζουν τα συναισθήματα και τη ροή της σκέψης των χαρακτήρων, με τη βοήθεια θεατρικών τεχνικών ως διδακτικών μέσων (π.χ. ρόλος στον τοίχο, διάδρομος συνείδησης).

Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες συζητούν για τα συναισθήματα που νιώθουν κατά την ανάγνωση συγκεκριμένων σημείων του κειμένου. Δραματοποιούν την γκιόστρα. Διερευνούν το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της πρόσληψης του έργου, τις αντιδράσεις των αναγνωστών της εποχής του και αναρωτιούνται για την επίδρασή του στη σύγχρονη εποχή.

2.1.Ε.5 | Η ΚΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συνειδητοποιούν πως οι Έλληνες δεν είχαν ανάγκη από την «Αναγέννηση» (με τη δυτική της έννοια), αφού δεν έχασαν ποτέ την επαφή με τη γλώσσα και τα λογοτεχνικά, φιλοσοφικά και ιστορικά κείμενα των αρχαίων προγόνων. Προσδιορίζουν την οργανική σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στη λογοτεχνική παραγωγή της κρητικής σχολής τον 17ο αιώνα και τα έργα της ιταλικής αναγέννησης. Μελετώντας αποσπάσματα από τον συλλογικό τόμο *Λογοτεχνία και κοινωνία στην Κρήτη της Αναγέννησης*, σε επιμέλεια του David Holton, εντοπίζουν την ιταλική πολιτισμική διείσδυση στην Κρήτη: α) στον ρόλο των Ακαδημιών (λογοτεχνικών λεσχών, κέντρων πνευματικών συζητήσεων και πολιτισμικών ανταλλαγών), β) στη γλώσσα (τα ιταλικά ήταν η γλώσσα της παιδείας, στην οποία γράφτηκαν και κάποια έργα της κρητικής σχολής) και γ) στις επαφές με τη μητρόπολη εμπόρων, λογίων και σπουδαστών από την Κρήτη, εγκατεστημένων μόνιμα ή περιστασιακά στην Ιταλία (κυρίως στη Βενετία).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διαβάζουν, αναλύουν, ερμηνεύουν δίκτυο κειμένων της κρητικής δραματουργικής παραγωγής, που έχει ως επίκεντρο τον προσδιορισμό του γλωσσικού οργάνου (λόγια στοιχεία στην τραγωδία, γλώσσα καθομιλούμενη στην κωμωδία). Τα κείμενα συνοδεύονται από γλωσσάριο. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες επιχειρούν ασκήσεις ενδογλωσσικής μεταφοράς τους στη νέα ελληνική και επιδίδονται σε ασκήσεις δημιουργικής γραφής (σύνθεση διαλόγων με προφορικό ύφος, προοριζόμενων για καθημερινή χρήση ή για σκηνική αναπαράσταση). Αξιοποιούν βιντεοσκοπημένες θεατρικές παραστάσεις και μελοποιήσεις στίχων των έργων που αναλύουν. Απαριθμούν, επίσης, στοιχεία του περιεχόμενου τραγικών και κωμικών έργων από τη λογοτεχνική παραγωγή της εποχής, τα οποία επικεντρώνονται γύρω από δύο θεματικές: τον έρωτα (*Ερωφίλη*, *Ερωτόκριτος*) και τη λατρεία της κρητικής φύσης, που περιγράφεται ως παράδεισος (*Πανώρια/Γύπαρις*, *Ερωτόκριτος*, *Πιστικός βοσκός*).

2.1.Ε.6 | Ο ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες πληροφορούνται συνοπτικά τον ορισμό, τα γνωρίσματα, τους στόχους και τους βασικούς εκπροσώπους του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού και της επιρροής που άσκησε στη Γηραιά Ήπειρο. Αναζητούν οικονομικές, πνευματικές και

κοινωνικές συγκυρίες, που ευνόησαν τη «μετακένωση» των ιδεών του Διαφωτισμού στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα (π.χ. εξάπλωση του εμπορίου, αλματώδης αύξηση των ελληνικών εκδόσεων, διεύρυνση κυκλοφορίας ελληνικών εφημερίδων και περιοδικών). Διαπιστώνουν την επίδραση των θέσεων Ευρωπαίων Διαφωτιστών στη λογοτεχνία του Νεοελληνικού Διαφωτισμού. Διακρίνουν τρεις περιόδους στην ιστορία του τελευταίου. Εκθέτουν με τη βοήθεια εννοιολογικών χαρτών: α) τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του Νεοελληνικού Διαφωτισμού και κάθε επιμέρους περιόδου, β) σημαντικούς εκπροσώπους, γ) κειμενικά είδη που καλλιεργήθηκαν σε κάθε περίοδο και δ) παραθέτουν τίτλους έργων της λογοτεχνικής και της ευρύτερης παραγωγής του κινήματος. Αναλύουν και ερμηνεύουν δίκτυο κειμένων το οποίο εισηγείται επαναστατικές αξίες και καινοτόμες ιδέες/προσεγγίσεις στην ελληνική σκέψη. Ενδεικτικά, προτείνονται αποσπάσματα από: α) τον *Θούριο* του Ρήγα Φεραίου, με παράλληλη αξιοποίηση της μελοποίησής του από τον συνθέτη Χρήστο Λεοντή, β) την *Ελληνική Νομαρχία*, γ) ποιήματα των Ευρωπαίων λογοτεχνών Ούγκο Φώσκολου και Λόρδου Βύρωνα, σε νεοελληνική απόδοση και δ) αυτοτελή αποσπάσματα από δοκίμια του Βολταίρου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες πληροφορούνται, ακόμα, για την άνθηση της μετάφρασης των ευρωπαϊκών έργων (φιλοσοφικών, πολιτικών, λογοτεχνικών, θεατρικών) στα ελληνικά και της μετάφρασης αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων από το πρωτότυπο, με πρωτεργάτη τον Αδαμάντιο Κοραή. Προβληματίζονται για το γλωσσικό ζήτημα, που ως διαμάχη μεταξύ καθαρεύουσας-δημοτικής γλώσσας ζωντανεύει τη συγκεκριμένη περίοδο και ταλαιπωρεί έντονα καθ' όλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα την ελληνική πνευματική ζωή. Μελετούν, επίσης, το κειμενικό είδος της επιστολής, που ευδοκιμεί την περίοδο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού, και απαριθμούν τα γνωρίσματα της μορφής και του περιεχομένου του.

2.1.Ε.7 | ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διαβάζουν, αναλύουν, κατανοούν, ερμηνεύουν δίκτυο μονοτροπικών ή/και πολυτροπικών κειμένων στα νέα ελληνικά, τα οποία προέρχονται είτε από τον επίσημο λόγο (ερμηνευτικό δοκίμιο, επιστημονικό ή δημοσιογραφικό άρθρο, επιστολή, βιογραφία από λήμμα σε ψηφιακό ή έγχαρτο λεξικό, πολιτική πραγματεία) είτε από την προφορική, αυθεντική επικοινωνία (συνεντεύξεις από δελτία ειδήσεων, αυθεντικούς διαλόγους από κοινωνικά δίκτυα, προφορικές αφηγήσεις, τηλεοπτικά σίριαλ, κινηματογραφικές ταινίες ή θεατρικά έργα). Εντοπίζουν τα νοηματικά κέντρα, την επιχειρηματολογία, χωρικές, χρονικές και αιτιώδεις σχέσεις, έντεχνα και άτεχνα σχόλια, καθώς και τους τρόπους εκφοράς τους, σολοικισμούς και παραδείγματα εφαρμογής της ρυθμιστικής γραμματικής. Ελέγχουν την αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας.

Κατά την κειμενοκεντρική επικοινωνιακή προσέγγιση, προτείνεται να αξιοποιηθούν πλεονεκτήματα του κριτικού δημιουργικού γραμματισμού, ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να «συνομιλούν» και να «αντιμιλούν» με τα κείμενα, να ασκούνται στην

πρόσληψή τους, να προσδιορίζουν και να απαριθμούν τους σκοπούς και τα κίνητρα του/της δημιουργού τους και να διερευνούν τον τρόπο με τον οποίο τα κείμενα επιχειρούν να επηρεάσουν τις απόψεις, τις αξίες και τις πεποιθήσεις των αναγνωστών. Καλλιεργούν, έτσι, ικανότητες μεταγνωστικών στρατηγικών, στοχασμού, αναστοχασμού, αυτοαξιολόγησης και αυτοβελτίωσης. Παράλληλα, ασκούνται στην παραγωγή νεοελληνικού λόγου, γραπτού και προφορικού, σε περιβάλλον προσομοίωσης αυθεντικών περιστάσεων επικοινωνίας.

Οι θεματικοί άξονες των δικτύων κειμένων εναλλάσσονται σε κάθε εξάμηνο, προκειμένου να καλύπτεται όλο το εύρος των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών πλευρών της σύγχρονης καθημερινής ζωής. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, με την εφαρμογή των κατάλληλων στρατηγικών, αποδεικνύουν ότι ο εκφερόμενος λόγος δεν είναι ποτέ ιδεολογικά ουδέτερος αλλά συνιστά πεδίο, όπου η κοινωνική ταυτότητα και οι σχέσεις εξουσίας εγκαθιδρύονται και γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης.

2.1.Ε.8 | ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες προσεγγίζουν βιωματικά τον ανοίκειο, αντισυμβατικό, δυσερμήνευτο και αινιγματικό τρόπο με τον οποίο η λογοτεχνία χειρίζεται τον νεοελληνικό λόγο. Εμβαθύνουν στη γλωσσική σχέση του ανθρώπου με τον κόσμο και συνειδητοποιούν ότι η καθημερινή ζωή αποτελείται από αφηγήσεις και ιστορίες, που στοχεύουν να νοηματοδοτήσουν και να εξηγήσουν το «αναίτιο» που διέπει την πραγματικότητα. Επιχειρούν μέσα από εργαστηριακές ασκήσεις να εμβαθύνουν στο περιεχόμενο της έννοιας «λογοτεχνία» και να διακρίνουν τα λογοτεχνικά από τα παραλογοτεχνικά και τα μη λογοτεχνικά κείμενα. Αξιολογούν τον ρόλο της διακειμενικότητας αποδελτιώνοντας και ταξινομώντας κείμενα που συνδέονται μεταξύ τους μορφικά και νοηματικά, αποτελώντας μέρος της ίδιας γενεαλογίας. Βιώνουν και προσλαμβάνουν το λογοτεχνικό κείμενο ως κατεξοχήν αισθητικό αντικείμενο. Εξασκούν και ερμηνεύουν κριτικά τον αυτοαναφορικό χαρακτήρα της λογοτεχνικής γραφής, μελετούν τη δυναμική της να αναπαριστά, να αναδημιουργεί, να ερμηνεύει, να τροποποιεί τον εξωτερικό κόσμο. Ενεργοποιούν τη δημιουργικότητα, την έμπνευση και τη φαντασία τους, ασκούνται στην κριτική προσέγγιση της λειτουργίας και της πράξης της γραφής. Εκπαιδεύονται να αναζητούν και να αναγνωρίζουν νοήματα. Πειραματίζονται στη σύνθεση διαφόρων λογοτεχνικών ειδών. Αποβάλλουν τον φόβο του λάθους.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες προτείνεται να εξασκούνται στην παραγωγή κειμένων που αναδεικνύουν αναπαραστάσεις της ζωής, παρουσίαση ανθρώπινων καταστάσεων και συναισθημάτων, διαφορετικές ανά εξάμηνο. Στο εξάμηνο Α΄, ενδεικτικές θεματικές για την παραγωγή λογοτεχνικών κειμένων θα μπορούσαν να είναι: α) «ο χώρος που μιλά» (ένα επώνυμο ή ανώνυμο αρχιτεκτόνημα, ένα τοπόσημο, ένας δρόμος, ένα δομικό υλικό γύρω από το οποίο εξυφαίνεται μια μυθοπλασία, αυτοαναφορική ή μη), β) «η ευτοπία και η ουτοπία του έρωτα» (ερωτική μυθοπλασία σε ποιητικό ή πεζό λόγο).

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Αργυρίου, Α. (2008). *Ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας και η πρόσληψή της*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
2. Πολίτης, Λ. (1978). *Ιστορία της νέας ελληνικής λογοτεχνίας. Συνοπτικό διάγραμμα. Βιβλιογραφία*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
3. Vitti, M. (2003). *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Οδυσσέας.

Συμπληρωματικές

1. Beaton, R. (1996). *Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική λογοτεχνία* (μτφρ. Ευ. Ζουργού). Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη.
2. Δημαράς, Κ. Θ. (1947-1948). *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Ίκαρος.

2.1.ΣΤ • ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με χαρακτηριστικά και τεχνικές της θεατρικής μετάφρασης και να ασκηθούν σε αυτή, μεταφράζοντας στα νέα ελληνικά θεατρικά κείμενα γραμμένα κατά βάση στην αγγλική γλώσσα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αξιοποιούν κατά τη μεταφραστική τους δραστηριότητα τη γνώση ότι το κειμενικό σώμα κάθε θεατρικού έργου, παράλληλα με τη λογοτεχνική του ταυτότητα, εμπεριέχει και προϋποθέτει τη σκηνική του παρουσίαση, χωρίς την οποία παραμένει ημιτελές. Προσδιορίζουν, συνεπώς, τα διακριτικά γνωρίσματα της θεατρικής από τη λογοτεχνική μετάφραση, εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους στη θεατρική μεταφραστική θεωρία και τη μεθοδολογία, μελετούν πρότυπες μεταφράσεις θεατρικών κειμένων, αντιπαραβάλλουν μεταφράσεις του ίδιου έργου/αποσπάσματος, αποκτούν εμπειρία στις θεατρικές μεταφράσεις-διασκευές, χρησιμοποιούν συνδυαστικά μεταφραστικές στρατηγικές, αναλύουν παραδείγματα ενδογλωσσικής θεατρικής μετάφρασης (αρχαίο ελληνικό δράμα). Επιπλέον, αποκτούν δεξιότητες παρουσίασης και σχολιασμού θεατρικών μετακειμένων (επιστημονικών άρθρων, επιφυλλίδων, μονογραφιών, ενοτήτων/κεφαλαίων επιστημονικών εκδόσεων).

Η ενότητα λειτουργεί παράλληλα και ως εργαστήριο θεατρικής μετάφρασης στη νέα ελληνική γλώσσα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες πειραματίζονται στην επανερμηνεία θεατρικών κειμένων, χρησιμοποιώντας στην πράξη τεχνικές θεατρικής μετάφρασης. Επιδίδονται, ακόμα, σε ασκήσεις μετάφρασης θεατρικών κειμένων στα νέα ελληνικά,

σχολιάζουν και αποτιμούν μεταφραστικές απόπειρες των συνεκπαιδευομένων (αξιολόγηση ομοτέχνων) και τις αντιπαραβάλλουν με δόκιμες μεταφράσεις που έχουν διακριθεί στο νεοελληνικό θέατρο.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Ονομάζουν γνωστούς μεταφραστές/-τριες του αρχαίου ελληνικού θεάτρου,
- Περιγράφουν τα γνωρίσματα μιας επιτυχημένης θεατρικής διασκευής,
- Διακρίνουν αξιόλογες νεοελληνικές θεατρικές μεταφράσεις της αρχαίας ελληνικής δραματουργίας,
- Ερμηνεύουν κριτικά και σε αντιπαραβολή με άλλες την επιτυχία θεατρικών μεταφράσεων,
- Εμβαθύνουν σε βασικές αρχές της θεατρικής μεταφρασεολογίας,
- Εφαρμόζουν αποτελεσματικά τεχνικές και στρατηγικές της θεατρικής μετάφρασης,
- Επιλύουν, κατά τη μεταφραστική τους δραστηριότητα, διλήμματα που αφορούν κυρίως τη μετάφραση ενός θεατρικού κειμένου (δήλωση της προφορικότητας, απόδοση του χιούμορ, ανάδειξη του θεατρικού χαρακτήρα του έργου),
- Διαχειρίζονται αποτελεσματικά τα μορφολογικά, υφολογικά και δραματουργικά ζητήματα που προκύπτουν στο πλαίσιο της θεατρικής μετάφρασης,
- Παράγουν για το νεοελληνικό θέατρο αξιόλογες διασκευές έργων, κυρίως του αγγλικού και του αμερικανικού θεάτρου,
- Εξοικειώνονται με το έργο σημαντικών Ελλήνων μεταφραστών/-τριών του νεοελληνικού θεάτρου,
- Συνεργάζονται αποτελεσματικά με τους συνεκπαιδευόμενους/-ες της τάξης τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Κείμενο-πηγή / Κείμενο-στόχος / Διασημειωτικότητα / Σκηνική λειτουργικότητα / Περικείμενο / Συγκείμενο / Ενδογλωσσική μετάφραση / Οπτικοακουστικό κείμενο / Δάνειο / Έκτυπο / Ξενοποίηση / Οικειοποίηση.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ/ΔΙΑΣΚΕΥΗΣ
2	ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
3	ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΜΙΑΣ ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
4	ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΑΡΧΑΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
5	ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΜΕΤΑΚΕΙΜΕΝΑ
6	ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ/ΔΙΑΣΚΕΥΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Κείμενο αναφοράς

2.1.ΣΤ.1 | ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ/ΔΙΑΣΚΕΥΗΣ

Η συγκεκριμένη υποενότητα αποτελεί εισαγωγή στην έννοια και τη διαδικασία της μετάφρασης ενός θεατρικού κειμένου. Η θεατρική μετάφραση αποτελεί ένα ιδιαίτερο είδος μετάφρασης, καθώς είναι μια διασημειωτική, πολυδιάστατη διαδικασία μετασχηματισμού ενός κειμένου-πηγής σε ένα κείμενο-στόχο, η οποία δεν περιορίζεται στη μετάφραση του λεξιλογικού περιεχομένου του κειμένου-πηγής, αλλά περιλαμβάνει και την απόδοση μη ρηματικών στοιχείων που αφορούν, μεταξύ άλλων, το ύφος, τον ρυθμό, το λογοτεχνικό, κοινωνικό, πολιτικό, ηθικό συγκείμενο. Υπό αυτή την έννοια, το υπό μετάφραση όπως και το μεταφρασμένο κείμενο αποτελούν κομμάτια ενός πολυεπίπεδου συνόλου, δηλαδή της ολοκληρωμένης θεατρικής παράστασης.

Μέσω της υποενότητας αυτής, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν τη διαφορά μεταξύ μετάφρασης και διασκευής και αντιλαμβάνονται ότι το μεταφρασμένο θεατρικό κείμενο είναι ημιτελές μέχρι τη στιγμή που εκπληρώνει τον προορισμό του, δηλαδή την αναπαράστασή του πάνω στη θεατρική σκηνή.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εντοπίζουν τη σημασία ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της θεατρικής μετάφρασης (όπως της προφορικότητας, των συνδεόμενων οπτικών και ακουστικών ερεθισμάτων, του χώρου και του χρόνου), ενώ κατανοούν τη σημασία του ρόλου του κοινού και προβληματίζονται σχετικά με τους παράγοντες της μετάφρασης που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο βιώνουν οι θεατές μια παράσταση. Μέσω της υποενότητας, κρίνεται σκόπιμο οι εκπαιδευόμενοι/-ες να εστιάσουν την προσοχή στην κατανόηση της σημασίας της ανάγνωσης του κειμένου-πηγής, η οποία αποτελεί την πρώτη φάση της μεταφραστικής διαδικασίας. Επίσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενθαρρύνονται να εκτιμήσουν τη σημασία της εμβάθυνσης στη γραμματολογική μελέτη των θεατρικών έργων και των συγγραφέων του αγγλικού και του αμερικανικού ρεπερτορίου, με τα οποία θα ασχοληθούν, καθώς και στην ιστορική και πολιτιστική μελέτη της εποχής τους.

2.1.ΣΤ.2 | ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με την έννοια του θεατρικού κειμένου ως πολυσύνθετου οπτικοακουστικού κειμένου, δηλαδή γραπτού κειμένου που παρουσιάζεται με προφορικό τρόπο και συνοδεύεται από πρόσθετες μη γλωσσικές πληροφορίες, π.χ. εικόνα, μουσική, χειρονομίες, εκφράσεις του προσώπου, θεατρικά σκηνικά. Η εκπαιδευτική υποενότητα προσφέρει τη βάση για την απόκτηση τεχνικών και δεξιοτήτων που απαιτούνται σχετικά με τη μετάφραση ενός θεατρικού κειμένου από την αγγλική στην ελληνική γλώσσα. Οι τεχνικές αυτές θα μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν σε γλωσσικές, σημασιολογικές και πραγματολογικές.

Ξεκινώντας από την παραδοχή ότι το απόλυτο εργαλείο είναι ένα άρτιο γλωσσικό υπόβαθρο και στις δύο γλώσσες που θα χρησιμοποιήσουν, οι εκπαιδευόμενοι/-ες διδάσκονται και εντοπίζουν μέσω παραδειγμάτων γλωσσικές τεχνικές, όπως η κατά λέξη μετάφραση, το δάνειο, το έκτυπο, η μετατόπιση, η μετατροπία. Κατανοούν και χρησιμοποιούν σημασιολογικές τεχνικές, όπως η συνωνυμία, η αντωνυμία, η υπωνυμία, η παράφραση, η αλλαγή σχημάτων λόγου, η αλλαγή έμφασης.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν να έχουν ως γνώμονα ότι το υπό μετάφραση κείμενο έχει σκοπό να αναπαρασταθεί στη σκηνή και ότι ο μεταφραστής οφείλει να «αφουγκρασθεί» το επίπεδο γνώσης και πρόσληψης των θεατών. Περαιτέρω, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται και εντοπίζουν, μέσα από παραδείγματα, τις πραγματολογικές τεχνικές της μετάφρασης, οι οποίες αφορούν την επιλογή των πληροφοριών του κειμένου-αφετηρίας και οι οποίες θα περιληφθούν στο κείμενο υποδοχής. Επίσης, εστιάζουν την προσοχή στις κάτωθι τεχνικές: την ξενοποίηση, την οικειοποίηση, το πολιτισμικό φίλτρο, την απαλοιφή, τις αλλαγές στο επίπεδο της σαφήνειας και των πληροφοριών, τις αλλαγές στους τρόπους απεύθυνσης, τις αλλαγές στη συνοχή, στη μερική μετάφραση. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να εντοπίσουν την ανάγκη χρήσης σημειώσεων ή υποσημειώσεων σε μια μετάφραση, όταν αυτό απαιτείται.

2.1.ΣΤ.3 | ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΜΙΑΣ ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενότητα αποσκοπεί να εισαγάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στην έννοια μιας επιτυχημένης θεατρικής μετάφρασης. Χρησιμοποιώντας τις γνώσεις που έχουν αποκτήσει από τις δύο προηγούμενες υποενότητες, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν και να περιγράφουν τα γνωρίσματα μιας επιτυχημένης θεατρικής μετάφρασης, με στόχο πρωτίστως να δημιουργήσουν οι ίδιοι ένα παρόμοιας ποιότητας μετάφρασμα. Μέσω της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες περιγράφουν τα βασικά γνωρίσματα της επιτυχίας μιας μετάφρασης θεατρικού κειμένου, που περιλαμβάνουν, κυρίως, την άρτια γλωσσική μετατροπή του κειμένου από την αγγλική στην ελληνική γλώσσα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν την αξία της δόκιμης έκφρασης και της «προφορικότητας» του μεταφράσματος που καλούνται να εκπονήσουν. Επίσης, κατανοούν ότι ένα πολύ σημαντικό στοιχείο επιτυχίας αποτελεί η ομαλή διάδραση μεταξύ

της κειμενικής και της θεατρικής πραγματικότητας και καθοδηγούνται να εννοήσουν ότι, κατά τη μεταφραστική διαδικασία ενός θεατρικού κειμένου, πρέπει να έχουν πάντα ως γνώμονα την αντίληψη πως η φύση του έγκειται στη διαλεκτική του σχέση με την παράσταση. Επιπλέον, κατανοούν ότι ένα άλλο γνώρισμα της επιτυχίας είναι η αντιστοιχία του μεταφράσματος με τον ψυχισμό των θεατών, προκειμένου αυτό να μετουσιωθεί σε επίκαιρη για τους θεατές εμπειρία και να προσληφθεί με τον πιο ουσιαστικό τρόπο. Στο πλαίσιο αυτής της υποενότητας, έρχονται σε επαφή με διαφορετικές μεταφράσεις του ίδιου αποσπάσματος και συζητούν σχετικά με τον βαθμό επιτυχίας της κάθε μιας. Εξοικειώνονται με τις μεταφράσεις γνωστών μεταφραστών αγγλικών θεατρικών κειμένων στην ελληνική γλώσσα. Παρακολουθούν, επίσης, βιντεοσκοπημένη παράσταση, που βασίζεται σε κείμενο μεταφρασμένο από την αγγλική στην ελληνική γλώσσα, και ενθαρρύνονται να αξιολογήσουν τη μετάφραση του κειμένου ως παράγοντα επιτυχίας της θεατρικής παράστασης.

2.1.ΣΤ.4 | ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΑΡΧΑΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Μέσω της συγκεκριμένης υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με την ιδιαίτερη κατηγορία της ενδογλωσσικής μετάφρασης του αρχαίου ελληνικού θεάτρου. Παρουσιάζονται συνοπτικά τα χαρακτηριστικά των τριών ειδών του αρχαίου ελληνικού δράματος, δηλαδή της τραγωδίας, της κωμωδίας και του σατυρικού δράματος. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες προσλαμβάνουν θεωρητικές γνώσεις σχετικά με την προέλευση των τριών αυτών ειδών. Μαθαίνουν τα βασικά στοιχεία σχετικά με τον ρόλο του θεάτρου στην πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα της εποχής του, με την οποία είναι άρρηκτα συνδεδεμένο και εκτός της οποίας δεν μπορεί να γίνει πλήρως αντιληπτό. Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενότητα αποσκοπεί στην κατανόηση εκ μέρους των εκπαιδευόμενων της σημασίας των έργων του αρχαίου ελληνικού δράματος στην παγκόσμια θεατρική πραγματικότητα. Ενημερώνονται για την επίδραση του αρχαίου δράματος στην παγκόσμια θεατρική παράδοση, κάτι που αντικατοπτρίζεται στο γεγονός ότι έχει μεταφραστεί και αναπαρασταθεί σε όλες τις γλώσσες του κόσμου.

Στη συνέχεια, η υποενότητα επικεντρώνεται στη μετάφραση των έργων του αρχαίου ελληνικού θεάτρου στη νέα ελληνική γλώσσα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, ολοκληρώνοντας τη συγκεκριμένη υποενότητα, θα είναι σε θέση να διακρίνουν αξιόλογες νεοελληνικές μεταφράσεις αρχαίων ελληνικών δραμάτων και να αναφέρουν γνωστούς μεταφραστές. Επίσης, θα είναι σε θέση να περιγράφουν τις τάσεις μετάφρασης του αρχαίου ελληνικού θεάτρου στη νέα ελληνική γλώσσα, π.χ. την κειμενοκρατική τάση ή τις λεγόμενες νεοτερικές προσεγγίσεις.

Μέσω αυτής της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αξιολογούν την πρόκληση που αντιμετωπίζει ο μεταφραστής του αρχαίου ελληνικού κειμένου στη νέα ελληνική γλώσσα: πρέπει να αναμετρηθεί με ένα άρτιο γλωσσικό κείμενο, επομένως και η μετάφραση πρέπει να ανταποκρίνεται στις υψηλές προδιαγραφές και στον κλασικό χαρακτήρα του αρχαίου έργου.

2.1.ΣΤ.5 | ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΜΕΤΑΚΕΙΜΕΝΑ

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενότητα αποσκοπεί στην κατανόηση εκ μέρους των εκπαιδευόμενων της έννοιας των θεατρικών μετακειμένων. Παρουσιάζονται τα κυριότερα είδη και επεξηγείται ο χαρακτήρας του επιστημονικού άρθρου, της επιφυλλίδας, της μονογραφίας, της επιστημονικής έκδοσης, των δημοσιευμένων πρακτικών ενός συνεδρίου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες προβληματίζονται σχετικά με τον ιδιαίτερο ρόλο ενός μετα-κειμένου στον «κύκλο ζωής» ενός θεατρικού κειμένου/έργου. Μετά την ολοκλήρωση της συγκεκριμένης υποενότητας, θα είναι σε θέση να αντιληφθούν ότι το μετα-κείμενο αφορμάται μεν από το κείμενο/έργο στο οποίο αναφέρεται και το οποίο σχολιάζει, ωστόσο έχει αυτόνομο χαρακτήρα και σκοπό, επιτελεί διαφορετικό ρόλο και «παρεμβαίνει» εκ των υστέρων στη σχέση του αναγνώστη-θεατή του θεατρικού κειμένου/έργου, λειτουργώντας έτσι στο πλαίσιο του διαλόγου που ανοίγει πάντα ένα έργο τέχνης με τον κοινωνικό ιστό. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν στα συγκεκριμένα είδη μετακειμένων και αναλύουν παραδείγματα μετακειμένων με αντικείμενο την ερμηνεία θεατρικών παραστάσεων (και ενίοτε την κριτική τους) και κατανοούν πώς τα μετακείμενα προσφέρουν νέες προοπτικές στην κατανόηση των θεατρικών παραστάσεων. Αποκτούν δεξιότητες παρουσίασης και σχολιασμού θεατρικών μετακειμένων και ασκούνται παράγοντας οι ίδιοι/-ες ένα σύντομο μετα-κείμενο σχετικά με κάποιο απόσπασμα θεατρικού έργου που γνωρίζουν και επιθυμούν να σχολιάσουν.

Μέσα από το υλικό με το οποίο έρχονται σε επαφή, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τους σημαντικότερους Έλληνες συγγραφείς μετακειμένων, που αφορούν θεατρικά κείμενα μεταφρασμένα από την αγγλική γλώσσα και από τα αρχαία ελληνικά. Γίνεται ιδιαίτερη μνεία στον Κώστα Γεωργουσόπουλο και τον Μάριο Πλωρίτη.

2.1.ΣΤ.6 | ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ/ΔΙΑΣΚΕΥΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Η εκπαιδευτική υποενότητα αποσκοπεί στην απόκτηση πρακτικών δεξιοτήτων οι οποίες απαιτούνται για τη μετάφραση ενός θεατρικού κειμένου, γραμμένου στην αγγλική γλώσσα, με σκοπό αυτό να ενσωματωθεί σε μια θεατρική παράσταση. Στο πλαίσιο αυτής της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται να θέσουν σε πρακτική εφαρμογή τις γνώσεις που απέκτησαν από τις προηγούμενες υποενότητες σχετικά με τη μετάφραση των θεατρικών κειμένων. Γι' αυτόν τον σκοπό, προτείνεται η εκτέλεση δύο ασκήσεων.

Η πρώτη άσκηση περιλαμβάνει την αντιπαραβολή ενός αποσπάσματος από θεατρικό κείμενο στην αγγλική γλώσσα με τη μετάφρασή του στην ελληνική γλώσσα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασκούνται στον εντοπισμό συγκεκριμένων μεταφραστικών τεχνικών και διακρίνουν εάν πρόκειται για γλωσσικές, σημασιολογικές ή πραγματολογικές τεχνικές.

Η δεύτερη άσκηση περιλαμβάνει τη μετάφραση ενός αποσπάσματος θεατρικού κειμένου γραμμένου στην αγγλική γλώσσα. Αρχικά, οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλού-

νται να διαβάσουν σύντομες γραμματολογικές πληροφορίες σχετικά με το έργο, τον συγγραφέα του, καθώς και τις ιδιαίτερες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες μέσα στις οποίες αυτό δημιουργήθηκε. Κατόπιν, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εργάζονται ανά ομάδες και μεταφράζουν το απόσπασμα, με στρατηγικές και τεχνικές που κρίνουν ότι θα το καταστήσουν επίκαιρο και εύληπτο από το κοινό μιας σύγχρονης παράστασης. Δίνεται η ευκαιρία στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να παρουσιάσουν την προσπάθεια της ομάδας τους και να την αντιπαραβάλουν με τις προσπάθειες των άλλων ομάδων, συζητώντας τις παρόμοιες και τις διαφορετικές επιλογές τους. Παρουσιάζεται, τέλος, μια επιτυχημένη μετάφραση του συγκεκριμένου αποσπάσματος, προκειμένου οι εκπαιδευόμενοι/-ες να διαπιστώσουν και να εντοπίσουν τις δόκιμες τεχνικές και τα χαρακτηριστικά της.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Γραμμενίδης, Σ., Δημητρούλια, Τ., Κουρδής, Ε., Λουπάκη, Ε. & Φλώρος, Γ. (2015). *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της μετάφρασης* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/3903
2. Κρίτσης, Κ. (2006). «Θεατρική μετάφραση: διδασκαλία, εφαρμογή και αξιολόγηση», στο: *Πρακτικά 1ης Συνάντησης Νέων Μεταφρασεολόγων (Θεσσαλονίκη 1-3 Νοεμβρίου)*. Ανακτήθηκε από: http://www.frl.auth.gr/sites/trad_congress/PDF/Kritsis.pdf

Συμπληρωματικές

1. Bassnett, S. (1991). *Translating for the Theatre: The Case Against Performability*, in: *TTR*, 4(1) [Languages and Cultures in Translation Theories]. Retrieved from: https://id.erudit.org/iderudit/037084ar
2. Κυριακός, Κ. (επιμ.). (2015). «Το αρχαίο ελληνικό θέατρο και η πρόσληψή του», στο: *Πρακτικά του Δ΄ Πανελλήνιου Θεατρολογικού Συνεδρίου*. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Θεατρικών Σπουδών.

2.1.Ζ • ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΟΦΩΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με αντιπροσωπευτικά έργα της αγγλόφωνης λογοτεχνίας, μέσα από μια σύντομη ιστορική επισκόπηση της αγγλόφωνης πεζογραφίας από τον 18ο αιώνα έως τα τέλη του 20ού αιώνα. Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με

τα χαρακτηριστικά του αγγλικού μυθιστορήματος του 18ου (Dafoe, Swift), του 19ου (Dickens, Emily Brontë, George Eliot) και του 20ού αιώνα (Conrad, Joyce, Lawrence, Forster). Αναλύουν την αμερικανική πεζογραφία από την πρώτη περίοδο ανάπτυξής της, μελετούν τους κλασικούς συγγραφείς του 19ου-20ού αιώνα (Thoreau, Melville, Whitman, Dickinson, Twain, James) και τους μεταμοντέρνους Αμερικανούς συγγραφείς (Stein, Fitzgerald, Hemingway, Steinbeck, O'Connor, Faulkner). Εμβαθύνουν, επίσης, στο αμερικανικό μυθιστόρημα από το 1960 και μετά (Morrison, DeLillo, Roth). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν αντιπροσωπευτικά κείμενα της βικτωριανής πεζογραφίας (έργα της Mary Shelley και της Virginia Woolf). Εμβαθύνουν στον ρόλο της Ελλάδας στη βικτωριανή λογοτεχνία με την έννοια του «σημαινόμενου» (δηλαδή ως έννοιας-νοήματος), συνώνυμου με την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού πνεύματος και την αναβίωση της κλασικής αρχαιότητας. Διαβάζουν και αναλύουν πεζογραφία, ταξιδιωτικές εντυπώσεις και δοκίμια που ανήκουν στην εποχή της έξαρσης του φιλελληνισμού, της εμφάνισης του κινήματος του ρομαντισμού και της έναρξης της Επανάστασης του 1821.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Γνωρίζουν σημαντικούς πεζογράφους της αγγλικής και της αμερικανικής πεζογραφίας,
- Κατονομάζουν αντιπροσωπευτικά πεζογραφήματα της αγγλόφωνης πεζογραφίας,
- Διακρίνουν χαρακτηριστικά γνωρίσματα της μορφής και του περιεχομένου σημαντικών πεζογραφημάτων της αγγλόφωνης λογοτεχνίας,
- Αναλύουν το περιεχόμενο των έργων αυτών, με βάση την ιστορική περίοδο κατά την οποία γράφτηκαν,
- Εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ συγγραφέων και έργων,
- Ερμηνεύουν τη σπουδαιότητα που απέκτησε η επαναστατημένη Ελλάδα στη λογοτεχνία της βικτωριανής εποχής,
- Προσδιορίζουν και αναλύουν το ελληνικό στοιχείο σε λογοτεχνικά κείμενα Άγγλων φιλελλήνων του 19ου αιώνα,
- Απαριθμούν γνωρίσματα της πλοκής και των χαρακτήρων των μυθιστορημάτων του αμερικανικού μοντερνισμού,
- Προσεγγίζουν κριτικά τις μεταφράσεις των έργων της αγγλόφωνης πεζογραφίας στη νέα ελληνική γλώσσα,
- Υιοθετούν στάση κριτικού αναγνώστη έργων της αγγλόφωνης πεζογραφίας,
- Ευαισθητοποιούνται σε ζητήματα πρόσληψης των έργων αυτών από το αναγνωστικό κοινό.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αμερικανικός μοντερνισμός / Διακειμενικότητα / Διαπολιτισμικότητα / Κλασικισμός / Μεταμοντερνισμός / Μυθιστόρημα / Μυθολογία / Μυθοπλασία / Νεοτερικότητα / Ρομαντισμός / Συμβολισμός / Φιλελληνισμός.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΞΥ 18ου-19ου ΑΙΩΝΑ
2	ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ ΤΟΝ 20ό ΑΙΩΝΑ
3	Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ ΜΕΤΑΞΥ 19ου-20ού ΑΙΩΝΑ
4	ΤΟ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΜΕΤΑ ΤΟ 1960
5	Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΣΕ ΑΓΓΛΙΚΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ
6	ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΟΦΩΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Κείμενο αναφοράς

2.1.Ζ.1 | ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΞΥ 18ου-19ου ΑΙΩΝΑ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα έρθουν σε επαφή με την εμφάνιση, την εξέλιξη και τη δημοτικότητα του ρεαλιστικού μυθιστορήματος στη Βρετανία του 18ου και του 19ου αιώνα. Θα εξετάσουν τόσο τα τυπικά χαρακτηριστικά, που διαφοροποιούν το μυθιστόρημα από προηγούμενες μορφές πεζογραφίας, όσο και τη σχέση μεταξύ πολιτισμού και λογοτεχνικού είδους.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τον τρόπο με τον οποίο το αγγλικό μυθιστόρημα ανταποκρίθηκε στις μεταβολές της θεώρησης της φύσης, της κοινωνίας και του ατόμου, όπως αυτές διαμορφώθηκαν από τις φιλοσοφικές ιδέες και τις επιστημονικές εξελίξεις του 17ου και του 18ου αιώνα, την άνοδο της αστικής τάξης και του ελευθέρου εμπορίου, την επίδραση του Τύπου και τις προτιμήσεις του αναγνωστικού κοινού. Θα εστιάσουν την προσοχή τους στο έργο συγγραφέων του κανόνα (Defoe, Fielding, Richardson) και θα μελετήσουν τη σχέση των αγγλικών μυθιστορημάτων με τις αλλαγές στις απόψεις, τις αξίες και τις πρακτικές. Σε αυτό το πλαίσιο, θα εξοικειωθούν με την εικόνα της «πραγματικότητας» και της «ανθρώπινης φύσης», καθώς και με τον τρόπο με τον οποίο τα αγγλικά μυθιστορήματα αντανακλούν, ανταποκρίνονται ή προσπαθούν να εξομαλύνουν τις διαφορές ανάμεσα στις παραδοσιακές αξίες και στις νέες ιδέες.

Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα έρθουν σε επαφή με το έργο και το λογοτεχνικό ιδίωμα των μεγάλων συγγραφέων του 18ου και του 19ου αιώνα. Θα εννοήσουν την ενσωμάτωση (από το αγγλικό μυθιστόρημα) στοιχείων της προηγούμενης λογοτεχνικής παράδοσης στον χώρο της μυθοπλασίας. Θα αποκτήσουν την ικανότητα να συσχετίζουν το αγγλικό μυθιστόρημα με τις αλλαγές στις αντιλήψεις και να εξετάζουν τη λειτουργία του ως ιδεολογικού οργάνου.

Συνοπτικά, αυτή η εκπαιδευτική υποενότητα παρέχει τις απαραίτητες βάσεις για να εννοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τις συνθήκες που διαμόρφωσαν το αγγλικό μυθιστόρημα ως σύγχρονο λογοτεχνικό είδος, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο αυτές οι παράμετροι επηρεάζουν το έργο του μεταφραστή.

2.1.Ζ.2 | ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ ΤΟΝ 20ό ΑΙΩΝΑ

Στόχος της συγκεκριμένης υποενότητας είναι να εξοικειώσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες με τις αντιπροσωπευτικές μυθιστοριογραφικές πρακτικές, καθώς και με τον κριτικό και θεωρητικό λόγο που κυριαρχεί στον αγγλόφωνο χώρο από τις αρχές του 20ού αιώνα μέχρι σήμερα. Συγκεκριμένα, η υποενότητα επικεντρώνεται στην κριτική θεώρηση της μυθιστοριογραφικής παράδοσης του ρεαλισμού.

Μέσω της μελέτης επιλεγμένων αγγλικών μυθιστορημάτων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες παρακολουθούν την εξέλιξη του διαλόγου γύρω από ζητήματα τα οποία η νεοτερική και σύγχρονη γραμματολογία ανήγαγε σε θεμελιώδη, όπως είναι ο ρόλος και η αξιοπιστία της αναπαραστασιμότητας, η αφηγηματική κατασκευή της ταυτότητας, η σχέση μυθοπλασίας και ιστοριογραφίας, η σταδιακή εξάλειψη της διάκρισης μεταξύ λαϊκών αναγνωσμάτων και πρωτοποριακής μυθιστορηματικής γραφής.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με συγγραφείς αγγλικών μυθιστορημάτων του 20ού αιώνα, οι οποίοι εξετάζουν την ανθρώπινη ύπαρξη μέσα από μορφές αναπαράστασης που ξαφνιάζουν αναγνώστες και θεατές. Αποκτούν γνώσεις και ικανότητες για την κριτική μελέτη των μεγάλων ιστορικών και πολιτικών γεγονότων, αλλά και των συνεπειών τους, που καθόρισαν την ταυτότητα της Ευρώπης. Επιπλέον, εξοικειώνονται με τον τρόπο με τον οποίο οι Άγγλοι μυθιστοριογράφοι εντάσσουν στη λογοτεχνική δημιουργία θέματα όπως το κενό, ο θάνατος, η αναμονή, το τέλος, το παράλογο, και δημιουργούν έργα στα οποία κάθε στοιχείο συμβάλλει στην έκφραση του παράλογου της ανθρώπινης ύπαρξης και του κενού.

2.1.Ζ.3 | Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ ΜΕΤΑΞΥ 19ου-20ού ΑΙΩΝΑ

Η υποενότητα ασχολείται με την αμερικανική πεζογραφία, από την πρώτη περίοδο της ανάπτυξής της (από τους κλασικούς συγγραφείς του 19ου αιώνα) μέχρι τους μεταμοντέρνους πολυπολιτισμικούς συγγραφείς. Οι ιστορικές και κοινωνικές παράμετροι της πεζογραφίας εξετάζονται σε συνάρτηση με τις υφολογικές διαφορές όπως αυτές εμφανίστηκαν στα κυρίαρχα λογοτεχνικά κινήματα, δηλαδή στον ρεαλισμό, τον συμβολισμό, τον μοντερνισμό και τον μεταμοντερνισμό. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες

αποκτούν την ικανότητα της κριτικής ανάλυσης των κειμένων, τα οποία θεωρούν ως πολιτισμικά προϊόντα και ως φορείς ιδεολογικών και κοινωνικών προβληματισμών μέσα στο πλαίσιο της εποχής που τα παρήγαγε.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν αμερικανικά λογοτεχνικά κείμενα του 19ου και του 20ού αιώνα που εξετάζουν ζητήματα όπως η τρέλα (ως κοινωνικό φαινόμενο, με έμφαση στην αναπαράσταση του «τρελού λόγου» και την εμπειρία της ψυχιατρικής παρέμβασης). Μέσω της ανάλυσης λογοτεχνικών κειμένων, αξιολογούν τις διαφορές όρων όπως «τρέλα», «παραφροσύνη», «ψύχωση» και «ψυχική ασθένεια», και εξετάζουν θέματα όπως η σχέση μεταξύ τρέλας και εξουσίας, κοινωνικών διακρίσεων, καλλιτεχνικότητας, φύλου, σεξουαλικότητας κ.λπ.

Επίσης, εξοικειώνονται με κείμενα που ασχολούνται με τις εμπειρίες του «περιθωρίου» στον αμερικανικό μοντερνισμό. Μελετούν έργα συγγραφέων που βρέθηκαν ή βρίσκονται ακόμα στο περιθώριο του αμερικανικού μοντερνιστικού κανόνα, έργα συγγραφέων όπως η Mina Loy, η Djuna Barnes και ο Claude McKay, που έχουν πλέον συμπεριληφθεί στον μοντερνιστικό κανόνα. Τα έργα αυτά θα εξεταστούν παράλληλα με συγγραφείς όπως ο Charles Henry Ford και ο Richard Bruce Nugent, η ένταξη των οποίων στο πλαίσιο της μοντερνιστικής κληρονομιάς παραμένει προβληματική.

2.1.Ζ.4 | ΤΟ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΜΕΤΑ ΤΟ 1960

Σκοπός της υποενότητας είναι η σκιαγράφηση της αμερικανικής εμπειρίας μέσα από το μυθιστόρημα μετά το 1960, ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να κατανοήσουν τους τρόπους παραγωγής νοήματος και να αντιληφθούν κριτικά το αμερικανικό μυθιστόρημα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τις διάφορες εκφάνσεις του αμερικανικού μοντερνισμού, που αναπτύχθηκε στις αρχές του 20ού αιώνα και αποσκοπούσε στην απεικόνιση των κοινωνικο-πολιτισμικών και οικονομικών ανακατατάξεων της μεσοπολεμικής περιόδου, προβαίνοντας σε ριζική ρήξη με προηγούμενες τεχνικές και συμβάσεις. Ο μοντερνισμός χαρακτηρίζεται από σημαντικές καινοτομίες στη λογοτεχνία. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τις νέες μορφές κοινωνικής και οικονομικής ενσωμάτωσης, αλλά και με τον εκπατρισμό και τη μετανάστευση, τις νέες εμπειρίες και αντιλήψεις που προέρχονται από την ψυχολογία, τη φιλοσοφία και τις οπτικές τέχνες, τις αλλαγές στις αστικές δομές, τις τεχνολογικές εξελίξεις και τη μαζική κουλτούρα, καθώς και τις νέες πολιτικές ρητορικές που άλλαξαν τον τρόπο αντίληψης της φυλής και του φύλου.

Επιλέγονται κείμενα των κορυφαίων εκπροσώπων του μοντερνισμού, χωρίς όμως απαραίτητα να περιορίζεται η ανάγνωση μόνο σε αυτούς, καθώς και των υπέρμαχων των δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Δίνεται έμφαση σε κείμενα που αφορούν τη διαφορετικότητα, τον πλουραλισμό και το κοινωνικο-ιστορικό πλαίσιο της εποχής, ενώ λαμβάνονται υπόψη οι αισθητικές τάσεις και τα μορφικά μοντέλα των συγγραφέων που εξετάζονται, καθώς και ο πολύπλευρος και σύνθετος χαρακτήρας των Ηνωμένων Πολιτειών ως έθνους.

Επίσης, τα υπό εξέταση μυθιστορήματα μελετώνται σχετικά με το πόσο αντιπαρατίθενται ή αντανακλούν έναν κόσμο όπου τα κοινωνικά κινήματα και δικαιώματα, ο πόλεμος, ο καπιταλισμός και η αυξανομένη παγκοσμιοποίηση αποσταθεροποιούν/αποδομούν την έννοια της εθνικής ταυτότητας.

2.1.Ζ.5 | Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΣΕ ΑΓΓΛΙΚΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ

Η συγκεκριμένη υποενότητα περιλαμβάνει διεπιστημονικές, συγκριτικές προσεγγίσεις, οι οποίες εστιάζονται στον διαχρονικό και γόνιμο διάλογο, καθώς και στις αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στις κλασικές σπουδές, την ευρωπαϊκή φιλοσοφία, τη λογοτεχνία και τον πολιτισμό των αγγλόφωνων λαών. Στόχος της ενότητας είναι η διερεύνηση των διακειμενικών και διαπολιτισμικών σχέσεων που έχουν προκύψει από τη συνεχή ερμηνεία, μετάφραση και μεταγραφή των ελληνικών κειμένων και μύθων στα αγγλικά λογοτεχνικά κείμενα του 19ου αιώνα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με διάφορα θέματα που σχετίζονται με την πρόσληψη της Ελλάδας στον σύγχρονο δυτικό πολιτισμό, όπως τη θεωρία και πράξη της συγκριτικής λογοτεχνίας, τον μύθο, τον κλασικισμό-νεοκλασικισμό και τον ελληνισμό-φιλελληνισμό. Αναλύοντας τον συγκριτισμό, τη μυθανάλυση και τις πολιτισμικές σπουδές, διερευνούν τις σχέσεις μεταξύ κλασικού ελληνικού μύθου και αγγλικής λογοτεχνίας. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συσχετίζουν την έννοια «κοιτίδα του δυτικού πολιτισμού» με κείμενα στα οποία συχνά η οικειοποίηση αυτή του μύθου, που η ίδια του η παγκόσμια αναγνώριση τον απειλούσε με μετατροπή σε νεκρό σχήμα λόγου, σήμαινε για τον μειονοτικό εαυτό μια είδους υποταγή στα κυρίαρχα πρότυπα του πολιτισμού των καταπιεστών του.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν γνώσεις και δεξιότητες για την κριτική μελέτη των θεωριών προσέγγισης του λογοτεχνικού μύθου και τον τρόπο που αυτές επηρεάζουν τη μετάφραση αγγλικών λογοτεχνικών κειμένων. Γνωρίζουν έναν ικανό αριθμό έργων της αγγλικής λογοτεχνικής παραγωγής, που εκφράζονται δημιουργικά και ποικιλότροπα μέσα από παραλλαγές του μύθου, διακρίνουν τις διάφορες κατηγορίες επαναπροσέγγισης του μύθου και αποτιμούν την ποιότητα των αποτελεσμάτων.

2.1.Ζ.6 | ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΟΦΩΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Η υποενότητα εξετάζει την πολύπλοκη σχέση των ρομαντικών συγγραφέων και καλλιτεχνών με την Ελλάδα. Η σχέση αυτή χαρακτηρίζεται όχι μόνο από λατρεία αλλά και από ένταση, ακόμα και «αντίσταση». Η διφορούμενη εικόνα της Ελλάδας και η σύγκρουση μεταξύ ιδέας και πραγματικότητας εμφανίζονται στην αγγλόφωνη πεζογραφία μέσω αντιπροσωπευτικών συγγραφέων όπως οι Percy Bysshe Shelley, John Keats, Felicia Hemans, Mary Shelley κ.ά.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν τα έργα μέσα στο ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο της εποχής τους: την εδραίωση του ιδανικού της κλασικής αρχαιότητας, το κίνημα

του ρομαντισμού, το οποίο αμφισβήτησε κατεστημένες ιδέες και πρότυπα, την άφιξη των γλυπτών του Παρθενώνα στην Αγγλία και την επίδρασή τους στην αγγλική τέχνη, καθώς και το ξέσπασμα της Ελληνικής Επανάστασης του 1821.

Σε αυτό το πλαίσιο, εξετάζονται μεταφρασμένα κείμενα, στα οποία θέματα όπως η ελευθερία και η δουλεία, το ταξίδι και η αναζήτηση του εαυτού, η Βρετανική Αυτοκρατορία και η Ανατολή, η ρομαντική αισθητική θεωρία, η ποιητική πράξη και ο ρόλος των γυναικών συγγραφέων στον Φιλελληνισμό καθόρισαν τη μεταφραστική επιλογή.

Επιπλέον, μελετώνται αγγλικά πεζογραφήματα που περιλαμβάνουν έννοιες όπως ο ουμανισμός, η διακήρυξη ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο Διαφωτισμός, η ηθική, οι ελευθερίες, τα ιδεώδη, δικαιώματα και αξίες όπως η ατομική ελευθερία, που επηρέασαν και διαμόρφωσαν πνευματικά, πολιτικά, γεωπολιτικά και καλλιτεχνικά την Ευρώπη του 18ου και 19ου αιώνα. Με αυτόν τον τρόπο, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν γνώσεις και ικανότητες, έτσι ώστε να λαμβάνουν υπόψη τέτοιες κοινωνικο-οικονομικές και πολιτικο-ιστορικές παραμέτρους που ενδέχεται να επηρεάσουν τη μετάφραση της αγγλικής πεζογραφίας.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Δημητρούλια, Τ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση: θεωρία και πράξη* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/5252-
2. Καρακάση, Α., Σπυριδοπούλου, Μ. & Κοτελίδης, Γ. (2015). *Ιστορία και θεωρία των λογοτεχνικών γενών και ειδών* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/1989

Συμπληρωματικές

1. Αντωνοπούλου, Α., Καρακάση, Α. & Πετροπούλου, Π. (2015). *Συγκριτολογία* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/4329
2. Serafin, S. R. & Bendixen, A. (2005). *The Continuum Encyclopedia of American Literature*. London & NY: Continuum.

2.1.Η • ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ: ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να αντιληφθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες την οργανική σχέση της επιστήμης της πληροφορικής με τη μεταφραστική διαδικασία και να ασκηθούν στα εργαλεία υποβοήθησης της μετάφρασης με ηλεκτρονική υποστήριξη (ΜΗΥ). Η σχέση της μετάφρασης με την τεχνολογία αντανακλά τη σχέση της κοινωνίας με την τεχνολογία, συνεπώς οι τεχνολογικές αλλαγές στο μεταφραστικό πεδίο επηρεάζουν το μεταφραστικό έργο, που ασκείται πια σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης και δικτύωσης.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τη μεταφραστική τεχνολογία, με το σύνολο, δηλαδή, των εργαλείων και των εφαρμογών που επιτρέπουν την αυτοματοποίηση, άμεση ή έμμεση, της διαδικασίας της μετάφρασης (προγράμματα υποστηρικτικά στο μεταφραστικό έργο, εφαρμογές διαχείρισης λεξικών, βάσεις δεδομένων ορολογίας, μεταφραστικές μνήμες, ευθυγράμμιση κειμένων, προγράμματα αυτόματης επισήμανσης ήδη γνωστών όρων ή ημιαυτόματης εξαγωγής όρων, προγράμματα παραγωγής συμφραστικών πινάκων). Ασκούνται, επίσης, στη σωστή χρήση τους κατά τη μεταφραστική διαδικασία. Παράλληλα, αντιλαμβάνονται στην πράξη τη σημασία της παρέμβασης του ανθρώπινου παράγοντα στο μεταφραστικό έργο, είτε ως προεπεξεργασία (pre-editing, pre-edition) είτε ως μετεπιμέλεια (post-editing, post-edition) του κειμένου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συνειδητοποιούν, επιπλέον, τη σχέση αλληλεξάρτησης που συνδέει τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) με τη λογοτεχνική μετάφραση (ως κατεξοχήν φαινόμενο επικοινωνίας) και την αναδόμηση την οποία η τελευταία δέχεται από τις ΤΠΕ, χάρη στην παραγωγή νέων ρητορικών στο Διαδίκτυο, την κυβερνολογοτεχνία και την αξιοποίηση των ΤΠΕ στις λογοτεχνικές σπουδές.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Αναγνωρίζουν τη λογοτεχνική μετάφραση ως μοχλό αντίστασης στην ομογενοποίηση μέσω της ελεύθερης επιλογής του μεταφραστή,
- Δημιουργούν και διαχειρίζονται βάσεις ορολογίας και μεταφραστικές μνήμες,
- Ευθυγραμμίζουν κείμενα,
- Επιτελούν εργασίες προεπεξεργασίας (pre-editing) και μετεπιμέλειας μηχανικά μεταφρασμένου κειμένου (post-editing),
- Εμβαθύνουν στην αλληλεπίδραση της λογοτεχνικής μετάφρασης με την πληροφοριακή οικονομία,

- Αποδέχονται ότι η τεχνολογία αναπόφευκτα αναδομεί και τη λογοτεχνική μετάφραση,
- Αποδέχονται την ευθύνη του μεταφραστή ως προς το παραγόμενο έργο,
- Εξοικειώνονται με τη θέση του μεταφραστή ως συλλογικού δημιουργού, στο πλαίσιο της μετάφρασης με ηλεκτρονικούς υπολογιστές,
- Διαχειρίζονται τις νέες Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας που σχετίζονται με τη μετάφραση κειμένων,
- Προβληματίζονται σχετικά με την έννοια των πνευματικών δικαιωμάτων στη μετάφραση μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών και, γενικά, στο Διαδίκτυο,
- Χειρίζονται βασικά εργαλεία CAT.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Γλωσσική τεχνολογία και μετάφραση / Ηλεκτρονική κειμενικότητα / Εφαρμογές γραφής / Λογισμικά μετάφρασης / Μεταφραστικά εργαλεία / Χρήση ΤΠΕ στη λογοτεχνική μετάφραση / Ψηφιοποίηση χειρογράφων / Δικτυωμένη κοινωνία και παγκοσμιοποίηση / Σώματα κειμένων / Νευρωνική μηχανική μετάφραση / Εργαλεία CAT / Μηχανική μετάφραση / Μεταφραστικές μνήμες / Μετάφραση με ηλεκτρονική υποστήριξη / Πολυμεσική μετάφραση / Μετεπεξεργασία με ΜΗΥ / Μεταφραστική τεχνολογία.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (1), Εργαστήριο (1), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	Η ΓΡΑΦΗ ΩΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΕΠΑΦΕΣ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕ ΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
2	ΑΠΟ ΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΛΕΞΙΚΑ ΣΤΟ ΕΥΡΟΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΣΗΜΕΡΑ
3	Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ/-ΤΡΙΑΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΜΕ ΤΟΝ ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΩΡΟ, Ι
4	Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ/-ΤΡΙΑΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΜΕ ΤΟΝ ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΩΡΟ, ΙΙ
5	ΡΟΛΟΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
6	Ο/Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ/-ΤΡΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΩΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ/-Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΞΟΙΚΕΙΩΣΗΣ ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Κείμενο αναφοράς

2.1.Η.1 | Η ΓΡΑΦΗ ΩΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΕΠΑΦΕΣ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕ ΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενότητα της μαθησιακής ενότητας «Μεταφραστική τεχνολογία: εργαλεία και βοηθήματα για τη λογοτεχνική μετάφραση» αποτελεί μια εισαγωγική ματιά στους τρόπους με τους οποίους η τεχνολογία αλληλεπιδρά με την πράξη και τη διάχυση της λογοτεχνικής μετάφρασης.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν, στην αρχή, πως η ίδια η γραφή αποτελεί «τεχνολογία» που λειτούργησε καταλυτικά στην εξέλιξη της ανθρώπινης συνείδησης και του πολιτισμού, επεκτείνοντας δραστικά τις δυνατότητες συγκράτησης πληροφοριών, την (ιστορική) μνήμη και τη διαπολιτισμική επικοινωνία, η οποία, μέσω της γραφής, είναι σε θέση να διανύει μεγάλες χρονικές και γεωγραφικές αποστάσεις.

Η λογοτεχνική δημιουργία επιταχύνει, επίσης, με άλλους τρόπους τις παραπάνω διαδικασίες. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν πως ανέκαθεν υπήρχε αλληλεπίδραση ανάμεσα στην τεχνολογική πρόοδο και τη λογοτεχνική/ καλλιτεχνική δημιουργία: συχνά, άλλωστε, έργα επιστημονικής φαντασίας εμπνεύστηκαν από τις τεχνολογικές εξελίξεις ή ενέπνευσαν τεχνολογικές εξελίξεις. Οι σύγχρονες τάσεις στη μετάφραση συμπορεύονται με μεταβολές στον πολιτισμό και στην τεχνολογία. Έτσι, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν στην τεχνολογική διάσταση της (λογοτεχνικής) μετάφρασης, κατανοώντας, πάντως, πως η μεταφραστική τεχνολογία έχει περιορισμένη χρήση και παράγει λιγότερο συνεπή αποτελέσματα στον χώρο της λογοτεχνίας, όπου οι λεπτές πολιτισμικές διαφορές ή η ιδιόλεκτος του συγγραφέα, τα υφολογικά στοιχεία, η μεταφορά συγκίνησης ως προτεραιότητα του λογοτέχνη, τείνουν να δυσχεράνουν αρκετές παραμέτρους της χρήσης.

Παράλληλα, ο χώρος της λογοτεχνικής μετάφρασης, με την έμφαση που δίδεται στην ευαισθησία και τους δεσμούς ανάμεσα σε μεταφραστή/-τρια και συγγραφέα, αντιμετωπίζει συχνά με καχυποψία τις καταλυτικές παρεμβάσεις της (μεταφραστικής) τεχνολογίας στο έργο των μεταφραστών λογοτεχνίας ειδικότερα. Κάποιες από αυτές τις αμφιβολίες αποτελούν, βεβαίως, κατάλοιπα προηγούμενων δεκαετιών, όταν η μηχανική μετάφραση βρισκόταν σε πειραματικό στάδιο, όταν δεν υπήρχε ευρεία χρήση εφαρμογών/εργαλείων και οι προσδοκίες γενικά παρέμεναν χαμηλές.

2.1.Η.2 | ΑΠΟ ΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΛΕΞΙΚΑ ΣΤΟ ΕΥΡΟΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΣΗΜΕΡΑ

Στην υποενότητα αυτή, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενημερώνονται για πληθώρα αμιγώς μεταφραστικών εργαλείων, όπως είναι οι μεταφραστικές μνήμες και τα βοηθήματα υποβάθρου, που θα συζητηθούν και στις επόμενες υποενότητες. Γίνεται αναφορά στον ρόλο της τεχνητής νοημοσύνης, σε εφαρμογές όπως το ChatGPT και το DeepL που μπορούν να (υπο)βοηθήσουν και τη λογοτεχνική μετάφραση, πέρα από τη συνει-

σφορά τους στα άλλα είδη μετάφρασης. Ως ιστορική αναδρομή, παρουσιάζονται οι αρχικές φάσεις της χρήσης των υπολογιστών και του διαδικτύου για τη μελέτη τόσο της λογοτεχνίας όσο και του μεταφραστικού φαινομένου, καθώς και οι πρώτες μορφές ηλεκτρονικών λεξικών, οι διαφοροποιήσεις και τα προτερήματά τους σε σχέση με τις έντυπες μορφές. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τις καταβολές της μηχανικής μετάφρασης και τις πρώιμες μελέτες πάνω στη μετάφραση με ηλεκτρονική υποστήριξη (π.χ. το πείραμα Georgetown-IBM το 1954, το έργο ερευνητών όπως ο Warren Weaver).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν στις διάφορες κατηγορίες μεταφραστικών εργαλείων και προγραμμάτων υποδομής κατά την παραγωγή και επεξεργασία μεταφράσεων σε ηλεκτρονικό περιβάλλον. Προχωρούν σε μεθοδολογικές παρατηρήσεις, που αφορούν τα μοντέλα κατηγοριοποίησης των εργαλείων, και εξοικειώνονται με τα είδη της μηχανικής μετάφρασης. Ενημερώνονται για το ενδιαφέρον που υπάρχει σχετικά με την εξέλιξη στη Νευρωνική Μηχανική Μετάφραση και την Παραγωγική Τεχνητή Νοημοσύνη. Η υποενότητα αυτή είναι άλλη μία ευκαιρία να διαπιστωθεί ότι η λογοτεχνική μετάφραση είναι μια μορφή επικοινωνίας, καθώς και να μελετηθεί η τεχνολογική της διάσταση.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται στην επικουρία του έργου των μεταφραστών λογοτεχνίας από ποικίλο αριθμό έμμεσων βοηθημάτων στο Διαδίκτυο, όπως π.χ. το Forvo (για διευκόλυνση σε μεταγραφές ονομάτων και τοπωνυμίων) ή το Ludwig (που δίνει τη δυνατότητα στον χρήστη να αναζητήσει συμφράσεις και ιδιωματικές εκφράσεις στα αγγλικά και να έχει πρόσβαση σε μεγάλο αριθμό κειμένων) Γίνεται χρήση βοηθημάτων για τη βελτίωση της ποιότητας της μετάφρασης ενός μυθιστορήματος ή ενός ποιήματος.

2.1.Η.3 | Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ/-ΤΡΙΑΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΜΕ ΤΟΝ ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΩΡΟ, Ι

Σε αυτή την υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται στα στοιχεία και στα στάδια της έρευνας και της προεργασίας του/της μεταφραστή/-τριας λογοτεχνίας με χρήση του Διαδικτύου. Αναφέρονται οι τρόποι με τους οποίους το ψηφιακό περιβάλλον επιδρά πλέον σημαντικά στην παραγωγή και την πρόσληψη των μεταφράσεων, αλλά και της ίδιας της λογοτεχνίας. Σε ένα δικτυοκεντρικό και παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, η χρήση τεχνολογίας στο πεδίο της πρόσληψης λογοτεχνικών κειμένων είναι αναπόφευκτη. Δεν είναι τυχαίο πως το Διαδίκτυο έχει διαμορφώσει νέες αναγνωστικές συνήθειες (στην περίπτωση των eBooks και audiobooks, με τις ποικίλες διαδραστικές εφαρμογές τους). Πολλοί συγγραφείς έχουν οδηγηθεί σε νέους εκφραστικούς τρόπους, πειραματικά κείμενα και μορφές διάχυσης του έργου τους σε πλατφόρμες όπως το X (πρώην Twitter). Το Διαδίκτυο έχει συμβάλει και στη δημοφιλία ειδών, όπως π.χ. το μικροδιήγημα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται σε εξειδικευμένους ιστότοπους για τη λογοτεχνική μετάφραση σε ηλεκτρονικό περιβάλλον (όπως είναι το Poetry Archive), σε εξειδικευμένα λεξικά και πηγές πολλαπλών μεταφράσεων (όπως το Perseus για την κλασική γραμματεία), σε βάσεις δεδομένων σχετικά με τη βιβλιοπαραγωγή και σε σημεία άντλησης εργοβιογραφικών ή παραγλωσσικών πληροφοριών.

Μέσω της υποενότητας αυτής, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με ένα εύρος επίσημων και ανεπίσημων μεταφράσεων που (ανα)δημοσιεύονται ηλεκτρονικά. Εξερευνούν, επίσης, διαδικτυακούς τόπους, οι οποίοι δυνητικά θα φιλοξενήσουν και τις δικές τους μεταφράσεις στο μέλλον.

2.1.Η.4 | Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ/-ΤΡΙΑΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΜΕ ΤΟΝ ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΩΡΟ, ΙΙ

Σε αυτή την υποενότητα, παρουσιάζονται αναλυτικά οι τυπικές διαδρομές του/της μεταφραστή/-τριας λογοτεχνίας στο Διαδίκτυο, καθώς προετοιμάζει μια μετάφραση με διαδοχική χρήση των ψηφιακών εργαλείων: από εκείνα που παράγουν συμφραστικούς πίνακες μέχρι την άντληση πληροφοριών βιβλιοπαραγωγής από ιστότοπους όπως η Βιβλιονέτ.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται σε τεχνικές χρήσης ηλεκτρονικών λεξικών, στη διερεύνηση ποικίλων κριτικών αναγνωσμάτων για το υπό μετάφραση έργο (βιβλιοκριτικές, μελετήματα, συνεντεύξεις). Μελετούν και το αντίστοιχο οπτικοακουστικό υλικό, που αναμένεται να βελτιώσει τη γνώση τους για τη φύση του πρωτότυπου και για τον τρόπο σκέψης του/της συγγραφέα. Σημειώνεται, επίσης, ο πλούτος χειρόγραφων και πηγών στις οποίες έχουμε πλέον πρόσβαση μέσα από το συστηματικό έργο ψηφιοποίησης και διάχυσης υλικού στο ευρύ κοινό (όπως συμβαίνει π.χ. με το Αρχείο Καβάφη), που συμβάλλουν στην πληρέστερη κατανόηση του υπό μετάφραση έργου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνωρίζουν την έκδοση αποκλειστικά ψηφιακών λογοτεχνικών περιοδικών (όλο και περισσότερων στην εποχή μας) και αναζητούν εκείνα που δίνουν έμφαση στη δημοσίευση λογοτεχνικών μεταφράσεων. Εξετάζουν την ηλεκτρονική αλληλεπίδραση μεταφραστών/-τριών λογοτεχνίας και την ανταλλαγή συμβουλών/πληροφοριών σε ομάδες που έχουν συγκροτηθεί στο Διαδίκτυο (π.χ. σελίδες στο Facebook), καθώς επίσης και την ευρεία πρόσβαση σε πληθώρα ομιλιών και σεμιναρίων λογοτεχνικής μετάφρασης στο Διαδίκτυο, από φορείς όπως το Βρετανικό Κέντρο Λογοτεχνικής Μετάφρασης (BCLT) και το Κέντρο για τη Λογοτεχνική και Πολιτισμική Μετάφραση του Trinity College του Δουβλίνου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες σχολιάζουν τη διάχυση μεταφρασμένων έργων μέσω blogs, σχολιάζουν, επίσης, ζητήματα πνευματικών δικαιωμάτων που ανακύπτουν στο ψηφιακό περιβάλλον, αλλά και την εδραιωμένη παρουσία λογοτεχνικής δραστηριότητας και μεταφρασμάτων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Εστιάζουν την προσοχή

τους στη χρήση λογαριασμών social media από εκδότες (για την προώθηση μεταφρασμένων βιβλίων και συνεντεύξεων με μεταφραστές/-τριες). Επίσης, αναλύουν την προώθηση του μεταφρασμένου βιβλίου στο Διαδίκτυο από κρατικούς θεσμούς (στο πλαίσιο της πολιτικής για το βιβλίο) και τη συνακόλουθη εξοικείωση του αναγνωστικού κοινού. Εξετάζουν, ακόμα, προγράμματα χρηματοδότησης της λογοτεχνικής μετάφρασης.

2.1.Η.5 | ΡΟΛΟΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Μέσω της υποενότητας αυτής, οι εκπαιδευόμενοι/-ες συνδυάζουν τη μεταφραστική τεχνολογία με φάσεις της λογοτεχνικής μετάφρασης. Μαθαίνουν πως συνήθως συναντάμε τρία στάδια στη μετάφραση κάθε είδους κειμένου (έτσι και στο λογοτεχνικό): ανάλυση του πρωτοτύπου, μετατροπή του κειμένου αφετηρίας σε κείμενο υποδοχής, παραγωγή-τελειοποίηση του μεταφράσματος.

Παράλληλα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν πως η μεταφραστική τεχνολογία (και εν γένει η υποστήριξη του έργου του μεταφραστή λογοτεχνίας με ηλεκτρονικά μέσα) μπορεί να βελτιώσει τη ροή σε διάφορα στάδια της διαδικασίας: μέσω εφαρμογών μορφοποίησης, μεταφραστικών μνημών, συστηματικής εφαρμογής κριτηρίων ποιότητας, διαμοιρασμού οδηγιών για συνέπεια στη διαχείριση (π.χ. στοιχείων ύφους και κυρίων ονομάτων σε λογοτεχνικές μεταφράσεις ή έργα υποτιτλισμού). Διαπιστώνουν, επίσης, μέσα από τις εφαρμογές της μεταφραστικής τεχνολογίας, τους τρόπους με τους οποίους το μεταφραστικό ενέργημα δεν ακολουθεί ακριβώς γραμμική αλληλουχία φάσεων, αλλά συχνά μπορεί να περιγραφεί ως μια κυκλική διαδικασία, που περιλαμβάνει ανατροφοδοτικές επαναλήψεις. Συχνά διαπιστώνεται επιστροφή σε κάποιο προηγούμενο στάδιο: τα στοιχεία μεταφραστικής τεχνολογίας διευκολύνουν, μάλιστα, την τάση αυτή.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν τον χειρισμό συγκεκριμένων εργαλείων CAT (όπως τα RWS Trados, Phrase, BWX), στέκονται στη χρήση διακομιστών μηχανικής μετάφρασης κατά τη διαδικασία της προμετάφρασης και προεπεξεργασίας και ασκούνται σε ποικίλες τροποποιήσεις μεταφράσεων που αρχικά δημιουργούνται από μηχανές μετάφρασης, έτσι ώστε να φτάσουν στο επίπεδο ποιότητας μιας μετάφραση που έχει εκπονηθεί εξαρχής από τον άνθρωπο. Αναλύονται οι διάφορές τεχνικές και τα είδη μετεπιμέλειας.

2.1.Η.6 | Ο/Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ/-ΤΡΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΩΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ/-Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΞΟΙΚΕΙΩΣΗΣ ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν στη μεταφραστική πράξη με τη χρήση μεταφραστικής τεχνολογίας και ηλεκτρονικών μέσων και διαπιστώνουν τα οφέλη εργαλείων όπως το Λεξισκόπιο, μέσα από μια σειρά ασκήσεων. Επίσης, ασχολούνται με «φόρα» μεταφραστών, όπως το Proz ή το Translatum.

Επιπλέον, κατανοούν το πλήθος των τρόπων με τους οποίους η τεχνολογία άρει την παραδοσιακή απομόνωση του/της μεταφραστή/-τριας λογοτεχνίας μέσα από εφαρμογές cloudcomputing, αλλά και ως προς την άμεση επικοινωνία με επιμελητές και εκδότες όταν εργάζονται πάνω σε μια μετάφραση.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξακολουθούν να εξασκούνται πάνω σε διάφορα συστήματα μηχανικής μετάφρασης και να αξιολογούν τα αποτελέσματα της χρήσης τους σε πληθώρα ειδών πεζού και ποιητικού λόγου, με βάση τη δυσκολία των κειμένων αλλά και την έκτασή τους. Μαθαίνουν περισσότερα για την ευθυγράμμιση κειμένων. Έρχονται σε επαφή με παραδείγματα πεζογραφίας όπως π.χ. το *Saturday* (2005) του Ian McEwan, όπου η εξέλιξη της δράσης και η ενασχόληση ή το επάγγελμα χαρακτήρων (στο παράδειγμα του McEwan, ο κεντρικός πρωταγωνιστής είναι νευροχειρουργός) καθιστά απαραίτητη τη χρήση γλωσσαρίων και εργαλείων διαχείρισης ορολογίας.

Έχοντας ήδη γνωρίσει τεχνικές και είδη μετεπιμέλειας σε προηγούμενες ενότητες, οι εκπαιδευόμενοι/-ες δοκιμάζουν την εφαρμογή σχετικών λογισμικών ΜΗΥ σε ποικιλία λογοτεχνικών κειμένων και προχωρούν σε μεθοδολογικές παρατηρήσεις. Εξετάζουν πιο συστηματικά τις συνεργασίες και την ηλεκτρονική επικοινωνία, ειδικότερα σε περιπτώσεις πολυμεσικών μεταφράσεων. Διαπιστώνουν τις δυναμικές που αναπτύσσονται σε συνθήκες συνεργατικής μετάφρασης, όταν αυτή διεξάγεται με τη χρήση της τεχνολογίας, τις διαφορές που προκύπτουν στην ποιότητα των μεταφρασμάτων και τα ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας που απασχολούν τους μεταφραστές σε ένα τέτοιο περιβάλλον.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Kenny, D. (2022). *Machine Translation for Everyone: Empowering Users in the Age of Artificial Intelligence*. Berlin: Language Science Press.
2. Sin-wai, C. (ed.). (2015). *The Routledge Encyclopedia of Translation Technology*. London & NY: Routledge.

Συμπληρωματικές

1. Δημητρούλια, Τ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση: θεωρία και πράξη* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/5252
2. Kenny, D. (ed.). (2017). *Human Issues in Translation Technology*. London & NY: Routledge.

2.1.Θ • ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν (σε πρακτικό και θεωρητικό επίπεδο) οι εκπαιδευόμενοι/-ες με την παροχή υπηρεσιών επιμέλειας και διόρθωσης τυπογραφικών δοκιμίων, υπηρεσίες που είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την εκδοτική διαδικασία. Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι/-ες διακρίνουν τα στάδια και τα είδη, εμβαθύνουν στις τεχνικές επιμέλειας και διόρθωσης των υπό έκδοση λογοτεχνικών κειμένων, καθώς και στα μεθοδολογικά εργαλεία που εξυπηρετούν την προσέγγιση κάθε λογοτεχνικού είδους. Επιπροσθέτως, οργανώνουν και εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους στη νέα ελληνική γλώσσα, επιλύουν γλωσσικά ζητήματα, προσδιορίζουν το «τυπογραφικό λάθος». Περιγράφουν και εφαρμόζουν σε κατάλληλα διαμορφωμένες ασκήσεις τα τεχνικά κριτήρια με τα οποία επιτυγχάνεται η άρτια τυπογραφική παρουσίαση διαφορετικών λογοτεχνικών ειδών. Αξιοποιούν τις δυνατότητες που προσφέρουν οι ΤΠΕ στον εκδοτικό χώρο σήμερα, εποχή κατά την οποία μεγάλος αριθμός λογοτεχνικών έργων παράγεται και αναπαράγεται σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή. Διακρίνουν τις τεχνικές διόρθωσης και επιμέλειας εντύπου από το ψηφιακό λογοτεχνικό κείμενο. Χρησιμοποιούν ορθά τα εργαλεία και εφαρμόζουν τεχνικές ομαδοποίησης και αυτοματοποίησης διορθώσεων σε ψηφιακό κείμενο. Εξοικειώνονται με σύγχρονα ειδικά προγράμματα που διαμορφώνουν τυπογραφικά χαρακτηριστικά, καθώς και με τον κώδικα επικοινωνίας μεταξύ επιμελητή-διορθωτή και στοιχειοθέτη, δηλαδή με τα τυπικά σύμβολα διόρθωσης του ελληνικού και του ευρωπαϊκού συστήματος συμβολισμού της τυπογραφικής διόρθωσης.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:

- Γνωρίζουν τις διαφορετικές απαιτήσεις (γλωσσικές, τεχνικές, τυπογραφικές) που εγείρουν, ως προς την επιμέλεια και τη διόρθωσή τους, διαφορετικά είδη λογοτεχνικών κειμένων,
- Διακρίνουν την επιμέλεια από τη διόρθωση υπό έκδοση κειμένων,
- Προσδιορίζουν κριτήρια μεταγραφής ξένων ονομάτων και ξένων φράσεων στα νέα ελληνικά,
- Πραγματοποιούν συντακτικό έλεγχο στα υπό έκδοση λογοτεχνικά κείμενα,
- Χρησιμοποιούν σωστά τα σύγχρονα ψηφιακά προγράμματα επιμέλειας έκδοσης (λ.χ. Adobe InDesign, QuarkXpress),
- Εμβαθύνουν στις τεχνικές και στους μηχανισμούς των νέων μέσων εκτύπωσης,
- Εφαρμόζουν τους κανόνες κλίσης, συλλαβισμού και ορθογραφίας της νέας ελληνικής γλώσσας,

- Εξετάζουν τη χρήση λόγιων λέξεων στο λογοτεχνικό κείμενο, μέσα σε στερεότυπες εκφράσεις και ανεξαρτήτως από αυτές,
- Ενσωματώνουν λέξεις μη μεταγεγραμμένες στο ελληνικό λεξιλόγιο χρησιμοποιώντας λατινικούς χαρακτήρες,
- Αναπαριστούν γραφικά στο λογοτεχνικό κείμενο τους αριθμούς, με ψηφία ή/και ολογράφως, ανάλογα με την περίπτωση,
- Χειρίζονται σωστά την ειδική ορολογία για το αντικείμενο το οποίο επιμελούνται/διορθώνουν,
- Εξασκούνται στη χρήση έγκυρων λεξικών της νέας ελληνικής γλώσσας,
- Εξοικειώνονται με τα βασικά στάδια της επιμέλειας και της διόρθωσης των λογοτεχνικών κειμένων.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Τυπογραφικό λάθος / Στοιχειοθέτης / Εκδοτική διαδικασία / Τεχνικές επιμέλειας / Ψηφιακά προγράμματα επιμέλειας έκδοσης / Τεχνικές διόρθωσης / Μεθοδολογικά εργαλεία / Γλωσσικός και συντακτικός έλεγχος / Σύστημα συμβολισμού τυπογραφικής διόρθωσης / Editor-proofreader.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
2	Η ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
3	ΣΤΑΔΙΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΕΝΟΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
4	Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΛΥΣΙΔΑ
5	ΣΤΑΔΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
6	ΑΣΚΗΣΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Κείμενο αναφοράς

2.1.Θ.1 | ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Κύριος σκοπός της υποενότητας είναι να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τις έννοιες της «επιμέλειας» και της «διόρθωσης» του λογοτεχνικού κειμένου, διδασκόμενοι, μέσα από παραδείγματα, ότι η πρώτη είναι επεμβατική διαδικασία και αποσκοπεί στην εξομάλυνση τυχόν αστοχιών στο νόημα και τη δομή του κειμένου, ενώ η δεύτερη είναι μηχανιστική διαδικασία και περιορίζεται στη διόρθωση του κειμένου (γλωσσικά και τυπογραφικά λάθη). Μέσω της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με

τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν τα λογοτεχνικά κείμενα ως προς την επιμέλεια και τη διόρθωση πριν από την έκδοσή τους. Εξοικειώνονται με τον καθορισμό των κειμένων που συνήθως χαρακτηρίζονται ως «λογοτεχνικά», δηλαδή (μεταξύ άλλων) το μυθιστόρημα, το διήγημα, το ποίημα, την ωδή, την μπαλάντα, το θεατρικό έργο.

Με το πέρας της υποενότητας, στόχος είναι να έχουν καταστεί σαφή τα όρια εφαρμογής των κανόνων της επιμέλειας και της διόρθωσης, που εξασφαλίζουν τον σεβασμό στο πόνημα του δημιουργού και στο προσωπικό του ύφος. Καθίσταται σαφές ότι συχνά παραβιάζονται κανόνες ή υπάρχει απόκλιση από τη γλωσσική νόρμα, διότι η λογοτεχνία αποδίδεται με ιδιαίτερο τρόπο. Επίσης, δίνεται έμφαση στη μορφή του υπό έκδοση έργου, για την επιμέλεια της οποίας ο επιμελητής-διορθωτής οφείλει να λαμβάνει υπόψη του το όραμα και την επιθυμία του δημιουργού (βλ. π.χ. τον χωρισμό ενός ποιήματος σε στίχους). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συνειδητοποιούν, μέσα από παραδείγματα, την ανάγκη να γνωρίσει και να κατανοήσει ο επιμελητής-διορθωτής τον δημιουργό, συχνά μελετώντας το σύνολο του έργου του τελευταίου, προκειμένου να εξοικειωθεί με αυτό και να κατορθώσει να διατηρήσει ένα ενιαίο ύφος σε όλο το έργο που επιμελείται και διορθώνει.

2.1.Θ.2 | Η ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Η ενότητα αυτή εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στα βασικά χαρακτηριστικά της γλωσσικής επιμέλειας ενός λογοτεχνικού κειμένου, για τη μεθοδολογία της οποίας θα διδαχθούν εκτενώς σε άλλη διδακτική ενότητα. Υπό το πρίσμα της προηγούμενης υποενότητας, στο πλαίσιο της οποίας αναλύθηκε ότι κατά την επιμέλεια ενός λογοτεχνικού κειμένου συχνά παραβιάζονται αποδεκτοί γλωσσικοί κανόνες προκειμένου να γίνουν σεβαστές οι επιλογές και το ύφος του συγγραφέα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες προβληματίζονται πάνω στην έννοια του «λάθους». Αποσαφηνίζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες ότι το «λάθος» αφορά τόσο τη χρήση της ελληνικής γλώσσας όσο και την εφαρμογή των κανόνων της τυπογραφίας, με απώτερο σκοπό να κατανοήσουν τα κριτήρια με τα οποία επιτελείται η επιμέλεια και κατόπιν η διόρθωση ενός λογοτεχνικού κειμένου.

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται σε συχνά ορθογραφικά λάθη, τα οποία για ποικίλους λόγους έχουν παρεισφρήσει στην ελληνική γλώσσα και θεωρούνται, πλέον, αποδεκτοί γλωσσικοί τύποι. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες προβληματίζονται πάνω στο φαινόμενο πως στην ελληνική γλώσσα υπάρχουν λέξεις που είναι ορθές γραμματικά με περισσότερους από έναν τρόπους, δεδομένο το οποίο οφείλει ο επιμελητής-διορθωτής να λαμβάνει υπόψη του κατά την εργασία του. Προβληματίζονται πάνω στο ζήτημα της μεταγραφής ξένων ονομάτων και ξένων φράσεων στα ελληνικά και ενσωματώνουν μη μεταγεγραμμένες λέξεις στο ελληνικό λεξιλόγιο χρησιμοποιώντας λατινικούς χαρακτήρες.

Στη συνέχεια, η υποενότητα επικεντρώνεται στην εξοικείωση των εκπαιδευόμενων με τη χρήση δόκιμων (έντυπων και ηλεκτρονικών) λεξικών, καθώς και σχετικών

εγχειριδίων για την ορθή εφαρμογή των κανόνων σύνταξης της ελληνικής γλώσσας. Τέλος, γίνεται αναφορά σε λεξικά ιδιωματισμών και ορολογιών, προκειμένου να εφοδιαστούν αποτελεσματικά με γλωσσικά εργαλεία στα οποία μπορούν ανά πάσα στιγμή να ανατρέξουν.

2.1.Θ.3 | ΣΤΑΔΙΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΕΝΟΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Στόχος αυτής της υποενότητας είναι να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τη σημασία της ορθής επιμέλειας ενός λογοτεχνικού κειμένου. Η συνήθης πρακτική για έναν επιμελητή είναι να εργασθεί ατομικά, ωστόσο δεν αποκλείεται και η εργασία του στο πλαίσιο μιας ομάδας, ανάλογα με τον συγγραφέα, το έργο του οποίου επιμελούνται, ή/και τους συμβατικούς όρους ανάθεσης ενός έργου. Κατανοούν, επίσης, ότι προηγείται η επιμέλεια του περιεχομένου ενός κειμένου και έπεται η διόρθωση των γλωσσικών και τυπογραφικών λαθών.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμπεδώνουν ότι ο επιτυχημένος επιμελητής οφείλει να έχει κατά νου τη «μεγάλη εικόνα», τη συνολική «ταυτότητα» του έργου, με την οποία θέλει ο δημιουργός να το παρουσιάσει στο αναγνωστικό κοινό. Οδηγούνται να αποκρυσταλλώσουν μια ροή εργασιών που, ενδεικτικά, περιλαμβάνει κάποια στάδια όπως: την προσεκτική ανάγνωση ολόκληρου του έργου πριν αρχίσει η διαδικασία της επιμέλειας, την εκπόνηση μιας σύνοψης του περιεχομένου του, αν πρόκειται για βιβλίο ή εκτενές μυθιστόρημα (προκειμένου να κρατηθούν τα βασικά στοιχεία του «χαρακτήρα» του έργου), την τήρηση σημειώσεων σχετικά με τους χαρακτήρες του έργου και, ως τελευταίο στάδιο, την εξονυχιστική ανάγνωση εκ νέου, προκειμένου να διαπιστωθεί ότι το κείμενο «ρέει» και έχει το δικό του ύφος.

Με το πέρας της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται πως είναι σημαντικό να ορίζουν ένα σαφές χρονοδιάγραμμα εργασιών, χωρίζοντας την εργασία τους ανάλογα με τα κεφάλαια ή τον αριθμό των λέξεων, διατηρώντας, ωστόσο, τη συνεκτικότητα και το ενιαίο ύφος του κειμένου.

2.1.Θ.4 | Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΛΥΣΙΔΑ

Στόχος της συγκεκριμένης υποενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με τη διαδικασία (αλλά και την ορολογία) της συνολικής εκδοτικής διαδικασίας ενός λογοτεχνικού έργου, προκειμένου να έχουν επαρκή γνώση όρων και εννοιών που άπτονται της ειδικότητάς τους. Επίσης, στόχος της υποενότητας είναι να εμπεδώσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τον μείζονος σημασίας ρόλο του επιμελητή-διορθωτή σε όλη τη διαδικασία και να κατανοήσουν ότι ο επιμελητής είναι, συχνά, ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στον δημιουργό και τον στοιχειοθέτη. Αντιλαμβάνονται ότι με την απόκτηση γνώσεων και εμπειρίας στο πεδίο της επιμέλειας και της διόρθωσης κειμένου, μπορούν να κατοχυρώσουν μια σοβαρή επαγγελματική ταυτότητα, που τους εξασφαλίζει εργασία σε έναν ενδιαφέροντα χώρο.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται, ακόμα, με τις έννοιες της «κατοχύρωσης» και των «πνευματικών δικαιωμάτων» του συγγραφέα, προκειμένου να γνωρίζουν τα στάδια πριν από την ανάθεση της επιμέλειας είτε από τον εκδοτικό οίκο είτε από τον συγγραφέα. Συζητούν για τις έννοιες της «γλωσσικής επιμέλειας», της «φιλολογικής επιμέλειας», της «τυπογραφικής επιμέλειας» και διευκρινίζουν το περιεχόμενο όρων όπως «επιμελητής σειράς» και «υπεύθυνος εκδόσεων».

Στη συνέχεια, η υποενότητα επικεντρώνεται στην ανάλυση όρων όπως «τυπογραφία», «λιθογραφία», «βιβλιοδεσία» και «στοιχειοθεσία». Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να περιγράψουν τα καθήκοντα του τυπογράφου και του στοιχειοθέτη. Παρακολουθούν βίντεο χειροκίνητης στοιχειοθεσίας και κατόπιν ψηφιακής στοιχειοθεσίας και αντιλαμβάνονται τη συμβολή της τεχνολογίας σε αυτόν τον τομέα, αξιολογώντας την ευκολία και την αποτελεσματικότητα που επέφερε η τεχνολογία στη διαδικασία έκδοσης ενός έργου.

2.1.Θ.5 | ΣΤΑΔΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Η ενότητα επικεντρώνεται, αρχικά, στα στάδια της διόρθωσης ενός λογοτεχνικού κειμένου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμπεδώνουν ότι προηγείται η επιμέλεια του κειμένου και ακολουθεί η διόρθωση, η οποία αφορά αφενός τη διόρθωση των γλωσσικών αστοχιών και σφαλμάτων (ορθογραφία, σύνταξη, μορφολογία) και αφετέρου την αντιμετώπιση τεχνικών και τυπογραφικών ζητημάτων, μεταξύ αυτών τη μορφοποίηση, τη στοίχιση, τις γραμματοσειρές, τα διάστιχα, την αρίθμηση των σελίδων. Γίνεται αναφορά στους αγγλικούς όρους editor (επιμελητής) και proof reader (διορθωτής), οι οποίοι είναι λιγότερο διακριτοί στην ελληνική εκδοτική διαδικασία σε σύγκριση με την αντίστοιχη διαδικασία στο εξωτερικό. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν τη σημασία της διόρθωσης, εξετάζοντας παραδείγματα «τυπογραφικών λαθών», καθώς και την αξία του φροντισμένου εκδοτικά λογοτεχνικού έργου, όχι μόνο από άποψη ορθότητας κειμένου αλλά και από άποψη καλαίσθητης εμφάνισης.

Κατόπιν, μέσα από τη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με μοντέρνα ψηφιακά μέσα επιμέλειας και διόρθωσης, καθώς και με λογισμικά έκδοσης, όπως το Adobe InDesign και το QuarkXpress, και διαπιστώνουν την πολύτιμη συμβολή των εργαλείων της ψηφιακής τεχνολογίας στην αποτελεσματικότητα του έργου του επιμελητή-διορθωτή. Λαμβάνοντας υπόψη τη στενή σχέση του επιμελητή-διορθωτή με τον στοιχειοθέτη, που αναλύθηκε σε προηγούμενη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τα σύμβολα τυπογραφικής διόρθωσης τόσο του ελληνικού όσο και του ευρωπαϊκού συστήματος, τα οποία χρησιμοποιούνται ευρέως ακόμα και σήμερα που η ψηφιοποίηση των διαδικασιών έκδοσης έχει επικρατήσει.

2.1.Θ.6 | ΑΣΚΗΣΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασκούνται στην επιμέλεια και στη διόρθωση λογοτεχνικών κειμένων. Προτείνεται ο χωρισμός τους

σε ομάδες των τεσσάρων ατόμων. Διαμοιράζονται σε όλες τις ομάδες τα ίδια αποσπάσματα ενός διηγήματος και ενός ποιήματος. Τίθενται στη διάθεσή τους όλα τα απαραίτητα εργαλεία, όπως ηλεκτρονικός υπολογιστής με προγράμματα επιμέλειας έκδοσης, λίστα συμβόλων διόρθωσης και λεξικά. Οι ασκούμενοι/-ες καλούνται να αποδώσουν κάποιον ρόλο σε κάθε μέλος της ομάδας, συγκεκριμένα τους ρόλους του/της «γλωσσικού/-ής επιμελητή/-τριας», του/της «φιλολογικού/-ής επιμελητή/-τριας», του/της «διορθωτή/-τριας» και του/της «στοιχειοθέτη/-τριας». Προβληματίζονται πάνω στο περιεχόμενο της εργασίας που επιτελεί ο καθένας από αυτούς. Διαπιστώνουν τις διαφορετικές απαιτήσεις (γλωσσικές, τεχνικές και τυπογραφικές) που εγείρουν, ως προς την επιμέλεια και τη διόρθωσή τους, τα διαφορετικά είδη των λογοτεχνικών κειμένων. Κατανοούν τη σημασία παροχής ευκρινών και κατανοητών σχολίων και διορθώσεων για τη διευκόλυνση της συνέχισης της διαδικασίας στο επόμενο στάδιο. Επιμελούνται και διορθώνουν τα κείμενα ακολουθώντας τα στάδια που αναφέρθηκαν σε προηγούμενη υποενότητα. Παρουσιάζει ο/η καθένας/καθεμία ξεχωριστά το αποτέλεσμα της δουλειάς του/της, δικαιολογώντας τις επιλογές του/της και εξηγώντας ποια εργαλεία χρησιμοποίησε για την επιμέλεια και τη διόρθωση. Αποφασίζουν από κοινού για την τελική μορφή του λογοτεχνικού κειμένου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσα από τη συγκεκριμένη άσκηση, αντιλαμβάνονται τη σημασία της προσεκτικής επιμέλειας και διόρθωσης ενός υπό έκδοση λογοτεχνικού κειμένου.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. ΚΕΔΙΒΙΜ ΕΚΠΑ. (χ.χ.). *Επιμέλεια και Διόρθωση Κειμένου. Κατεύθυνση «Δημιουργική Γραφή-Επιμέλεια Κειμένων-Λογοτεχνία». Οδηγός Σπουδών.* Πρόγραμμα Επαγγελματικής Επιμόρφωσης και Κατάρτισης (e-Learning): https://elearningekpa.gr/uploads/courses/brochures/63_epimeleia_kai_diorthosi_keimenou.pdf
2. Χατζησαββίδης, Σ. & Χατζησαββίδου Α. (2012). *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου*. Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ». Ανακτήθηκε από: https://ebooks.edu.gr/ebooks/handle/8547/292

Συμπληρωματικές

1. Καραλή, Κ. (2020, Φεβρουάριος, 2). «Οι επιμελητές βιβλίου είναι οι αφανείς ήρωες της λογοτεχνίας». Ανακτήθηκε από: https://popaganda.gr/art/o-epimelitis-stilvoni-ta-ptera-tou-demoniou/
2. Σαραντάκος, Ν. (2020, Δεκέμβριος, 12). «Υπάρχει βιβλίο χωρίς τυπογραφικά λάθη;» Ανακτήθηκε από: https://sarantakos.wordpress.com/2020/12/21/υπάρχει-βιβλίο-χωρίς-τυπογραφικά-λάθ/

2.2 • ΕΞΑΜΗΝΟ Β΄

2.2.Α • ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εμβαθύνουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες στα γενικά χαρακτηριστικά της λογοτεχνικής μετάφρασης και να ασκηθούν στην εφαρμογή τους μέσα από κατάλληλα διαμορφωμένες ασκήσεις. Ειδικότερα, εξετάζονται ζητήματα και δίνονται παραδείγματα ενδογλωσσικής και διασημειωτικής λογοτεχνικής μετάφρασης. Με ιδιαίτερη έμφαση, αναλύονται χαρακτηριστικά, είδη και προβλήματα της διαγλωσσικής μετάφρασης.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με διεθνείς ορολογίες, περιγράφουν και εφαρμόζουν μεταφραστικές τεχνικές και στρατηγικές, συζητούν βασικούς προβληματισμούς της μεταφραστικής πράξης (ισοδυναμία/συνωνυμικός λόγος, ξενοποιητική/οικειοποιητική μετάφραση, πρωτοταγής/ δευτεροταγής μετάφραση). Αξιολογούν εναλλακτικές θεωρίες για τη φύση της μετάφρασης, αφομοιώνουν και εξηγούν τον πολλαπλασιασμό και τη διαφοροποίηση των τύπων της σύγχρονης μεταφραστικής πρακτικής σε συνάρτηση με την πολυπλοκότητα και την πολυδιάστατη φύση του μεταφραστικού φαινομένου. Προσεγγίζουν ολιστικά την έννοια «μετάφραση», συμπληρώνοντας τη θεώρησή της από τον δυτικό κόσμο με μεταφρασεολογικές προσεγγίσεις που διατυπώθηκαν σε άλλους πολιτισμούς. Αναγνωρίζουν την πολιτισμική και την κοινωνική διάσταση της λογοτεχνικής μετάφρασης. Κατακτούν τα επιστημονικά γνωρίσματα, τους στόχους της μεταφρασεολογίας και στοχάζονται τον διεπιστημονικό της χαρακτήρα. Εκπονούν, επιπλέον, στο πλαίσιο αυτής της μαθησιακής ενότητας, εργασίες μικρής κλίμακας, προκειμένου να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν έμπρακτα τη μετάφραση του λογοτεχνικού κειμένου ως καλλιτεχνική πράξη, βιώνοντας τα διλήμματα του/της μεταφραστή/-τριας του λογοτεχνικού κειμένου.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Επιδιώκουν να ανταποκρίνεται κάθε λογοτεχνική μετάφραση στον επικοινωνιακό της ρόλο,
- Αποδίδουν την απαραίτητη προσοχή σε διαφορετικές παραμέτρους του μεταφραστικού φαινομένου (στους επικοινωνιακούς στόχους του εντολέα της μετάφρασης, στους αποδέκτες της μετάφρασης, στη λειτουργία του υπό μετάφραση κειμένου),
- Προσεγγίζουν τη λογοτεχνική μετάφραση ολιστικά (γλωσσολογικά, πραγματολογικά, σημασιολογικά, κοινωνιολογικά),
- Εξηγούν όρους της διεθνούς μεταφραστικής ορολογίας,

- Προσδιορίζουν το «μεταφραστικό λάθος»,
- Διαχειρίζονται μεταφραστικές πρακτικές και μεθόδους προκειμένου να ανταποκρίνονται λειτουργικά στον ρόλο τους ως μεταφραστές/-τριες,
- Επιλέγουν την κατάλληλη ορολογία,
- Αξιοποιούν συνδυαστικά, κατά τη μεταφραστική διαδικασία, θεωρίες και μοντέλα λογοτεχνικής μετάφρασης,
- Επιλύουν προβλήματα διαγλωσσικής λογοτεχνικής μετάφρασης με την αντιπαραβολική ανάλυση παράλληλων κειμένων,
- Ευθυγραμμίζονται με τις σύγχρονες τάσεις και τις στρατηγικές της λογοτεχνικής μετάφρασης και τις αξιοποιούν αποτελεσματικά στην πράξη,
- Ερμηνεύουν τη διακειμενική φύση της μεταφρασεολογίας,
- Γνωρίζουν ότι η ετερογένεια της μεταφρασεολογίας, ως επιστημονικού κλάδου, οφείλεται στην πολυπλοκότητα του μεταφραστικού φαινομένου,
- Αντιλαμβάνονται τον διεπιστημονικό χαρακτήρα της λογοτεχνικής μετάφρασης,
- Ενστερνίζονται την αντίληψη ότι η μετάφραση συγκαταλέγεται ανάμεσα στις δραστηριότητες που ταυτίζονται με την ανθρώπινη ιστορία.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Μεταφραστική μονάδα / Φιλοσοφία της γλώσσας / Κειμενοτυπολογία / Οικειοποιητική και ξενοποιητική στρατηγική / Πολιτισμικοί ενδείκτες / Μεταφραστικά περικείμενα / Υφολογία / Αναμετάφραση / Πολυτροπικότητα / Μεταφραστικές στρατηγικές / Ενδογλωσσική μετάφραση / Διασημειωτική μετάφραση / Διεπιστημονικότητα / Ιστορία της μετάφρασης.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ
2	ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ
3	ΚΡΙΝΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΝΟΝΤΑΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ
4	ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΓΛΩΣΣΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
5	ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ: ΕΝΑΣ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ
6	ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ: ΤΕΧΝΗ Ή ΤΕΧΝΙΚΗ;

Κείμενο αναφοράς

2.2.Α.1 | ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενότητα αποσκοπεί στην ανακεφαλαίωση των βασικών αρχών και της μεθοδολογίας που απασχόλησαν τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες κατά το προηγούμενο εξάμηνο, με έμφαση στην επιλογή ή/και τον συνδυασμό θεωριών και μοντέλων λογοτεχνικής μετάφρασης κατά τη μεταφραστική διαδικασία και τον εντοπισμό μεταφραστικών προβλημάτων σε συνάρτηση με το εκάστοτε είδος λογοτεχνικού κειμένου. Επιχειρείται η εμβάθυνση σε μια ολιστική προσέγγιση του φαινομένου, κατά το οποίο γλωσσολογικά, πραγματολογικά, σημασιολογικά, πολιτισμικά και κοινωνιολογικά στοιχεία επηρεάζουν την πράξη του/της μεταφραστή/-τριας λογοτεχνίας και διαμορφώνουν κάθε φορά, μαζί με το μετάφρασμα, μια νέα σχέση όχι απλώς ανάμεσα σε δύο γλώσσες, αλλά ανάμεσα σε δύο λογοτεχνικές παραδόσεις.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλύουν παραδείγματα οικειοποιητικής και ξενοποιητικής στρατηγικής σε σειρά μεταφρασμάτων και επιχειρούν να εφαρμόσουν τις δύο τάσεις στη δική τους μεταφραστική διαδικασία. Αξιολογούν, μέσω ασκήσεων, τα όρια ανάμεσα σε πιστές και ελεύθερες μορφές μεταφρασμάτων και τις αιτίες επιλογής τέτοιων κατευθύνσεων, τόσο σε σχέση με κατηγορίες λογοτεχνικής παραγωγής (πεζό, θέατρο, ποίηση), τη θέση του πρωτοτύπου μέσα στο συνολικό έργο και την εκφραστική εξέλιξη του συγγραφέα, αλλά και σε ένα ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο και διάλογο με ομότεχνους και λογοτεχνικά ρεύματα. Δίδεται προσοχή σε τεχνικές που απαντούν συχνότερα στη μία ή στην άλλη τάση, καθώς και σε λεπτομερείς κατηγοριοποιήσεις τεχνικών και μικροδομικές προσεγγίσεις, όπως εκείνη του Newmark. Εξετάζονται στάδια και φάσεις της διαδικασίας της λογοτεχνικής μετάφρασης και προσδιορίζεται ακριβέστερα το μεταφραστικό λάθος, χρησιμοποιώντας σχετικά παραδείγματα.

Επιπλέον, αναγνωρίζεται η ανάγκη της έρευνας εκ μέρους του/της μεταφραστή/-τριας σχετικά με το κείμενο και αναλύεται η συνεισφορά των νέων τεχνολογιών στο έργο τους, και, ειδικότερα, κατά την άντληση πληροφοριών για εκδοτικές πρακτικές, βιβλιοπαραγωγή, επαγγελματικούς φορείς, καθώς και άλλες κοινωνικές και οργανωσιακές όψεις της δουλειάς τους.

2.2.Α.2 | ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με πολιτισμικές παραμέτρους τόσο της ίδιας της πράξης όσο και της μελέτης του φαινομένου της λογοτεχνικής μετάφρασης. Αντιλαμβάνονται τον τρόπο με τον οποίο εγγενείς πολιτισμικές διαφορές δημιουργούν την ίδια την ανάγκη για μετάφραση. Οι διαφορές αυτές εμφανίζονται, κατόπιν, με ποικίλους τρόπους στο μετάφρασμα. Διαχρονικά επινοήθηκαν μέθοδοι που προτείνονται στον/στη μεταφραστή/-τρια λογοτεχνικών κειμένων, από τον Άγιο Ιερώνυμο έως το μοντέλο του Venuti και τη διαχείριση πολιτισμικών ενδεικτών από την Christiane Nord και άλλους. Πέραν της συζήτησης επί των θεωριών που εστιάζονται

σε στοιχεία πολιτισμού, και ευρύτερα στον διάλογο μεταξύ λογοτεχνικών παραδόσεων, όπως, για παράδειγμα, συμβαίνει με τον Schleiermacher και τους Γερμανούς ρομαντικούς, τον Ezra Pound και τα σονέτα του ιταλικού Μεσαίωνα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες διερευνούν, μέσω μεταφραστικών ασκήσεων, ποικίλες περιπτώσεις πολιτισμικών στοιχείων στη μεταφραστική διαδικασία. Εξετάζουν το εύρος των στρατηγικών που έχουν στη διάθεσή τους, αξιολογούν παραδείγματα μεταφράσεων, π.χ. κυρίων ονομάτων, τοπωνυμίων και ιδιωματικών φράσεων, με βάση τον επιδιωκόμενο αντίκτυπο της χρήσης των στοιχείων αυτών από τον συγγραφέα του πρωτοτύπου, διαπιστώνουν τις επιλογές που έχει στη διάθεσή του ο/η μεταφραστής/-τρια σε συνάρτηση με το πώς επιδιώκεται να ανταποκριθούν σε αυτά τα πολιτισμικά στοιχεία οι αναγνώστες του κειμένου-στόχου.

Επίσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν πως είναι δύσκολο σε αυτό το περιβάλλον να μιλήσει κανείς για τον/τη μεταφραστή/-τρια λογοτεχνίας ως έναν/μία απόλυτα αντικειμενικό/-ή διαπολιτισμικό/-ή μεσολαβητή/-τρια. Το υποκειμενικό στοιχείο και οι προσωπικές ερμηνείες γίνονται εδώ φανερές σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με άλλα είδη μετάφρασης. Ούτε υπάρχει κάποια σταθερή οπτική απέναντι στη διαχείριση πολιτισμικών στοιχείων ανά τους αιώνες, αλλά, αντίθετα, υπάρχουν διαφοροποιήσεις στις προσεγγίσεις των μεταφραστών/-τριών, συνδεόμενες συχνά με λογοτεχνικά ρεύματα, επικρατούσες θεωρίες και διαπολιτισμικές δυναμικές απόψεις της εκάστοτε ιστορικής περιόδου.

Επιπλέον, στην υποενότητα γίνεται λόγος για την «πολιτισμική στροφή» στις μεταφραστικές σπουδές και αναγνωρίζονται τα ίχνη ενός διαλόγου ανάμεσα στις μεταφραστικές θεωρίες, ιδίως από τη δεκαετία του 1990, στην πράξη των μεταφραστών λογοτεχνίας και στον κριτικό σχολιασμό των μεταφράσεων. Παράλληλα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν αναμεταφράσεις γαλλόφωνων κειμένων, όπως η *Μαντάμ Μποβαρί*, και αγγλόφωνων, όπως το *The Catcher in the Rye*, με σκοπό να διαπιστωθούν διαφορές στην προσέγγιση των μεταφραστών/-τριών στον ελληνικό χώρο, ανάλογα με τα πολιτισμικά στοιχεία που υφίστανται στο πρωτότυπο.

2.2.Α.3 | ΚΡΙΝΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΝΟΝΤΑΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με την κριτική των μεταφράσεων, καθώς και με τα οφέλη της αντιπαραβολικής μεθόδου ανάγνωσης μεταφρασμάτων σε σύγκριση με το πρωτότυπο. Στη δεύτερη περίπτωση, η προσεκτική ανάγνωση του κειμένου-πηγής, στο χρονικό και πολιτισμικό του πλαίσιο, συνδυάζεται με την αξιολόγηση των επιλογών του/της μεταφραστή/-τριας και την κατηγοριοποίηση των προβλημάτων που αντιμετώπισε σε λεξιλογικό, συντακτικό, μορφολογικό και πολιτισμικό επίπεδο. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξάγουν συμπεράσματα για τη στρατηγική που εφαρμόζεται και τους σκοπούς του/της μεταφραστή/-τριας σε συνάρτηση με τη χρονική απόσταση από το πρωτότυπο, τον βαθμό δυσκολίας, τις ήδη υπάρχουσες σχέσεις ανάμεσα στις δύο λογοτεχνικές παραδόσεις, το στάτους του συγγραφέα και την αποδοχή του έργου του.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν πως, καθώς ασκούνται στην ανάλυση και αξιολόγηση μεταφρασμάτων, βάζουν τον εαυτό τους σε θέση να διαπιστώσει εμπειρικά τις συνδέσεις της θεωρίας με την πράξη. Αναγνωρίζουν, παράλληλα, τη σημασία της κριτικής των μεταφράσεων εντός ενός λογοτεχνικού συστήματος. Η δραστηριότητα αυτή επιτρέπει την ανάδειξη του ρόλου του/της μεταφραστή/-τριας, διευρύνει έναν συστηματικό και πρόσφορο διάλογο ανάμεσα σε λογοτεχνικές παραδόσεις, εντείνει την προσοχή του αναγνώστη προς το μεταφρασμένο βιβλίο. Εντέλει, η κριτική που γίνεται στις μεταφράσεις βελτιώνει την ποιότητά τους. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν «ιδανικές περιπτώσεις» βιβλιοκριτικών και τα σχόλια που περιέχουν.

Επιπλέον, στα παραδείγματα που εξετάζει η υποενότητα, προστίθενται και αρκετές αναμεταφράσεις (π.χ. έργων του Cormac McCarthy ή του Κ. Π. Καβάφη), μαζί με κριτικά σημειώματα που τις αιτιολογούν και υπερασπίζονται τις διαφορετικές επιλογές των μεταφραστών/-τριών. Η συγκεκριμένη υποενότητα, σε τελευταία ανάλυση, πραγματεύεται μια συστηματικότερη κατανόηση του φαινομένου της αναμετάφρασης και των πολιτισμικών, γλωσσικών, ακόμα και προσωπικών παραμέτρων που οδηγούν σε αυτήν. Η αναζήτηση ομοιοτήτων και διαφορών στα μεταφράσματα επιτρέπει την κατανόηση των υποκειμενικών ή των αντικειμενικών επιλογών του/της μεταφραστή/-τριας και της εξέλιξης των σχέσεων ανάμεσα σε ένα ζεύγος γλωσσών και δύο λογοτεχνικών παραδόσεων μέσα στον χρόνο.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται, ακόμα, να συντάξουν ένα υποθετικό περικείμενο (π.χ. ένα προλογικό σημείωμα) σε μεταφράσματα που θα συζητηθούν στην υποενότητα αυτή σαν να ήταν εκείνοι/-ες οι μεταφραστές/-τριες. Παράλληλα, τίθενται υπό συζήτηση ορισμένα περικείμενα, έτσι ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να εκτιμήσουν με ποιους τρόπους αυτά προετοιμάζουν την ανάγνωση των μεταφρασμάτων από αναγνώστες και κριτικούς.

2.2.Α.4 | ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΓΛΩΣΣΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Στην υποενότητα «Πριν και πέρα από τη διαγλωσσική μετάφραση», το «πριν» σηματοδοτεί μεταφραστική πράξη εντός της ίδιας γλώσσας: οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν αρκετά παραδείγματα ενδογλωσσικής λογοτεχνικής μετάφρασης, ως αναδιατύπωσης των σημείων μιας γλώσσας με μεγάλη ιστορία (όπως είναι τα ελληνικά ή τα αγγλικά) σε μια μεταγενέστερη χρονική φάση. Αναλύουν παραδείγματα από αυτή την ιδιάζουσα περίπτωση, όπου φαινομενικά λείπει η αίσθηση του «ξένου στοιχείου», εντούτοις διαπιστώνονται τεράστιες αποστάσεις, π.χ. από τα Middle English στη σύγχρονη μορφή της γλώσσας, στην οποία ο Seamus Heaney μεταφράζει το *Beowulf*, ή από τα αρχαία ελληνικά των ομηρικών επών στις μεταφράσεις των Καζαντζάκη-Κακριδή ή Μαρωνίτη. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διαπιστώνουν διαφορές στη στάση κριτικών, αναγνωστών και μεταφραστών απέναντι στην ενδογλωσσική μετάφραση κατά την πάροδο των ετών και διαπιστώνουν, επίσης, πόσο συχνά συνδέεται το φαινόμενο με τάσεις διασκευής και αναπλαισίωσης, όταν π.χ. ο Ezra Pound μεταφράζει το αγγλο-

σαξωνικό *The Seafarer* ή ο Μιχάλης Γκανάς αποδίδει την *Ιλιάδα* και την *Οδύσσεια* σε κείμενο για παιδιά, με τη συνοδεία εικονογράφησης.

Με αφορμή το τελευταίο παράδειγμα, «πέρα» από τη διαγλωσσική μετάφραση βρίσκουμε περιοχές όπου λεκτικά στοιχεία συνομιλούν με μη λεκτικά: εικόνες, ήχους, οπτικοακουστικό περιβάλλον. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασχολούνται με τους βασικούς σταθμούς στη μελέτη του φαινομένου της διασημειωτικής μετάφρασης: από τον ορισμό του Roman Jakobson για την ερμηνεία γλωσσικών σημείων μέσω μη γλωσσικών σημείων μέχρι τις σχετικές ιδέες που συναντάμε στο έργο του Umberto Eco και σε μελέτες όπως αυτές του Paolo Fabbri και, στα ελληνικά πράγματα, του Ευάγγελου Κουρδή. Στη συγκεκριμένη υποενότητα, εξετάζεται μια σειρά παραδειγμάτων από τον χώρο της μουσικής, της όπερας ή του κινηματογράφου που βοηθούν στην κατανόηση της διασημειωτικής μετάφρασης και ορισμένων μορφών της. Αναλύονται, λοιπόν, συγγενή πεδία και όροι που μας ενδιαφέρουν στο πλαίσιο των μεταφραστικών σπουδών, όπως η πολυτροπικότητα, η οπτικοακουστική μετάφραση, η δια-εικονικότητα, η μεταδημιουργία, καθώς επίσης και τα συνήθη σημεία επαφής με το «τυπικό» περιβάλλον και την πράξη του/της μεταφραστή/-τριας λογοτεχνίας.

2.2.Α.5 | ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ: ΕΝΑΣ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται στους παράγοντες οι οποίοι αναδεικνύουν την πολυπλοκότητα του μεταφραστικού φαινομένου, καθώς και στη διεπιστημονική φύση του ως γνωστικού αντικειμένου. Πέραν της έντονης παρουσίας της φιλοσοφίας της γλώσσας στη μελέτη της λογοτεχνικής μετάφρασης, της επίδρασης του φορμαλισμού στην ανάλυση γλωσσικών στοιχείων της λογοτεχνικής παραγωγής, καθώς επίσης και ευρύτερων συνδέσεων γλωσσολογίας και φιλολογίας σε υφολογικές, ειδολογικές και αφηγηματολογικές αναλύσεις των υπό μετάφραση κειμένων, παρατηρούμε, επίσης, τον διάλογο των μεταφραστικών σπουδών με την κριτική θεωρία σε διάφορες τάσεις ή εκφάνσεις της, ιδίως κατά τον 20ό αιώνα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν διάφορα μοντέλα της λογοτεχνικής κριτικής κατά τον 20ό και τον 21ο αιώνα, συμπεριλαμβανομένης της ψυχαναλυτικής, μαρξιστικής και μεταποικιακής κριτικής που επιδρούν αργότερα σε θεωρίες μετάφρασης. Ασχολούνται λεπτομερώς με τις θεωρίες πρόσληψης και τις συνέπειές τους στη μεταφραστική πράξη των μεταφραστών λογοτεχνίας και επικεντρώνονται σε κάποιους σημαντικούς σταθμούς όσον αφορά την αναγνώριση της διεπιστημονικής φύσης των μεταφραστικών σπουδών, όπως το *Μετά τη Βαβέλ* (1975) του George Steiner και το *Translation Studies: An Integrated Approach* της Mary Snell-Hornby (1988). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συζητούν τις διεπιστημονικές διαστάσεις στη μελέτη του μεταφραστικού φαινομένου σε μικρο-επίπεδο και σε μακρο-επίπεδο: αναλύεται τι συνιστά «μεταφραστική μονάδα», η κληρονομιά του δομισμού και της αποδόμησης, η (μη) δυνατότητα της ποιητικής μετάφρασης, αλλά και πιο πρόσφατες γνωσιακές-νευροεπιστημονικές οπτικές σχετικά με τη διαδικασία της λογοτεχνικής μετάφρασης.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εντοπίζουν κομβικά σημεία στην εξέλιξη της μεταφρασεολογίας που αφορούν τη σχέση της με την κοινωνιολογία, τις πολιτισμικές σπουδές και, ολοένα περισσότερο, με την πληροφορική τεχνολογία και τη χρήση ψηφιακών εργαλείων. Συζητούν, ακόμα, τις τάσεις που διαμορφώνονται στον χώρο μετά το πρώτο τέταρτο του 21ου αιώνα και πώς αυτές προσαρμόζονται σε βασικές αρχές και δίπολα με διάρκεια χιλιετιών. Επίσης, αξιολογούν τις νέες μεθοδολογίες που προκύπτουν από αυτόν τον διαρκή διάλογο.

2.2.Α.6 | ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ: ΤΕΧΝΗ Ή ΤΕΧΝΙΚΗ;

Η υποενότητα συνεχίζει και ολοκληρώνει τη συζήτηση για τη διεπιστημονικότητα του μεταφραστικού φαινομένου σε ένα πιο πρακτικό επίπεδο. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξακολουθούν να αξιολογούν τις δυναμικές που αναπτύσσονται κατά τη σύμπραξη τομέων και επιστημών σε συγκεκριμένες περιόδους για την πληρέστερη κατανόηση και τη βελτίωση της (μεταφραστικής) πράξης των μεταφραστών λογοτεχνίας. Διερευνούν, κυρίως, στοιχεία υφολογίας και αφηγηματολογίας για μια καλύτερη εκτίμηση των επιδιώξεων του/της συγγραφέα, προχωρώντας σε μετάφραση μιας σειράς ποιητικών κειμένων ή/και αποσπασμάτων κάποιων μυθιστορημάτων. Διαπιστώνονται οι προτεραιότητες του/της μεταφραστή/-τριας λογοτεχνίας, ανάλογα με το είδος του λογοτεχνικού κειμένου, αλλά και οι διασυνδέσεις με θεωρίες πρόσληψης. Το αποτέλεσμα της διαδικασίας, στην οποία εμπλέκονται οι μεταφραστές/-τριες λογοτεχνίας, προκύπτει με γνώμονα την καλύτερη δυνατή «τύχη» ενός λογοτεχνικού έργου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν σε ζητήματα αυτοαξιολόγησης του έργου τους και των στρατηγικών που επέλεξαν. Ασκούνται περαιτέρω στην παραγωγή περικειμενικού υλικού, το οποίο παρουσιάζει το λογοτεχνικό πρωτότυπο και όψεις της διαδικασίας της μεταφοράς του στον αναγνώστη της κουλτούρας-στόχου. Αναγνωρίζουν τη σημασία της δεξιότητας παραγωγής περικειμένων στο αντικείμενο, που αφορούν συχνά τις ισορροπίες, τους συμβιβασμούς και τα διλήμματα που χαρακτηρίζουν τη λογοτεχνική μετάφραση.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συναρτούν τη συστηματική διερεύνηση της σύστασης των λογοτεχνικών κειμένων με τις επιλογές οι οποίες θα επιτύχουν ένα ισοβαρές και ομοιότονο αποτέλεσμα στη γλώσσα-στόχο, κατηγοριοποιούν μεταφραστικά προβλήματα, λάθη, ζητήματα και δεξιότητες, μελετούν κείμενα για τη λογοτεχνική μετάφραση, που αναφέρονται συχνά στο επίπλαστο δίλημμα «τέχνη ή τεχνική», καθώς και συλλογές-σταθμούς τέτοιων μεταφρασεολογικών κειμένων όπως το *The Craft of Translation* (1989) και το *Theories of Translation: An Anthology of Essays from Dryden to Derrida* (1992), σε επιμέλεια Rainer Schulte και John Biguenet.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Δημητρούλια, Τ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση: θεωρία και πράξη* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/5252
2. Venuti, L. (ed.). (2004). *The Translation Studies Reader* (4th edition). London & NY: Routledge.

Συμπληρωματικές

1. Γραμμενίδης, Σ., Δημητρούλια, Τ., Κουρδής, Ε., Λουπάκη, Ε. & Φλώρος, Γ. (2015). *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της μετάφρασης* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/3903
2. Δαμασκηνίδης, Γ. (2023). *Κοινωνικές αντανακλάσεις στη μετάφραση* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-195
3. Nikolaou, P. & Rossi, C. (2022). «Translating Poetry», in: Malmkjær, K. (ed.). *The Cambridge Handbook of Translation* (pp. 480-498). Cambridge: Cambridge University Press. DOI: https://doi.org/10.1017/9781108616119.025

2.2.Β • ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν σε θεωρητικό επίπεδο οι εκπαιδευόμενοι/-ες με τις έννοιες: α) του δανείου, δηλαδή της αυτούσιας διατήρησης του υπό μετάφραση στοιχείου στη γλώσσα-στόχο, β) του εκτύπου, δηλαδή της κατά λέξη μετάφρασης στη γλώσσα-στόχο του όρου ή/και των συστατικών του, γ) της κυριολεκτικής μετάφρασης, δηλαδή της σημασιολογικά ορθής μεταφοράς στη γλώσσα-στόχο χωρίς αλλαγή σε κανένα επίπεδο, συντακτικό ή γραμματικό, δ) της μετάταξης, δηλαδή της αλλαγής γραμματικής κατηγορίας κατά τη μετάφραση, ε) της μετατροπίας, δηλαδή της αλλαγής οπτικής, προκειμένου να διατηρηθεί η φυσικότητα της έκφρασης στην απόδοση και στ) της ισοδυναμίας, στο πλαίσιο της οποίας η γλώσσα-στόχος δεν κρατάει τίποτα από την αρχική διατύπωση στη γλώσσα-πηγή.

Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται στις έννοιες αυτές μέσα από ασκήσεις λογοτεχνικής μετάφρασης από την αγγλική στη νέα ελληνική γλώσσα και αντίστροφα, βελτιώνουν το επίπεδό τους στην κατανόηση και την παραγωγή, γραπτή και

προφορική, της αγγλικής γλώσσας, και εμβαθύνουν στη μελέτη της. Παρατηρούν τις γλωσσικές ιδιαιτερότητες μέσα από την αντιπαραβολή με το κείμενο-πηγή ήδη μεταφρασμένων κειμένων στη γλώσσα-στόχο και τη σχετική συζήτηση.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Γνωρίζουν ότι η ετερογένεια της μεταφρασεολογίας ως επιστημονικού κλάδου οφείλεται στην πολυπλοκότητα του μεταφραστικού φαινομένου,
- Αντιλαμβάνονται τον διεπιστημονικό χαρακτήρα της λογοτεχνικής μετάφρασης,
- Εστιάζουν την προσοχή τους σε διαφορετικές παραμέτρους του μεταφραστικού φαινομένου (στους επικοινωνιακούς στόχους του εντολέα της μετάφρασης, στους αποδέκτες της μετάφρασης, στη λειτουργία του υπό μετάφραση κειμένου),
- Επιτυγχάνουν κάθε λογοτεχνική μετάφραση να ανταποκρίνεται στον επικοινωνιακό της ρόλο,
- Προσδιορίζουν το «μεταφραστικό λάθος»,
- Προσεγγίζουν τη λογοτεχνική μετάφραση ολιστικά (γλωσσολογικά, πραγματολογικά, σημασιολογικά, κοινωνιολογικά),
- Εξηγούν όρους της διεθνούς μεταφραστικής ορολογίας,
- Διαχειρίζονται μεταφραστικές πρακτικές και μεθόδους, προκειμένου να ανταποκρίνονται λειτουργικά στον ρόλο τους ως μεταφραστές/-τριες,
- Αξιοποιούν συνδυαστικά κατά τη μεταφραστική διαδικασία θεωρίες και μοντέλα λογοτεχνικής μετάφρασης,
- Αποδίδουν στη γλώσσα-στόχο το κείμενο χωρίς να αλλοιώνουν το ύφος του/της συγγραφέα,
- Επιλύουν προβλήματα διαγλωσσικής λογοτεχνικής μετάφρασης με την αντιπαραβολική ανάλυση μεταφρασμένων, παράλληλων κειμένων,
- Αξιοποιούν αποτελεσματικά στην πράξη τις σύγχρονες τάσεις και τις στρατηγικές της λογοτεχνικής μετάφρασης,
- Ερμηνεύουν τη διακειμενική φύση της μεταφρασεολογίας,
- Ενστερνίζονται την αντίληψη ότι η μετάφραση συγκαταλέγεται ανάμεσα στις δραστηριότητες που ταυτίζονται με την ανθρώπινη ιστορία.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αποκλίσεις / Γενετική σύγκριση / Γλωσσοκουλτούρα / Διαμεσολάβηση / Διαπροσωπική διάδραση / Ισοδυναμία / Μεταφράζειν / Μεταφραστικές οδηγίες / Μεταφραστική δράση / Μεταφραστικό δίκτυο / Πιστότητα / Συγκριτολογία.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (0), Εργαστήριο (2), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
2	Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
3	Η ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
4	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΝ
5	ΤΥΠΟΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
6	ΣΥΓΚΡΙΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Κείμενο αναφοράς

2.2.Β.1 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Στη συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε περαιτέρω επαφή με θεωρητικές έννοιες περί μετάφρασης, με στόχο να συνεχιστεί η θεωρητική τους κατάρτιση, η οποία ξεκίνησε σε προηγούμενες ενότητες. Παράλληλα, εξασκούνται σε πρακτικό επίπεδο και εξοικειώνονται στον εντοπισμό μεταφραστικών στρατηγικών σε διάφορα είδη λογοτεχνικών κειμένων.

Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται σε θεωρητικό επίπεδο με έννοιες όπως είναι το δάνειο, δηλαδή η αυτούσια διατήρηση του υπό μετάφραση στοιχείου στη γλώσσα-στόχο. Στη συνέχεια, γνωρίζουν εκφάνσεις του έκτυπου, δηλαδή της κατά λέξη μετάφρασης στη γλώσσα-στόχο. Μια άλλη στρατηγική είναι αυτή της κυριολεκτικής μετάφρασης, δηλαδή της σημασιολογικά ορθής μεταφοράς στη γλώσσα-στόχο χωρίς αλλαγή σε κανένα επίπεδο, συντακτικό ή γραμματικό. Έπειτα, μαθαίνουν τη μετάταξη, δηλαδή την αλλαγή της γραμματικής κατηγορίας κατά τη μετάφραση. Κατόπιν, τη μετατροπία, δηλαδή την αλλαγή της οπτικής προκειμένου να διατηρηθεί η φυσικότητα της έκφρασης στην απόδοση. Τέλος, μαθαίνουν την ισοδυναμία, στο πλαίσιο της οποίας η γλώσσα-στόχος δεν κρατά τίποτα από την αρχική διατύπωση στη γλώσσα-πηγή.

Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση παραδειγμάτων μεταφρασμένων αγγλικών λογοτεχνικών κειμένων στα ελληνικά.

2.2.Β.2 | Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, επιχειρείται να περιγραφεί ο όρος «μεταφραστική πράξη» ή, αλλιώς, το «μεταφράζειν» ενός λογοτεχνικού κειμένου. Η υποενότητα ξεκινάει με μια σύντομη αναδρομή στις σύγχρονες αντιλήψεις περί μετάφρασης. Σε αυτό το πλαίσιο, γίνονται παράλληλες αναφορές σε θέσεις και απόψεις που διατυπώθηκαν στο παρελθόν, όπου αυτό είναι απαραίτητο, με σκοπό να καταδειχθούν διάφορα σχετικά μεταφραστικά ζητήματα.

Αρχικά, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν τους τρόπους με τους οποίους αντιλαμβανόμαστε τη μετάφραση. Αυτό το στάδιο περιλαμβάνει την εξέταση του ζητήματος τόσο ως αντικειμένου θεωρητικού στοχασμού όσο και ως πρακτικής μεθόδου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι η μεταφραστική διαδικασία ενός λογοτεχνικού κειμένου εξαρτάται από διάφορους παράγοντες, όπως η ιστορική συγκυρία, το επίπεδο της έρευνας και οι ανάγκες της εκάστοτε κοινωνίας από τη μετάφραση. Αντιλαμβάνονται, επίσης, ότι όπως συμβαίνει σε πολλά θεωρητικά και πρακτικά ζητήματα, έτσι και στη θεωρία της μετάφρασης δεν υπάρχει παρθενογένεση. Αντιθέτως, μαθαίνουν ότι κάθε σύγχρονη θεωρία ή προσέγγιση «συνομιλεί» με ήδη διατυπωθείσες κατά το παρελθόν θέσεις. Ακόμα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τις ιδιαιτερότητες της πράξης της λογοτεχνικής μετάφρασης κατά τη σύγχρονη εποχή. Παράλληλα, γνωρίζουν τη σημασία που έχει για την τέλεση της μεταφραστικής πράξης ο μεταφραστής, ως διαμεσολαβητικός παράγοντας στη διαδικασία της μεταφοράς των κειμένων από μια γλώσσα-κουλτούρα αφετηρίας σε μια γλώσσα-κουλτούρα υποδοχής.

2.2.Β.3 | Η ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα έχει ως μεθοδολογική αφετηρία τη θεωρία της Μεταφραστικής Δράσης. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ξεκινούν να αναλύουν τις ποικίλες διαστάσεις της λογοτεχνικής μεταφραστικής πράξης στη σύγχρονη εποχή.

Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν τη λογοτεχνική μετάφραση ως μορφή διαπροσωπικής διάδρασης μεταξύ των παραγόντων που εμπλέκονται στη μεταφραστική διαδικασία και στην παραγωγή του μεταφράσματος. Αρχικά, ξεκινούν από την παρουσίαση και την ανάλυση των παραγόντων της μεταφραστικής διαδικασίας, με σκοπό να δείξουν τον τρόπο με τον οποίο οι παράγοντες αυτοί επηρεάζουν τόσο την πράξη όσο και το αποτέλεσμα της μετάφρασης. Στη συνέχεια, μελετούν τις μεταφραστικές οδηγίες για να δούνε τι περιλαμβάνουν και πώς επηρεάζουν την έκβαση του μεταφραστικού ενεργήματος. Εξετάζουν, επίσης, τον τρόπο με τον οποίο το περιεχόμενό τους μεταβάλλεται εξαιτίας των αλλαγών που επήλθαν στην αγορά της μετάφρασης την εποχή της κοινωνίας των δικτύων. Έπειτα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνονται οι σχέσεις του μεταφραστή με τον πελάτη, δίνοντας έμφαση στην έννοια της διαπραγμάτευσης.

Τέλος, η μαθησιακή υποενότητα παρουσιάζει τα μεταφραστικά δίκτυα λογοτεχνίας, έτσι ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αντιληφθούν τον τρόπο με τον οποίο αυτά έχουν διαμορφωθεί στο πλαίσιο της οικονομίας των δικτύων, αλλά και τους τρόπους με τους οποίους επηρεάζουν τις σχέσεις του μεταφραστή με τους παράγοντες της μεταφραστικής διαδικασίας, καθώς και τις ποιοτικές αλλαγές που έχουν επιφέρει στη μετάφραση (ως πράξη) και στο επάγγελμα του μεταφραστή λογοτεχνικών κειμένων.

2.2.Β.4 | ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΝ

Η μαθησιακή υποενότητα μελετά τη συγκριτική ανάλυση των μεταφράσεων, δηλαδή τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο ένα πρωτότυπο μεταφέρεται στη γλώσσα-στόχο, ως αντικείμενο της Συγκριτολογίας.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι, μέχρι τις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα, η σύγκριση ανάμεσα στο πρωτότυπο και τη μετάφραση στόχευε στην αξιολόγηση της μετάφρασης με βασικό κριτήριο την πιστότητα. Μαθαίνουν ότι οι αποκλίσεις από το πρωτότυπο αξιολογούνταν από την οπτική μιας κανονιστικής αντίληψης ως πρόβλημα, σφάλμα ή έλλειψη. Εξετάζουν μελέτες που συνέβαλαν στην υπέρβαση αυτής της αντίληψης και στην υιοθέτηση ενός ουσιαστικού τρόπου στην αντιμετώπιση των μεταφράσεων.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τη συγκριτική κειμενική ανάλυση και τις λεξιλογικές, συντακτικές και υφολογικές αποκλίσεις που παρουσιάζει η μετάφραση σε σχέση με το πρωτότυπο. Μαθαίνουν ότι με βάση τις θέσεις για τη μετάφραση και την πιστότητα, οι αποκλίσεις δεν υποδηλώνουν αδυναμία του μεταφραστή αλλά συγκεκριμένη πρόθεση, και αυτήν ακριβώς την πρόθεση πρέπει να ερμηνεύσουμε πριν διατυπώσουμε την κρίση μας.

Με τις αναλύσεις που κάνουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η μετάφραση χαρακτηρίζεται (σε σχέση με το πρωτότυπο) από διαφορετική χρήση της γλώσσας, η οποία ανάγεται στη διαφορετική αντίληψη για τη γλώσσα που χαρακτηρίζει τη μοντέρνα λογοτεχνία. Αντιλαμβάνονται τις αποκλίσεις από το πρωτότυπο ως έκφραση αισθητικών αρχών, η επεξεργασία των οποίων οδηγεί στην ανάδειξη μιας *ποιητικής* της μετάφρασης.

2.2.Β.5 | ΤΥΠΟΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Η εν λόγω μαθησιακή υποενότητα έχει στόχο να εξοικειώσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες με τα παραδοσιακά είδη της σύγκρισης. Συγκεκριμένα, παρουσιάζεται η γενετική σύγκριση, που βασίζεται σε άμεσες ή έμμεσες επαφές και επιρροές. Παρουσιάζεται, επίσης, η τυπολογική σύγκριση, η οποία εξετάζει τις ομοιότητες ή/και τις διαφορές που προκύπτουν πάνω στη βάση αναλογιών κατά τη γένεση των έργων.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν ορισμένους τύπους της σύγκρισης, που αποτελούν βασικό μεθοδολογικό εργαλείο σε κάθε συγκριτολογική προσέγγιση. Δίνεται έμφαση στη συγκριτική τυπολογία από την οπτική του Manfred Schmeling. Οι παράγοντες που εξετάζουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες είναι η μονο-αιτιακή σύγκριση, η αιτιακή σχέση των συγκρινόμενων έργων και η εξωλογοτεχνική παράμετρος της ιστορίας, οι συν-κειμενικές αναλογίες, ο ανιστορικός τύπος σύγκρισης και η συγκριτική κριτική της λογοτεχνίας.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν, αρχικά, στη θεωρία τους τύπους σύγκρισης και, στη συνέχεια, προχωρούν σε πρακτική ενασχόληση με ενδεικτικά παραδείγματα, προκειμένου οι εν λόγω τύποι σύγκρισης να καταστούν σαφείς και διακριτοί. Με

αυτόν τον τρόπο οι εκπαιδευόμενοι/-ες είναι σε θέση να εμβαθύνουν σε θεωρητικές έννοιες, με απώτερο στόχο τη μετέπειτα αυτόνομη εφαρμογή τους στη συγκριτική πράξη. Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με την κατανόηση εκ μέρους των εκπαιδευόμενων ότι η σύγκριση, ως μέθοδος ερμηνείας στη συγκριτική φιλολογία, αποτελεί βασικό μεθοδολογικό εργαλείο του μεταφραστή-συγκριτολόγου, σε συνάρτηση πάντοτε με το θέμα και την εκάστοτε στοχοθεσία.

2.2.Β.6 | ΣΥΓΚΡΙΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η μαθησιακή υποενότητα εξετάζει τη μεγάλη σημασία της μετάφρασης ως μέσου διαλόγου μεταξύ διαφορετικών εθνικών λογοτεχνιών. Γενικά, η υποενότητα εξετάζει τη συγκριτική ανάλυση στη μετάφραση, ως ένα μέσο μεταβίβασης πολιτισμού. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι χωρίς τις μεταφράσεις η παγκόσμια λογοτεχνία δεν θα είχε τη μορφή που έχει σήμερα. Γι' αυτόν τον λόγο, αποτελεί αναπόσπαστο κλάδο της Συγκριτολογίας. Αφού μελετήσουν εν συντομία τη σχέση της συγκριτολογίας και της μετάφρασης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες προχωρούν στη μελέτη μιας σύντομης ιστορίας της μετάφρασης, εστιάζοντας την προσοχή στις βασικές θεωρίες που αναπτύχθηκαν.

Παράλληλα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν τη δυνατότητα να αποσαφηνίσουν ορισμένες από τις μεταφραστικές στρατηγικές, όπως την πιστότητα, την ισοδυναμία και την οικειοποιητική (έναντι της ξενοποιητικής) μετάφρασης. Η μαθησιακή υποενότητα δίνει ιδιαίτερη σημασία στις θεωρίες που αναπτύχθηκαν στη διάρκεια του ρομαντισμού, οι οποίες επηρεάζουν μέχρι σήμερα τη θεωρία και την πράξη της μετάφρασης.

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με την ανάλυση ορισμένων μεταφράσεων, με τη χρήση της συγκριτικής αντιπαραβολής πρωτοτύπου και μεταφράσματος. Τα συγκεκριμένα παραδείγματα αντλούνται από διάφορα λογοτεχνικά είδη, τόσο από αγγλικά έργα που έχουν μεταφραστεί στα ελληνικά όσο και από τα ελληνικά στα αγγλικά. Γι' αυτόν τον σκοπό, η χρήση σωμάτων κειμένων και σχετικών ηλεκτρονικών βάσεων παράλληλων κειμένων (του ζεύγους γλωσσών αγγλικά-ελληνικά) συμβάλλει στην εμπέδωση της διδαχθείσας ύλης.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Δημητρούλια, Τ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση: θεωρία και πράξη* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/5252
2. Παριανού, Α. (2023). *Ειδική μετάφραση και διαπολιτισμική επικοινωνία* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-108

Συμπληρωματικές

1. Αντωνοπούλου, Α., Καρακάση, Α. & Πετροπούλου, Π. (2015). *Συγκριτολογία* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-589
2. Κελάνδριας, Π. (2023). *Η πράξη της μετάφρασης* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-121

2.2.Γ • ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν σε θεωρητικό επίπεδο οι εκπαιδευόμενοι/-ες με τις έννοιες: α) του δανείου (l'emprunt), δηλαδή της αυτούσιας διατήρησης του υπό μετάφραση στοιχείου στη γλώσσα-στόχο, β) του εκτύπου (le calque), δηλαδή της κατά λέξη μετάφρασης στη γλώσσα-στόχο του όρου ή/και των συστατικών του, γ) της κυριολεκτικής μετάφρασης (la traduction littérale), δηλαδή της σημασιολογικά ορθής μεταφοράς στη γλώσσα-στόχο, χωρίς αλλαγή σε κανένα επίπεδο, συντακτικό ή γραμματικό, δ) της μετάταξης (la transposition), δηλαδή της αλλαγής γραμματικής κατηγορίας κατά τη μετάφραση, ε) της μετατροπίας (la modulation), δηλαδή της αλλαγής οπτικής προκειμένου να διατηρηθεί η φυσικότητα της έκφρασης στην απόδοση και στ) της ισοδυναμίας (l'equivalence), στο πλαίσιο της οποίας η γλώσσα-στόχος δεν κρατά τίποτα από την αρχική διατύπωση στη γλώσσα-πηγή.

Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασκούνται στις έννοιες αυτές μέσα από ασκήσεις λογοτεχνικής μετάφρασης από τη γαλλική στη νέα ελληνική γλώσσα και αντίστροφα, βελτιώνουν το επίπεδό τους στην κατανόηση και την παραγωγή (γραπτή και προφορική) της αγγλικής γλώσσας και εμβαθύνουν στη μελέτη της. Παρατηρούν τις γλωσσικές ιδιαιτερότητες μέσω της αντιπαραβολής με το κείμενο-πηγή ήδη μεταφρασμένων κειμένων στη γλώσσα-στόχο, καθώς και τη διεξαγωγή σχετικής συζήτησης.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Γνωρίζουν ότι η ετερογένεια της μεταφρασεολογίας ως επιστημονικού κλάδου οφείλεται στην πολυπλοκότητα του μεταφραστικού φαινομένου,
- Αντιλαμβάνονται τον διεπιστημονικό χαρακτήρα της λογοτεχνικής μετάφρασης,
- Επικεντρώνονται σε διαφορετικές παραμέτρους του μεταφραστικού φαινομένου (στους επικοινωνιακούς στόχους του εντολέα της μετάφρασης, στους αποδέκτες της μετάφρασης, στη λειτουργία του υπό μετάφραση κειμένου),
- Επιτυγχάνουν κάθε λογοτεχνική μετάφραση να ανταποκρίνεται στον επικοινωνιακό της ρόλο,
- Προσδιορίζουν το «μεταφραστικό λάθος»,
- Προσεγγίζουν τη λογοτεχνική μετάφραση ολιστικά (γλωσσολογικά, πραγματολογικά, σημασιολογικά, κοινωνιολογικά),
- Εξηγούν όρους της διεθνούς μεταφραστικής ορολογίας,
- Διαχειρίζονται μεταφραστικές πρακτικές και μεθόδους προκειμένου να ανταποκρίνονται λειτουργικά στον ρόλο τους ως μεταφραστές/-τριες,
- Αξιοποιούν συνδυαστικά κατά τη μεταφραστική διαδικασία θεωρίες και μοντέλα λογοτεχνικής μετάφρασης,
- Αποδίδουν στη γλώσσα-στόχο το κείμενο χωρίς να αλλοιώνουν το ύφος του/της συγγραφέα,
- Επιλύουν προβλήματα διαγλωσσικής λογοτεχνικής μετάφρασης με την αντιπαραβολική ανάλυση μεταφρασμένων, παράλληλων κειμένων,
- Ευθυγραμμίζονται με τις σύγχρονες τάσεις και τις στρατηγικές της λογοτεχνικής μετάφρασης και τις αξιοποιούν αποτελεσματικά στην πράξη,
- Ερμηνεύουν τη διακειμενική φύση της μεταφρασεολογίας,
- Ενστερνίζονται την αντίληψη ότι η μετάφραση συγκαταλέγεται ανάμεσα στις δραστηριότητες που ταυτίζονται με την ανθρώπινη ιστορία.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αντιπαραβολική ανάλυση / Δάνειο / Διεπιστημονικότητα της μετάφρασης / Έκτυπο / Ισοδυναμία / Κυριολεκτική μετάφραση / Μετάταξη / Μετατροπία / Μεταφραστικές στρατηγικές / Μεταφραστικό λάθος / Παράλληλα κείμενα / Σύγχρονες τάσεις στη μετάφραση.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (0), Εργαστήριο (3), Σύνολο (3).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΙΙ
2	ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ
3	ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
4	ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ
5	Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΥ ΛΑΘΟΥΣ
6	ΑΝΤΙΠΑΡΑΒΟΛΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΩΝ, ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Κείμενο αναφοράς

2.2.Γ.1 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΙΙ

Η συγκεκριμένη υποενότητα εστιάζεται στις έννοιες του δανείου, του εκτύπου, της κυριολεκτικής μετάφρασης, της μετάταξης, της μετατροπίας και της ισοδυναμίας στο λογοτεχνικό κείμενο.

Στην περίπτωση του δανείου, αυτό αναφέρεται στην αυτούσια διατήρηση του προς μετάφραση στοιχείου στη γλώσσα-στόχο, ενώ στην περίπτωση του εκτύπου αναφερόμαστε στον δανεισμό ενός όρου ή/και των συστατικών του από τη γλώσσα-πηγή και την κατά λέξη μετάφρασή του στη γλώσσα-στόχο. Αυτό το είδος δανείου διακρίνεται σε δύο υποκατηγορίες: το φραστικό και το δομικό έκτυπο. Το φραστικό έκτυπο σέβεται τη δομή της γλώσσας-στόχου σε αντίθεση με το δομικό, που εισάγει νέα μορφοσυντακτική δομή στη γλώσσα-στόχο με την κατά λέξη μετάφραση του συντάγματος της γλώσσας-πηγής.

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται στην κυριολεκτική μετάφραση, η οποία αποτελεί το πέρασμα από τη γλώσσα-πηγή προς τη γλώσσα-στόχο χωρίς την παρουσία δυσκολιών και την αναγκαιότητα εύρεσης άλλης μεταφραστικής τεχνικής. Πολυάριθμα παραδείγματα τέτοιου είδους μετάφρασης συναντώνται μεταξύ γλωσσών που ανήκουν στην ίδια οικογένεια και, κυρίως, γλωσσών που συμπίπτουν πολιτισμικά. Στην εν λόγω υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται, επίσης, σε επαφή με τη μετάταξη, την τεχνική κατά την οποία ένα μέρος του λόγου αντικαθίσταται από κάποιο άλλο χωρίς ωστόσο αυτό να συνεπάγεται αλλαγή στο νόημα του μηνύματος (π.χ. μετατροπή ρήματος σε όνομα, ονόματος σε ρήμα κ.ά.) και με τη μετατροπία, που προτιμάται σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η μετάταξη και η κατά λέξη μετάφραση δίνουν ένα μήνυμα που θεωρείται γραμματικά σωστό, αλλά δεν έχει νόημα ή δεν είναι γενικά αποδεκτό. Η μετατροπία επιτυγχάνεται με αλλαγή προοπτικής του μηνύματος, έτσι ώστε αυτό να γίνεται πιο σαφές και να ανταποκρίνεται στο πλαίσιο του πολιτισμού της γλώσσας-στόχου.

Τέλος, στο πλαίσιο της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με την τεχνική της ισοδυναμίας, η οποία εφαρμόζεται όταν το πρωτότυπο και το μετάφρα-

σμα περιγράφουν την ίδια κατάσταση με διαφορετικά υφολογικά και δομικά μέσα. Η ισοδυναμία αφορά το μήνυμα στο σύνολό του και οι περισσότερες περιπτώσεις της εντοπίζονται σε φρασεολογικούς ιδιωτισμούς, κλισέ, παροιμίες ή επιφωνήματα.

2.2.Γ.2 | ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Αντικείμενο της υποενότητας είναι η εξέταση ειδικών προβλημάτων που παρουσιάζει η μετάφραση λογοτεχνικών κειμένων με βάση τις ιδιαιτερότητες του ύφους τους. Παράλληλα με τη μελέτη βασικών ζητημάτων υφολογίας και ρητορικής, η προσοχή των εκπαιδευομένων στρέφεται σε επιλεγμένα κείμενα της γαλλικής λογοτεχνίας, με σκοπό την προσέγγιση χαρακτηριστικών εκφάνσεων ύφους διαφορετικών σχολών και εποχών. Συνδυάζονται, έτσι, λογοτεχνική ανάλυση πρωτοτύπου, σχολιασμός μεταφράσεων και μεταφραστικές δόκιμες των εκπαιδευόμενων από τα γαλλικά στα ελληνικά και αντίστροφα.

Σκοπός της υποενότητας είναι να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τις βασικές αρχές, έννοιες και προσεγγίσεις του διεπιστημονικού πεδίου της λογοτεχνικής μετάφρασης, η οποία συνδυάζει στοιχεία από διάφορες επιστήμες και τομείς, όπως η λογοτεχνία, η γλωσσολογία, η κοινωνιολογία, η ψυχολογία και η μεταφρασεολογία. Ο διεπιστημονικός χαρακτήρας αυτής της διαδικασίας αντανακλά την πολυπλοκότητα του εγχειρήματος της μετάφρασης λογοτεχνικών έργων, η οποία απορρέει από τη συνύπαρξη πολλαπλών γλωσσικών και πολιτισμικών συστημάτων.

Η εκπαιδευτική υποενότητα προσφέρει τη βάση για την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων που απαιτούνται σχετικά με την κατανόηση του περιεχομένου του λογοτεχνικού κειμένου. Η κατανόηση απαιτεί προσεκτική ανάλυση των λεπτομερειών του κειμένου, των χαρακτήρων και του πλαισίου της πλοκής. Συνεπώς, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τον πολιτισμό και το περιβάλλον του πρωτότυπου έργου για να αντιληφθούν πλήρως το νόημα και την ατμόσφαιρα που επιχειρεί να μεταφέρει.

Επιπλέον, καθώς η γνώση της δομής και της ρητορικής της κάθε γλώσσας είναι ουσιώδης για τη δημιουργία μιας μετάφρασης που να διατηρεί την αισθητική και τη ροή του αρχικού κειμένου, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται στην απαραίτητη γνώση της διαφορετικής χρήσης λέξεων, ιδιωμάτων και εκφράσεων σε διάφορα πολιτιστικά συμφραζόμενα. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τη σημασία της χρήσης της φαντασίας και της δημιουργικότητας στη μεταφραστική πρακτική, καθώς ο/η μεταφραστής/-τρια πρέπει να βρίσκει δημιουργικούς τρόπους για να αντιμετωπίσει ενδεχόμενα προβλήματα και να μεταφέρει την αισθητική και το συναίσθημα του πρωτότυπου έργου.

2.2.Γ.3 | ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Σε αυτή την υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται στις σύγχρονες τάσεις και στρατηγικές στη λογοτεχνική μετάφραση, οι οποίες ανταποκρίνονται στις διαρ-

κείς μεταβολές στον πολιτισμό, τη γλώσσα και τις επικοινωνιακές πρακτικές. Η υποενότητα επικεντρώνεται, κυρίως, στην εξοικείωση των εκπαιδευόμενων με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων, όπως είναι η μηχανική μετάφραση, κατά την οποία γίνεται χρήση τεχνητής νοημοσύνης για την αυτόματη μετάφραση κειμένου από μία γλώσσα σε άλλη δίχως την παρέμβαση μεταφραστή/-τριας.

Επιπροσθέτως, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν τη σύγχρονη τάση των μεταφραστικών μνημών, οι οποίες δημιουργούνται από μεταφραστές/-τριες και επιτρέπουν την ανάκληση και την εκ νέου χρήση υπάρχοντος μεταφρασμένου κειμένου. Στέκονται κριτικά απέναντι στην τεχνολογία συστημάτων μηχανικής μετάφρασης, η οποία είναι μεν σημαντική αλλά έχει περιορισμούς, καθώς οι μηχανές μετάφρασης δεν έχουν την ευαισθησία του/της μεταφραστή/-τριας, έτσι ώστε να ανιχνεύουν τις λεπτές πολιτισμικές διαφορές και τις γλωσσικές αποχρώσεις. Το επίπεδο ποιότητας ποικίλλει, ανάλογα με τον συνδυασμό γλωσσών και τους διαθέσιμους πόρους για την εκπαίδευση της μηχανής μετάφρασης. Ως αποτέλεσμα, η μηχανική μετάφραση δεν παράγει πάντοτε συνεπή αποτελέσματα.

Στη συνέχεια, αναλύονται οι βάσεις δεδομένων ορολογίας, ένα αποτελεσματικό εργαλείο που βοηθά στην παραγωγή εξειδικευμένων μεταφράσεων, καθώς η συνεχής εξέλιξη της σημασίας των λέξεων, οι νεολογισμοί και η διεπιστημονικότητα των όρων εμπλουτίζουν διαρκώς τη γλώσσα. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλύουν την έννοια της μετεπεξεργασίας, δηλαδή της διαδικασίας με την οποία οι μεταφραστές/-τριες τροποποιούν τη μετάφραση που δημιουργείται από μηχανές μετάφρασης, έτσι ώστε να φτάσουν στο ίδιο επίπεδο ποιότητας που προσφέρει η ανθρώπινη μετάφραση και να προσφέρουν βέλτιστα αποτελέσματα συνδυάζοντας την τεχνολογία μηχανικής μετάφρασης με την ανθρώπινη ευαισθησία.

2.2.Γ.4 | ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Οι παράμετροι του μεταφραστικού φαινομένου διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην διαδικασία της μετάφρασης και την επίτευξη των επιθυμητών αποτελεσμάτων. Στο πλαίσιο της εν λόγω μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται σε παράγοντες που περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τους επικοινωνιακούς στόχους του εντολέα της μετάφρασης, τον καθορισμό του σκοπού, των προσδοκιών, της «αναγνώρισης» των αποδεκτών της μετάφρασης, τον καθορισμό του κοινού-στόχου και των χαρακτηριστικών του.

Κάθε μεταφραστική διαδικασία εξαρτάται από αυτούς τους παράγοντες, καθιστώντας καίρια την κατανόηση των επικοινωνιακών στόχων και της λειτουργίας του υπό μετάφραση κειμένου. Αυτή η διαδικασία αποτελεί ουσιώδες μέρος της μεταφραστικής πρακτικής και διαμορφώνει την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα της μετάφρασης, προσαρμόζοντάς την στις ανάγκες και στις προσδοκίες του εντολέα.

Η υποενότητα εστιάζεται, επίσης, στην πρόκληση της μεταφραστικής διαδικασίας, η οποία γίνεται κάποτε δύσκολη λόγω πολύπλοκων ή αόριστων εκφράσεων και

λόγω της διαρκούς εξέλιξης της γλώσσας. Συνεπώς, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν τη σημασία του να είναι καλά ενημερωμένοι/-ες για τις εξελίξεις και να είναι ικανοί/-ές να προσαρμόζονται σε νέα λεξιλόγια και κοινωνιογλωσσικά χαρακτηριστικά.

Μέσα από την πρακτική εξάσκηση, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν πώς να αντιμετωπίζουν προκλήσεις, όπως είναι η ακριβής μεταφορά νοήματος, η διατήρηση της φυσικής ροής και του ρυθμού του κειμένου, καθώς και η προσαρμογή στις διαφορετικές δομές και ιδιαιτερότητες της γλώσσας-στόχου. Επιπλέον, αντιλαμβάνονται τη σημασία του πολυπολιτισμικού παράγοντα, ο οποίος επιδρά στις επιλογές τους αφού οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους τις κοινωνικές, ιστορικές και πολιτιστικές διαφορές μεταξύ των γλωσσικών κοινοτήτων. Συνοπτικά, η υποενότητα επικεντρώνεται στην πολυπλοκότητα του μεταφραστικού φαινομένου, που απαιτεί τόσο τεχνική γλωσσική επάρκεια όσο και ευαισθησία στις διαπολιτισμικές διαφορές.

2.2.Γ.5 | Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΥ ΛΑΘΟΥΣ

Στην εν λόγω μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται στην έννοια του μεταφραστικού λάθους, η οποία αναφέρεται στην ανεπιθύμητη ή λανθασμένη μετάφραση ενός κειμένου από μία γλώσσα σε μία άλλη.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τέσσερις βασικές κατηγορίες μεταφραστικών προβλημάτων, μέσα από τα οποία μπορεί να προκύψουν βασικά μεταφραστικά λάθη: α) τα πραγματολογικά, δηλαδή οι εξωκειμενικοί παράγοντες (ήθη, έθιμα, τόπος και χρόνος, πομπός, δέκτης), β) τα πολιτισμικά, δηλαδή οι πολιτισμικές νόρμες και συμβάσεις, γ) τα κειμενικά, για παράδειγμα η αργκό, οι νεολογισμοί, τα λογοπαίγνια, και δ) τα γλωσσικά, δηλαδή οι ενδοκειμενικοί παράγοντες (λεξιλόγιο, σημασιολογία, σύνθετες λέξεις, πολυσημία λέξεων ή φράσεων).

Στη συνέχεια, αναλύονται βασικά μεταφραστικά προβλήματα, πέρα από τα όσα σχετίζονται με τις θεωρητικές προσεγγίσεις και τη μεταφρασεολογία, όπως είναι τα πρακτικά προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίσει κάθε μεταφραστής/-τρια. Σε αυτά ανήκουν ο χρόνος τον οποίο διαθέτει κάθε μεταφραστής/-τρια για την ανάγνωση του πρωτοτύπου και τη σχετική έρευνα, οι καταληκτικές ημερομηνίες, η περιορισμένη πρόσβαση σε μεταφραστικά εργαλεία (λεξικά, μεταφραστικές μνήμες, πηγές, βιβλιοθήκες). Όλα αυτά μπορούν να επηρεάσουν, με τη σειρά τους, την ποιότητα του τελικού μεταφράσματος.

Τέλος, στην εν λόγω υποενότητα αναλύεται η τεχνική του ελέγχου ποιότητας, την οποία χρησιμοποιούν οι μεταφραστές/-τριες και οι μεταφραστικές ομάδες για να διασφαλίσουν την επιτυχία της μετάφρασης.

2.2.Γ.6 | ΑΝΤΙΠΑΡΑΒΟΛΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΩΝ, ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Στόχος της υποενότητας είναι να αναδείξει τη σημασία της αντιπαραβολικής ανάλυσης μεταφρασμένων κειμένων, της μελέτης, δηλαδή, των σχέσεων και των διεργασιών που τίθενται σε λειτουργία σε ένα συγκεκριμένο ζεύγος γλωσσών, για τη δι-

ρεύνηση και διασαφήνιση, στο μέτρο του δυνατού, του μεταφραστικού φαινομένου. Η αντιπαραβολική ανάλυση μεταφρασμένων, παράλληλων κειμένων αποτελεί αποτελεσματική μέθοδο για την εξάσκηση των εκπαιδευόμενων μεταφραστών/-τριών. Μέσα από παραδείγματα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες συνδέουν τη θεωρία με την πράξη και καλούνται να σταθούν κριτικά απέναντι στο ψευδο-δίλημμα που υφίσταται γύρω από τη μετάφραση, εάν πρέπει, δηλαδή, να δίνεται προτεραιότητα στο περιεχόμενο ή στη μορφή.

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται στην αντιπαραβολική ανάλυση, επιλέγοντας, καταρχάς, μια σειρά από παράλληλες μεταφράσεις, προτιμώντας έργα που έχουν μεταφραστεί αρκετές φορές στο παρελθόν. Στη συνέχεια, τα μεταφράσματα αναλύονται γραμματικά, σημασιολογικά και εννοιολογικά, αναζητούνται ομοιότητες και διαφορές στο νόημα, την υφολογική κομψότητα και τη μορφή του τελικού αποτελέσματος.

Επιπλέον, η σύγκριση πολλαπλών μεταφράσεων μπορεί να επιτρέψει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να αντιληφθούν τις εναλλακτικές μεταφραστικές επιλογές και τις διαφορές στον τρόπο με τον οποίο κάθε μεταφραστής/-τρια επιλέγει την κατάλληλη στρατηγική.

Επίσης, η αναζήτηση κειμένων που έχουν ήδη μεταφραστεί και αξιολογηθεί από επαγγελματίες μεταφραστές/-τριες παρέχει την ευκαιρία για αντιπαραβολική κριτική, επιτρέποντας την κατανόηση διαφορετικών προσεγγίσεων και βελτιώνοντας τις μεταφραστικές ικανότητες των εκπαιδευόμενων. Τέλος, η διαδικασία της αντιπαραβολικής ανάλυσης ενισχύει τη γνώση των εκπαιδευόμενων αναφορικά με τις δομικές, σημασιολογικές και πολιτισμικές πτυχές των γλωσσών, προσφέροντάς τους πολύτιμη εμπειρία για την εξέλιξή τους στον χώρο της μετάφρασης.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Δημητρούλια, Τ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση: θεωρία και πράξη* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/5252
2. Δημητρούλια, Τ. (2005). «Μετάφραση και κουλτούρα: η πολιτισμική στροφή στη μεταφρασεολογία και ο ρόλος των νέων τεχνολογιών», *Σύγκριση*, 16, σσ. 158-172. DOI: 10.12681/comparison.10084. Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/313252943_Metaphrase_kai_koultoura_e_politismike_strophe_ste_metaphraseologia_kai_o_rolos_ton_neon_technologion

Συμπληρωματικές

1. Δημητρούλια, Τ. (2006). «Η μετάφραση την εποχή της παγκοσμιοποίησης: Διακυβεύματα για την εκπαίδευση των μεταφραστών», στο: Ταμπάκη-Ιωνά, Φ. & Γάτου, Γ. (επιμ.). (2006). *Πρακτικά Προγράμματος Πρακτικής Άσκησης Φοιτητών Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας* (21-32). Αθήνα: ΕΚΠΑ.
2. Λουπάκη, Ε. (2014). *Μετάφραση γενικών κειμένων Ι. Ενότητα 2: Τα στάδια της μετάφρασης. Οι ρόλοι του μεταφραστή*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Έκδοση: 1.0. Ανακτήθηκε από: https://opencourses.auth.gr/courses/OCRS444/

2.2.Δ • ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εμβαθύνουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσα από τη μελέτη γνήσιων πολυτροπικών κειμένων (τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και στην πράξη) στα ιδιαίτερα γνωρίσματα του προφορικού και γραπτού λόγου της νέας ελληνικής γλώσσας, στα γλωσσικά κειμενικά είδη, καθώς και στα γλωσσικά σφάλματα που συχνά εντοπίζονται κατά την παραγωγή γραπτού ή προφορικού νεοελληνικού λόγου. Στόχος, επίσης, της υποενότητας είναι να βοηθήσει τους/τις εκπαιδευομένους/-ες να αντιληφθούν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της νεοελληνικής λογοτεχνίας και τη σχέση της με τη νέα ελληνική γλώσσα («αποκλίνουσα γλώσσα»). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες προσδιορίζουν την έννοια της λογοτεχνικότητας, απαριθμούν περιόδους, καλλιτεχνικά ρεύματα και είδη της νεοελληνικής λογοτεχνίας, αναλύουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, εμβαθύνουν στο μεταφραστικό έργο σημαντικών Ελλήνων λογοτεχνών.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν κειμενικά είδη, λογοτεχνικά έργα και μεταφράσεις στα νέα ελληνικά, τα οποία εμφανίζονται στη διάρκεια του 19ου αιώνα έως το πρώτο πέμπτο του 20ού αιώνα (Επτανησιακή Σχολή, ελληνικός ρομαντισμός, Νέα Αθηναϊκή Σχολή). Εξοικειώνονται με τα θέματα που πραγματεύονται οι εκπρόσωποι της Επτανησιακής Σχολής, μελετούν το έργο του Διονυσίου Σολωμού ως μεταφραστή λογοτεχνικών κειμένων. Εμβαθύνουν στις οφειλές των Ελλήνων ρομαντικών ποιητών και πεζογράφων στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία, στο μεταφραστικό έργο ποιητών και πεζογράφων της Νέας Αθηναϊκής Σχολής, με έμφαση στις μεταφράσεις αρχαίων ελληνικών κειμένων στη δημοτική. Εξοικειώνονται με το θεατρικό έργο του Νίκου Καζαντζάκη. Αναλύουν τη *Φόνισσα* του Παπαδιαμάντη. Μελετούν σύγχρονα νεοελληνικά κείμενα, αποκτούν εμπειρία στην παραγωγή του νεοελληνικού δοκιμιακού λόγου, τις τεχνικές και τα γνωρίσματα της προφορικής έκφρασης. Ακόμα, αντιλαμβάνονται την ενότητα της ελληνικής γλώσσας εντοπίζοντας τη διαχρονική χρήση γραμματικών και συντακτικών σχημάτων και λεξιλογικών όρων.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Ονομάζουν σημαντικούς Έλληνες ποιητές και πεζογράφους του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα και να μνημονεύουν αντιπροσωπευτικά έργα τους,
- Απαριθμούν τα ειδολογικά χαρακτηριστικά συγκεκριμένων κειμενικών ειδών (διήγημα, νουβέλα, ποίημα, ομοιοκατάληκτο ποίημα, απομνημόνευμα, ιστορικό μυθιστόρημα),
- Γνωρίζουν το έργο Ελλήνων μεταφραστών του 19ου και των δύο πρώτων δεκαετιών του 20ού αιώνα και την επίδραση που αυτό άσκησε στην εξέλιξη της νεοελληνικής λογοτεχνίας της εποχής,
- Προσδιορίζουν το κοινωνικό και το ευρύτερο πολιτισμικό περιβάλλον και τις ιστορικές εξελίξεις της εποχής και εντοπίζουν στα κείμενα στοιχεία των κάθε είδους αλλαγών που σηματοδοτούν τη μετάβαση από μια ιστορική περίοδο σε μια άλλη,
- Εμβαθύνουν στα διακριτικά γνωρίσματα (μορφής και περιεχομένου) των λογοτεχνικών σχολών και των αισθητικών ρευμάτων που μελετούν,
- Ανευρίσκουν χαρακτηριστικά των λογοτεχνικών σχολών σε κείμενα επιλεγμένων συγγραφέων, διακρίνουν γνωρίσματα της ποιητικής τους τέχνης και των ιδεών που πρεσβεύουν,
- Αναλύουν την έξαρση της μετάφρασης των αρχαίων ελληνικών στη δημοτική και τη συνδέουν με το γλωσσικό ζήτημα,
- Συνδέουν την ανάδυση της επιστήμης της λαογραφίας και την ευρεία χρήση τοπικών διαλέκτων στη νεοελληνική πεζογραφία του τέλους του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα με την άνθηση της δημοτικής γλώσσας,

- Εξοικειώνονται με τους μεταφραστές και τις αγγλόφωνες μεταφράσεις του έργου του Κ. Π. Καβάφη και αξιολογούν μεταφραστικές επιλογές που επέλυσαν ζητήματα απόδοσης των στίχων του στην αγγλική γλώσσα,
- Παράγουν κείμενα, λογοτεχνικά και μη, στο πρότυπο των κειμένων της εποχής που μελετούν,
- Αντιλαμβάνονται τη δυναμική του προφορικού λόγου ως υψηλής μορφής καλλιτεχνική έκφραση.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Διήγημα / Νουβέλα / Ιστορικό μυθιστόρημα / Απομνημόνευμα / Ηθογραφία / Σάτιρα / Επτανησιακή Σχολή / Ελληνικός ρομαντισμός / Νέα Αθηναϊκή Σχολή / Έλληνες μεταφραστές / Νεοελληνική μετάφραση ευρωπαϊκής ποίησης / Μετάφραση ελληνικής ποίησης στα αγγλικά.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	Η ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΗ ΣΧΟΛΗ
2	Ο ΣΟΛΩΜΟΣ ΩΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ
3	Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ
4	Η ΝΕΑ ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΣΧΟΛΗ
5	ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΩΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΕΣ
6	ΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ
7	ΤΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΟ
8	ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
9	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Κείμενο αναφοράς

2.2.Δ.1 | Η ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΗ ΣΧΟΛΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν ότι πρώτη η ποίηση της Επτανησιακής Σχολής εξύμνησε την επανάσταση του 1821. Διαπιστώνουν ότι η πρώτη απόπειρα παραγωγής εθνικής λογοτεχνίας καταγράφεται εκτός των συνόρων του νεοσύστατου κράτους. Εντοπίζουν επιδράσεις που δέχτηκε η Επτανησιακή Σχολή από: α) την κρητική αναγέννηση, β) το δημοτικό τραγούδι και γ) την ιταλική λογοτεχνική παραγωγή. Απαριθμούν κοινά χαρακτηριστικά στη θεματολογία της ποιητικής δημιουργίας (προσήλω-

ση στη λατρεία της φύσης, της πατρίδας, της θρησκείας, της γυναίκας) και στη μορφή (χρήση της δημοτικής γλώσσας) ποιητών που εμφανίζουν μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ τους ως προς την τεχνική και τις αντιλήψεις τους για την ποίηση, χωρίς ωστόσο οι τελευταίες να είναι απαγορευτικές για τη συγκρότησή τους σε ενιαία λογοτεχνική σχολή. Απαριθμούν τα ονόματα των σημαντικότερων ποιητών (Διονύσιος Σολωμός, Ανδρέας Κάλβος, Αριστοτέλης Βαλαωρίτης, Λορέντζος Μαβίλης), πεζογράφων (Ανδρέας Λασκαράτος, Ιάκωβος Πολυλάς), θεατρικών συγγραφέων (Αντώνιος Μάτεσις) της Επτανησιακής Σχολής. Ονομάζουν ενδεικτικά κάποια έργα τους και τα είδη που καλλιεργούνται. Υπογραμμίζουν τη συστηματική ενασχόληση των επτανήσιων λογοτεχνών με τη λογοτεχνική μετάφραση. Μελετούν αντιπροσωπευτικά δείγματα απόδοσης στη δημοτική έργων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, καθώς και της αγγλικής, της γερμανικής, της ιταλικής ακόμα και της σανσκριτικής λογοτεχνίας. Εξηγούν την επίδραση του μεταφραστικού έργου των εκπρόσωπων της Επτανησιακής Σχολής στη μορφή και στο περιεχόμενο της σύγχρονής τους νεοελληνικής ποιητικής δημιουργίας, που βρισκόταν την περίοδο αυτή σε μεταιχμιακό στάδιο.

Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν τη μετάφραση στα ελληνικά από τον Κάλβο των *Ψαλμών* του Δαβίδ το 1820 στο Λονδίνο (Δάλλας 1981, Βαγενάς, 1981) και ανακαλύπτουν την επίδραση που άσκησε η ανάγνωση της Βίβλου από τον ποιητή στη διαμόρφωση της ποίησής του.

2.2.Δ.2 | Ο ΣΟΛΩΜΟΣ ΩΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι ο Διονύσιος Σολωμός, μετά την επιστροφή του από την Ιταλία στη Ζάκυνθο, αφοσιώνεται στην καλλιέργεια του προσωπικού του ποιητικού ιδιώματος στα νέα ελληνικά. Πληροφορούνται ότι σχολιάζει την τέχνη του στα ιταλικά και συνθέτει σχεδιάσματα για ποιήματα, προτού τα ξαναγράψει με μεγάλο κόπο και ατέλειωτες αναθεωρήσεις στα ελληνικά. Αναλύουν το μεταφραστικό έργο του Σολωμού, το οποίο ο Βαγενάς χαρακτηρίζει ως «σταθμό στην ιστορία της ελληνικής ποιητικής μετάφρασης». Προσδιορίζουν ως πρωταρχικό μέλημα του ποιητή τη μεταφορά της μορφής του μεταφραζόμενου ποιήματος στα μετρικά δεδομένα της δικής του ποίησης και της δικής του εποχής. Εντοπίζουν στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα και μελετούν τις επτά μεταφράσεις ποιημάτων: του Μεταστάσιου («Η άνοιξη», «Το καλοκαίρι», «Μετάφραση του τεμαχίου του Μεταστασίου»), του Πετράρχη («Ωδή»), του Σίλλερ («Αμουσία») και του Σαίξπηρ («Η μίμηση του τραγουδιού της Δεσδεμόνας από τον Οθέλλο», πιθανότατα από την ιταλική μετάφραση του Alessandro Verri ή του Michele Leoni) στη δημοτική, καθώς και την ενδογλωσσική μετάφραση αποσπασμάτων από τη Σ΄ ραψωδία («Οπλοποιία») της *Ιλιάδας* με θέμα την ασπίδα του Αχιλλέα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι, δουλεύοντας σε μια μεταβατική εποχή για τη νεοελληνική ποιητική παράδοση, ο Σολωμός διαμορφώνει μέσα από τις μεταφράσεις του νέα μετρικά και γλωσσικά δεδομένα και υπογραμμίζει την οργανική σχέση της ποίησης με το τραγούδι.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξηγούν τις κειμενικές επιλογές του ποιητή, τις επιρροές που δέχτηκε (κρητική αναγέννηση, Βηλαράς, Χριστόπουλος), απαριθμούν τους στόχους και την απήχηση των μεταφράσεών του. Με την κατανόηση και την ανάλυση μεταγνωστικών κριτικών κειμένων των: Πορφύρα (1950), Πολίτη (1960), Κυπρή (1964), Βαγενά (1989), Κεντρωτή (2012), προσεγγίζουν την «ελευθέρια» νοοτροπία του Σολωμού ως μεταφραστή.

2.2.Δ.3 | Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν στα χαρακτηριστικά της ρομαντικής σχολής των Αθηνών (1830-1880), όπως αυτή διαμορφώθηκε από τους Έλληνες λόγιους που εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα από τις παραδουνάβιες ηγεμονίες και την Κωνσταντινούπολη (Φαναριώτες). Συναρτούν την εξάπλωση του ρομαντισμού με τη γαλλική παιδεία (Λαμαρτίνος, Ουγκώ, Μυσέ) που έλαβαν οι Φαναριώτες και, αργότερα, με την επίδραση της γερμανικής ρομαντικής σκέψης *(Αισθητική* του Χέγκελ). Καταγράφουν γνωρίσματα μορφής και περιεχομένου του ελληνικού ρομαντισμού, απαριθμούν είδη που καλλιεργούνται (επιστολικό και ιστορικό μυθιστόρημα, σάτιρα, απομνημονεύματα). Υπογραμμίζουν τη χρήση της καθαρεύουσας ως γλωσσικού μέσου. Διαπιστώνουν ότι μείζονες ρομαντικοί συγγραφείς (Γκαίτε, Σίλλερ, Σαίξπηρ και ο περισσότερο ευνοημένος από όλους Ουγκώ) αρχίζουν να γίνονται γνωστοί μέσω των μεταφράσεων τους στην ελληνική γλώσσα μετά το 1840. Επισημαίνουν την επίδραση που άσκησε στη γέννηση και στην καλλιέργεια του ελληνικού ιστορικού μυθιστορήματος η μετάφραση στα ελληνικά του ιστορικού μυθιστορήματος του Walter Scott *Ο Ιβανόης*. Εντοπίζουν οφειλές του επιστολικού μυθιστορήματος *Ο Λέανδρος* του Π. Σούτσου (1834) στα *Πάθη του νεαρού Βέρθερου* του Γκαίτε και στον Ούγκο Φώσκολο.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνωρίζουν σημαντικούς ποιητές (Αλέξανδρος και Παναγιώτης Σούτσος, Γεώργιος Ζαλοκώστας, Σπυρίδων Βασιλειάδης, Αχιλλέας Παράσχος) και πεζογράφους (Παναγιώτης Σούτσος, Αλέξανδρος Ρίζος Ραγκαβής, Στέφανος Ξένος, Δημήτριος Βικέλας, Παύλος Καλλιγάς) αυτής της περιόδου. Ονομάζουν αντιπροσωπευτικά έργα τους. Αναζητούν σε αυτά διακείμενα ευρωπαϊκών λογοτεχνικών έργων που δημοσιεύτηκαν μετά τον 18ο αιώνα. Διαβάζουν ερμηνευτικά την *Πάπισσα Ιωάννα* του Εμμανουήλ Ροΐδη. Ερευνούν τους στόχους και την επιτυχία των τεσσάρων ενδογλωσσικών της μεταφράσεων στη δημοτική. Διαπιστώνουν ότι η απομνημονευματογραφία ανθεί μετά την απελευθέρωση. Αντιλαμβάνονται ότι το γνωστότερο παράδειγμα, τα *Απομνημονεύματα* του Μακρυγιάννη, ασκούν επίδραση στη λογοτεχνία μετά το 1907 που δημοσιεύονται.

2.2.Δ.4 | Η ΝΕΑ ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΣΧΟΛΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες πληροφορούνται για τις αλλαγές στην Ελλάδα μετά το 1880 (κυβέρνηση Χαρίλαου Τρικούπη, αναπτυξιακά έργα, στροφή στο δυτικό πρότυπο, αστικοποίηση, ανάπτυξη εμπορίου), που οδηγούν στον μετασχηματισμό της πνευ-

ματικής ζωής (ανάπτυξη λαογραφίας, επικράτηση δημοτικής, ηθογραφία, στροφή στην ύπαιθρο, λογοτεχνικοί διαγωνισμοί, φιλολογικά περιοδικά, φεμινιστικό κίνημα). Εντοπίζουν την εμφάνιση της ευρωπαϊκής πρωτοπορίας στην ελληνική λογοτεχνία (δεκαετία του 1890), μέσω των αισθητικών ρευμάτων του μοντερνισμού, του νατουραλισμού, του ρεαλισμού και του συμβολισμού. Αναγνωρίζουν την επίδραση της γαλλικής λογοτεχνίας στη νεοελληνική παραγωγή του τέλους του 19ου αιώνα (αντιρομαντική κίνηση του παρνασσισμού, μετάφραση στα ελληνικά της *Νανάς* του Ζολά, *Οι Άθλιοι των Αθηνών* του Ιωάννη Κονδυλάκη παραπέμπουν στους *Άθλιους* του Ουγκώ, επίδραση των Μπαλζάκ και Ζολά στο έργο του Ξενόπουλου). Διαπιστώνουν την τάση «αντίστασης» στις ευρωπαϊκές επιρροές (ηθογραφία, μιμήσεις δημοτικού τραγουδιού, στροφή στην παραδοσιακή ζωή, στα έθιμα και τη λαογραφία). Συμπεραίνουν ότι τα σημαντικότερα λογοτεχνικά επιτεύγματα του τέλους του 19ου αιώνα συντελούνται μέσα από τη σύγκλιση των δύο αντίρροπων τάσεων. Συγκαταλέγουν τον Άγγελο Σικελιανό και τον Κώστα Βάρναλη στους σημαντικούς ποιητές της σχολής. Γνωρίζουν τον πρωτεργάτη της, Κωστή Παλαμά, καθώς και τους σύγχρονούς του εργάτες του στίχου (Γεώργιο Δροσίνη, Γεώργιο Σουρή, Αριστομένη Προβελέγγιο, Ιωάννη Πολέμη, Γεώργιο Στρατήγη). Μαθαίνουν τους σημαντικότερους πεζογράφους (Γεώργιο Βιζυηνό, Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη, Γρηγόριο Ξενόπουλο, Κωνσταντίνο Θεοτόκη, Ανδρέα Καρκαβίτσα, Νίκο Καζαντζάκη, Κωνσταντίνο Χατζόπουλο). Ασκούνται στην ερμηνευτική ανάγνωση ιστορικών και φιλοσοφικών ποιημάτων του Κωνσταντίνου Καβάφη. Αποδελτιώνουν παραδείγματα ενδογλωσσικής μετάφρασης αρχαίων ελληνικών έργων (ειδικά δραματικών για τις ανάγκες των θεατρικών σκηνών), μέσω της οποίας συνειδητοποιούν την ένταση του γλωσσικού ζητήματος («Ορεστειακά»).

2.2.Δ.5 | ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΩΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΕΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν το μεταφραστικό έργο ποιητών και πεζογράφων της νέας αθηναϊκής γενιάς, κάποιοι από τους οποίους (Παλαμάς, Παπαδιαμάντης) συγκαταλέγονται στους πιο παραγωγικούς Έλληνες μεταφραστές. Αποδελτιώνουν μεταφράσεις έργων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας στη «μαλλιαρή» (δημοτική) γλώσσα, οι οποίες δημοσιεύονται σε συνέχειες σε φιλολογικά περιοδικά (*Νουμάς*, *Φιλολογικόν Δελτίον*, *Ελληνική Δημιουργία*, *Φρουρός*, *Ποιητική Τέχνη*, *Λογοτέχνης*), πριν από την έκδοσή τους σε αυτόνομα έργα (εκδόσεις Φέξη) με την υπογραφή σημαντικών λογοτεχνών (π.χ. Μάρκος Αυγέρης, Ιωάννης Γρυπάρης, Κώστας Βάρναλης). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνωρίζουν μεταφράσεις έργων ξένων λογοτεχνών από τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη (7ο τεύχος *Παπαδιαμαντικών Τετραδίων*, Απρίλιος 2006). Καταγράφουν τους συγγραφείς και τα ρεύματα, ελέγχουν διακειμενικές αναφορές στο παπαδιαμαντικό έργο. Μελετούν αποσπάσματα από τη μετάφραση της δίτομης *Ιστορίας της Ελληνικής Επαναστάσεως* του Γ. Φίνλεϊ (Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία, 2008), διαπιστώνουν την επίδραση του εκκλησιαστικού ύφους στο μεταφραστικό και λογοτεχνικό σύμπαν του Παπαδιαμάντη.

Αναζητούν τον μεταφραστή ως χαρακτήρα στο παπαδιαμαντικό corpus. Απαριθμούν παραδείγματα μεταφοράς έργων του Παπαδιαμάντη στη δημοτική (Κωνσταντίνα Χιωτέλλη, Ανδρέας Καραντώνης, Στράτης Μυριβήλης, Μένης Κουμανταρέας), ιεραρχούν τους στόχους που υπηρέτησαν και αξιολογούν τις αντιδράσεις που προκάλεσαν.

Μελετούν, επίσης, το εκτενές μεταφραστικό έργο του Κωστή Παλαμά (11ος τόμος των *Απάντων* του), ανευρίσκουν διακειμενικές αναφορές στην ποίησή του και διαπιστώνουν τις επιδράσεις του στη λογοτεχνική παραγωγή της εποχής. Αντιλαμβάνονται, για παράδειγμα, τον τρόπο με τον οποίο ο ανομοιοκατάληκτος δεκαπεντασύλλαβος στίχος (που ο ποιητής υιοθετεί στη μετάφραση της *Υπατίας* του Λεκόντ ντε Λιλ) συντελεί στην απομάκρυνση της νεοελληνικής ποίησης από τον ρομαντισμό. Αποδελτιώνουν μεταφράσεις ποιημάτων του Κ. Π. Καβάφη στην αγγλική γλώσσα, συγκρίνουν υφολογικές επιλογές, προσδιορίζουν την πρόσληψή του από το αγγλόφωνο αναγνωστικό κοινό.

2.2.Δ.6 | ΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με το θεατρικό έργο του Νίκου Καζαντζάκη. Μαθαίνουν τους τίτλους, τη θεματική, μελετούν τη χρονολόγηση και την περιοδολόγησή του. Εμβαθύνουν στον φιλοσοφικό του χαρακτήρα. Εντοπίζουν τρεις άξονες στη δραματουργική παραγωγή του συγγραφέα, δύο σταθερούς ελληνοκεντρικούς, έναν αρχαίο (*Κούρος ή Θησέας*, τριλογία του Προμηθέα, *Οδυσσέας*, *Μέλισσα*) και έναν νεότερο (*Ιουλιανός ο Παραβάτης*, *Νικηφόρος Φωκάς*, *Κωνσταντίνος Παλαιολόγος*, *Καποδίστριας*). Υπάρχει και ένας τρίτος άξονας, που περιλαμβάνει έργα της ώριμης θεατρικής δημιουργίας του συγγραφέα, χωρίς ελληνοκεντρικό περιεχόμενο (*Χριστός*, *Βούδας*, *Σόδομα και Γόμορρα*, *Χριστόφορος Κολόμβος*). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν το πρώτο θεατρικό έργο του Καζαντζάκη, το *Ξημερώνει* (1907). Ανιχνεύουν την επίδραση του Ίψεν, αναζητούν την τύχη του έργου στον Παντελίδειο Διαγωνισμό, ερμηνεύουν τον θόρυβο που προκάλεσε στον αθηναϊκό Τύπο.

Ακόμα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενημερώνονται για τις ενστάσεις που προβάλλονται ως προς τη δυνατότητα της σκηνικής παράστασης των καζαντζάκειων έργων. Τις αξιολογούν, παραθέτοντας τα επιχειρήματα των πολέμιων αλλά και των υπέρμαχων. Αντιλαμβάνονται ότι υπάρχει θεατρική διάσταση στα θεατρικά έργα του Καζαντζάκη και την αποδεικνύουν με αναφορές στον χώρο (ως εξωτερική σκηνική οδηγία). Εκτιμούν ότι ο συγγραφέας γνωρίζει τις τεχνικές δυνατότητες της σκηνής στα μέσα του 20ού αιώνα, αρνείται όμως να δεσμευτεί από αυτές, καθώς δεν ενδιαφέρεται τόσο για τη σκηνική παράσταση.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν την ευκαιρία μιας σύντομης γνωριμίας με την παρασταση ιογραφία του καζαντζάκειου θεατρικού corpus. Καταγράφουν την υποδοχή που επιφύλαξαν στα έργα αυτά κυρίως οι σύγχρονοι του συγγραφέα κριτικοί θεάτρου, τα αρνητικά και κάποτε ακραία σχόλια που ακολούθησαν τη δημοσίευση ή την παράσταση των περισσότερων έργων του, καθώς και την αντιπαράθεση του συγγραφέα με κάποιους από αυτούς.

2.2.Δ.7 | ΤΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΟ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν σε δύο έως τρία διδακτικά δίωρα τη νουβέλα *Η Φόνισσα* του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη (δημοσιεύτηκε σε συνέχειες το 1903 στο περιοδικό *Παναθήναια*) ως ολοκληρωμένο λογοτεχνικό έργο. Εξελίσσονται σε δημιουργικούς αναγνώστες, αφού κατανοήσουν με ενσυναίσθηση τον κόσμο του αφηγητή και των ποιητικών υποκειμένων. Αναλύουν τον τίτλο, με έμφαση στην ιδιότητα της κεντρικής ηρωίδας, και ανιχνεύουν τη θεματική του έργου. Μελετώντας κατάλληλα επιλεγμένα μεταγνωστικά κείμενα, ελέγχουν αν το έργο ανταποκρίνεται στον χαρακτηρισμό «κοινωνικό μυθιστόρημα», που του είχε αποδώσει ο ίδιος ο Παπαδιαμάντης.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εφαρμόζουν δραστηριότητες «πριν, κατά και μετά την ανάγνωση»: αξιοποιούν την τεχνική της αναστραμμένης τάξης (reversed classroom), ώστε να μελετήσουν κινηματογραφικές και βιντεοσκοπημένες θεατρικές μεταφορές του έργου. Παρακολουθούν, με τη χρήση της γραμμής του χρόνου, τη διαδοχή των γεγονότων της υπόθεσης, ώστε να διατηρηθεί η ενότητα του περιεχομένου και να ερμηνευθούν τα θεματικά του κέντρα. Καταστρώνουν γενεαλογικά δέντρα και χάρτες προσώπων. Επιχειρούν ενδεικτικό χωρισμό του έργου σε θεματικές υποενότητες. Επιδίδονται σε ερμηνευτική ανάγνωση στην αίθουσα διδασκαλίας και στη διάρκεια του προσωπικού τους χρόνου. Αξιοποιούν θεατρικές τεχνικές ως μέσα διδασκαλίας, όπως π.χ. τον «ρόλο στον τοίχο», την «ανακριτική καρέκλα» και τον «διάδρομο συνείδησης», ώστε να διεισδύσουν στην ψυχολογία και την ψυχοσύνθεση της κεντρικής ηρωίδας. Επεξεργάζονται το περιεχόμενο φύλλων εργασίας. Εφαρμόζουν δραστηριότητες διαφοροποιημένης διδασκαλίας και δημιουργικής γραφής. Συζητούν και προβληματίζονται για τα συναισθήματα που νιώθουν κατά την ανάγνωση συγκεκριμένων σημείων του κειμένου. Δραματοποιούν αποσπάσματα. Διερευνούν το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της πρόσληψης του έργου, τις αντιδράσεις των αναγνωστών της εποχής του και αναρωτιούνται για την επίδρασή του στη σύγχρονη εποχή.

2.2.Δ.8 | ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διαβάζουν ερμηνευτικά, αναλύουν, κατανοούν, ερμηνεύουν δίκτυο μονοτροπικών ή/και πολυτροπικών κειμένων στα νέα ελληνικά. Τα κείμενα αυτά προέρχονται είτε από τον επίσημο λόγο είτε από την προφορική αυθεντική επικοινωνία (συνεντεύξεις από δελτία ειδήσεων, αυθεντικούς διαλόγους από κοινωνικά δίκτυα, προφορικές αφηγήσεις, τηλεοπτικά σίριαλ, κινηματογραφικές ταινίες ή θεατρικά έργα). Ιδιαίτερα, στο εξάμηνο αυτό, μελετούν και σατιρικά κείμενα, γελοιογραφίες, κόμικς. Συνθέτουν δίκτυα χιουμοριστικών κειμένων, που σχολιάζουν με συνδυασμό εικόνας και γραπτού λόγου την επικαιρότητα. Ελέγχουν την αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας.

Κατά την κειμενοκεντρική επικοινωνιακή προσέγγιση, προτείνεται να αξιοποιηθούν πλεονεκτήματα του κριτικού δημιουργικού γραμματισμού, ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να συνομιλούν και να αντιμιλούν με τα κείμενα, να ασκούνται στην πρόσλη-

ψή τους, να προσδιορίζουν και να απαριθμούν τους σκοπούς και τα κίνητρα του/της δημιουργού τους και να διερευνούν τον τρόπο με τον οποίο τα κείμενα επιχειρούν να επηρεάσουν τις απόψεις, τις αξίες και τις πεποιθήσεις τους ως αναγνωστών/-τριών. Καλλιεργούν, έτσι, ικανότητες μεταγνωστικών στρατηγικών, στοχασμού, αναστοχασμού, αυτοαξιολόγησης και αυτοβελτίωσης. Παράλληλα, ασκούνται στην παραγωγή νεοελληνικού λόγου, γραπτού και προφορικού, σε περιβάλλον προσομοίωσης αυθεντικών περιστάσεων επικοινωνίας.

Οι θεματικοί άξονες των δικτύων κειμένων εναλλάσσονται σε κάθε εξάμηνο προκειμένου να καλύπτουν όλο το εύρος των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών πλευρών της σύγχρονης πραγματικότητας. Με την εφαρμογή κατάλληλων στρατηγικών, αποδεικνύεται ότι ο εκφερόμενος λόγος δεν είναι ποτέ ιδεολογικά ουδέτερος, αλλά συνιστά πεδίο όπου η κοινωνική ταυτότητα και οι σχέσεις εξουσίας εγκαθιδρύονται και γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης.

2.2.Δ.9 | ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται εδώ με τα απομνημονεύματα ως λογοτεχνικό είδος. Τα προσδιορίζουν ως από μνήμης γραπτή έκθεση ή αφήγηση γεγονότων, τα οποία ο συγγραφέας έζησε από κοντά ως αυτόπτης μάρτυρας ή στα οποία ο ίδιος συμμετείχε. Τα διακρίνουν από την αυτοβιογραφία, προσδιορίζουν τους στόχους μιας τέτοιας συγγραφικής απόπειρας. Ελέγχουν τη σχέση τους με την ιστορία και τη λογοτεχνία, επιχειρούν ιστορική αναδρομή του είδους. Διαβάζουν αποσπάσματα απομνημονευμάτων από την αρχαιότητα κι έπειτα. Εντοπίζουν τα χαρακτηριστικά της μορφής και του περιεχομένου του είδους. Εμβαθύνουν, επίσης, σε ένα βασικό είδος της αφηγηματικής πεζογραφίας, το διήγημα, και ακολουθούν τις ρίζες του από τα αρχαία χρόνια μέχρι τις αρχές του 19ου αιώνα, τότε που το είδος ακμάζει. Καθορίζουν τα γνωρίσματά του (συντομία, λιτότητα, πυκνότητα, περιορισμένος αριθμός χαρακτήρων, εστίαση του μύθου σε ένα κεντρικό γεγονός). Ασχολούνται με την πρόκληση, με την οποία ο διηγηματογράφος έρχεται αντιμέτωπος, το πέρασμα από το ειδικό στο γενικό, την αναγωγή ενός επιμέρους επεισοδίου σε μια συνολική εντύπωση ζωής.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται, ακόμα, με ένα άλλο είδος της αφηγηματικής πεζογραφίας, τη νουβέλα, τα όρια της οποίας την τοποθετούν ανάμεσα στο μυθιστόρημα και στο διήγημα. Διακρίνουν ως γνώρισμα της την έμφαση στην ψυχογράφηση των χαρακτήρων, χωρίς παράλληλη εμβάθυνση στην πλοκή. Προσδιορίζουν, επίσης, τη σάτιρα ως λογοτεχνικό είδος, με τον σκωπτικό και ειρωνικό της χαρακτήρα, τα έξυπνα σχόλια, τα υπονοούμενα και τους υπαινιγμούς, με τα οποία ο/η συγγραφέας ασκεί δριμεία κριτική στην ανθρώπινη συμπεριφορά. Διαβάζουν παραδείγματα αντιπροσωπευτικά από όλα τα παραπάνω είδη.

Ως ενδεικτικές θεματικές γι' αυτό το εξάμηνο συστήνονται: α) απομνημονεύματα της παιδικής/εφηβικής ηλικίας και β) σατιρικά γυμνάσματα (πεζά ή ποιητικά).

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Αργυρίου, Α. (2008). *Ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας και η πρόσληψή της*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
2. Πολίτης, Λ. (1978). *Ιστορία της νέας ελληνικής λογοτεχνίας. Συνοπτικό διάγραμμα. Βιβλιογραφία*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
3. Vitti, M. (2003). *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Οδυσσέας.

Συμπληρωματικές

1. Αθανασόπουλος, Β. (1995). *Το ποιητικό τοπίο του ελληνικού 19ου και 20ού αιώνα* (β΄ τόμος). Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
2. Beaton, R. (1996). *Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική λογοτεχνία* (μτφρ. Ευ. Ζουργού). Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη.
3. Δημαράς, Κ. Θ. (1947-1948). *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Ίκαρος.

2.2.Ε • ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με τα χαρακτηριστικά και τις τεχνικές της θεατρικής μετάφρασης και να ασκηθούν σε αυτήν μεταφράζοντας στα νέα ελληνικά αποσπάσματα από τα έργα του William Shakespeare.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλύουν εμβληματικές μεταφράσεις αντιπροσωπευτικών έργων του Άγγλου δραματουργού. Εξετάζουν τη μετάφραση στα νέα ελληνικά αντιπροσωπευτικών λογοπαίγνιων από τα εβδομήντα επτά που απαντώνται στο *Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας*. Συζητούν τις γλωσσικές παρεμβάσεις στα νέα ελληνικά, που αφορούν τον χειρισμό πολιτισμικών αξιών, σε δύο θεατρικές και δύο κινηματογραφικές εκδοχές του *Άμλετ*. Εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους στη θεατρική μεταφραστική θεωρία και τη μεθοδολογία, μελετούν πρότυπες μεταφράσεις έργων του Shakespeare, αντιπαραβάλλουν μεταφράσεις του ίδιου έργου/αποσπάσματος, αποκτούν εμπειρία στις θεατρικές διασκευές. Επίσης, ερμηνεύουν τη μεταγραφή του αρχαίου ελληνικού δράματος στα θεατρικά έργα του Eugene O'Neill.

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται και με τη διαδικασία της μετάφρασης οπτικοακουστικού υλικού, τη μεταγλώττιση, τη χρήση αντίστοιχων λογισμικών και εργαλείων και την επιλογή κατάλληλων μεταφραστικών τεχνικών, όπως π.χ. η συμπύκνωση, ο συγχρονισμός κ.λπ.

Επιδίδονται, επίσης, σε ασκήσεις μετάφρασης θεατρικών κειμένων στα νέα ελληνικά, τις οποίες αντιπαραβάλλουν με δόκιμες μεταφράσεις που διακρίθηκαν στο νεοελληνικό θέατρο.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Γνωρίζουν βασικά χαρακτηριστικά του ελισαβετιανού θεάτρου,
- Απαριθμούν και επιλύουν ζητήματα λογοτεχνικής μετάφρασης θεατρικών έργων του Shakespeare για το νεοελληνικό θέατρο,
- Εντοπίζουν τις μεταφραστικές δυσκολίες του σαιξπηρικού λόγου,
- Εξοικειώνονται με σύγχρονες στρατηγικές και τάσεις μετάφρασης του Shakespeare στο νεοελληνικό θέατρο,
- Δημιουργούν μικρούς θεατρικούς μονόλογους σε σαιξπηρικό ύφος,
- Πειραματίζονται στη δημιουργική θεατρική μετάφραση, εισάγοντας σε έργα του Ευγένιου Ο'Νηλ φράσεις και στίχους από το αρχαίο δράμα,
- Διαχειρίζονται αποτελεσματικά τα μορφολογικά, υφολογικά και δραματουργικά γνωρίσματα του έργου του Έντουαρντ Άλμπι επιχειρώντας να μεταφράσουν αποσπάσματα από τα έργα του,
- Παράγουν διαφορετικές –υφολογικά– θεατρικές μεταφράσεις έργων του αγγλόφωνου θεατρικού ρεπερτορίου στα νέα ελληνικά,
- Εξοικειώνονται με το έργο σημαντικών Ελλήνων μεταφραστών/-τριών που μετέφρασαν τα παραπάνω έργα για το νεοελληνικό θέατρο,
- Ερμηνεύουν κριτικά την επιτυχία κάποιων θεατρικών μεταφράσεων,
- Αιτιολογούν τις μεταφραστικές επιλογές τους,
- Αποδέχονται ότι κάθε θεατρική μετάφραση συνιστά αναδημιουργία του θεατρικού έργου-πηγής, καθώς το θεατρικό κοινό εξοικειώνεται μαζί του χάρη στη μετάφραση.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Ελισαβετιανό θέατρο / Λογοπαίγνιο / Μεταγλώττιση / Ρεπερτόριο / Ιαμβικό πεντάμετρο / Κωμωδία / Ιστορικό δράμα / Ρεαλισμός / Υπερρεαλισμός / Χορηγός / Edward Albee / Eugene O'Neill.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΤΟ ΕΛΙΣΑΒΕΤΙΑΝΟ ΘΕΑΤΡΟ
2	ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ WILLIAM SHAKESPEARE
3	ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ WILLIAM SHAKESPEARE
4	ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ EUGENE O'NEILL ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
5	EDWARD ALBEE, *ΠΟΙΟΣ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗ ΒΙΡΤΖΙΝΙΑ ΓΟΥΛΦ;*
6	ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ/ΔΙΑΣΚΕΥΗΣ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΕΡΓΑ ΤΟΥ WILLIAM SHAKESPEARE ΚΑΙ ΤΟΥ EUGENE O'NEILL

Κείμενο αναφοράς

2.2.Ε.1 | ΤΟ ΕΛΙΣΑΒΕΤΙΑΝΟ ΘΕΑΤΡΟ

Η συγκεκριμένη υποενότητα αποτελεί εισαγωγή στο αγγλικό ελισαβετιανό θέατρο και στην εποχή του (1562-1642). Μέσω της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους σχετικά με τις ιστορικές, πολιτιστικές και οικονομικές συνθήκες που καθόρισαν την ελισαβετιανή εποχή (ή εποχή της Αγγλικής Αναγέννησης). Προκειμένου να κατανοήσουν τη θέση των θεατρικών έργων αυτής της εποχής στην παγκόσμια θεατρική σκηνή, διδάσκονται ότι η ανάπτυξη του ελισαβετιανού θεάτρου είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη βασιλεία της Ελισάβετ, η οποία ήταν θαυμαστής και υποστηρίκτρια των θεατρικών έργων και συνέβαλε στην άνθηση που γνώρισε το θέατρο και στην καθοριστική συμβολή του στον αγγλικό και στον παγκόσμιο πολιτισμό. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να γνωρίζουν τους σημαντικότερους συγγραφείς αυτής της περιόδου, όπως τον Christopher Marlowe, τον Ben Jonson και, φυσικά, τον William Shakespeare, στον οποίο αφιερώνεται εξ ολοκλήρου η επόμενη υποενότητα.

Με την ολοκλήρωση της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα γνωρίζουν τα κύρια χαρακτηριστικά του ελισαβετιανού θεάτρου, που είναι σε γενικές γραμμές τα εξής: τα έργα, στην αρχή τουλάχιστον, δεν τυπώνονταν, ήταν έμμετρα, γραμμένα σε ανομοιοκατάληκτο ιαμβικό πεντάμετρο και ήταν κυρίως κωμωδίες, τραγωδίες και ιστορικά δράματα. Οι παραστάσεις γίνονταν σε ξύλινα θέατρα, από επαγγελματικούς θιάσους που είχαν συνήθως χορηγούς. Τις χαρακτήριζαν τα εντυπωσιακά κοστούμια και η έντονη σκηνική δράση (αναπαραστάσεις μαχών), ενώ οι ηθοποιοί ήταν άντρες που ενσάρκωναν και τους γυναικείους ρόλους. Το θέαμα προσείλκυε ένα πολυσυλλεκτικό κοινό, από τις λαϊκές τάξεις μέχρι την αριστοκρατία.

2.2.Ε.2 | ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ WILLIAM SHAKESPEARE

Στόχος της συγκεκριμένης υποενότητας είναι να αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες βασικές γνώσεις σχετικά με το έργο του William Shakespeare, του πιο γνωστού Άγ-

γλου θεατρικού συγγραφέα του ελισαβετιανού θεάτρου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι ο Shakespeare είναι από τους δραματουργούς με τη μεγαλύτερη επιρροή παγκοσμίως στο θέατρο, τη λογοτεχνία και την ποίηση, ενώ τα έργα του έχουν μεταφραστεί σε όλες τις γλώσσες και έχουν παρασταθεί στις θεατρικές σκηνές όλου του κόσμου. Μέσα από το υλικό με το οποίο έρχονται σε επαφή, εξοικειώνονται με τη μορφή του μονόλογου και του σονέτου, ώστε να εκτιμήσουν την ποιητική τέχνη του συγγραφέα και να εξοικειωθούν με το ύφος του.

Στη συνέχεια, η υποενότητα επικεντρώνεται στις μεταφραστικές δυσκολίες του σαιξπηρικού λόγου. Γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στη χρήση του χιούμορ και των λογοπαιγνίων, καθώς αυτά αποτελούν βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα του σαιξπηρικού λόγου. Μέσα από παραδείγματα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι τα λογοπαίγνια βασίζονται σε έναν ξαφνικό σύνδεσμο που παρουσιάζει ο συγγραφέας ανάμεσα σε δύο ιδέες που προηγουμένως ήταν εντελώς άσχετες μεταξύ τους. Κατανοούν ότι αποτελεί πρόκληση για τον μεταφραστή να αποδώσει το λογοπαίγνιο για το ελληνικό κοινό με τέτοιον τρόπο, έτσι ώστε να διατηρήσει την πρόκληση της ενστικτώδους αντίδρασης του θεατή και να επιτύχει τη βιωματική του σύνδεση με το κείμενο. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν στη μελέτη αποσπασμάτων έργων του Shakespeare και μιας δόκιμης μετάφρασής τους στη νέα ελληνική γλώσσα, πριν ασχοληθούν αναλυτικά με το θέμα αυτό στην επόμενη υποενότητα.

2.2.Ε.3 | ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ WILLIAM SHAKESPEARE

Μετά την ολοκλήρωση της συγκεκριμένης υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να κατονομάζουν κάποιους από τους πιο επιτυχημένους Έλληνες μεταφραστές των σαιξπηρικών έργων, όπως είναι ο Κώστας Καρθαίος, ο Ερρίκος Μπελιές και ο Μιχάλης Κακογιάννης, και να συζητούν για τις μεταφραστικές τους επιλογές. Ενδεικτικά προτείνεται να δοθεί στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες απόσπασμα από τον *Οθέλλο* σε μετάφραση Καρθαίου και σε μετάφραση Κακογιάννη.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, εμβαθύνοντας στη μελέτη διαφορετικών μεταφράσεων, διαπιστώνουν ότι το πόνημα του μεταφραστή είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την εποχή του. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να εντοπίσουν και να κατανοήσουν ελληνικές μεταφράσεις σαιξπηρικών έργων οι οποίες βασίζονται σε σύγχρονες τάσεις και διαφοροποιούνται από παλαιότερες προσπάθειες. Σε σύνδεση με την προηγούμενη υποενότητα, εμβαθύνουν στον τρόπο που έχουν μεταφραστεί κατά καιρούς τα λογοπαίγνια, ιδιαιτέρως του έργου *Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας*, και ενθαρρύνονται να δώσουν τη δική τους εκδοχή κάποιων λογοπαιγνίων, δουλεύοντας είτε ατομικά είτε ομαδικά.

Επιπλέον, η συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενότητα αποσκοπεί στην κατανόηση εκ μέρους των εκπαιδευόμενων της σημασίας του χειρισμού των πολιτισμικών αξιών, προκειμένου το μετάφρασμα να καταστεί επίκαιρο για το κοινό του ελληνικού θεά-

τρου. Γι' αυτόν τον λόγο, οι εκπαιδευόμενοι/-ες παρακολουθούν την παράσταση του Γιάννη Χουβαρδά *Άμλετ* (2015) βιντεοσκοπημένη κι έπειτα συζητούν τις γλωσσικές παρεμβάσεις του μεταφραστή Διονύση Καψάλη στο συγκεκριμένο έργο.

2.2.Ε.4 | ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ EUGENE O'NEILL ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Η υποενότητα αποσκοπεί στη γνωριμία με τον σημαντικότερο ίσως Αμερικανό θεατρικό συγγραφέα και νομπελίστα λογοτεχνίας Eugene O'Neill (1888-1953). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, αξιοποιώντας γνώσεις που απέκτησαν στις προηγούμενες μαθησιακές ενότητες, εμβαθύνουν στις κοινωνικές και πολιτικές συνιστώσες της συγγραφικής δημιουργίας του Eugene O'Neill, διότι μόνο υπό αυτό το πρίσμα μπορούν να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν τα έργα του πριν επιχειρήσουν να τα μεταφράσουν. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσω της μελέτης της βιογραφίας του συγγραφέα και της ανάγνωσης χαρακτηριστικών αποσπασμάτων των θεατρικών του έργων, εμβαθύνουν στο ύφος του και εξοικειώνονται με τη χαρακτηριστική αίσθηση απαισιοδοξίας, την απεικόνιση των συχνά περιθωριακών χαρακτήρων, ενώ συνεκτιμούν τον επίκαιρο χαρακτήρα που αποπνέει ο ρεαλισμός του. Η εν λόγω εκπαιδευτική υποενότητα προσφέρει, επίσης, τη βάση για την απόκτηση των τεχνικών και των δεξιοτήτων που απαιτούνται για τη μετάφραση της αμερικανικής ιδιωματικής διαλέκτου, την οποία χρησιμοποιεί ο Eugene O'Neill.

Στόχος της συγκεκριμένης υποενότητας είναι οι εκπαιδευόμενοι/-ες να γνωρίσουν την έντονη και διαρκή παρουσία των έργων του συγγραφέα στις ελληνικές θεατρικές σκηνές. Μελετούν ή παρακολουθούν διαδικτυακά κάποιες από αυτές. Η διδασκαλία επικεντρώνεται στη γνωριμία και στη μελέτη των ελληνικών μεταφράσεων των έργων του συγγραφέα για ιστορικές παραστάσεις του Θεάτρου Τέχνης και του Εθνικού Θεάτρου, όπως το *Ταξίδι μεγάλης μέρας μέσα στη νύχτα*, *Το πένθος ταιριάζει στην Ηλέκτρα* ή το *Πόθοι κάτω από τις λεύκες*. Δίνονται αποσπάσματα μεταφράσεων της Κατίνας Παξινού, του Νίκου Γκάτσου, του Παύλου Μάτεσι και του Μάριου Πλωρίτη. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αξιολογούν τις μεταφραστικές τους επιλογές.

2.2.Ε.5 | EDWARD ALBEE, *ΠΟΙΟΣ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗ ΒΙΡΤΖΙΝΙΑ ΓΟΥΛΦ;*

Η υποενότητα έχει στόχο τη γνωριμία με τον βραβευμένο Αμερικανό θεατρικό συγγραφέα Edward Albee (1928-2016). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, αξιοποιώντας τις γνώσεις που απέκτησαν σε προηγούμενες μαθησιακές ενότητες, εμβαθύνουν στη μελέτη των κοινωνικών και πολιτικών συνιστωσών της συγγραφικής δημιουργίας του Edward Albee και μαθαίνουν ότι αυτός ο συγγραφέας έπεται χρονικά του Eugene O'Neill. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσω της μελέτης της βιογραφίας του συγγραφέα και της ανάγνωσης χαρακτηριστικών αποσπασμάτων των θεατρικών του έργων, εμβαθύνουν στο ύφος του και εξοικειώνονται με τα μορφολογικά, υφολογικά και δραματουργικά χαρακτηριστικά του, όπως είναι π.χ. ο ρεαλισμός και ο υπερρεα-

λισμός. Η εκπαιδευτική υποενότητα προσφέρει, επίσης, τη βάση για την απόκτηση των τεχνικών και των δεξιοτήτων που απαιτούνται σχετικά με τη μετάφραση των έργων του Edward Albee.

Στόχος της συγκεκριμένης υποενότητας είναι οι εκπαιδευόμενοι/-ες να γνωρίσουν τα έργα του συγγραφέα, που φιλοξενούνται συχνά στις ελληνικές θεατρικές σκηνές, με κυριότερα από αυτά το *Τρεις ψηλές γυναίκες* και το *Ποιος φοβάται τη Βιρτζίνια Γουλφ;* Γίνεται αναφορά στο λογοπαίγνιο που κρύβει ο αγγλικός τίτλος του τελευταίου. Επιπλέον, μέσω της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν και αντιπαραβάλλουν δόκιμες μεταφράσεις του έργου του Albee *Ποιος φοβάται τη Βιρτζίνια Γουλφ;* όπως είναι οι μεταφράσεις του Ε. Μπελιέ και των Τ. Καρέζη και Σ. Φασουλή.

2.2.Ε.6 | ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ/ΔΙΑΣΚΕΥΗΣ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΕΡΓΑ ΤΟΥ WILLIAM SHAKESPEARE ΚΑΙ ΤΟΥ EUGENE O'NEILL

Σκοπός της συγκεκριμένης υποενότητας είναι να έρθουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες σε επαφή με τα έργα των μεγάλων αγγλόφωνων δραματουργών, του William Shakespeare και του Eugene O'Neill. Επιπλέον, μέσω της συγκεκριμένης υποενότητας, εξοικειώνονται με το πλήθος των ελληνικών μεταφράσεων αυτών των έργων και είναι σε θέση να διαμορφώσουν τη δική τους ταυτότητα ως δυνητικοί μεταφραστές. Πειραματίζονται στη μετάφραση αποσπασμάτων που έχουν ήδη γνωρίσει πολλές και διαφορετικές μεταφράσεις μέχρι σήμερα, αλλά και στη μετάφραση αποσπασμάτων που συχνά παραλείπονται για τις ανάγκες μιας παράστασης. Η συγκεκριμένη υποενότητα προσφέρει τη βάση για να γίνει κατανοητός ο τρόπος με τον οποίο η μετάφραση γίνεται εργαλείο απόδοσης του χαρακτήρα των έργων και του ύφους του δημιουργού. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι η μετάφραση οπτικοακουστικού υλικού είναι εξίσου σημαντική με τη μετάφραση του γλωσσικού περιεχομένου. Για παράδειγμα, δίνεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες απόσπασμα για μετάφραση από τον διάλογο της δεύτερης σκηνής του σαιξπηρικού έργου *Ρωμαίος και Ιουλιέτα* μεταξύ των δύο πρωταγωνιστών. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται να αποδώσουν πέραν του περιεχομένου και τον γλαφυρό, ρομαντικό χαρακτήρα του σαιξπηρικού ύφους.

Στη συνέχεια, μέσω δικών τους μεταφραστικών προσπαθειών, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τα πιο «σκοτεινά», απαισιόδοξα κείμενα του Eugene O'Neill και προβληματίζονται πάνω στην απόδοση των αυτοβιογραφικών στοιχείων του έργου *Ταξίδι μεγάλης ημέρας μέσα στη νύχτα*.

Στόχος της υποενότητας είναι να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες ότι η θεατρική μετάφραση συνιστά αναδημιουργία του θεατρικού έργου, με σεβασμό στον χαρακτήρα του έργου και στο ύφος του συγγραφέα του. Επιπλέον, μέσω παραδειγμάτων μεταγλωττισμένων έργων, εξοικειώνονται με τη διαδικασία της μεταγλώττισης και τη χρήση των εργαλείων που σχετίζονται με αυτήν.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Σαίξπηρ, Ο. (2012). *Ρωμαίος και Ιουλιέτα* (μτφρ. Κ. Καρθαίος). Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
2. Sidiropoulou, M. (2013). *Translating Identities on Stage and Screen: Pragmatic Perspectives and Discoursal Tendencies.* Newcastle-upon-Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Συμπληρωματικές

1. Κελάνδριας, Π. (2023). *Η πράξη της μετάφρασης* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-121
2. Αλτουβά, Α. (2015). «Το ελισαβετιανό θέατρο», στο: Ταμπάκη, Α., Σπυριδοπούλου, Μ. & Αλτουβά, Α. (2015). *Ιστορία και δραματολογία ευρωπαϊκού θεάτρου* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/2938

2.2.ΣΤ • ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΟΦΩΝΗ ΠΟΙΗΣΗ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με αντιπροσωπευτικά έργα της αγγλόφωνης λογοτεχνίας, μέσω μιας σύντομης ιστορικής επισκόπησης της αγγλόφωνης ποίησης από τον 16ο αιώνα έως τις απαρχές του 21ου αιώνα. Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες προσδιορίζουν τα χαρακτηριστικά της ποίησης και αναλύουν έργα ποιητών του 16ου και 17ου αιώνα (Edmund Spenser, Philip Sidney, John Milton, Christopher Marlowe, John Dryden). Σχολιάζουν ποιήματα των William Wordsworth και Emily Brontë, ερμηνεύουν έργα επιφανών ποιητών της βικτωριανής ποίησης (Alfred, Lord Tennyson, Elisabeth και Robert Browning, Matthew Arnold, Gerard Manley Hopkins, Christiana Rossetti), καταγράφουν τα μορφολογικά τους γνωρίσματα και επιχειρούν να εξηγήσουν τις αναφορές τους σε επίκαιρα προβλήματα της εποχής. Εμβαθύνουν, επίσης, στον ρόλο της Ελλάδας, ως λογοτεχνικού σημαινόμενου, στη βικτωριανή ποίηση (Lord Byron, Percy Bysshe Shelley, John Keats), ρόλος που είναι συνώνυμος με την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού πνεύματος και την αναβίωση της κλασικής αρχαιότητας. Καταγράφουν τις καινοτομίες και τα γνωρίσματα των έργων και αναλύουν ποιήματα αγγλόφωνων ποιητών που δραστηριοποιήθηκαν από τον 19ο έως και τις αρχές του 21ου αιώνα (William Blake, Rudyard Kipling, A. E. Housman, D. C. Scott, Edgar Alan Poe, Walter De La Mare, Austin Clark, Langston Hughes, Patrick Kavanagh, Philip Larkin, A. K. Ramanujan, Derek Walkott, Sharon Olds, Maya Angelou, Robert Frost).

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Γνωρίζουν τα διακριτικά γνωρίσματα του έργου σημαντικών αγγλόφωνων ποιητών,
- Κατονομάζουν αντιπροσωπευτικά ποιήματα της αγγλόφωνης ποίησης,
- Διακρίνουν τα χαρακτηριστικά μορφής και περιεχομένου σημαντικών αγγλόφωνων ποιημάτων,
- Εντοπίζουν τις μεταφραστικές δυσκολίες που παρουσιάζονται κατά τη διαδικασία της μετάφρασης αγγλόφωνης ποίησης στα νέα ελληνικά,
- Περιγράφουν τη σπουδαιότητα που απέκτησε η επαναστατημένη Ελλάδα στη ρομαντική ποίηση της βικτωριανής εποχής,
- Εντοπίζουν και μεταφέρουν πολιτισμικά στοιχεία από το κείμενο-πηγή στη γλώσσα-στόχο,
- Αναλύουν το περιεχόμενο των έργων αυτών με βάση την ιστορική περίοδο κατά την οποία γράφτηκαν,
- Προσεγγίζουν κριτικά τις μεταφράσεις της αγγλόφωνης ποίησης στη νέα ελληνική γλώσσα,
- Μεταφράζουν αγγλόφωνη ποίηση στα νέα ελληνικά χωρίς υφολογικές αλλοιώσεις του πρωτοτύπου,
- Ελέγχουν, διορθώνουν, αναθεωρούν και συνθέτουν την τελική μεταφραστική τους προσπάθεια σε άρτια μορφή,
- Υιοθετούν στάση κριτικών αναγνωστών/-τριών,
- Ευαισθητοποιούνται σε ζητήματα πρόσληψης των έργων αυτών από το αναγνωστικό κοινό.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αναγεννησιακός ποιητικός λόγος / Βικτωριανή ποίηση / Ιδεολογία / Κοινωνικο-ιστορικό πλαίσιο / Μεταφρασιμότητα / Μοντερνισμός / Νατουραλισμός / Νεοκλασικισμός / Ποιητικός λόγος / Ρεαλισμός / Ρομαντική ποίηση / Συνδήλωση και αμφισημία.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΟΦΩΝΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ 16ου ΚΑΙ 17ου ΑΙΩΝΑ
2	ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΙΚΤΩΡΙΑΝΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ
3	Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΩΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗ ΒΙΚΤΩΡΙΑΝΗ ΠΟΙΗΣΗ
4	ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΑΓΓΛΟΦΩΝΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ ΜΕΤΑΞΥ 19ου ΚΑΙ ΑΡΧΩΝ 21ου ΑΙΩΝΑ
5	ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΟΦΩΝΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
6	Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΟΦΩΝΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Κείμενο αναφοράς

2.2.ΣΤ.1 | ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΟΦΩΝΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ 16ου ΚΑΙ 17ου ΑΙΩΝΑ

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενότητα ασχολείται με τα χαρακτηριστικά της αγγλόφωνης ποίηση του 16ου και του 17ου αιώνα στο ιστορικό και διακειμενικό τους πλαίσιο. Η υποενότητα προσφέρει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τη δυνατότητα να διερευνήσουν διάφορες πτυχές του πολιτισμού τής παραπάνω περιόδου, π.χ. σε ποιο κοινωνικό και λογοτεχνικό περιβάλλον βρίσκουμε τα εν λόγω λυρικά ποιήματα, ποιες ήταν οι πολιτισμικές λειτουργίες των λυρικών κειμένων διαφόρων ειδών, πώς παράγονταν τα χειρόγραφα, ποιες ήταν οι σχέσεις ποιητή και κοινού και ποιες οι συνθήκες παράστασης της ποίησης.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διερευνούν τους τρόπους με τους οποίους ο αναγεννησιακός ποιητικός λόγος, από την προτεσταντική Μεταρρύθμιση μέχρι και τη περίοδο που ακολούθησε την Αγγλική Επανάσταση (1500-1674), προοιωνίζεται αλλά και παρακινεί επαναστάσεις, κατά τις οποίες οι κυρίαρχες δομές εξουσίας μεταρρυθμίζονται ή και αντικαθίστανται. Εξετάζουν ζητήματα όπως ο τρόπος με τον οποίο η αγγλόφωνη ποίηση μεταξύ 16ου-17ου αιώνα προκαλεί τις επαναστάσεις μέσα από την αναπαράσταση γεγονότων που άλλαξαν τον κόσμο, την αποκρυστάλλωση επαναστατικών εννοιών, καθώς και τον ιστό των κοινωνικών συνθηκών και των ιδεολογικών κινημάτων που δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για το ξέσπασμα των επαναστάσεων. Μελετούν, επίσης, επιλεγμένα κείμενα για να εξετάσουν διάφορα ζητήματα που χαρακτήρισαν την ποιητική παραγωγή της περιόδου (όπως το στοιχείο του νεοκλασικισμού, η σάτιρα, το φύλο και η κοινωνική τάξη, η ποίηση ως δύναμη για κοινωνική αλλαγή, η λαϊκή εγγραμματοσύνη και η εξέλιξη του έντυπου λόγου). Αναλύοντας τα κείμενα αυτά σε σχέση με το ευρύτερο κοινωνικό, πολιτιστικό και ιδεολογικό πλαίσιο της περιόδου, οι εκπαιδευόμενοι/-ες προχωρούν σε διάφορες ακαδημαϊκές συζητήσεις σχετικά με την ποίηση της περιόδου.

2.2.ΣΤ.2 | ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΙΚΤΩΡΙΑΝΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Σε αυτή την υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες σχολιάζουν τις επιρροές που δέχτηκε η βικτωριανή ποίηση από τον ρομαντισμό και τον νεοκλασικισμό, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους προετοίμασε το έδαφος για τη ρήξη που επέφερε ο μοντερνισμός. Παρουσιάζεται η πιο συντηρητική, σε σχέση με το αντίστοιχο μυθιστόρημα, και πιο συμβατική της φόρμα, καθώς και η διδακτική πρόθεση της βικτωριανής ποίησης. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τις διάφορες καινοτομίες, όπως π.χ. τη νατουραλιστική περιγραφή της σκηνής ως τη ρεαλιστική απεικόνιση συναισθημάτων.

Σχολιάζουν επίσης επίκαιρα για την εποχή προβλήματα που θέτουν ποιητές της συγκεκριμένης περιόδου (π.χ. Alfred Lord Tennyson, Elizabeth και Robert Browning), όπως είναι οι ραγδαίες κοινωνικές αλλαγές στην αυτοκρατορία, οι σχέσεις των φύλων και των τάξεων, η επίδραση της επιστημονικής προόδου στη θρησκεία και στην ηθική. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν ποιήματα στα οποία παρατηρείται τάση φυγής σε μια ειδυλλιακή φύση ή ένα μυθικό παρελθόν, ποιήματα δηλαδή που ανταναακλούν τις τυπικές αντιδράσεις της εποχής απέναντι στις προκλήσεις της εποχής.

Ακόμα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται στη μεγάλη σημασία της λυρικής ποίησης κατά τη βρετανική, ρομαντική και βικτωριανή περίοδο. Μελετούν έργα των William Blake, Robert Burns, William Wordsworth, Samuel Taylor Coleridge, John Keats κ.ά. Διερευνούν τη θεματική και την αισθητική του ρομαντισμού, όπως αποτυπώνονται στα έργα κορυφαίων εκπροσώπων του (Wordsworth, Coleridge, Shelley). Τέλος, εξετάζουν τη σημασία του πολιτικού λόγου και του «λόγου των σοφών» (sage discourse), τις εξελίξεις της νεοτερικής ποιητικής, καθώς και τις νέες θεματικές αναζητήσεις της βικτωριανής ποίησης.

2.2.ΣΤ.3 | Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΩΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗ ΒΙΚΤΩΡΙΑΝΗ ΠΟΙΗΣΗ

Η συγκεκριμένη υποενότητα μελετάει τους τρόπους με τους οποίους η λαϊκή λογοτεχνία και ο πολιτισμός της βικτωριανής εποχής αναπαράστησαν την Ελλάδα του 19ου αιώνα σε περιοδικές και άλλες εκδόσεις, με στόχο να συμβάλλει στην ερμηνεία των πολιτισμικών σχέσεων μεταξύ Βρετανίας και Ελλάδας. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τη σημασία της αρχαίας Ελλάδας ως πολιτισμικού συμβόλου συστηματικής αναφοράς για τη συγκρότηση του βρετανικού πολιτισμού, καθώς και τον ρόλο της νεότερης Ελλάδας στη βικτωριανή εποχή μέσα από λογοτεχνικά και άλλα κείμενα.

Στη διάρκεια αυτής της υποενότητας, διερευνούν, επίσης, τις λογοτεχνικές και πολιτισμικές ανταλλαγές μεταξύ Βρετανίας και Ελλάδας την περίοδο που η Ελλάδα συγκροτείται ως έθνος-κράτος. Σε αυτό το πλαίσιο, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν να εξετάζουν με κριτική ματιά ζητήματα όπως η διαμόρφωση νέων εννοιών και μιας νέας ιδεολογίας για τη χώρα μας και τη θέση της εντός της Ευρώπης, διαμέσου των λογοτεχνικών κειμένων της βικτωριανής εποχής που σχετίζονται με την Ελλάδα. Αναλύονται, επίσης, εναλλακτικά θέματα, όπως π.χ. το δίπολο εξιδανικευμένη-απαξιωμένη Ελλάδα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν τις αναπαραστάσεις της Ελλάδας και τα ίχνη των λογοτεχνικών και πολιτισμικών ανταλλαγών ανάμεσα σε Βρετανούς και Έλληνες στη βικτωριανή περίοδο. Απώτερος στόχος αυτής της μαθησιακής διαδικασίας είναι να εντοπίσουν και να καταγράψουν την πολιτισμική συνάντηση και όχι την παθητική πρόσληψη.

2.2.ΣΤ.4 | ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΑΓΓΛΟΦΩΝΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ ΜΕΤΑΞΥ 19ου ΚΑΙ ΑΡΧΩΝ 21ου ΑΙΩΝΑ

Η υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στη σύγχρονη αγγλόφωνη ποίηση. Συνδέει την ποίηση με την καινοτομία, τη μορφή, το φύλο, την πολυπολιτισμικότητα, τις μειονότητες, την πολιτική, την εθνικότητα, την επιτελεστικότητα, τη χωρικότητα, την υποκειμενικότητα και την ηλεκτρονική γραφή.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνωρίζουν την πολιτικά στρατευμένη ποίηση του ’30, τις υπερρεαλιστικές και νεορομαντικές τάσεις του ’40, το «Κίνημα» του ’50, τη «βρετανική ποιητική αναβίωση» του ’60 και του ’70, καθώς και ποιήματα των τελευταίων τριών δεκαετιών, όπως εκφράζονται μέσα από τα σύγχρονα κινήματα (π.χ. performance poetry, ψηφιακή, πειραματική, ποίηση που εμφανίζεται στο Twitter, γνωστού πλέον ως X). Εξετάζουν την ποικιλομορφία, τις δεσμεύσεις και τις ανησυχίες της αμερικανικής ποίησης του 21ου αιώνα, που διαμορφώνεται μέσα από κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά γεγονότα (π.χ. 11η Σεπτεμβρίου 2001, τυφώνας Κατρίνα, πόλεμοι στο Αφγανιστάν, το Ιράκ και τη Συρία, προεδρίες των George W. Bush, Barack Obama και Donald Trump, το κραχ του 2008). Τα γεγονότα αυτά διαμορφώνουν την αμερικανική γλώσσα και προάγουν τις γνωστές αντιθέσεις ανάμεσα στη δημόσια και την ιδιωτική, την πολιτική και την προσωπική σφαίρα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν το ύφος των ποιημάτων των Emily Dickinson και Walt Whitman και επικεντρώνονται στη χρήση της γλώσσας τους και στη διαρκή μεταμόρφωση του ποιητικού τους υποκειμένου, ως επέκταση του «εγώ» στον εννοιολογικό χώρο της Αμερικής. Παρακολουθούν, επίσης, τις σημαντικότερες εξελίξεις στην αμερικανική τέχνη και ποίηση, καθώς και τις μεταξύ τους σχέσεις, από την εποχή της εμφάνισης του μοντερνισμού στις αρχές του 20ού αιώνα έως τον μεταμοντερνισμό των δεκαετιών του ’60 και του ’70.

2.2.ΣΤ.5 | ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΟΦΩΝΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Η υποενότητα εξετάζει τη μετάφραση της αγγλόφωνης ποίησης ως την πιο δύσκολη και απαιτητική μορφή λογοτεχνικής μετάφρασης. Η ιδιαιτερότητα της ποιητικής μετάφρασης σχετίζεται με τη φύση του ποιητικού λόγου, ο οποίος είναι συνδηλωτικός, αμφίσημος και ρυθμικός. Στο πλαίσιο αυτής της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν στρατηγικές και τεχνικές που μπορεί να λειτουργήσουν αποτελεσματικά στην ποιητική μετάφραση.

Δίνονται πολλά παραδείγματα μεταφράσεων και αναμεταφράσεων, ώστε να συζητηθεί η φύση, η θέση της ποιητικής μετάφρασης στο λογοτεχνικό-πολιτισμικό σύστημα και η συνάρτησή της προς τον μεταφραστή, ποιητή ή όχι. Επιπλέον, η υποενότητα ασχολείται με τη «μεταφρασιμότητα» της αγγλόφωνης ποίησης, προτείνει δηλαδή ορισμένους τρόπους με τους οποίους η μετάφρασή της είναι δυνατή.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με πρακτικά παραδείγματα και ασκήσεις που αφορούν τη μεταφορά τόσο του περιεχομένου όσο και της μορφής του πρωτότυπου ποιήματος από τη γλώσσα-πηγή στη γλώσσα-στόχο. Δίνεται έμφαση στη μεταφορά-μετάφραση της μορφής του ποιήματος. Για παράδειγμα, ένα σονέτο πρέπει να παραμείνει σονέτο και στο μετάφρασμα, να έχει μέτρο και ομοιοκαταληξία. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εντοπίζουν, επίσης, τα σχήματα λόγου και διανοίας, τα ηχητικά αποτελέσματα, τα λογοπαίγνια και οτιδήποτε άλλο συνιστά την εσωτερική μορφή του ποιήματος, έτσι ώστε να υπάρχει εκφραστικό ανάλογο και στο μετάφρασμα.

Συνοπτικά, η υποενότητα παρέχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες γνώσεις και δεξιότητες για τη μετάφραση της αγγλόφωνης ποίησης ως ισότιμης ποιητικής/καλλιτεχνικής δημιουργίας με την πρωτότυπη, σε συνάρτηση πάντοτε με την ιδιαίτερη φύση του ποιητικού λόγου.

2.2.ΣΤ.6 | Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΟΦΩΝΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Η υποενότητα εξετάζει τον ρόλο του κοινωνικο-ιστορικού πλαισίου στη μετάφραση τις αγγλόφωνης ποίησης. Στόχος είναι η κατανόηση των διαφόρων κοινωνικών παραγόντων, ιστορικών γεγονότων και πολιτικών φαινομένων, καθώς και των τρόπων με τους οποίους αυτά μπορεί να επηρεάσουν τη μετάφραση της αγγλόφωνης ποίησης. Η αγγλόφωνη ποίηση, ως επικοινωνιακός κώδικας σημείων και μηνυμάτων, μεταβάλλεται διαρκώς μέσα στο πλαίσιο πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών, που διαμορφώνονται κατά περίπτωση.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν την αγγλόφωνη ποίηση μέσα στο πλαίσιο των επιστημονικών εξελίξεων και των πολιτικοκοινωνικών αλλαγών, που εκπορεύονται από τον εκβιομηχανισμό της Αγγλίας και τον ρόλο της ως υπερδύναμης κατά τον 19ο αιώνα. Μέσα από αντιπροσωπευτικά ποιήματα της εποχής των Alfred Lord Tennyson, William Butler Yeats, Gerald Manley Hopkins και Matthew Arnold, αναλύονται οι κοινωνικοί προβληματισμοί της εποχής. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν την επίδραση του εκβιομηχανισμού, της αστυφιλίας και τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης στις μεγάλες πόλεις, τη θέση της γυναίκας, την επιστήμη, τις ψευδοεπιστήμες και την τεχνολογία, τον ρόλο της θρησκείας και τον καταναλωτισμό. Εξετάζουν, ακόμα, τη γενικότερη επίδραση των λογοτεχνικών ρευμάτων του ρομαντισμού, του ρεαλισμού, του νατουραλισμού και του αισθητισμού, που διαμόρφωσαν το έργο σημαντικών ποιητών, καθώς επίσης και σύγχρονες μεταφράσεις και αποδόσεις των ποιημάτων της εποχής.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν την *ιδεολογία*, την *οικονομία* και τη *θέση* ως κοινωνικο-πολιτικές συνιστώσες κατά τη μετάφραση της αγγλόφωνης ποίησης, όπως αυτές εκφράζονται και ασκούνται από πρόσωπα, ομάδες και μέσα. Για παράδειγμα, η πατρωνία (δηλαδή οι δυνάμεις –πρόσωπα και θεσμοί– που προάγουν ή παρεμποδίζουν την ανάγνωση, τη γραφή και τη διάδοση της αγγλόφωνης ποίησης) δρα εκτός του λογοτεχνικού συστήματος.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Δημητρούλια, Τ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση: θεωρία και πράξη* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/5252
2. Δαμασκηνίδης, Γ. (2023). *Κοινωνικές αντανακλάσεις στη μετάφραση* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-195

Συμπληρωματικές

1. Καρακάση, Α., Σπυριδοπούλου, Μ. & Κοτελίδης, Γ. (2015). *Ιστορία και θεωρία των λογοτεχνικών γενών και ειδών* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/1989
2. Αντωνοπούλου, Α., Καρακάση, Α. & Πετροπούλου, Π. (2015). *Συγκριτολογία* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/4329

2.2.Ζ • ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με τα σημαντικότερα λογοτεχνικά ρεύματα, τις τάσεις, τους βασικούς εκπροσώπους και τα χαρακτηριστικά έργα της γαλλικής πεζογραφίας του 19ου και του 20ού αιώνα. Επίσης, να είναι σε θέση να αναλύουν την πλοκή και τη δομή τους και να ερμηνεύουν το περιεχόμενό τους πριν επιχειρήσουν να τα μεταφράσουν στα νέα ελληνικά.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με την ιστορία του γαλλικού μυθιστορήματος του 19ου και του 20ού αιώνα μέσα από την ανάγνωση, την ανάλυση και την ερμηνεία έργων-σταθμών για τον γαλλικό πολιτισμό. Εξετάζουν –παράλληλα με τα αντιπροσωπευτικά μυθιστορήματα του 19ου και του 20ού αιώνα– τις γραμματολογι-

κές περιόδους, τους συγγραφείς και το έργο τους, καθώς και τα αισθητικά και πνευματικά ρεύματα που το ενέπνευσαν και το επηρέασαν.

Ειδικότερα, διαβάζουν, αναλύουν και ερμηνεύουν μυθιστορήματα του 19ου αιώνα των Honoré de Balzac, Victor Hugo, Jules Verne, Stendhal, Alexandre Dumas (πατρός) και Émile Zola. Επίσης, μελετούν μυθιστορήματα του 20ού αιώνα των Albert Camus και Marcel Proust. Προσεγγίζουν τον τελευταίο με τη βοήθεια της βιβλιογραφίας και της μυθιστορηματικής βιογραφίας του André Maurois *Σε αναζήτηση του Μαρσέλ Προυστ*. Συγκρίνουν και αντιπαραβάλλουν τις είκοσι δύο μεταφράσεις στη νέα ελληνική γλώσσα του *Μικρού Πρίγκιπα* του Antoine de Saint-Exupéry.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Ξέρουν τα γνωρίσματα του γαλλικού μυθιστορήματος του 19ου και του 20ού αιώνα,
- Κατονομάζουν αντιπροσωπευτικά μυθιστορήματα Γάλλων συγγραφέων του 19ου και του 20ού αιώνα,
- Διακρίνουν τα καλλιτεχνικά ρεύματα που τα επηρεάζουν,
- Προσεγγίζουν κριτικά τις μεταφράσεις τους στη νέα ελληνική γλώσσα,
- Εντοπίζουν τις μεταφραστικές δυσκολίες που ενσκήπτουν κατά τη διαδικασία του παραπάνω εγχειρήματος και να ανευρίσκουν λύσεις,
- Σκιαγραφούν τους κεντρικούς χαρακτήρες τους,
- Εντοπίζουν και μεταφέρουν πολιτισμικά στοιχεία από το κείμενο-πηγή στη γλώσσα-στόχο,
- Αναλύουν το περιεχόμενο των μυθιστορημάτων που μελετούν σε συνάρτηση με την ιστορική περίοδο στην οποία αυτά ανήκουν,
- Αντιλαμβάνονται τη φιλολογική αξία των μεταφράσεων στη νέα ελληνική της *Ναϊάς* του Émile Zola από τον Ι. Καμπούρογλου τον 19ο αιώνα και του *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο* από τον Π. Ζάννα,
- Μεταφράζουν ατομικά ή/και συλλογικά αποσπάσματα από γαλλικά μυθιστορήματα στα νέα ελληνικά χωρίς υφολογικές αλλοιώσεις,
- Ελέγχουν, διορθώνουν, αναθεωρούν, συνθέτουν σε άρτια μορφή την τελική μεταφραστική τους προσπάθεια,
- Υιοθετούν στάση κριτικών αναγνωστών/-τριών,
- Ευαισθητοποιούνται σε ζητήματα πρόσληψης του γαλλικού μυθιστορήματος του 19ου και του 20ού αιώνα από το αναγνωστικό κοινό.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αναμετάφραση / Antoine de Saint-Exupéry / Émile Zola / Ιστορικό μυθιστόρημα / Marcel Proust / Μεταπολεμική περίοδος / Μυθιστόρημα / Μυθιστορηματική βιογραφία / Νατουραλισμός / Ρεαλισμός / Ρομαντισμός / Συμβολισμός / Υπαρξισμός.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (3), Εργαστήριο (0), Σύνολο (3).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΓΑΛΛΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ: ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ
2	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΓΑΛΛΙΚΟ ΡΕΑΛΙΣΜΟ
3	ΝΑΤΟΥΡΑΛΙΣΜΟΣ: ÉMILE ZOLA ΚΑΙ *NANA*
4	ΓΑΛΛΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ: ΥΠΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ
5	Ο MARCEL PROUST ΚΑΙ Η ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
6	Ο ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY ΚΑΙ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΝΑΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Κείμενο αναφοράς

2.2.Ζ.1 | ΓΑΛΛΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ: ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Η συγκεκριμένη υποενότητα αποτελεί μια πρώτη επαφή των εκπαιδευόμενων με τον πλούτο της γαλλικής λογοτεχνίας και τη σημαντική της συμβολή στον παγκόσμιο λογοτεχνικό κανόνα. Αποτελεί βασική εισαγωγή, παρέχοντας στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες ένα πρώτο θεωρητικό υπόβαθρο, εστιάζοντας την προσοχή στον γαλλικό ρομαντισμό, ο οποίος αποτελεί σημαντικό κεφάλαιο της λογοτεχνικής ιστορίας. Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται στο ιστορικό πλαίσιό του, καθώς και στις κοινωνικές, πολιτιστικές και πολιτικές εξελίξεις της περιόδου που τον καθόρισαν.

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τους σημαντικότερους εκπροσώπους του γαλλικού ρομαντισμού, όπως είναι οι Victor Hugo και Alfred de Musset, μέσα από κριτική ανάλυση εμβληματικών έργων, όπως το *Notre Dame de Paris*. Το μυθιστόρημα εμπεριέχει μερικά από τα κύρια χαρακτηριστικά του ρομαντισμού, την έμφαση στην εκφραστικότητα, την αντίθεση στον κλασικισμό, την επικέντρωση στη φύση, το πάθος, τη φαντασία, την ανατροπή των κανόνων, τα πανοραμικά σκηνικά και τις ζωηρές περιγραφές που δημιουργούν μια πολυδιάστατη εικόνα του κόσμου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξερευνούν, επιπλέον, τις κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις του γαλλικού ρομαντισμού, αναλύοντας πώς οι συγγραφείς ανταποκρί-

νονται στα κοινωνικά προβλήματα της εποχής τους. Για παράδειγμα, ο ρομαντικός Hugo προωθούσε μέσα από τα έργα του τις ιδέες της δημοκρατίας και τις αξίες της ελευθερίας και της ισότητας. Τέλος, έρχονται σε μια πρώτη επαφή με τα μυθιστορήματα μυστηρίου και ανατροπών, όπως το *Le Fantôme del'Opéra* του Gaston Leroux, και μελετούν το ιστορικό μυθιστόρημα και το μυθιστόρημα περιπέτειας μέσω φημισμένων έργων του Alexandre Dumas πατρός, όπως το *Les Trois Mousquetaires* και το *Le Comte de Monte-Cristo*. Συνοπτικά, η εν λόγω εκπαιδευτική υποενότητα παρέχει την απαραίτητη βάση για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο το πολιτισμικό συγκείμενο επηρεάζει τη λογοτεχνική μεταφραστική πράξη.

2.2.Ζ.2 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΓΑΛΛΙΚΟ ΡΕΑΛΙΣΜΟ

Ο γαλλικός ρεαλισμός αντιπροσωπεύει μια περίοδο στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία κατά την οποία η απεικόνιση της πραγματικότητας (με βάση την παρατήρηση) και η αντικειμενική αναπαράσταση ήταν κυρίαρχες. Η συγκεκριμένη υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στο ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της εποχής του γαλλικού ρεαλισμού (μέσω της κατανόησης των κοινωνικών αλλαγών), αλλά και την επίδραση της βιομηχανικής επανάστασης και τον ρόλο της τάξης και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διερευνούν τα κύρια χαρακτηριστικά του γαλλικού ρεαλισμού, όπως είναι η παρατήρηση, η έμφαση στην αντικειμενική απεικόνιση χωρίς εξιδανίκευση και εξωραϊσμό, και αναλύουν τον τρόπο με τον οποίο οι συγγραφείς αναπαριστούν τον κόσμο και τους χαρακτήρες, επικεντρώνοντας την προσοχή τους στη δομή, το στιλ και τη θεματολογία. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με σημαντικούς ρεαλιστές συγγραφείς, όπως ο Gustave Flaubert και ο Honoré de Balzac, εξετάζοντας τα βασικά έργα τους και τον τρόπο με τον οποίο αυτά αναπαριστούν την καθημερινή ζωή και την ανθρώπινη φύση. Μελετούν, συνεπώς, τον τρόπο με τον οποίο το γαλλικό μυθιστόρημα ανταποκρίνεται στις μεταβολές της θεώρησης της φύσης, της κοινωνίας και του ατόμου, μέσα από τα έργα του Flaubert και του Balzac, που απεικονίζουν την καθημερινή ζωή και το κοινωνικό γίγνεσθαι, παρουσιάζουν την πραγματικότητα με λεπτομέρειες και εξετάζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά κριτικά, μέσα από το ψυχολογικό προφίλ των χαρακτήρων.

2.2.Ζ.3 | ΝΑΤΟΥΡΑΛΙΣΜΟΣ: ÉMILE ZOLA ΚΑΙ *NANA*

Η υποενότητα ασχολείται με το ρεύμα του νατουραλισμού, εξετάζοντας το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της εποχής και εστιάζοντας την προσοχή σε επιστημονικές ανακαλύψεις, κοινωνικές μεταβολές και επιρροές από την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διερευνούν τα κύρια χαρακτηριστικά του ρεύματος, όπως είναι η παρατήρηση, η επιστημονική ακρίβεια, η αντικειμενικότητα και η ανάδειξη της κοινωνικής πραγματικότητας, και εστιάζονται στον σημαντικότερο νατουραλιστή συγγραφέα, τον Émile Zola. Οι ιδέες του περιλαμβάνουν την αντίσταση, τον «αντιφρονούντα» ήρωα, την κοινωνική δικαιοσύνη, την επίδραση του περιβάλ-

λοντος στην ανθρώπινη φύση και τη σύνδεσή της με την ανθρώπινη μοίρα. Μέσω της μελέτης του έργου του, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν την ικανότητα κριτικής ανάλυσης των κειμένων, ως φορέων ιδεολογικών και κοινωνικών προβληματισμών μέσα στο πλαίσιο της εποχής που τα παρήγαγε.

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν το εμβληματικό μυθιστόρημα του Zola *Nana*, το οποίο αναλύει θέματα όπως οι κοινωνικές τάξεις, ο φεμινισμός, ο ρόλος του χρήματος και η επίδραση του κοινωνικού περιβάλλοντος στην ανθρώπινη μοίρα.

Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλύουν τη φιλολογική αξία της μετάφρασης στη νέα ελληνική της *Nana* από τον Ι. Καμπούρογλου τον 19ο αιώνα, αφού ο διάλογος μεταξύ γαλλικής και ελληνικής λογοτεχνίας εστιάζεται στον νατουραλιστή Zola, του οποίου η παρουσία στα ελληνικά λογοτεχνικά δρώμενα έχει χρονικό σημείο αφετηρίας το 1879, με την εμφάνιση της *Nana* (ως πρωτοτύπου και ως μεταφράσματος ταυτόχρονα) στον γαλλικό και στον ελληνικό περιοδικό Τύπο. Η τολμηρή θεματική του έργου προκάλεσε σεισμό στα θεμέλια της συντηρητικής ελληνικής κοινωνίας και σηματοδότησε μια σειρά άρθρων και ενός θεωρητικού προβληματισμού για τα εκφραστικά μέσα, τους στόχους και τον προσανατολισμό που θα έπρεπε να πάρει η νεαρή ελληνική λογοτεχνική παραγωγή, η οποία δυσκολευόταν να απεμπλακεί από τα ιδεολογικά κελεύσματα και την αναζήτηση του εθνικού της χαρακτήρα.

2.2.Ζ.4 | ΓΑΛΛΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ: ΥΠΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Η υποενότητα εμβαθύνει σε δύο σημαντικές λογοτεχνικές τάσεις που σημάδεψαν τον 20ό αιώνα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τον υπαρξισμό ως λογοτεχνική και φιλοσοφική κίνηση, που αντιμετωπίζει τα θεμελιώδη ερωτήματα της ανθρώπινης ύπαρξης και ταυτότητας. Εξετάζουν, επίσης, τη μεταπολεμική περίοδο, η οποία αντιπροσωπεύει την ανασυγκρότηση του πολιτισμού και της λογοτεχνίας μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ο υπαρξισμός επικεντρώνεται στην ανάλυση της ανθρώπινης ύπαρξης, της μοναξιάς, της απομόνωσης και της αβεβαιότητας. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν τα έργα και τις φιλοσοφικές ιδέες που διαμόρφωσαν υπαρξιστές συγγραφείς όπως ο Jean-Paul Sartre και ο Albert Camus, οι οποίοι εξετάζουν τα δεινά και τις αντιφάσεις του ανθρώπου στον σύγχρονο κόσμο.

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τις διαφορετικές εκφάνσεις του προβληματισμού της μεταπολεμικής περιόδου, δηλαδή έργα που εστιάζονται στην αναζήτηση της ταυτότητας, τη σχέση με τον άλλο και τον εσωτερικό αυτογνωσιακό διάλογο. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τις νέες μορφές κοινωνικής πάλης, με τον αντιστασιακό αγώνα, με τον πόλεμο και τις κοινωνικές αντιφάσεις (μέσω των έργων συγγραφέων όπως οι Simone de Beauvoir και Jean-Paul Sartre), καθώς και με τις συνέπειες του πολέμου, της τραυματικής εμπειρίας και της αναζήτησης της νέας ταυτότητας (μέσα από το *L'étranger* του Camus).

Επιλέγονται κείμενα κορυφαίων συγγραφέων, π.χ. Beckett και Camus, όπου αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο αυτοί αντιμετωπίζουν την ανθρώπινη ύπαρξη και τον σκοτεινό κόσμο της μεταπολεμικής εποχής. Μέσα από κριτική ανάλυση κειμένων και συζητήσεις, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν αυτές τις δύο σημαντικές περιόδους για τη λογοτεχνία, αλλά και τον τρόπο που επηρέασαν τη σύγχρονη σκέψη και τον πολιτισμό. Η συγκεκριμένη υποενότητα αποτελεί ευκαιρία για διερεύνηση των βαθύτερων πτυχών της ανθρώπινης ύπαρξης και της διασύνδεσής της με τη λογοτεχνία και τον πολιτισμό.

2.2.Ζ.5 | Ο MARCEL PROUST ΚΑΙ Η ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται στο έργο του Marcel Proust, ο οποίος, συνήθως, συνδέεται με τα λογοτεχνικά ρεύματα του συμβολισμού και του ντεκανταντισμού, της απαισιόδοξης λογοτεχνικής σχολής, προδρόμου του συμβολισμού. Παρ' όλα αυτά, το έργο του είναι τόσο περίπλοκο και πολυεπίπεδο, ώστε δεν περιορίζεται εύκολα σε ένα συγκεκριμένο λογοτεχνικό ρεύμα. Το εμβληματικό έργο του *À la recherche du temps perdu* χρησιμοποιεί σύμβολα και μεταφορές για να αναδείξει βαθιές συναισθηματικές και πνευματικές καταστάσεις. Ο Proust αναλύει λεπτομερώς τις εσωτερικές διεργασίες και τις αλλαγές στη σκέψη και τη μνήμη και αναζητάει την αλήθεια, ανατέμνοντας την ανθρώπινη ψυχολογία.

Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τη μυθιστορηματική βιογραφία του André Maurois με τίτλο *Σε αναζήτηση του Μαρσέλ Προυστ*. Ο Maurois, γνωστός και ως ιστορικός και συγγραφέας βιογραφιών, δημιούργησε αυτό το έργο για να αναδείξει την προσωπικότητα και το έργο του Proust, σε μια προσπάθεια να ανακαλύψει τον άνθρωπο πίσω από τον συγγραφέα, εξετάζοντας τις επιρροές, τις σχέσεις και τις συνθήκες που τον διαμόρφωσαν. Μέσα από την πλοκή της μυθιστορηματικής βιογραφίας, ο Maurois αναδεικνύει την αισθητική προσέγγιση του Proust και τη συνεισφορά του στο γαλλικό λογοτεχνικό τοπίο. Το έργο προσφέρει μια ενδιαφέρουσα εικόνα του Proust ως ανθρώπου και δημιουργού, εμβαθύνοντας στις πτυχές της ζωής του που επηρέασαν το έργο του. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται πως μια μυθιστορηματική βιογραφία μπορεί να αποτελέσει χρήσιμη πηγή για έναν/μία μεταφραστή/-τρια, παρέχοντας πληροφορίες και, ενδεχομένως, έμπνευση στη μεταφραστική διαδικασία.

Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται τη φιλολογική αξία της μετάφρασης του *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο* από τον Παύλο Ζάννα, λογοτέχνη, κριτικό κινηματογράφου και ιδρυτή του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, ο οποίος, φυλακισμένος από το δικτατορικό καθεστώς, μετέφρασε τον Proust χρησιμοποιώντας τις λέξεις σαν σωσίβια και τη λογοτεχνία σαν πεδίο ελευθερίας.

2.2.Ζ.6 | Ο ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY ΚΑΙ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΝΑΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με το φαινόμενο της αναμετάφρασης λογοτεχνικών έργων, δηλαδή των πολλαπλών μεταφρά-

σεων του ίδιου έργου, μέσα από το παράδειγμα του *Μικρού Πρίγκιπα* του Antoine de Saint-Exupéry και τις είκοσι δύο ελληνικές μεταφράσεις του. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με το πρωτότυπο και τα μεταφρασμένα κείμενα και εξοικειώνονται με τις ιδιαίτερες μεταφραστικές πρακτικές που επιβάλλονται από τις νόρμες της εποχής ή το μεταφραστικό υποκείμενο, ώστε να είναι σε θέση να αξιοποιήσουν τις δεξιότητες που θα αποκτήσουν σε επαγγελματικό επίπεδο.

Η σύγκριση και η αντιπαραβολή των είκοσι δύο μεταφράσεων του *Μικρού Πρίγκιπα* στην ελληνική γλώσσα είναι ένα εκτενές και πολυδιάστατο εγχείρημα, καθώς το μυθιστόρημα δεν είναι εύκολο να ταξινομηθεί σε ένα συγκεκριμένο λογοτεχνικό είδος, αφού συνδυάζει στοιχεία από διάφορα λογοτεχνικά είδη. Ωστόσο, μπορεί να χαρακτηριστεί κυρίως ως λογοτεχνία για παιδιά με φιλοσοφικές και ψυχολογικές προεκτάσεις.

Η ιστορία του *Μικρού Πρίγκιπα* διασταυρώνει τα όρια μεταξύ παραμυθιού και φιλοσοφίας, προσφέροντας σε αναγνώστες όλων των ηλικιών τροφή για σκέψη πάνω στη ζωή, τις σχέσεις και τον ανθρώπινο πολιτισμό. Ο Saint-Exupéry δημιούργησε ένα έργο με πολλαπλά νοήματα, περιλαμβάνοντας στοιχεία από τη φιλοσοφία, την παραμυθολογία, την ποίηση και τη λογοτεχνία για παιδιά. Το ύφος του *Μικρού Πρίγκιπα* είναι συναισθηματικό, μελαγχολικό και πολλές φορές ποιητικό, ενώ οι συζητήσεις του με τους διάφορους χαρακτήρες προσθέτουν βάθος και συμβολισμό στο κείμενο.

Συνοψίζοντας, με την ολοκλήρωση της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να αναλύουν κριτικά τις αναμεταφράσεις ενός έργου, με σκοπό να εξοικειωθούν με τις συμβάσεις και τις ιδιαιτερότητές του τόσο στη γλώσσα-πηγή όσο και στη γλώσσα-στόχο.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Καρακάση, Α., Σπυριδοπούλου, Μ. & Κοτελίδης, Γ. (2015). *Ιστορία και θεωρία των λογοτεχνικών γενών και ειδών* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: http://hdl.handle.net/11419/1989
2. Roboly, D. (2009). *Panorama de la littérature française: du Moyen Âge au XX siècle*. Athènes: Éditions Roboly.

Συμπληρωματικές

1. Γραμμενίδης, Σ., Δημητρούλια, Τ., Κουρδής, Ε., Λουπάκη, Ε. & Φλώρος, Γ. (2015). *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της μετάφρασης* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/3903
2. Lagarde, A. & Michard, L. (1986). *Moyen Âge-XXe siècle*. Paris: Bordas.

2.2.Η • ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΥΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες σε πρακτικό και θεωρητικό επίπεδο με την έννοια, τα επίπεδα και τις οπτικές προσέγγισης και ανάλυσης του ύφους των λογοτεχνικών κειμένων, στα οποία γίνεται διόρθωση και γλωσσική επιμέλεια. Το ύφος, στο πλαίσιο της θεωρίας της λογοτεχνίας και της επιστήμης της γλωσσολογίας, προσδιορίζεται σε συνάρτηση είτε με το σύνολο των πιθανών γλωσσικών μορφών που λαμβάνει ένα κείμενο, είτε σε σχέση με τον συγγραφέα του κειμένου, είτε από τη σκοπιά του αναγνώστη/ακροατή. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκωδικοποιούν τις βασικές αρχές της υφολογίας, τα υφολογικά είδη (υψηλό, μεσαίο, χαμηλό) και τα διακριτικά γνωρίσματα του καθενός από αυτά. Καλλιεργούν δεξιότητες αναγνώρισης της υφολογικής γλώσσας του υπό έκδοση λογοτεχνικού κειμένου, πρωτότυπου ή μεταφρασμένου, και δεξιότητες σεβασμού των υφολογικών επιλογών χωρίς αυθαίρετες παρεμβάσεις. Εφαρμόζουν μεθοδολογικές προσεγγίσεις σε ειδικά διαμορφωμένα κείμενα-ασκήσεις, ώστε να αποδίδουν εύστοχα το ύφος διαφορετικών λογοτεχνικών ειδών. Αποκτούν ευχέρεια στον χειρισμό της νέας ελληνικής γλώσσας και αξιοποιούν το θεωρητικό τους υπόβαθρο και την εμπειρία τους στη διόρθωση υφολογικών σφαλμάτων. Μεριμνούν ώστε το ύφος του λογοτεχνικού κειμένου-στόχου να ανταποκρίνεται σε αυτό του κειμένου-πηγής, υπηρετώντας ταυτόχρονα την αναγνωστική πρόσληψη.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Διακρίνουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των διαφορετικών υφολογικών ειδών,
- Αναγνωρίζουν τις υφολογικές επιλογές του συγγραφέα στο κείμενο-πηγή,
- Εξοικειώνονται με βασικές θεωρητικές αρχές και πρακτικές της υφολογίας,
- Προσδιορίζουν τη γενικότερη στρατηγική της μετάφρασης,
- Περιγράφουν τα διαφορετικά είδη ύφους,
- Διασφαλίζουν την αρμονία ανάμεσα στο περιεχόμενο του κειμένου και τη γλωσσική μορφή με την οποία δηλώνονται οι επικοινωνιακοί του στόχοι,
- Εξετάζουν προβλήματα που εντοπίζονται στη μετάφραση κειμένων με βάση τις ιδιαιτερότητες του ύφους τους,
- Αντιμετωπίζουν ζητήματα εσφαλμένης κατάτμησης των λέξεων στο τυπογραφικό κείμενο και μαθαίνουν το ορθό σύστημα συλλαβισμού,
- Χρησιμοποιούν ορθά τους κανόνες του μονοτονικού συστήματος της νέας ελληνικής γλώσσας,

- Επισημαίνουν τα πιο συνηθισμένα ορθογραφικά λάθη,
- Ενσωματώνουν συντομογραφίες στο λογοτεχνικό κείμενο,
- Αποσαφηνίζουν τις περιπτώσεις χρήσης κεφαλαίων και πεζών γραμμάτων,
- Επιλύουν προβλήματα στίξης,
- Διευθετούν θέματα πολυτυπίας του κλιτικού συστήματος της νέας ελληνικής γλώσσας,
- Επαληθεύουν την εγκυρότητα των ειδικών όρων που χρησιμοποιούνται στο κείμενο-στόχο,
- Αναδεικνύουν, κάνοντας εύστοχες γλωσσικές επιλογές, το ύφος του κειμένου-πηγής στο κείμενο-στόχο,
- Υιοθετούν τις προδιαγραφές ποιότητας του μεταφραστικού έργου.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αναδημιουργία / Κειμενικό είδος / Κλιτικό σύστημα / Μεταγραφή / Μετεπιμέλεια / Ορθογραφία / Σημασιολογία / Στίξη / Συλλαβισμός / Συντακτικό / Τυπογραφία / Υφολογία.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (1), Εργαστήριο (1), Σύνολο, (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	Η ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
2	Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ
3	ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ ΞΕΝΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
4	ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΥΛΛΑΒΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΤΙΞΗΣ
5	ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ, ΑΡΙΘΜΟΙ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΓΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ-ΠΕΖΩΝ
6	ΚΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΟΝΟΜΑΤΩΝ-ΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ
7	ΛΟΓΙΟΙ ΚΛΙΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ
8	ΤΟ ΥΦΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
9	Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Κείμενο αναφοράς

2.2.Η.1 | Η ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με την ορθογραφία ως πτυχή της επιμέλειας του λογοτεχνικού κειμένου. Σε συνδυασμό με τη

στίξη, τον συλλαβισμό και τον τονισμό, αποτελεί ένα από τα βασικά αντικείμενα της διόρθωσης ενός λογοτεχνικού κειμένου.

Η υποενότητα εστιάζεται στην κατανόηση εκ μέρους των εκπαιδευόμενων ότι υπάρχουν ποικίλες αποκλίσεις στην ορθή γραφή μιας λέξης. Αποσαφηνίζονται οι περιπτώσεις συνύπαρξης περισσότερων από μίας ορθών εκδοχών στη γραφή μιας λέξης. Σε αυτή την υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τους σύγχρονους γραμματικούς κανόνες, έτσι ώστε να τους εφαρμόζουν στην πράξη. Αναλύονται τα συχνότερα ορθογραφικά λάθη που έχουν παρεισφρήσει πλέον στην ελληνική. Παρουσιάζεται ενδεικτική λίστα με λέξεις και εκφράσεις, βασισμένη σε έγκυρα λεξικά και σχετικά βοηθήματα, ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να επιλέγουν την πλέον ενδεδειγμένη γραφή μιας λέξης. Η δεξιότητα αυτή είναι σημαντική όταν δεν υπάρχει ομοφωνία στα λεξικά.

Επίσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τις διάφορες αποκλίσεις από ορθούς λεκτικούς τύπους και εσφαλμένες εννοιολογήσεις και αποσαφηνίζουν τις περιπτώσεις «ομοιότητας» στη γραφή των λέξεων. Με αυτόν τον τρόπο, αποφεύγουν την υιοθέτηση σχημάτων που εσφαλμένα έχουν παγιωθεί στην καθημερινή γλωσσική επικοινωνία. Έτσι, θα είναι σε θέση να διακρίνουν και να διορθώσουν τα εσφαλμένα σχήματα που ενδεχομένως θα συναντήσουν στο λογοτεχνικό κείμενο που επιμελούνται.

2.2.Η.2 | Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξετάσουν τους τρόπους με τους οποίους η στρατηγική της μετάφρασης ενός λογοτεχνικού κειμένου μπορεί να επηρεάσει την επιμέλεια και τη διόρθωσή του.

Όταν η επιμέλεια προσεγγίζεται ως μια μορφή αναπαραγωγής του λογοτεχνικού κειμένου, μπορεί να επηρεάσει την πρόσληψη, την αποδοχή ή την απόρριψη, την κανονικοποίηση ή μη του έργου στη γλώσσα υποδοχής. Όταν η μετάφραση απαιτεί προσαρμογές στον πολιτισμό υποδοχής και εξυπηρετεί συγκεκριμένους σκοπούς, οι εκπαιδευόμενοι/-ες λαμβάνουν υπόψη διάφορες παραμέτρους, π.χ. νομικές διατάξεις που διαφέρουν από χώρα σε χώρα (για παράδειγμα, ηλικιακά όρια οδήγησης) και διαφορετικό κειμενικό είδος για το κείμενο-στόχο (π.χ. η εκλαϊκευμένη μετάφραση ενός αμιγώς επιστημονικού κειμένου).

Επίσης, όταν το λογοτεχνικό κείμενο απαιτεί διαπολιτισμικές ικανότητες, οι εκπαιδευόμενοι/-ες πρέπει να αναπτύξουν ειδικές δεξιότητες στην επιμέλεια και τη διόρθωση. Εξοικειώνονται με ειδικές διαδικασίες ελέγχου και επιμέλειας όταν μεταφέρουν ευαίσθητο υλικό ή όταν το πρωτότυπο έχει χωριστεί σε τμήματα και έχει μοιραστεί σε πολλούς μεταφραστές. Επίσης, αποκτούν γνώσεις και αναπτύσσουν δεξιότητες, έτσι ώστε να εξασφαλίσουν την εναρμόνιση των επιμέρους τμημάτων μεταξύ τους όσον αφορά το ύφος, την ορολογία, τη φρασεολογία και την οργάνωση του λόγου. Μια ξεχωριστή δεξιότητα που αναπτύσσουν είναι η διεπιμέλεια, μια ριζι-

κή επανεπιμέλεια που αφορά κακογραμμένα πρωτότυπα κείμενα, τα οποία είναι δυσνόητα και αδύνατον να μεταφραστούν. Σε περιπτώσεις αυτόματης μετάφρασης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μπορεί να κληθούν να κάνουν είτε περιορισμένης έκτασης είτε κανονική επιμέλεια.

Οι μεταφραστικές οδηγίες απαιτούν τη χρήση μεταφραστικών εργαλειοθηκών (διασκευή, τοπική προσαρμογή, αναδημιουργία, μετεπιμέλεια, διόρθωση κ.λπ.).

2.2.Η.3 | ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ ΞΕΝΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Η συγκεκριμένη υποενότητα εξετάζει τη μεταγραφή των ξένων ονομάτων στα ελληνικά με βάση τους κανόνες της σύγχρονης γραμματικής. Το εν λόγω ζήτημα είναι σημαντικό, καθώς οι εκδοτικοί οίκοι και οι οργανισμοί υιοθετούν διαφορετικούς τρόπους. Αποσαφηνίζονται βασικές έννοιες της ορθογραφίας των ξένων ονομάτων, όπως η αρχή της αντιστρεψιμότητας, της απλογράφησης και της μεταγραφής μη αφομοιωμένων ξένων λέξεων στα ελληνικά, μέσω αντιπροσωπευτικών παραδειγμάτων.

Αντικείμενο της μελέτης αποτελούν ξενικά κύρια ονόματα, τοπωνύμια, τίτλοι έργων, καθώς και αρκτικόλεξα και ακρωνύμια. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν την ικανότητα να επιλέγουν κάποια γραφή έναντι κάποιας άλλης όταν υιοθετούν ένα συνεπές και ομοιόμορφο σύστημα μεταγραφής ξένων ονομάτων στο λογοτεχνικό κείμενο που επιμελούνται.

Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες διαπιστώνουν το ιδιαίτερο σημασιολογικό βάρος που αποκτούν οι ξένες λέξεις στο εκάστοτε επικοινωνιακό πλαίσιο χωρίς μεταγραφή. Έτσι, αντιλαμβάνονται τη σημασία της χρήσης των λατινικών χαρακτήρων για την ενσωμάτωση στο ελληνικό λεξιλόγιο μη μεταγεγραμμένων λέξεων, όταν εξυπηρετούνται ευρύτεροι γλωσσικοί σκοποί.

Στο ίδιο πλαίσιο, εξετάζεται η μεταγραφή ολόκληρων ξένων φράσεων, οι οποίες μπορεί να περικλείουν ολοκληρωμένες έννοιες. Τέλος, παρέχεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες ένας πίνακας με τις πιο συνηθισμένες λατινικές ή άλλες ξενόγλωσσες στερεότυπες φράσεις που συναντάμε στα λογοτεχνικά κείμενα, για επαγγελματική χρήση.

2.2.Η.4 | ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΥΛΛΑΒΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΤΙΞΗΣ

Το ζήτημα του συλλαβισμού είναι ιδιαίτερης σημασίας στην επιμέλεια-διόρθωση των λογοτεχνικών κειμένων. Ο εσφαλμένος διαχωρισμός των λέξεων οφείλεται στη μορφοποίηση του κειμένου σε ηλεκτρονική μορφή.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν το ορθό σύστημα συλλαβισμού και γνωρίζουν τους γενικούς και ειδικούς κανόνες. Γίνεται αναφορά στη χρήση του ενωτικού ως ορθογραφικού σημείου. Εξετάζεται το θέμα της γραφικής αναπαράστασης λέξεων που αποτελούν προϊόντα σύνθεσης ή φράσεων με μία ή περισσότερες λέξεις. Δεδομένου ότι οι λέξεις αυτές συχνά αποτελούν αντικείμενο προβληματισμού ως προς τον τρόπο γραφής τους, με την παράθεσή τους ανά κατηγορία δίνεται η δυνατότητα στους/στις

εκπαιδευόμενους/-ες να μάθουν έναν ικανό αριθμό, με σκοπό την αξιοποίησή τους κατά τη διαδικασία της επιμέλειας-διόρθωσης.

Η υποενότητα αυτή έχει, επίσης, στόχο να επισημάνει την ορθή χρήση των σημείων στίξης, που εξυπηρετούν τον χωρισμό του γραπτού λόγου σε προτάσεις, ημιπεριόδους και περιόδους, καθώς και στην ακριβή απόδοση των νοημάτων. Παρουσιάζονται οι κανόνες ορθής χρήσης με ταυτόχρονη εφαρμογή σε παραδείγματα. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στο κόμμα, καθώς η χρήση του συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην αποσαφήνιση του νοήματος στις λέξεις ή στις προτάσεις τις οποίες χωρίζει. Η χρήση του κόμματος συχνά παρεκκλίνει από τους γενικούς κανόνες.

Μέσα από τη διεξοδική παρουσίαση που επιχειρείται σε αυτή την υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνωρίζουν τα σημεία στίξης, τα οποία κάποτε προκαλούν σύγχυση ή διχογνωμία, ώστε να αφομοιώσουν τη χρήση τους σε συντακτικό και σημασιολογικό επίπεδο.

2.2.Η.5 | ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ, ΑΡΙΘΜΟΙ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΓΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ-ΠΕΖΩΝ

Η συγκεκριμένη υποενότητα πραγματεύεται το θέμα των συντομογραφιών, των αριθμών και της εναλλαγής κεφαλαίων-πεζών. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αρχικά αναγνωρίζουν το κειμενικό είδος, ώστε να καθορίσουν τον τρόπο εμφάνισης των συντομογραφιών και τη γραφική αναπαράσταση των αριθμών, με ψηφία ή ολογράφως. Στην υποενότητα αναδεικνύεται η σημασία των συντομογραφιών στην ελληνική γλώσσα. Αναφορικά με τον τρόπο γραφής των αριθμών, παρουσιάζονται τα είδη των αριθμών (αριθμοί νομικών πράξεων, διευθύνσεων, ημερομηνίες-χρονολογίες, ώρα, ποσά, θερμοκρασίες, διαστάσεις κ.λπ.) σε σχέση με το κειμενικό είδος. Ως εκ τούτου, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ακολουθούν με συνέπεια το σύστημα αναγραφής των αριθμών.

Επίσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν γνώσεις για τη χρήση του αρχικού κεφαλαίου γράμματος, καθώς και για τη χρήση κεφαλαίων-πεζών (μικρών) γραμμάτων, ανάλογα με το συγκεκριμένο κειμενικό είδος ή τις τυπογραφικές συμβάσεις. Μέσω της παρουσίασης των γενικών κανόνων και των κυριότερων περιπτώσεων χρήσης του αρχικού κεφαλαίου γράμματος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τη βασική λειτουργία τους. Επιπλέον, κατανοούν τη χρήση του κεφαλαίου στην απόδοση ειδικότερων εννοιών (ιστορικοί, διοικητικοί, πολιτικοί, επιστημονικοί και θεσμικοί όροι, τιμητικοί τίτλοι, προσωποποίηση εννοιών, μετωνυμίες κ.λπ.). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται τη σημασία του σημαίνοντος, δηλαδή της λέξης με ή χωρίς κεφαλαίο γράμμα, η οποία υπογραμμίζει το σημαινόμενο, δηλαδή τη σημασία η οποία προσδίδεται σε αυτή τη λέξη.

2.2.Η.6 | ΚΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΟΝΟΜΑΤΩΝ-ΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Η συγκεκριμένη υποενότητα εξετάζει το ζήτημα της πολυτυπίας στο ονοματικό και ρηματικό κλιτικό σύστημα της ελληνικής γλώσσας, που αφορά τον σχηματισμό ουσιαστικών, επιθέτων, μετοχών και ρημάτων. Ανάλογα με το ύφος του κειμένου, οι εκ-

παιδευόμενοι/-ες επιλέγουν είτε λόγιες εκφράσεις (π.χ. σε επιστημονικό σύγγραμμα, δοκίμιο, εφημερίδα) είτε μη λόγιες εκφράσεις (π.χ. στη λογοτεχνία, διαφήμιση, απόδοση διαλόγων).

Λόγω της πολυτυπίας, δηλαδή της συνύπαρξης λόγιων και μη λόγιων τύπων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με την επιλογή του ενός ή του άλλου ή και των δύο τύπων, ανάλογα με το είδος και το ύφος του λογοτεχνικού κειμένου. Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες επιδεικνύουν σεβασμό στο ύφος του πρωτότυπου κειμένου, δηλαδή στον τρόπο γραφής του δημιουργού του, και προσεγγίζουν το ζήτημα της πολυτυπίας αφενός με ρυθμιστικά κριτήρια, αφετέρου αντιλαμβανόμενοι/-ες τον παλμό του κειμένου, το οποίο επιμελούνται με συνέπεια.

Επιπλέον, η υποενότητα παρουσιάζει με συνοπτικό και εύληπτο τρόπο περιπτώσεις ρημάτων που αποκλίνουν (είτε ως προς τους τύπους από τους οποίους σχηματίζονται είτε ως προς τη σύνταξή τους). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατηγοριοποιούν τον σχηματισμό των τύπων της παθητικής φωνής (και ιδιαίτερα της μετοχής) του ενεστώτα ή του παθητικού παρακειμένου, σε αντιδιαστολή με τον ομαλό σχηματισμό.

Επίσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τα μεταβατικά αποθετικά ρήματα, των οποίων η σύνταξη στον γραπτό λόγο αποδεικνύεται συχνά προβληματική αναφορικά με τη φωνή και τη διάθεσή τους (π.χ. ένα ρήμα παθητικής φωνής με ενεργητική σημασία). Απώτερος σκοπός της εν λόγω υποενότητας είναι να καταστούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες ικανοί/-ές να αποφεύγουν τέτοιου τύπου λάθη, τα οποία εμφανίζονται συχνά στα λογοτεχνικά κείμενα λόγω της λανθασμένης χρήσης τους και στον προφορικό λόγο.

2.2.Η.7 | ΛΟΓΙΟΙ ΚΛΙΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Η εκπαιδευτική υποενότητα εστιάζεται στη χρήση λόγιων κλιτικών και συντακτικών σχηματισμών. Οι λόγιοι σχηματισμοί αφορούν την κλίση των επιθέτων (σε -ύς, -εία, -ύ), τον σχηματισμό των θηλυκών επιθέτων (σε -ός και -ων, -όνος), καθώς και τις μετοχές ενεργητικού ενεστώτα και ενεργητικού και παθητικού αορίστου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τους λόγιους σχηματισμούς του παθητικού ενεστώτα, τη λόγια κλίση ρημάτων που προέρχονται από τα συνηρημένα ρήματα της αρχαίας ελληνικής σε ενεστώτα και παρατατικό, καθώς και τον σχηματισμό του παθητικού αορίστου. Συνεξετάζουν την αύξηση και την παρουσία των συμφωνικών συμπλεγμάτων χθ, φθ, σθ, στον σχηματισμό του παθητικού αορίστου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν γνώσεις και δεξιότητες στα ρήματα που συντάσσονται με γενική. Επισημαίνεται, επίσης, η εναλλακτική σύνταξη αυτών των ρημάτων με εμπρόθετη αιτιατική.

Η εκπαιδευτική υποενότητα εξετάζει, ακόμα, ρήματα που συντάσσονται με προθέσεις, αφού η χρήση τους (προκειμένου, μάλιστα, για λόγιες εκφράσεις) δεν είναι εύκολη. Γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ του «σαν» και του «ως», καθώς η αυθαίρετη χρήση τους αλλοιώνει τη σημασία των φράσεων που σχηματίζουν.

2.2.Η.8 | ΤΟ ΥΦΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, παρουσιάζεται η έννοια και τα επίπεδα του ύφους που συναντάμε στα λογοτεχνικά κείμενα. Η κατανόηση του ύφους συμβάλλει στον ακριβέστερο προσδιορισμό του κειμενικού λογοτεχνικού είδους.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με την πρακτική του εντοπισμού του ύφους του κειμένου-πηγής και της μεταφοράς των στοιχείων αυτού του ύφους στο κείμενο-στόχο. Τα στοιχεία αφορούν το μορφολογικό, λεξιλογικό και σημασιολογικό επίπεδο της γλώσσας. Διασφαλίζουν, επίσης, ότι το περιεχόμενο του κειμένου-πηγής έχει μεταφερθεί στην ολότητά του στο κείμενο-στόχο. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται, ακόμα, με τις βασικές αρχές της υφολογίας, τα διάφορα είδη του ύφους (υψηλό, μεσαίο, χαμηλό) και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, ώστε να είναι σε θέση να διακρίνουν την υφολογική γλώσσα του λογοτεχνικού κειμένου-πηγής και να την τηρούν πιστά, χωρίς αλλαγές, στο λογοτεχνικό κείμενο-στόχο. Σέβονται και αναδεικνύουν τις υφολογικές επιλογές του συγγραφέα του λογοτεχνικού κειμένου-πηγής, ιδιαιτέρως τις διαφορετικές πτυχές αυτού του ύφους, και τις μεταφέρουν στο κείμενο-στόχο με την ανάλογη ποικιλομορφία.

2.2.Η.9 | Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Αυτή η υποενότητα αφιερώνεται στη διαδικασία της επιμέλειας-διόρθωσης λογοτεχνικών κειμένων και στα κυριότερα στάδιά της. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν και κατανοούν τα στάδια και εφαρμόζουν στην πράξη όσα έχουν διδαχθεί στις προηγούμενες υποενότητες. Εξοικειώνονται με τα διάφορα γλωσσικά επίπεδα (φωνολογικό και γραφικό σύστημα, μορφολογία, σύνταξη, σημασία) αλλά και τα τεχνικά, τυπογραφικά θέματα (μορφοποίηση, τυπογραφικές συμβάσεις π.χ. όρθια/πλάγια στοιχεία, γραμματοσειρές, διάστιχα, περιθώρια, εσοχή παραγράφου, σελιδαρίθμηση, στοίχιση/περασιά κ.λπ.).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες οργανώνουν τα στάδια εργασίας τους, έτσι ώστε το τελικό αποτέλεσμα να είναι σύμφωνο με τις βασικές μεθοδολογικές αρχές που πρέπει να τηρούνται σε ένα εκδοτικό εγχείρημα. Αυτές οι αρχές αφορούν τόσο τη γενική γλωσσική επιμέλεια του τελικού προϊόντος όσο και την εμφάνισή του, για παράδειγμα τις τυπογραφικές συμβάσεις και τη σελιδοποίηση.

Γι' αυτόν τον λόγο, παρουσιάζονται εξειδικευμένα υπολογιστικά προγράμματα σελιδοποίησης (όπως το QuarkXpress και το Adobe InDesign). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συντάσσουν έναν αναλυτικό κατάλογο με τα τυπικά σύμβολα διόρθωσης, τόσο του ελληνικού όσο και του ευρωπαϊκού συστήματος της τυπογραφικής διόρθωσης. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, δηλαδή, εξοικειώνονται με έναν κώδικα επικοινωνίας μεταξύ του επιμελητή-διορθωτή και του στοιχειοθέτη.

Με αυτόν τον τρόπο, διαμορφώνουν ένα κλίμα διεπιστημονικότητας μεταξύ των διαφορετικών επαγγελματικών κατηγοριών που εμπλέκονται στην αλυσίδα της εκ-

δοτικής βιομηχανίας. Επιπλέον, παρουσιάζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες ένα γλωσσάριο με τους βασικούς τεχνικούς όρους της τυπογραφίας-εκδοτικής των λογοτεχνικών κειμένων.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Σύλλογος Μεταφραστών-Επιμελητών-Διορθωτών (Σ.Μ.Ε.Δ.): http://www.smed.gr/2009/12/blog-post.html
2. Αντωνίου, Μ., Βασιλάκη, Ευ., Θωμαδάκη, Ευ., Κατσιμαλή, Γ. & Παπαδοπούλου, Δ. (2003). *Κλειδιά της Ελληνικής Γραμματικής – Keys to Greek Grammar*. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε. Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.).

Συμπληρωματικές

1. Βαρβαρήγος, Δ. (2021). *Μεθοδολογία δημιουργικής γραφής. Κανόνες για τη συγγραφή και την ανάγνωση λογοτεχνικού έργου (θεωρία-υποδείγματα-ασκήσεις).* Αθήνα: Εκδόσεις 24 Γράμματα.
2. ΚΕΔΙΒΙΜ ΕΚΠΑ. (χ.χ.). *Επιμέλεια και Διόρθωση Κειμένου. Κατεύθυνση «Δημιουργική Γραφή-Επιμέλεια Κειμένων-Λογοτεχνία». Οδηγός Σπουδών.* Πρόγραμμα Επαγγελματικής Επιμόρφωσης και Κατάρτισης (e-Learning): https://elearningekpa.gr/uploads/courses/brochures/63_epimeleia_kai_diorthosi_keimenou.pdf

2.3 • ΕΞΑΜΗΝΟ Γ΄

2.3.Α • ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν σε θεωρητικό επίπεδο οι εκπαιδευόμενοι/-ες με τις τεχνικές: α) της αυτόματης αναπαραγωγής (transference), β) του εγκλιματισμού (naturalization), γ) του πολιτισμικού ισοδύναμου (cultural equivalent), δ) της ουδετεροποίησης (neutralisation), ε) της κυριολεκτικής μετάφρασης (literal translation), στ) της μεταφραστικής σήμανσης (translational label), ζ) της συνταγματικής ή στοιχειώδους ανάλυσης (componential analysis), η) της συνωνυμίας (synonymy).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται στην εφαρμογή των τεχνικών αυτών μέσα από ασκήσεις λογοτεχνικής μετάφρασης από την αγγλική στη νέα ελληνική γλώσσα και αντίστροφα, βελτιώνουν το επίπεδό τους στην κατανόηση και την παραγωγή, γραπτή και προφορική, της αγγλικής γλώσσας, εμβαθύνουν στη μελέτη της. Επιπλέον, εμβαθύνουν στις μεταφραστικές τεχνικές: α) του εκτύπου (through-translation), β) των μετατοπίσεων ή μετατάξεων (shifts or transpositions), γ) της αποδεκτής/καθιερωμένης μετάφρασης (accepted standard translation), δ) της αναπλήρωσης (compensation), ε) της σύνθετης ή συνδυαστικής τεχνικής (couplet), στ) της απαλοιφής (deletion) περιττών στοιχείων του κειμένου, ζ) της παράφρασης, του σχολίου, της σημείωσης (paraphrase, gloss, notes) και η) του προσδιοριστή (classifier).

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Γνωρίζουν και αποδίδουν αποτελεσματικά, κατά τη μεταφραστική διαδικασία, ορολογία, σύνθετες έννοιες και όρους που συναντούν σε ένα λογοτεχνικό κείμενο,
- Διαπιστώνουν τις υφολογικές και λεξιλογικές συμβάσεις, καθώς και την ορολογία που χαρακτηρίζουν τη γλώσσα-στόχο,
- Αναλύουν και ελέγχουν τις επιλογές τους στη γλώσσα-στόχο, με έμφαση στις τεχνικές απόδοσης σε αυτήν των πολιτισμικών στοιχείων της γλώσσας-πηγής,
- Μεταφράζουν κείμενα με εξειδικευμένο περιεχόμενο,
- Αποκτούν επαρκές θεωρητικό υπόβαθρο σε ζητήματα ορολογίας, αναζήτησης και τεκμηρίωσης,
- Εξοικειώνονται με σύγχρονες μεταφραστικές στρατηγικές, τεχνικές και προσεγγίσεις,
- Προσαρμόζουν κάποιες από τις λέξεις του κειμένου-πηγή στη μορφολογία και στην προφορά της γλώσσας-στόχου,

- Πραγματοποιούν συγκρίσεις πολλαπλών μεταφρασμάτων του ίδιου έργου, από τις οποίες προκύπτει η εκάστοτε μεταφραστική στρατηγική,
- Αξιοποιούν συνδυαστικά ποικίλες τεχνικές μετάφρασης,
- Αποδίδουν στη γλώσσα-στόχο το κείμενο χωρίς να αλλοιώνουν το ύφος του/της συγγραφέα,
- Αντισταθμίζουν και αναπληρώνουν σε άλλα σημεία του κειμένου-στόχου υφολογικά και γλωσσικά στοιχεία τα οποία δεν είναι εφικτό να αποδοθούν στο ίδιο σημείο όπου δηλώνονται στο κείμενο-πηγή,
- Καλλιεργούν δεξιότητες χρήσης ηλεκτρονικών λεξικών, σωμάτων κειμένων και γλωσσικών εργαλείων,
- Πειραματίζονται στην αυτόματη μετάφραση,
- Υιοθετούν τις επίσημες και αναγνωρισμένες μεταφράσεις όρων και ονομάτων,
- Εκδηλώνουν «αντιδογματική» συμπεριφορά κατά τη μεταφραστική πράξη.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αυτόματη μετάφραση / Διεπιστημονική προσέγγιση / Κοινωνιολογική στροφή / Μεταφραστικές μνήμες / Μεταφραστική διαδικασία / Μεταφραστική στρατηγική / Μεταφραστική τεχνική / Μεταφραστικό προϊόν / Μηχανική μετάφραση / Ορολογικές βάσεις / Πολιτισμική διαμεσολάβηση / Συστημικές παράμετροι.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (0), Εργαστήριο (2), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
2	ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
3	Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΩΣ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ
4	Η ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
5	Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
6	Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Κείμενο αναφοράς

2.3.Α.1 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Στη συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με θεωρητικές έννοιες σχετικά με τη μετάφραση, με στόχο να συνεχιστεί η θεωρητική τους κατάρτιση που ξεκίνησε σε προηγούμενες ενότητες. Θα εξασκηθούν σε πρακτι-

κό επίπεδο, έτσι ώστε να εξοικειωθούν στον εντοπισμό μεταφραστικών στρατηγικών σε διάφορα είδη λογοτεχνικών κειμένων.

Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν σε θεωρητικό επίπεδο με τεχνικές όπως αυτή της αυτόματης αναπαραγωγής (transference), του εγκλιματισμού (naturalization), του πολιτισμικού ισοδύναμου (cultural equivalent), της ουδετεροποίησης (neutralisation), της κυριολεκτικής μετάφρασης (literal translation). Έπειτα, θα γνωρίσουν τη μεταφραστική σήμανση (translation allabel), τη συνταγματική ή στοιχειώδη ανάλυση (componential analysis) και, τέλος, τη συνωνυμία (synonymy).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται στη διαδικασία εντοπισμού και εφαρμογής των παραπάνω μεταφραστικών τεχνικών μέσα από ασκήσεις λογοτεχνικής μετάφρασης από την αγγλική στη νέα ελληνική γλώσσα και αντίστροφα. Παράλληλα, βελτιώνουν την ικανότητά τους να τεκμηριώνουν τον σχολιασμό των μεταφραστικών στρατηγικών και των τεχνικών της μεταφραστικής διαδικασίας λογοτεχνικών κειμένων από τα αγγλικά στα ελληνικά και αντίστροφα.

Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση παραδειγμάτων μεταφρασμένων αγγλικών λογοτεχνικών κειμένων στα ελληνικά, όπου ο εντοπισμός και η κατηγοριοποίηση των στρατηγικών δεν είναι τόσο εμφανής και σαφής.

2.3.Α.2 | ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Στη συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες συνεχίζουν την εμβάθυνση σε θεωρητικές έννοιες περί μετάφρασης, με στόχο να συνεχιστεί η θεωρητική κατάρτισή τους που ξεκίνησε σε προηγούμενες ενότητες. Παράλληλα, θα εξασκηθούν σε πρακτικό επίπεδο και θα εξοικειωθούν στον εντοπισμό μεταφραστικών στρατηγικών σε διάφορα είδη λογοτεχνικών κειμένων.

Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν περαιτέρω, σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο, σε τεχνικές όπως το έκτυπο (through-translation). Στη συνέχεια, γνωρίζουν εκφάνσεις των μετατοπίσεων ή μετατάξεων (shifts or transpositions). Η επόμενη τεχνική είναι αυτή της αποδεκτής/καθιερωμένης μετάφρασης (accepted standard translation). Έπειτα, γνωρίζουν τη σύνθετη ή συνδυαστική τεχνική (couplet). Μετά, μαθαίνουν για την αναπλήρωση (compensation). Κατόπιν, γνωρίζουν την τεχνική της απαλοιφής (deletion) περιττών στοιχείων του κειμένου. Συνεχίζουν με τη παράφραση, το σχόλιο και τη σημείωση (paraphrase, gloss, notes) και, τέλος, γνωρίζουν τον προσδιοριστή (classifier).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται στη διαδικασία εντοπισμού και εφαρμογής των παραπάνω μεταφραστικών τεχνικών μέσα από ασκήσεις λογοτεχνικής μετάφρασης από την αγγλική στη νέα ελληνική γλώσσα και αντίστροφα. Παράλληλα, βελτιώνουν την ικανότητά τους να τεκμηριώνουν τον σχολιασμό των μεταφραστικών στρατηγικών και των τεχνικών της μετάφρασης λογοτεχνικών κειμένων από τα αγγλικά στα ελληνικά και αντίστροφα.

Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση παραδειγμάτων μεταφρασμένων αγγλικών λογοτεχνικών κειμένων στα ελληνικά, όπου ο εντοπισμός και η κατηγοριοποίηση των στρατηγικών δεν είναι τόσο εμφανής και σαφής.

2.3.Α.3 | Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΩΣ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Η υποενότητα αυτή εξετάζει τη λογοτεχνική μετάφραση από τα αγγλικά στα ελληνικά και αντίστροφα ως φαινόμενο και ως διαδικασία. Σκοπός είναι να αναδείξει την πολυπλοκότητα της μεταφραστικής διαδικασίας, καθώς και την ένταξή της στο πλαίσιο σύνθετων συστημάτων με τα οποία αλληλεπιδρά σε πολλά και διαφορετικά επίπεδα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν και περιγράφουν τη μετάφραση με βάση τις συστημικές παραμέτρους διαφόρων μοντέλων, όπως της Σχολής του Τελ-Αβίβ, της Σχολής της Χειραγώγησης και του μοντέλου λήψης αποφάσεων του Jiří Levý. Αντιλαμβάνονται ότι, παρά τους πολλούς ορισμούς και τη δυσκολία προσδιορισμού της λογοτεχνικής μετάφρασης, υπάρχουν παράγοντες που πρέπει πάντα να συνυπολογίζονται: η πολυπλοκότητα της μεταφραστικής διαδικασίας, η ανάδειξη και η προβολή του κομβικού ρόλου του μεταφραστή ως δημιουργού, καθώς και η σύνδεση του μεταφράσματος με το λογοτεχνικό σύστημα υποδοχής.

Πολλά από τα στοιχεία αυτής της υποενότητας εφαρμόζονται παρακάτω στην πράξη στην ενότητα «2.4.Α. Μετάφραση λογοτεχνίας από τη νέα ελληνική στην αγγλική και αντίστροφα», σε συνδυασμό με άλλα μοντέλα περιγραφής της μεταφραστικής διαδικασίας. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συνειδητοποιούν ότι η λογοτεχνική μετάφραση μεταξύ αγγλικής και ελληνικής γλώσσας αποτελεί μια κομβική πολιτισμική και κοινωνική διαδικασία. Αντιλαμβάνονται, επίσης, ότι η δραστηριότητα αυτή δημιουργεί συχνά δίκτυα επικοινωνίας (πολιτισμικά και κοινωνικά) και συνιστά έναν από τους σημαντικότερους πυλώνες της ανθρώπινης επικοινωνίας από την αρχαιότητα (από την εποχή του πύργου της Βαβέλ) μέχρι σήμερα.

2.3.Α.4 | Η ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Η υποενότητα αυτή εστιάζεται στην πολιτισμική διάσταση της λογοτεχνικής μετάφρασης από τα αγγλικά στα ελληνικά και αντίστροφα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι, στη σύγχρονη μεταφρασεολογία, η λογοτεχνική μετάφραση προσεγγίζεται ως πράξη πολιτισμικής διαμεσολάβησης.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συνειδητοποιούν ότι το μεταφραστικό φαινόμενο δεν περιορίζεται μόνο στη γλωσσική του διάσταση, αλλά συνδέεται άμεσα με το πολιτισμικό περιβάλλον της παραγωγής και της υποδοχής του. Κατανοούν, έτσι, ότι η «πολιτισμική διάσταση της μετάφρασης» αναφέρεται στην ανάγκη να εξετάζεται κάθε μεταφραστική πράξη σε συνάρτηση με το ευρύτερο κοινωνικο-πολιτισμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι αυτό το ευρύ περιβάλλον (που περιλαμβάνει τις συνθήκες παραγωγής και πρόσληψης της λογοτεχνικής μετάφρασης

από και προς τα αγγλικά) συνιστά, μαζί με τη γλωσσολογική προσέγγιση, απαραίτητο πρίσμα εξέτασης του φαινομένου. Κατανοούν, λοιπόν, ότι κάθε μεταφραστική πρόκληση και κάθε πρόβλημα επαναδιατύπωσης αποτελούν, στην πραγματικότητα, μια διαδικασία «αναμέτρησης» μεταξύ διαφορετικών γλωσσών και πολιτισμών.

Ακολουθεί μια συνοπτική παρουσίαση των βασικών εννοιών και των κυριότερων ιστορικών θεωριών που εστιάζονται στην πολιτισμική διάσταση των λογοτεχνικών κειμένων. Παράλληλα, αναλύονται οι θεωρητικές και μεθοδολογικές προεκτάσεις του ζητήματος. Η υποενότητα ολοκληρώνεται με αντιπροσωπευτικά παραδείγματα και αντίστοιχες ασκήσεις (θεωρητικού και πρακτικού χαρακτήρα).

2.3.Α.5 | Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, μελετάται η κοινωνική διάσταση της μετάφρασης λογοτεχνικών έργων. Αναλύεται εν συντομία η διεπιστημονικότητα της προσέγγισης, η σχέση της με την πολιτισμική θεωρία και οι βασικές κοινωνιολογικές θεωρίες και έννοιες που χρησιμοποιούνται στις μεταφρασεολογικές αναλύσεις αγγλικών και ελληνικών λογοτεχνικών κειμένων.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εντοπίζουν τους βασικούς τομείς τής κοινωνικά προσανατολισμένης έρευνας στη μεταφρασεολογία: το μεταφραστικό προϊόν και η κοινωνική του διαδρομή (παραγωγή, διακίνηση και θεσμοποίηση), τον ίδιο τον μεταφραστή (κοινωνικός καθορισμός και συμμετοχή σε δίκτυα), καθώς και τη μεταφραστική διαδικασία ως κοινωνική πρακτική. Επιπλέον, είναι σε θέση να διακρίνουν το διακύβευμα της συγκεκριμένης προσέγγισης έναντι άλλων θεωρητικών μοντέλων.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται το μεγάλο εύρος της κοινωνιολογικής έρευνας στη μετάφραση αγγλικών λογοτεχνικών κειμένων στα ελληνικά (και αντίστροφα) και τις εφαρμογές του στην ελληνική πραγματικότητα. Συνδυάζουν στοιχεία διαφορετικών γνωστικών πεδίων και θεωριών με γόνιμα αποτελέσματα, όπου η μετάφραση λογοτεχνικών κειμένων συναντά όχι μόνο την κοινωνιολογία αλλά και μια σειρά άλλων επιστημών.

Μέσα από την πρακτική εξάσκηση, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναδεικνύουν την πολυπλοκότητα του μεταφραστικού φαινομένου και της μεταφραστικής διαδικασίας από την αγγλική λογοτεχνία στην ελληνική (και αντίστροφα). Επίσης, μελετούν τη θέση του μεταφραστή λογοτεχνικών κειμένων στο ζεύγος γλωσσών αγγλικά-ελληνικά στον ελληνόφωνο κόσμο, στην εποχή μας αλλά και διαχρονικά.

2.3.Α.6 | Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Στην υποενότητα παρουσιάζεται η σχέση της λογοτεχνικής μετάφρασης, ως γραφής και επικοινωνίας, με τις αντίστοιχες τεχνολογικές εξελίξεις, με έμφαση στη σύγχρονη εποχή. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν τα χαρακτηριστικά της εποχής μας —όπως την παγκοσμιοποίηση, τη δικτύωση και τη ραγδαία αύξηση της μεταφραστικής ζήτησης— και τη διαφοροποίηση των εννοιών της πληροφορίας και της γνώσης. Μέσα

από αυτό το πρίσμα, αντιλαμβάνονται και τον μετασχηματισμό του μεταφραστικού επαγγέλματος.

Παρουσιάζονται τα πιο σημαντικά μεταφραστικά εργαλεία, που υποστηρίζουν σήμερα το μεταφραστικό λογοτεχνικό έργο στο ζεύγος γλωσσών αγγλικά-ελληνικά: οι μεταφραστικές μνήμες, τα λεξικά, οι ορολογικές βάσεις, τα σώματα κειμένων. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τις αλλαγές που εισηγείται στη μεταφραστική πρακτική η υπολογιστική νέφους (cloud computing), καθώς και η εξέλιξη της μηχανικής ή αυτόματης μετάφρασης, σε συνδυασμό με τη συλλογική-συνεργατική μετάφραση που κυριαρχεί στο Διαδίκτυο.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι η τεχνολογία δεν είναι πλέον επιλογή στη λογοτεχνική μετάφραση αγγλικά-ελληνικά, αλλά αναγκαιότητα (ειδικότερα σε τομείς όπως η τοπική προσαρμογή) και συνδέεται με ηθικά ζητήματα. Μαθαίνουν ότι η μεταφραστική τεχνολογία σήμερα είναι συνυφασμένη με το μεταφραστικό επάγγελμα. Αντιλαμβάνονται πόσο σημαντικό είναι να «αγωνιστούν» για να διασφαλίσουν τη θέση τους στη λογοτεχνική μεταφραστική αγορά. Κατανοούν ότι η δικτύωση/παγκοσμιοποίηση επιδεινώνει τους όρους εργασίας τού μεταφραστή λογοτεχνικών κειμένων, αφαιρώντας από τους μεταφραστές τα μέσα παραγωγής (λογισμικό) και αποξενώνοντάς τους από το νόημα της δουλειάς τους (π.χ. κατάργηση των συμφραζομένων, ιδιοποίηση των δεδομένων στις μνήμες των εταιριών).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι τα οφέλη της τεχνολογίας είναι πολλά για τη λογοτεχνική μετάφραση και ότι ο όποιος αρνητικός αντίκτυπος δεν αφορά την τεχνολογία, αλλά τις οικονομικές και πολιτικές επιλογές της εξουσίας.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Δημητρούλια, Τ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση: θεωρία και πράξη* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/5252
2. Παριανού, Α. (2023). *Ειδική μετάφραση και διαπολιτισμική επικοινωνία* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-108

Συμπληρωματικές

1. Seel, O. (2015). *Εισαγωγή στη γενική μετάφραση* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/2568
2. Κελάνδριας, Π. (2023). *Η πράξη της μετάφρασης* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-121

2.3.Β • ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν σε θεωρητικό επίπεδο οι εκπαιδευόμενοι/-ες με τις τεχνικές: α) της αυτόματης αναπαραγωγής (transference), β) του εγκλιματισμού (naturalization), γ) του πολιτισμικού ισοδύναμου (cultural equivalent), δ) του λειτουργικού ισοδύναμου (functional equivalent), ε) της ουδετεροποίησης (neutralisation), στ) της κυριολεκτικής μετάφρασης (literal translation), ζ) της μεταφραστικής σήμανσης (translational label), η) του περιγραφικού ισοδύναμου (descriptive equivalent), θ) της συνταγματικής ή στοιχειώδους ανάλυσης (componential analysis) και ι) της συνωνυμίας (synonymy).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται στην εφαρμογή των τεχνικών αυτών μέσα από ασκήσεις λογοτεχνικής μετάφρασης από τη γαλλική στη νέα ελληνική γλώσσα και αντίστροφα, βελτιώνουν το επίπεδό τους στην κατανόηση και την παραγωγή (γραπτή και προφορική) της γαλλικής γλώσσας και εμβαθύνουν στη μελέτη της. Επιπλέον, εμβαθύνουν στις μεταφραστικές τεχνικές: α) του εκτύπου (through-translation), β) των μετατοπίσεων ή μετατάξεων (shifts or transpositions), γ) της αποδεκτής/καθιερωμένης μετάφρασης (accepted standard translation), δ) της αναπλήρωσης (compensation), ε) της σύνθετης ή συνδυαστικής τεχνικής (couplet), στ) της απαλοιφής (deletion) περιττών στοιχείων του κειμένου, ζ) της παράφρασης, του σχολίου, της σημείωσης (paraphrase, gloss, notes) και η) του προσδιοριστή (classifier).

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:

- Γνωρίζουν και αποδίδουν αποτελεσματικά –κατά τη μεταφραστική διαδικασία– ορολογία, σύνθετες έννοιες και όρους που συναντούν σε ένα λογοτεχνικό κείμενο,
- Διαπιστώνουν τις υφολογικές, λεξιλογικές και ορολογικές συμβάσεις που χαρακτηρίζουν τη γλώσσα-στόχο,
- Αναλύουν και ελέγχουν τις επιλογές τους στη γλώσσα-στόχο με έμφαση στις τεχνικές απόδοσης σε αυτήν των πολιτισμικών στοιχείων της γλώσσας-πηγής,
- Μεταφράζουν κείμενα εξειδικευμένου περιεχομένου,
- Αποκτούν επαρκές θεωρητικό υπόβαθρο σε ζητήματα ορολογίας και τεκμηρίωσης,
- Εξοικειώνονται με σύγχρονες μεταφραστικές στρατηγικές, τεχνικές και προσεγγίσεις,
- Προσαρμόζουν κάποιες από τις λέξεις του κειμένου-πηγής στη μορφολογία και την προφορά της γλώσσας-στόχου,
- Πραγματοποιούν αντιπαραβολικές συγκρίσεις πολλαπλών μεταφρασμάτων του ίδιου έργου από τις οποίες προκύπτει η εκάστοτε μεταφραστική στρατηγική,
- Αξιοποιούν συνδυαστικά ποικίλες τεχνικές μετάφρασης,

- Αποδίδουν στη γλώσσα-στόχο το κείμενο χωρίς να αλλοιώνουν το ύφος του/της συγγραφέα,
- Αντισταθμίζουν και αναπληρώνουν σε άλλα σημεία του κειμένου-στόχου υφολογικά και γλωσσικά στοιχεία, τα οποία δεν είναι εφικτό να αποδοθούν στο ίδιο σημείο όπου δηλώνονται στο κείμενο-πηγή,
- Καλλιεργούν δεξιότητες χρήσης ηλεκτρονικών λεξικών, σωμάτων κειμένων και γλωσσικών εργαλείων,
- Πειραματίζονται στην αυτόματη μετάφραση,
- Υιοθετούν τις επίσημες και αναγνωρισμένες μεταφράσεις όρων και ονομάτων,
- Εκδηλώνουν «αντιδογματική» συμπεριφορά κατά τη μεταφραστική πράξη.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αυτόματη αναπαραγωγή / Εγκλιματισμός / Ιδιάζοντα πολιτισμικά στοιχεία / Κυριολεκτική μετάφραση / Λειτουργικό ισοδύναμο / Μεταφραστική σήμανση / Μορφικό ισοδύναμο / Ξενισμός / Οικειοποίηση / Ορολογία / Ουδετεροποίηση / Πολιτισμικό ισοδύναμο / Συνταγματική/στοιχειώδης ανάλυση / Συνωνυμία.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (0), Εργαστήριο (3), Σύνολο (3).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΙΙΙ
2	ΞΕΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗ
3	Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΙΔΙΑΖΟΝΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ
4	ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ PETER NEWMARK Ι
5	ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ PETER NEWMARK ΙΙ
6	ΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

Κείμενο αναφοράς

2.3.Β.1 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΙΙΙ

Η συγκεκριμένη υποενότητα εστιάζεται στην ανακεφαλαίωση και επανάληψη των βασικών στρατηγικών της μεταφραστικής διαδικασίας, την απευθείας μετάφραση και την πλάγια μετάφραση. Ως απευθείας μετάφραση εννοούμε τη στρατηγική της κυριολεκτικής απόδοσης, ενώ ως πλάγια μετάφραση εννοούμε την ελεύθερη απόδοση.

Καταρχάς, γίνεται ξανά αναφορά στις τεχνικές που αντιστοιχούν σε κάθε μία από τις δύο στρατηγικές. Στην απευθείας, το δάνειο, το έκτυπο και η κυριολεκτική μετάφραση, και στην πλάγια, η μετάταξη, η μετατροπία, η ισοδυναμία και η προσαρμογή.

Γίνεται, επίσης, επανάληψη στις έννοιες του λειτουργικού και του μορφικού ισοδύναμου στο λογοτεχνικό κείμενο. Στην περίπτωση του λειτουργικού ισοδύναμου, αυτό αναφέρεται στην αντικατάσταση μιας λέξης ή φράσης με άλλη που διατηρεί την ίδια λειτουργία ή τον ίδιο ρόλο στην πρόταση, ενώ το μορφικό ισοδύναμο αναφέρεται στην αντικατάσταση μιας λέξης με μια άλλη που έχει παρόμοια μορφολογική δομή ή εμφάνιση. Σε αυτή την περίπτωση, ένας όρος ή μια έκφραση στο κείμενο-πηγή έχει μεταφραστεί κυριολεκτικά στο κείμενο-στόχο κυρίως για να διατηρηθεί η εικαστική αξία του κειμένου, χωρίς συντακτική ή γραμματική αλλαγή.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται, στη συνέχεια, στο μοντέλο του Peter Newmark, το οποίο είναι ένα από τα πληρέστερα και πιο εκτεταμένα, με λεπτομερή κατηγοριοποίηση. Περιλαμβάνει δώδεκα μεταφραστικές τεχνικές και τυγχάνει εκτεταμένης αποδοχής στη μεταφρασεολογική σκέψη ως το πλέον αντιπροσωπευτικό της μικροδομικής προσέγγισης στη μετάφραση πολιτισμικών στοιχείων, ιδίως για τις περιπτώσεις των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων.

2.3.Β.2 | ΞΕΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗ

Η τρέχουσα τάση της «παγκοσμιοποίησης» της γνώσης και της κουλτούρας επηρεάζει σαφώς και τη μεταφραστική διαδικασία. Η παρούσα υποενότητα εστιάζεται στον ρόλο του/της μεταφραστή/-τριας ως ειδικού στη διαπολιτισμική επικοινωνία σε ένα περιβάλλον παγκοσμιοποίησης. Οι μεταφραστές/-τριες, καταρχάς, οφείλουν να λάβουν υπόψη τους τις προθέσεις του γράφοντος, ακόμα και αν αυτές εκφράζονται μόνο μέσα από υπαινιγμούς, επαγωγικούς συλλογισμούς και ηθελημένη αμφισημία.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται στις δύο κυρίαρχες τάσεις στη μετάφραση, οι οποίες αντιστοιχούν στους όρους foreignization/exoticism (ξενισμός, διεθνοποίηση) και domestication/naturalization (οικειοποίηση, πολιτογράφηση, εξομοίωση). Η πρακτική της οικειοποίησης είναι συνδεδεμένη με τη συμμόρφωση στους εγχώριους λογοτεχνικούς κανόνες και συνιστά μια προσαρμογή του ξένου κειμένου στις πολιτισμικές αξίες της γλώσσας-στόχου. Στην πράξη, αυτό σημαίνει μεταφράσεις οικείες, χωρίς καμιά αίσθηση «ξενισμού», και παράφραση των πολιτισμικών «εικόνων» της γλώσσας προέλευσης.

Στον αντίποδα βρίσκεται η τακτική της διεθνοποίησης, όπου το μεταφραστικό αποτέλεσμα αποκαλύπτει έναν «άλλο» πολιτισμό, φέρνοντας τον αναγνώστη κοντά στον συγγραφέα και όχι το αντίστροφο. Το κείμενο διαβάζεται πιο εύκολα, χωρίς παύσεις και παραμένει πιο «εξωτικό». Ο/Η μεταφραστής/-τρια είναι πιο κοντά στην κουλτούρα προέλευσης και ο αναγνώστης εισπράττει μια πιο γνήσια εικόνα της.

Συνεπώς, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσω μεταφραστικών ασκήσεων, ασκούνται στην «αντιδογματική» συμπεριφορά κατά τη μεταφραστική διαδικασία και στέκονται κριτικά απέναντι στο καίριο δίλημμα κάθε μεταφραστικής απόπειρας: κατά πόσο, δηλαδή, η μετάφραση μπορεί ή πρέπει να συμμορφώνεται με αξίες και νόρμες που κυριαρχούν στον πολιτισμό της γλώσσας-στόχου, υιοθετώντας συντηρητική ή αφο-

μοιωτική προσέγγιση στο ξένο κείμενο ή να υιοθετεί την τακτική της διεθνοποίησης, διατηρώντας την ετερογένεια του κειμένου προέλευσης, σεβόμενη τις πολιτισμικές διαφορές ανάμεσα στις γλώσσες και στις κουλτούρες.

2.3.Β.3 | Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΙΔΙΑΖΟΝΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Η υποενότητα αυτή επικεντρώνεται στην ανάλυση των ιδιαζόντων πολιτισμικών στοιχείων (realia) και τη σημασία τους για τη μεταφραστική πράξη. Οι διαφορετικές μεταφραστικές επιλογές που υιοθετούνται, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι μεταφραστές/-τριες δεν μπορούν ποτέ να είναι αντικειμενικοί/-ές διαπολιτισμικοί/-ές μεσολαβητές/-τριες, επειδή, διαχειριζόμενοι/-ες τη μοναδικότητα κάθε γλώσσας, εκμεταλλεύονται το πλήρες δυναμικό της στην προσπάθειά τους να απεικονίσουν την πραγματικότητα, η οποία μπορεί να γίνει αντιληπτή από διάφορες οπτικές γωνίες. Κάθε απόφαση ενέχει, συνεπώς, υψηλό βαθμό υποκειμενικότητας και είναι αποτέλεσμα μιας προσωπικής ερμηνευτικής διαδικασίας, που ενδέχεται να έχει επιπτώσεις για τους αναγνώστες των κειμένων-στόχων.

Η συγκεκριμένη υποενότητα εστιάζεται, μέσω μεταφραστικών ασκήσεων, στην περίπτωση της μετάφρασης ιδιαζόντων πολιτισμικών στοιχείων. Σε αυτή την περίπτωση, δεν απαιτείται μόνο να διαμορφωθούν στρατηγικές εκ μέρους του/της μεταφραστή/-τριας για την αντιμετώπιση κάθε μεμονωμένου ζητήματος, αλλά και να ληφθεί υπόψη ο αντίκτυπος της χρήσης κάθε πολιτισμικού στοιχείου ξεχωριστά.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εργάζονται πάνω σε πηγαία κείμενα με συσσωρευμένα πολιτισμικά στοιχεία, π.χ. κύρια ονόματα, τοπωνύμια και γλωσσικές ιδιαιτερότητες, τα οποία χρησιμεύουν στην κατασκευή ενός εξαιρετικά αληθοφανούς πολιτισμικού υπόβαθρου. Εξασκούνται, συνεπώς, στη πολύπλοκη και πολυσύνθετη διαδικασία λήψης αποφάσεων, οι οποίες πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την αναγκαιότητα διατήρησης αυτού του υπόβαθρου στην αφήγηση, σε συνδυασμό με την αναγκαιότητα το υπόβαθρο να είναι κατανοητό και προσιτό στους αναγνώστες της γλώσσας-στόχου.

2.3.Β.4 | ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ PETER NEWMARK I

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλύουν το μοντέλο του Peter Newmark, που είναι ένα από τα πιο λεπτομερή και περιλαμβάνει δώδεκα μεταφραστικές τεχνικές. Καταρχάς, αναφέρονται στο αυτούσιο δάνειο (transference), το δάνειο δηλαδή που υιοθετείται χωρίς καμία φωνολογική ή μορφολογική αλλαγή, π.χ. STOP, gadget, και στο προσαρμοσμένο δάνειο (naturalization), που υιοθετείται με προσαρμογή στις φωνολογικές και μορφολογικές συμβάσεις τη γλώσσας-στόχου, π.χ. περεστρόικα, στιλό.

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται στην ουδετεροποίηση (neutralization), την απαλλαγή δηλαδή από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά μιας έννοιας ή έκφρασης και τη μεταφορά της σε απλουστευμένη μορφή (π.χ. I have a split tongue-μιλώ διφορούμενα). Έπειτα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλύουν το πολιτισμικό ισοδύναμο

(cultural equivalent), που αναφέρεται στη χρήση μιας αντίστοιχης ή σχεδόν αντίστοιχης πολιτισμικής αναφοράς για την απόδοση μιας πολιτισμικής ιδιαιτερότητας (π.χ. pub-μπιραρία) και στην ανάλυση σε συνιστώσες (componential analysis), που αφορά την ανάλυση της πρωτότυπης έννοιας στα στοιχεία που την απαρτίζουν ελλείψει κατάλληλης αντιστοιχίας (π.χ. cozy-ζεστό και άνετο.

Επιπροσθέτως, γίνεται αναφορά στον όρο της παγιωμένης μετάφρασης (accepted standard translation), της αυτόματης απόδοσης ενός όρου ή μιας έκφρασης με βάση την ευρέως αποδεκτή μετάφραση (π.χ. actualization-επικαιροποίηση).

Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, υπό το πρίσμα των νέων εννοιών με τις οποίες έρχονται σε επαφή, επανεξετάζουν κριτικά τον όρο κυριολεκτική μετάφραση (literal translation), τη μετάφραση δηλαδή που ακολουθεί πιστά τη μορφή και τις σημασίες του πρωτοτύπου, χωρίς να δημιουργεί παρανόηση ή λανθασμένες γραμματικές δομές στη γλώσσα-στόχο, καθώς και τον όρο έκτυπο (through-translation), της εννοιολογικής ή μορφοσυντακτικής μεταφοράς δηλαδή, κατά την οποία ο/η μεταφραστής/-τρια αποδίδει μια λέξη ή έκφραση του πρωτοτύπου με κυριολεκτική μετάφραση των συστατικών της στοιχείων (π.χ. marriage de convenance-γάμος συμφέροντος, Guerre Froide-Ψυχρός Πόλεμος.

2.3.Β.5 | ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ PETER NEWMARK II

Η συγκεκριμένη υποενότητα ολοκληρώνει την αναφορά στο μοντέλο του Newmark. Στην περίπτωση της επισήμανσης, αναφερόμαστε στη χρήση εισαγωγικών ή άλλων μέσων ώστε να επισημανθεί η προσωρινότητα μιας απόδοσης (π.χ. a wash back-effect-ένα είδος «αναδραστικής» επίδρασης), ενώ ο συνδυασμός τεχνικών υφίσταται όταν σε μια απόδοση έχουν εφαρμοστεί ταυτόχρονα δύο ή και περισσότερες τεχνικές (π.χ. samurai-«σαμουράι», προσαρμοσμένο δάνειο και επισήμανση).

Η τεχνική της περίφρασης, των επεξηγήσεων και των σημειώσεων, αναφέρεται στην παράθεση πληροφοριών στη μετάφραση, είτε με σκοπό να καταστεί περισσότερο σαφής μια έννοια είτε επειδή είναι αδύνατη η συνοπτική απόδοσή της. Η παράθεση πληροφορίας μπορεί να λάβει τη μορφή περιφραστικής απόδοσης, επεξήγησης σε παρένθεση ή σε κόμματα, ή και υποσημειώσεων.

Επιπλέον, η υποενότητα εξετάζει την τεχνική της συνωνυμίας, της αντικατάστασης λέξεων και ονοματικών φράσεων με αντωνυμίες, επιρρήματα ή με άλλους συγγενικούς ή συναφείς σημασιολογικά όρους. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται στις έννοιες του «ταξινομητή», της «διαγραφής» και των «μετατοπίσεων ή μετατάξεων». Ο «ταξινομητής» αναφέρεται στη χρήση πρόσθετης λέξης για να προσδιορίσει μια άλλη έννοια, όταν η κατανόησή της δεν θεωρείται δεδομένη (π.χ. στον Βόλο-in the city of Volos), η «διαγραφή» αναφέρεται στη συνειδητή παράλειψη λέξεων ή τμημάτων του πρωτοτύπου με σκοπό την αποφυγή παρανοήσεων ή υφολογικών ατοπημάτων ή «υπερμετάφρασης» (π.χ. Oh my God!-Θεέ μου, διαγραφή του επιφωνήματος), ενώ οι «μετατοπίσεις/μετατάξεις» αφορούν οποιαδήποτε γραμματική και

συντακτική διαφοροποίηση από το πρωτότυπο, η οποία γίνεται κατά την απόδοση στη γλώσσα-στόχο. Σε αυτή την περίπτωση, αντικαθίσταται ένα μέρος του λόγου με ένα άλλο, χωρίς να αλλάξει η σημασία του μηνύματος.

2.3.Β.6 | ΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

Στη μαθησιακή υποενότητα «Ορολογική αναζήτηση και τεκμηρίωση», οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τη σημασία της δημιουργίας βάσης δεδομένων ορολογίας, η οποία είναι πλέον ένα αναπόσπαστο εργαλείο της μεταφραστικής διαδικασίας. Πρόκειται για ένα αποτελεσματικό εργαλείο που βοηθά στην παραγωγή μεταφράσεων υψηλής ποιότητας, καθώς η συνεχής εξέλιξη της σημασίας των λέξεων, οι νεολογισμοί και η διεπιστημονικότητα των όρων εμπλουτίζουν συνεχώς τη γλώσσα.

Ειδικότερα, η υποενότητα εστιάζεται στο τι είναι η βάση δεδομένων ορολογίας: ένα ευρετήριο μεταφράσεων για συγκεκριμένες λέξεις στη γλώσσα-πηγή και στην εκάστοτε γλώσσα-στόχο. Μια βάση δεδομένων ορολογίας περιέχει μια αντιπροσωπευτική λίστα σημαντικών όρων που αφορούν ένα συγκεκριμένο κλάδο, καθώς και ορισμούς, συντομογραφίες, λέξεις-κλειδιά και διάφορες χρήσιμες φράσεις. Οι όροι είναι διαθέσιμοι στη γλώσσα-πηγή και μεταφράζονται στη γλώσσα-στόχο.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται τη χρησιμότητα της βάσης δεδομένων ορολογίας, που τους/τις βοηθάει στη χρήση του κατάλληλου όρου. Κατανοούν, έτσι, πως μια ορθή μετάφραση δεν απαιτεί μόνο άριστη γνώση της γλώσσας και σχολαστική εργασία από τον/τη μεταφραστή/-τρια, αλλά και τη χρήση της ακριβούς και κατάλληλης ορολογίας.

Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με βάσεις δεδομένων για τις μεταφράσεις της νεοελληνικής λογοτεχνίας σε άλλες γλώσσες, όπως π.χ αυτή του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, η οποία παρέχει πληροφορίες για εκδοτικές πρακτικές, μεταφραστικές επιλογές, λειτουργία και σημασία πολιτικών, κοινωνικών, ιδεολογικών και άλλων παραμέτρων.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Δημητρούλια, Τ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση: θεωρία και πράξη* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/5252
2. Γραμμενίδης, Σ., Δημητρούλια, Τ., Κουρδής, Ε., Λουπάκη, Ε. & Φλώρος, Γ. (2015). *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της μετάφρασης* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/3903

Συμπληρωματικές

1. Δημητρούλια, Τ. (2006). «Η μετάφραση την εποχή της παγκοσμιοποίησης: Διακυβεύματα για την εκπαίδευση των μεταφραστών», στο: Ταμπάκη-Ιωνά, Φ. & Γάτου, Γ. (επιμ.). (2006). *Πρακτικά Προγράμματος Πρακτικής Άσκησης Φοιτητών Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας* (21-32). Αθήνα: ΕΚΠΑ.
2. Λουπάκη, Ε. (2014). *Μετάφραση γενικών κειμένων Ι. Ενότητα 2: Τα στάδια της μετάφρασης. Οι ρόλοι του μεταφραστή*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Έκδοση: 1.0. Ανακτήθηκε από: https://opencourses.auth.gr/courses/OCRS444/

2.3.Γ • ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι αφενός οι εκπαιδευόμενοι/-ες να μυηθούν στα χαρακτηριστικά της ποιητικής «γενιάς του ’30» και να γνωρίσουν τους λογοτέχνες που εντάσσονται στους κόλπους της και αφετέρου να συνειδητοποιούν την ανανέωση στην οποία οδήγησε τη λογοτεχνική παραγωγή της εποχής της (ποίηση, πεζογραφία, θέατρο, δοκίμιο).

Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τα καλλιτεχνικά ρεύματα του συμβολισμού, του μοντερνισμού, του φουτουρισμού, του ντανταϊσμού και του υπερρεαλισμού, όπως αυτά εμφανίστηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο στη λογοτεχνία. Μελετούν την εισαγωγή του υπερρεαλισμού στην ελληνική ποίηση από τον Ανδρέα Εμπειρίκο και προσεγγίζουν τα χαρακτηριστικά περιεχομένου και μορφής του κινήματος στα ποιήματα του Νίκου Εγγονόπουλου, καθώς και την επίδραση του υπερρεαλισμού στον Ελύτη και στον Ρίτσο. Ερμηνεύουν το ποιητικό έργο του Γιώργου Σεφέρη σε συνάρτηση με το λογοτεχνικό ρεύμα του ύστερου συμβολισμού, καθώς και τη συμβολική παρακαταθήκη του Καρυωτάκη. Ανιχνεύουν διακείμενα στο έργο του ποιητή από Ευρωπαίους και Αμερικανούς συμβολιστές, καθώς και από έργα της αρχαίας ελ-

ληνικής γραμματείας. Έρχονται σε επαφή με το ειδικό λεξιλόγιο και τον εξωτικό χαρακτήρα της ποίησης του Νίκου Καββαδία και εξετάζουν τις μελοποιήσεις ποιημάτων του από σημαντικούς συνθέτες και συγκροτήματα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται, ακόμα, με το μυθιστόρημα (αστικό, ιστορικό, μοντερνιστικό) που γράφεται μεταξύ 1922 και 1945: Εξετάζουν την κατανομή των πεζογράφων της περιόδου σε ομάδες, ανάλογα με το ύφος και το περιεχόμενο του έργου τους. Μελετούν δοκίμια λογοτεχνών της «γενιάς του '30» (Θεοτοκά, Τερζάκη, Ελύτη, Σεφέρη, Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου) και τις ομιλίες των βραβευμένων με το Νόμπελ Λογοτεχνίας ποιητών (Ελύτη, Σεφέρη). Εξοικειώνονται, επίσης, με τεχνικές του έντεχνου ακαδημαϊκού λόγου, προφορικού και πεζού, και εμβαθύνουν στον θεατρικό μονόλογο.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Κατονομάζουν σημαντικούς Έλληνες ποιητές, θεατρικούς συγγραφείς, πεζογράφους και δοκιμιογράφους της «γενιάς του '30», καθώς και αντιπροσωπευτικά έργα τους,
- Γνωρίζουν τα χαρακτηριστικά (μορφής και περιεχομένου) του έργου της «γενιάς του '30»,
- Ανακαλύπτουν μελοποιήσεις ποιημάτων της «γενιάς του '30» από σημαντικούς Έλληνες συνθέτες και εξετάζουν τις σχέσεις της λογοτεχνίας με άλλα μέσα,
- Απαριθμούν τα ειδολογικά χαρακτηριστικά συγκεκριμένων κειμενικών ειδών (π.χ. θεατρικός διάλογος, θεατρικός μονόλογος, νουβέλα, ανομοιοκατάληκτο ποίημα, δοκίμιο, ακαδημαϊκή ομιλία),
- Αναπτύσσουν δεξιότητες πρόσληψης της λογοτεχνικής παραγωγής της «γενιάς του '30» με έμφαση στην ιδιαιτερότητα κάθε είδους (στο λεξιλογικό και σημασιολογικό πεδίο),
- Εμπεδώνουν βασικές αφηγηματικές τεχνικές και προσεγγίζουν με τη βοήθειά τους τους μυθιστορηματικούς χαρακτήρες,
- Προσεγγίζουν το μεταφραστικό έργο (ενδογλωσσικό και διαγλωσσικό) ποιητών της «γενιάς του '30»,
- Πειραματίζονται στην εφαρμογή κατάλληλων τεχνικών, ώστε να αποδίδουν σωστά σε διαγλωσσική μετάφραση το ειδικό λεξιλόγιο της ποίησης του Νίκου Καββαδία,
- Παράγουν κείμενα, λογοτεχνικά και μη, στο πρότυπο των κειμένων της εποχής που μελετούν,
- Γνωρίζουν τα είδη του δοκιμίου και βρίσκουν τα κειμενοκεντρικά χαρακτηριστικά τους,
- Συνθέτουν και εκφωνούν ομιλίες ακαδημαϊκού ύφους,
- Ασκούνται στη μετάφραση του ακαδημαϊκού λόγου, προφορικού και γραπτού.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Υπερρεαλισμός / Συμβολισμός / Ιστορικό μυθιστόρημα / Αστικό μυθιστόρημα / Μοντερνιστικό μυθιστόρημα / Εσωτερικός μονόλογος / Στοχαστικό δοκίμιο / Αποδεικτικό δοκίμιο / Ομιλία / Ημερολόγιο / Γενιά του τριάντα / Πεζογράφοι του μεσοπολέμου.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	Ο ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ «ΓΕΝΙΑΣ ΤΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑ»
2	Ο ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΕΦΕΡΗ
3	Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ
4	ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΗΣ «ΓΕΝΙΑΣ ΤΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑ»
5	Η ΔΟΚΙΜΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ «ΓΕΝΙΑΣ ΤΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑ»
6	ΤΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΟ
7	ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
8	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Κείμενο αναφοράς

2.3.Γ.1 | Ο ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ «ΓΕΝΙΑΣ ΤΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑ»

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν ότι ο όρος «γενιά του τριάντα» αποδίδεται σε ποιητές της περιόδου 1928-1935 που στόχευαν να ανανεώσουν την ελληνική ποίηση, επειδή οι πρόσφατες επιστημονικές θεωρίες (των Darwin, Marx, Nietzsche, Freud) και οι σημαντικές κοινωνικές αλλαγές (βιομηχανική και ρωσική επανάσταση) είχαν ανατρέψει τις καθιερωμένες αξίες. Διαπιστώνουν ότι η ποίηση της «γενιάς του τριάντα» πραγματεύεται θέματα όπως είναι η ελληνικότητα ή ο συνδυασμός της ελληνικής παράδοσης με στοιχεία της ευρωπαϊκής καλλιτεχνικής πρωτοπορίας (καλλιτεχνικά ρεύματα του συμβολισμού, του μοντερνισμού και του υπερρεαλισμού), προκειμένου να αποδώσει τη νέα τάξη πραγμάτων. Συνειδητοποιούν ότι η ευρωπαϊκή ποίηση εξέφρασε τη νέα πραγματικότητα μέσα από τα κινήματα του φουτουρισμού, του ντανταϊσμού και του υπερρεαλισμού, που δεν περιορίστηκαν στη λογοτεχνία αλλά αναπτύχθηκαν σε όλες σχεδόν τις τέχνες. Μελετούν τις αρχές του υπερρεαλισμού. Διαβάζουν αποσπάσματα από το μανιφέστο του André Breton (1924). Γνωρίζουν αντιπροσωπευτικούς εκπροσώπους του κινήματος (Aragon, Éluard, Artaud, Soupault, Ernst, Miró, Dalí Buñuel), εξοικειώνονται με έργα, αντιλήψεις και τα σημεία σύγκλισης της φιλοσοφίας τους.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες πληροφορούνται, ακόμα, την ιστορία και τα χαρακτηριστικά του υπερρεαλισμού στη λογοτεχνία. Προσδιορίζουν γνωρίσματα της ελληνικής υπερρεαλιστικής ποίησης: αυτόματη γραφή, ελεύθερος στίχος, τύχη, φαντασία, όνειρο, ψυχανάλυση, απελευθέρωση από προκαταλήψεις, έμφαση στο ασυνείδητο, συνειρμοί, διαδοχή από ασύνδετες εικόνες, ελευθερία της έκφρασης. Αναλύουν την ποίηση του Ανδρέα Εμπειρίκου, εισηγητή του υπερρεαλισμού στην Ελλάδα, και του Νίκου Εγγονόπουλου. Επισημαίνουν κειμενοκεντρικά (με αναφορές σε συλλογές και ποιήματα) τις οφειλές στον υπερρεαλισμό και τις αποκλίσεις από αυτόν του Οδυσσέα Ελύτη, του Νίκου Γκάτσου και του Γιάννη Ρίτσου.

2.3.Γ.2 | Ο ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΕΦΕΡΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με το καλλιτεχνικό κίνημα του συμβολισμού και την επίδραση που άσκησε στην ευρωπαϊκή ποίηση. Μελετούν το μανιφέστο που δημοσίευσε το 1886 ο ποιητής Jean Moréas (Ιωάννης Παπαδιαμαντόπουλος). Διερευνούν τη σχέση του συμβολισμού με τη φιλοσοφία του Μπεργκσόν και τους ιμπρεσιονιστές ζωγράφους. Προσδιορίζουν τον ρόλο του συμβόλου και ερμηνεύουν τη χρήση του από τους εκπροσώπους του κινήματος (Baudelaire, Verlaine, Rilke, Mallarmé, Valery, Yeats, Pound, Eliot, Lorca). Αντιλαμβάνονται τον συμβολισμό ως αντίδραση στον ρομαντισμό, τον παρνασσισμό και τον νατουραλισμό. Απαριθμούν χαρακτηριστικά του κινήματος στη μορφή και στο περιεχόμενο της ποιητικής δημιουργίας. Τα χαρακτηριστικά αυτά τα εντοπίζουν και στην ανάλυση και στην ερμηνεία ποιημάτων σημαντικών Ελλήνων εκπροσώπων της όψιμης φάσης του κινήματος.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες δεν εξετάζουν την επίδραση του συμβολισμού σε ποιητές του 19ου αιώνα ή της γενιάς του μεσοπολέμου. Εστιάζονται στην κληρονομιά τού ύστερου συμβολισμού και της συμβολικής ποίησης του Καρυωτάκη, και στην επίδραση που είχαν στο έργο του νομπελίστα ποιητή Γιώργου Σεφέρη. Με αφετηρία την ποιητική του συλλογή *Στροφή* (1931), παρακολουθούν την πορεία του σε μια περίοδο πειραματισμών και αναζητούν επιρροές του Βαλερύ στη νοηματική πυκνότητα και την εννοιολογική ασάφεια που διακρίνει τα ποιήματα της συλλογής. Εντοπίζουν τη σταδιακή απομάκρυνση του ποιητή από την παραδοσιακή στιχουργική, την υιοθέτηση του ελεύθερου στίχου στη συλλογή *Μυθιστόρημα* (1935), όπου ανακαλύπτουν οφειλές στον Eliot και στον Joyce. Συνδυάζουν την επιρροή του *Οδυσσέα* του Joyce και τα δάνεια του Σεφέρη από την αρχαία ελληνική μυθολογία (περιπέτεια, Οδυσσέας) και γραμματεία (Αισχύλος, Όμηρος). Αναζητούν πολιτικούς υπαινιγμούς στα *Ημερολόγια Καταστρώματος*. Αντιλαμβάνονται ότι ο Σεφέρης καταθέτει στο έργο του την αγωνία του για την τραγική μοίρα του ελληνισμού. Μελετούν, επίσης, την επίδραση του συμβολισμού στην ποίηση του Γιάννη Ρίτσου.

2.3.Γ.3 | Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με το ύφος της εξωτικής ποίησης, την προκλητική θεματική, τον κοσμοπολιτισμό, την αγάπη για τα υπερπόντια ταξίδια, το πάθος για τη θάλασσα, την τάση φυγής και την ιδιωματική ποιητική γλώσσα, την πλούσια σε ναυτική ορολογία, που διακρίνει την ποίηση του Νίκου Καββαδία. Σημειώνουν στη γραμμή του χρόνου τη χρονολογία κυκλοφορίας της πρώτης ποιητικής του συλλογής με τίτλο *Μαραμπού* (1933). Συμπεραίνουν τη συμβολή της στην ανανέωση της ελληνικής ποίησης, καθώς εκδίδεται μετά τη *Στροφή* του Σεφέρη (1931) και πριν από την πρώτη εμφάνιση του Ρίτσου (*Τρακτέρ*, 1934) και του Ανδρέα Εμπειρίκου (*Υψικάμινος*, 1935). Μελετούν διακριτικά γνωρίσματα της ποίησης του Καββαδία σε επιλεγμένα ποιήματα από τις συλλογές του *Πούσι* (1947) και *Τραβέρσο* (1975). Αξιοποιούν τα κριτικά κείμενα που γράφτηκαν για την ποίηση του Νίκου Καββαδία. Επιλέγουν ισάριθμες θετικές (Φώτος Πολίτης, Καίσαρ Εμμανουήλ, Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, Κώστας Βάρναλης, Τάκης Μαλάνος) και αρνητικές (Άλκης Θρύλος, Γιώργος Μυλωνογιάννης, Γιώργος Θεοτοκάς, Πέτρος Χάρης, Άρης Δικταίος) κριτικές, αποδελτιώνουν παρατηρήσεις και σχεδιάζουν έναν γραφικό οργανωτή του Frayer, στα τέσσερα μέρη του οποίου αναρτούν: α) έναν γενικό χαρακτηρισμό της ποίησης του Νίκου Καββαδία, β) χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ποιητικής του, γ) παραδείγματα ποιημάτων στα οποία βρίσκουν εφαρμογή τα παραπάνω και δ) τις αδυναμίες της τέχνης του ποιητή.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναζητούν τις μελοποιήσεις των ποιημάτων του Καββαδία από συνθέτες και συγκροτήματα. Ξεχωρίζουν τον *Σταυρό του Νότου*, τις *Γραμμές των οριζόντων* (Θάνος Μικρούτσικος), την *Τρίτη ανθολογία* (Γιάννης Σπανός). Διερευνούν νέες πρόσφατες μελοποιήσεις ποιημάτων. Αξιοποιούν το στοιχείο αυτό στην αξιολόγηση της πρόσληψης του ποιητή. Επιδίδονται σε ασκήσεις μετάφρασης ποιημάτων στην αγγλική.

2.3.Γ.4 | ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΗΣ «ΓΕΝΙΑΣ ΤΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑ»

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τις συνθήκες που ευνόησαν την ανάπτυξη του μυθιστορήματος από το 1922 ως το 1945: σταθεροποίηση της πολιτικής και της οικονομίας, αστικοποίηση της ελληνικής κοινωνίας, μεταφράσεις ευρωπαϊκής λογοτεχνίας. Γνωρίζουν το αίτημα της «γενιάς του τριάντα» για ανανέωση και ρήξη με την παράδοση, το οποίο εκφράζει ο Γιώργος Θεοτοκάς στο δοκίμιο του *Ελεύθερο πνεύμα* (1929), που χαρακτηρίζεται ως το «μανιφέστο της γενιάς του τριάντα». Διακρίνουν τους πεζογράφους σε Αθηναίους (Στράτης Μυριβήλης, Γιώργος Θεοτοκάς, Φώτης Κόντογλου, Μ. Καραγάτσης, Άγγελος Τερζάκης) και Θεσσαλονικείς (Στέλιος Ξεφλούδας, Νίκος-Γαβριήλ Πεντζίκης, Αλκιβιάδης Γιαννόπουλος). Επισημαίνουν ότι οι πεζογράφοι της Αθήνας γράφουν ρεαλιστικά και συνεχίζουν την παράδοση, συνθέτοντας αστικό και ιστορικό μυθιστόρημα. Οι πεζογράφοι της Θεσσαλονίκης εμφανίζονται ως μοντερνιστές και νεοτερικοί, καθώς επηρεάζονται από τα σύγχρονά τους ευρωπαϊκά ρεύματα και υιοθετούν τεχνικές όπως ο εσωτερικός μονόλογος και η ροή της συνείδησης.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν και μια άλλη διαίρεση των πεζογράφων της περιόδου αυτής σε τρεις ομάδες: Η «Αιολική Σχολή» (Δούκας, Μυριβήλης, Βενέζης, Κόντογλου) καταθέτει προσωπικές μνήμες από γεγονότα που σημάδεψαν τον ελληνισμό, συνεχίζοντας την παράδοση της απομνημονευματογραφίας. Στην ομάδα του «Αστικού Ρεαλισμού» εντάσσονται πεζογράφοι που περιγράφουν τρέχουσες αλλαγές στην ελληνική αστική ζωή και στα ήθη των Ελλήνων (Πολίτης, Τερζάκης, Καραγάτσης, Θεοτοκάς, Αλεξίου, Σταύρου). Τέλος, ως «Μοντερνιστές» θεωρούνται, όπως αναφέρθηκε, πεζογράφοι με γεωγραφικό κέντρο τη Θεσσαλονίκη, που υιοθετούν ένα ριζοσπαστικό τρόπο γραφής. Με αυτούς συνδέονται ο Γιάννης Σκαρίμπας και ο Αθηναίος Γιάννης Μπεράτης. Στη λογοτεχνική παραγωγή της τελευταίας ομάδας συγκαταλέγεται το ανολοκλήρωτο μυθιστόρημα του Γιώργου Σεφέρη *Έξι νύχτες στην Ακρόπολη*.

2.3.Γ.5 | Η ΔΟΚΙΜΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ «ΓΕΝΙΑΣ ΤΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑ»

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τη φύση και τα χαρακτηριστικά της μορφής και του περιεχόμενου του δοκιμίου. Το προσδιορίζουν ως σύντομη μελέτη που πραγματεύεται ποικίλα ζητήματα. Πληροφορούνται την ετυμολογία του (από το γαλλικό essai και το αγγλικό essay) που δηλώνει «προσπάθεια», «απόπειρα». Κατανοούν ότι το είδος δεν συνιστά επιστημονική μελέτη, αλλά υποκειμενική και ελεύθερη πραγμάτευση ενός θέματος με σύντομο και καλλιεπή τρόπο, κατά την κρίση του συγγραφέα του. Αντιλαμβάνονται τη διάκριση του δοκιμίου σε στοχαστικό και αποδεικτικό. Εμβαθύνουν στα ιδιαίτερα γνωρίσματα περιεχομένου και μορφής κάθε είδους, ώστε να μπορούν να τα αναγνωρίσουν στην πράξη. Για τον σκοπό αυτόν, μελετούν δίκτυα στοχαστικών και αποδεικτικών δοκιμίων των λογοτεχνών της «γενιάς του τριάντα». Ενημερώνονται ότι το δοκίμιο, ως κειμενικό είδος, απαντάται σε λογοτεχνικά περιοδικά των αρχών του 20ού αιώνα έως το 1929, οπότε ένα βιβλίο, το *Ελεύθερο πνεύμα* του Γιώργου Θεοτοκά, χαρακτηρίζεται ως δοκίμιο. Επισημαίνουν ότι το είδος γνωρίζει μεγάλη ανάπτυξη την περίοδο αυτή, καθώς καλλιεργείται από επιφανείς λογοτέχνες και ανθρώπους του πνεύματος (Γιώργο Θεοτοκά, Φώτο Πολίτη, Άγγελο Τερζάκη, Ι. Μ. Παναγιωτόπουλο, Αιμίλιο Χουρμούζιο, Γιώργο Σεφέρη, Ευάγγελο Παπανούτσο).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν ιδιαίτερα την περίπτωση του Γιώργου Θεοτοκά, καθώς είναι ο πρώτος Έλληνας που ενέταξε τον δοκιμιακό λόγο στο μυθιστόρημα (για παράδειγμα στην *Αργώ*). Συνειδητοποιούν ότι πρόκειται για εύρημα που συνδέεται με τις τότε τάσεις της πεζογραφίας. Ανακαλούν ότι κάτι ανάλογο εφάρμοσαν Ευρωπαίοι συγγραφείς όπως ο Τόμας Μαν, ο Ρόμπερτ Μούζιλ και, αργότερα, ο Μίλαν Κούντερα. Αντιλαμβάνονται ότι, ενσωματωμένο μέσα σε μια μυθιστορηματική σύνθεση, το δοκίμιο επιτελεί νέες λειτουργίες, ανανεώνοντας και εμπλουτίζοντας τα ήδη υπάρχοντα κειμενικά είδη.

2.3.Γ.6 | ΤΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΟ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν σε δύο έως τρία διδακτικά δίωρα το μυθιστόρημα *Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά* του Νίκου Καζαντζάκη,[5] που δημοσιεύτηκε το 1946. Συσχετίζουν τον όρο «πολιτεία» με το *Χρονικό μιας πολιτείας* του Πρεβελάκη και την πλατωνική *Πολιτεία*, η οποία αρχίζει με την ίδια ακριβώς φράση που ξεκινάει και το έργο του Καζαντζάκη. Προσλαμβάνουν τις ατέλειωτες συζητήσεις μεταξύ κεντρικού χαρακτήρα και αφηγητή ως έναν διαρκή φιλοσοφικό διάλογο. Εφαρμόζουν δραστηριότητες «πριν, κατά και μετά την ανάγνωση»: αξιοποιούν την τεχνική της αναστραμμένης τάξης (reversed classroom), ώστε μέσα από προσωπικά ημερολόγια ανάγνωσης να κατακτήσουν το εκτενές πεζογράφημα. Παρακολουθούν, με τη χρήση της γραμμής του χρόνου, τη διαδοχή των γεγονότων της υπόθεσης. Αξιοποιούν θεατρικές τεχνικές ως μέσα διδασκαλίας, όπως τον «ρόλο στον τοίχο» και τον «διάδρομο συνείδησης», ώστε να διεισδύσουν στην ψυχολογία και την ψυχοσύνθεση του κεντρικού ήρωα, ενός εργάτη πρωτόγονου, που τον διακρίνει η ωμή σκληρότητα της κρητικής ζωής και η θυμοσοφία του επιούσιου. Ο ήρωας αυτός εξιδανικεύεται σε τέτοιον βαθμό από τον συγγραφέα, ώστε ο «βίος» του τίτλου να μπορεί να αντικατασταθεί με τη λέξη «συναξάρι».

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες παρακολουθούν την ταινία *Zorba the Greek* σε σκηνοθεσία του Μιχάλη Κακογιάννη (1964) και με μουσική του Μίκη Θεοδωράκη. Εξηγούν γιατί το βιβλίο είναι το πιο πολυδιαβασμένο ελληνικό βιβλίο στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

2.3.Γ.7 | ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διαβάζουν, αναλύουν, κατανοούν, ερμηνεύουν ένα δίκτυο μονοτροπικών ή/και πολυτροπικών κειμένων στα νέα ελληνικά, τα οποία προέρχονται είτε από τον επίσημο λόγο (στοχαστικό/αποδεικτικό δοκίμιο, ομιλία) είτε από την προφορική αυθεντική επικοινωνία (συνεντεύξεις από δελτία ειδήσεων, αυθεντικούς διαλόγους από κοινωνικά δίκτυα, προφορικές αφηγήσεις, τηλεοπτικά σίριαλ, κινηματογραφικές ταινίες, θεατρικά έργα). Εντοπίζουν τα νοηματικά κέντρα, την επιχειρηματολογία, χωρικές, χρονικές και αιτιώδεις σχέσεις, έντεχνα και άτεχνα σχόλια, καθώς και τους τρόπους εκφοράς τους, σολοικισμούς και παραδείγματα εφαρμογής της ρυθμιστικής γραμματικής. Ελέγχουν την αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας.

Προτείνεται να αξιοποιηθούν, κατά την κειμενοκεντρική επικοινωνιακή προσέγγιση, πλεονεκτήματα του κριτικού δημιουργικού γραμματισμού, έτσι ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να συνομιλούν και να αντιμιλούν με τα κείμενα, να ασκούνται στην πρόσληψή τους, να προσδιορίζουν και να απαριθμούν τους σκοπούς και τα κίνητρα του/της δημιουργού τους και να διερευνούν τον τρόπο με τον οποίο τα κείμενα επι-

5 Μολονότι ο Καζαντζάκης τυπικά εντάσσεται στη Νέα Αθηναϊκή Σχολή, τοποθετούμε σε αυτό το εξάμηνο το έργο του ακολουθώντας τον Roderick Beaton, καθώς τα επτά σημαντικά μυθιστορήματα του συγγραφέα γράφονται στο τέλος της ζωής του.

χειρούν να επηρεάσουν τις απόψεις, τις αξίες και τις πεποιθήσεις τους ως αναγνωστών/-τριών. Καλλιεργούν, έτσι, ικανότητες μεταγνωστικών στρατηγικών, στοχασμού, αναστοχασμού, αυτοαξιολόγησης και αυτοβελτίωσης. Παράλληλα, ασκούνται στην παραγωγή νεοελληνικού λόγου, γραπτού και προφορικού, σε περιβάλλον προσομοίωσης αυθεντικών περιστάσεων επικοινωνίας.

Οι θεματικοί άξονες των δικτύων κειμένων εναλλάσσονται σε κάθε εξάμηνο, προκειμένου να καλύπτουν όλο το εύρος των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών πλευρών της σύγχρονης πραγματικότητας. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, εφαρμόζοντας κατάλληλες στρατηγικές, αποδεικνύουν ότι ο εκφερόμενος λόγος δεν είναι ποτέ ιδεολογικά ουδέτερος, αλλά συνιστά πεδίο στο οποίο η κοινωνική ταυτότητα και οι σχέσεις εξουσίας εγκαθιδρύονται και γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης.

2.3.Γ.8 | ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με το είδος του ημερολογίου, δηλαδή τη συστηματική καταγραφή από ένα άτομο των σημαντικότερων γεγονότων της προσωπικής του ζωής και της δημόσιας ζωής της εποχής του. Επισημαίνουν τον προσωπικό χαρακτήρα της αφήγησης, την ελλειπτική γραφή, απαριθμούν στοιχεία της υποκειμενικότητας: σχόλια, παρατηρήσεις, κρίσεις, σκέψεις του συγγραφέα. Το διακρίνουν ως είδος από την αυτοβιογραφία και το απομνημόνευμα. Διαπιστώνουν τη λογοτεχνική αξία που έχουν τα ημερολόγια ανθρώπων των γραμμάτων (ως φιλολογικές πηγές και ως αισθητικά κείμενα). Μελετούν αντιπροσωπευτικά δείγματα ημερολογίων.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν, επίσης, το τρίτο είδος του πεζού έντεχνου λόγου, το μυθιστόρημα. Το προσδιορίζουν ως εκτεταμένη αφήγηση, με πολύπτυχο και πλούσιο μυθοπλαστικό υλικό και γεγονότα, τα οποία συνήθως δεν αφηγείται ο/η συγγραφέας γραμμικά, αλλά χρησιμοποιεί στην πλοκή διαφορετικά επίπεδα χρόνου. Επισημαίνουν τους αρκετούς χαρακτήρες που λαμβάνουν μέρος και συμμετέχουν σε ποικίλες καταστάσεις, τη διάσπαση της αφήγησης σε διαφορετικά χρονικά και χωρικά επίπεδα. Επιχειρούν ιστορική αναδρομή του μυθιστορήματος. Προσπαθούν να διακρίνουν τα όρια ανάμεσα στη νουβέλα και στο μυθιστόρημα, τα είδη του μυθιστορήματος (ιστορικό, ηθογραφικό, αστικό) και τα διακριτικά γνωρίσματα του κάθε είδους. Ασκούνται στη φιλαναγνωσία μελετώντας μυθιστορήματα που γράφτηκαν σε διαφορετικές περιόδους και απηχούν επιρροές από διαφορετικά αισθητικά κινήματα (ρομαντισμό, ρεαλισμό, μοντερνισμό).

Στο εξάμηνο Γ΄, ως ενδεικτικές θεματικές για την παραγωγή λογοτεχνικών κειμένων προτείνονται τα παρακάτω: α) επιλέξτε ένα ποίημα του Γιώργου Σεφέρη και γράψτε ένα σύντομο δοκίμιο στο οποίο να επιχειρείτε να το ερμηνεύσετε, β) επιλέξτε ένα σύντομο ποίημα του Γιάννη Ρίτσου και μεταπλάστε την ιστορία που περιέχει σε διήγημα, προσπαθώντας να διατηρήσετε το ύφος.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Αργυρίου, Α. (2008). *Ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας και η πρόσληψή της*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
2. Πολίτης, Λ. (1978). *Ιστορία της νέας ελληνικής λογοτεχνίας. Συνοπτικό διάγραμμα. Βιβλιογραφία*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
3. Vitti, M. (2003). *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Οδυσσέας.

Συμπληρωματικές

1. Αθανασόπουλος, Β. (1995). *Το ποιητικό τοπίο του ελληνικού 19ου και 20ού αιώνα* (β΄ τόμος). Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
2. Beaton, R. (1996). *Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική λογοτεχνία* (μτφρ. Ευ. Ζουργού). Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη.
3. Δημαράς, Κ. Θ. (1947-1948). *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Ίκαρος.

2.3.Δ • ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με τα χαρακτηριστικά και τις τεχνικές της θεατρικής μετάφρασης και να ασκηθούν μεταφράζοντας στα νέα ελληνικά θεατρικά κείμενα γραμμένα κατά βάση στην αγγλική γλώσσα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες προσδιορίζουν τα διακριτικά γνωρίσματα της θεατρικής από τη λογοτεχνική μετάφραση, εμβαθύνοντας σε εμβληματικές μεταφράσεις για το νεοελληνικό θέατρο αντιπροσωπευτικών έργων του αμερικανικού θεάτρου (1920-1960). Εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους στη θεατρική μεταφραστική θεωρία και τη μεθοδολογία, μελετούν πρότυπες μεταφράσεις έργων των Tennessee Williams, Arthur Miller, Eugene O'Neill, Edward Albee και Sam Shepard για το ελληνικό θέατρο. Αποκτούν σφαιρική αντίληψη των θεωρητικών ρευμάτων που επηρεάζουν το αμερικανικό θέατρο του 20ού αιώνα και ανακαλύπτουν πώς τα έργα αυτά συνδιαλέγονται με το άμεσο κοινωνικό, πολιτικό και πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται. Αντιπαραβάλλουν μεταφράσεις των ίδιων έργων και αποκτούν εμπειρία στις θεατρικές μεταφράσεις-διασκευές. Ασκούνται στη συλλογική απόπειρα μετάφρασης στα νέα ελληνικά ενός θεατρικού έργου της επιλογής τους από το αμερικανικό θέατρο.

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται και με τη διαδικασία της μετάφρασης οπτικοακουστικού υλικού, τη

μεταγλώττιση. Μεταφράζουν συλλογικά στα νέα ελληνικά ένα έργο από το αμερικανικό θέατρο. Επιλέγουν μια κινηματογραφημένη θεατρική παράσταση στην αγγλική γλώσσα και επιχειρούν τη μεταγλώττισή της στα νέα ελληνικά.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Κατονομάζουν θεατρικούς συγγραφείς και αντιπροσωπευτικά έργα τους,
- Απαριθμούν και επιλύουν ζητήματα λογοτεχνικής μετάφρασης θεατρικών έργων της περιόδου αυτής για το νεοελληνικό θέατρο,
- Ταξινομούν τις αρετές και τις μεταφραστικές επιλογές πρότυπων νεοελληνικών μεταφράσεων των έργων αυτών,
- Εντοπίζουν τις μεταφραστικές δυσκολίες των έργων του αμερικανικού θεάτρου,
- Προσδιορίζουν τα χαρακτηριστικά των έργων των συγκεκριμένων συγγραφέων,
- Εμβαθύνουν στο αμερικανικό θέατρο του 20ού αιώνα,
- Ερμηνεύουν τα έργα του αμερικανικού θεάτρου σε συνάρτηση με τις ιστορικές και καλλιτεχνικές εξελίξεις της εποχής που τα γέννησε,
- Αντιλαμβάνονται ότι τα έργα αυτά βρίσκονται σε διαρκή και γόνιμο διάλογο με την ανθρώπινη ιστορία, επομένως και με τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία,
- Αφομοιώνουν σύγχρονες στρατηγικές μετάφρασης έργων του αμερικανικού στο νεοελληνικό θέατρο,
- Εξοικειώνονται με το έργο σημαντικών Ελλήνων μεταφραστών/-τριών που μετέφρασαν έργα του αμερικανικού θεάτρου για το νεοελληνικό θέατρο,
- Χειρίζονται αποτελεσματικά τα μορφολογικά, υφολογικά και δραματουργικά γνωρίσματα έργων του αμερικανικού θεάτρου στην προσπάθειά τους να μεταφράσουν αποσπάσματα από τα έργα αυτά,
- Ερμηνεύουν κριτικά την επιτυχία κάποιων θεατρικών μεταφράσεων,
- Μεταγλωττίζουν μια κινηματογραφημένη θεατρική παράσταση έργου του αμερικανικού θεάτρου στα νέα ελληνικά,
- Παράγουν σύντομους θεατρικούς διαλόγους, με πρότυπο διαλόγους που συναντούν σε θεατρικά έργα του αμερικανικού θεάτρου.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αμερικανικό θέατρο 20ού αιώνα / Θεωρητικά ρεύματα / Tennessee Williams / Arthur Miller / Sam Shepard / Αντιπαραβολή / Μεταγλώττιση / Συλλογική μετάφραση / Μακαρθισμός.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΤΟ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ
2	ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ TENNESSEE WILLIAMS
3	Ο ARTHUR MILLER ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
4	ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ SAM SHEPARD
5	ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΓΛΩΤΤΙΣΗΣ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ
6	ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΔΙΑΛΟΓΩΝ ΜΕ ΠΡΟΤΥΠΟ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ

Κείμενο αναφοράς

2.3.Δ.1 | ΤΟ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ

Η συγκεκριμένη υποενότητα επικεντρώνεται στο αμερικανικό θέατρο του 20ού αιώνα και στα αντιπροσωπευτικότερα έργα της περιόδου 1920-1960. Ήδη, σε προηγούμενη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες διδάχθηκαν το έργο του Eugene O'Neill και του Edward Albee. Στο πλαίσιο της παρούσας υποενότητας, θα έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν το έργο των Tennessee Williams, Arthur Miller και Sam Shepard και να ανακαλύψουν τη μόνιμη σκηνική παρουσία του έργου τους στα ελληνικά θεατρικά δρώμενα.

Σκοπός της υποενότητας είναι η εξοικείωση των εκπαιδευόμενων με το ιστορικό πλαίσιο της εποχής, καθώς αυτό αποτελεί το κλειδί για την κατανόηση της συγκεκριμένης θεατρικής παραγωγής. Γίνεται αναφορά στην ευημερούσα δεκαετία του 1920, την αρχή της «μοντέρνας εποχής», που έληξε απότομα το 1929 με το μεγάλο χρηματιστηριακό «κραχ». Μετά την οικονομική κρίση του 1929, η σκληρή πραγματικότητα της ύφεσης (depression) συγκλόνισε τους Αμερικανούς θεατρικούς συγγραφείς. Τα χρόνια έως την έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου επισκιάστηκαν από έντονα κοινωνικά προβλήματα, την άνοδο του ναζισμού και την ψυχροπολεμική ατμόσφαιρα. Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος δημιούργησε νέες καταστάσεις και έφερε νέες ιδέες. Κατά τη διάρκεια του πολέμου, το θέατρο πρόσφερε ψυχαγωγία στους θεατές για να ξεχάσουν (έστω και στιγμιαία) τις εφιαλτικές εικόνες. Το κοινό έδωσε λιγότερη προσοχή στα πολεμικά έργα και μεγαλύτερη σημασία σε κωμωδίες και έργα που σχετίζονταν με την οικογενειακή ζωή και τον αμερικανικό τρόπο ζωής. Το σύνολο των έργων που γράφτηκαν και οι θεατρικές παραγωγές που δημιουργήθηκαν από το 1945 έως το 1960 αποδεικνύουν τον πλούτο του αμερικανικού θεάτρου και την ικανότητα των θεατρικών συγγραφέων να αντιμετωπίζουν τα μεγάλα γεγονότα της Ιστορίας.

2.3.Δ.2 | ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ TENNESSEE WILLIAMS

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενότητα επικεντρώνεται στα έργα του συγγραφέα Tennessee Williams (1911-1983), ο οποίος θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους

Αμερικανούς θεατρικούς συγγραφείς. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1940 και μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1960, έγραψε πολλά βραβευμένα έργα που ανήκουν πλέον στο κλασικό ρεπερτόριο του παγκόσμιου θεάτρου, όπως το *The glass menagerie* (*Ο γυάλινος κόσμος*), *A streetcar named Desire* (*Λεωφορείο ο πόθος*), *The rose tattoo* (*Τριαντάφυλλο στο στήθος*), *Suddenly, last summer* (*Ξαφνικά, πέρσι το καλοκαίρι*) και *Cat on a hot tin roof* (*Λυσσασμένη γάτα*). Μέσω της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με το ύφος του Williams, τους σκληροτράχηλους χαρακτήρες και τα σπαραχτικά θέματά του, με την ποιητική γλώσσα και τη δραματική αίσθηση που αποπνέουν τα έργα του.

Με το πέρας της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να ξεχωρίζουν αξιόλογες νεοελληνικές μεταφράσεις των έργων του συγγραφέα και να τις ερμηνεύουν κριτικά και σε αντιπαραβολή. Καλούνται να εργαστούν ομαδικά και να αντιπαραβάλουν τις μεταφράσεις ενός (του ίδιου) αποσπάσματος του έργου *Λεωφορείο ο πόθος* από τον Μάριο Πλωρίτη (1998) και από τον Γιώργο Χατζηνικολάου (2017), καταγράφοντας τις παρατηρήσεις τους σχετικά με την επιλογή των μεταφραστικών τεχνικών και στρατηγικών. Προβληματίζονται πώς επηρεάζουν οι επιλογές αυτές τον θεατρικό χαρακτήρα του έργου, την «προφορικότητά» του και την απόδοση των χαρακτήρων των πρωταγωνιστών. Εμπεδώνουν τις έννοιες της οικειοποίησης και της ξενοποίησης που διδάχθηκαν σε προηγούμενες εκπαιδευτικές ενότητες.

2.3.Δ.3 | Ο ARTHUR MILLER ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τα έργα ενός άλλου κορυφαίου Αμερικανού δραματουργού, του Arthur Miller (1915-2005), τα οποία έχουν αγαπηθεί από το ελληνικό θεατρικό κοινό όσο λίγα. Έχει γραφτεί γι' αυτόν ότι η δύναμη του λογοτεχνικού μύθου του είναι εφάμιλλη των δραματουργών της αρχαίας τραγωδίας. Με το πέρας της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να κατονομάζουν κάποιες ιστορικές παραστάσεις έργων του Miller και να αξιολογούν τις μεταφράσεις στις οποίες στηρίχθηκαν. Επιπλέον, αντικείμενο για προβληματισμό αποτελούν οι μεταφραστικές επιλογές στους τίτλους των έργων του συγγραφέα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται να τις ερμηνεύσουν κριτικά. Ενδεικτικά, αναφέρονται τα έργα *Death of a salesman (Ο θάνατος του εμπόρακου)*, *All my sons (Ήταν όλοι τους παιδιά μου)*, *The crucible* (*Η δοκιμασία* και *Οι μάγισσες του Σάλεμ*).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσα από την ανάγνωση αποσπασμάτων των έργων του Miller και μέσα από τη μελέτη σχετικών μετακειμένων, προβληματίζονται και γνωρίζουν το ρεαλιστικό υπόβαθρο των μύθων του και τον έντονο κοινωνικό και πολιτικό προβληματισμό του συγγραφέα. Στο έργο του απεικονίζεται η σκοτεινή πλευρά του αμερικανικού ονείρου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αξιολογούν τη δεξιοτεχνία του στη δημιουργία διαλόγων, τη σκιαγράφηση της εσωτερικής πάλης των ηρώων και της υπαρξιακής τους ανασφάλειας, ενώ αντιλαμβάνονται ότι τα έργα του είναι πάντοτε

επίκαιρα, καθώς η προβληματική τους άπτεται πανανθρώπινων αξιών, όπως η ελευθερία και η κοινωνική συνείδηση. Επίσης, έρχονται σε επαφή με δόκιμες μεταφράσεις έργων του Miller και παρακολουθούν μαγνητοσκοπημένες παραστάσεις τους. Μέσω αυτής της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες προβληματίζονται, επίσης, σχετικά με την εποχή του «Μακαρθισμού» στην Αμερική.

2.3.Δ.4 | ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ SAM SHEPARD

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τα θεατρικά έργα του Sam Shepard (1943-2017). Εμβαθύνουν στο έργο του πολυγραφότατου αυτού θεατρικού συγγραφέα, για τον οποίο έχει γραφτεί ότι, αν και υπήρξε πρωτοποριακός και ανατρεπτικός, ωστόσο αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα Αμερικανού συγγραφέα του 20ού αιώνα. Τα έργα του συνδυάζουν σκληρό χιούμορ, σάτιρα, μύθο και λιτή γλώσσα. Οι χαρακτήρες του είναι συνήθως μοναχικοί, παγιδευμένοι ανάμεσα σε ένα μυθικό παρελθόν και στο παρόν, και συχνά χρησιμοποιούν τη βία αντί της γλώσσας για να εκφραστούν. Μέσω της συγκεκριμένης υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν τα θεατρικά έργα του Shepard που έχουν μεταφραστεί στα ελληνικά για να παιχτούν στο θέατρο. Ενδεικτικά, προτείνεται να αξιολογήσουν τη μετάφραση του *Fool for love* από τον Χρήστο Νικολόπουλο και να προβληματιστούν σχετικά με το ζήτημα της διατήρησης του αγγλικού τίτλου στην ελληνική μετάφραση. Έρχονται, επίσης, σε επαφή με τις μεταφράσεις των έργων *Θαμμένο παιδί* (*Burried child*) και *Ένα ψέμα του μυαλού* (*A lie of the mind*) και εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους σχετικά με τη διαδικασία της μετάφρασης οπτικοακουστικού υλικού.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενθαρρύνονται να παρακολουθήσουν και τις κινηματογραφικές εκδοχές θεατρικών έργων του Shepard, σε μερικές από τις οποίες έχει πρωταγωνιστήσει ο ίδιος, προκειμένου να κατανοήσουν καλύτερα την καλλιτεχνική του υπόσταση. Τέλος, συζητούν για τα έργα του Shepard που δεν έχουν μεταφραστεί στα ελληνικά, στο πλαίσιο ενός γενικού προβληματισμού σχετικά με τη μετάφραση έργων που αποτελούν «δυνατότητα-πρόκληση» για έναν νέο μεταφραστή.

2.3.Δ.5 | ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΓΛΩΤΤΙΣΗΣ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται να επιλέξουν μια κινηματογραφημένη θεατρική παράσταση αμερικανικού έργου και να τη μεταγλωττίσουν στα ελληνικά. Ενδεικτικά, προτείνεται η κλασική ταινία *A street-car named Desire* (1951) του Elia Kazan, που βασίζεται στο ομώνυμο θεατρικό έργο του Tennessee Williams. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μοιράζουν τους ρόλους, έτσι ώστε τα λόγια του κάθε χαρακτήρα να μεταγλωττίζονται από τον/την ίδιο/-α σπουδαστή/-τρια. Έρχονται σε επαφή με εργαλεία μεταγλώττισης και εξοικειώνονται με τη μετάφραση οπτικοακουστικού υλικού. Αντιλαμβάνονται την αμεσότητα της μεταγλώττισης και τη δυσκολία που ενέχει. Επιπλέον, είναι σε θέση να κατανοήσουν τον

σύνθετο ρόλο του μεταγλωττιστή, διότι αντιλαμβάνονται πως, μέσω της απόδοσης των λόγων των χαρακτήρων του έργου, γίνονται και οι ίδιοι/-ες άνθρωποι του θεάτρου και μετέχουν στην εμπειρία που βιώνει ο ηθοποιός, ο σκηνοθέτης, ο παραγωγός. Αντιλαμβάνονται, ακόμα, ότι με τη μετάφραση και τη μεταγλώττιση ενός έργου παράγουν ένα νέο πολιτιστικό προϊόν.

Προβληματίζονται για το πώς μπορούν να αποδώσουν με τη μεταγλώττιση μια ιστορία που διαδραματίζεται τη δεκαετία του 1950 στη Νέα Ορλεάνη, έτσι ώστε να αποκτήσει αμεσότητα και σύνδεση με το ελληνικό κοινό του 21ου αιώνα. Τέλος, αξιολογούν αυτή την εμπειρία και τη συνδέουν με όσα έχουν διδαχθεί για τη θεατρική μετάφραση σε προηγούμενες υποενότητες.

2.3.Δ.6 | ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΔΙΑΛΟΓΩΝ ΜΕ ΠΡΟΤΥΠΟ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ

Η υποενότητα αποσκοπεί αφενός στην εξάσκηση των εκπαιδευόμενων στη συλλογική μετάφραση ενός εκτενούς αποσπάσματος έργου του αμερικανικού θεάτρου και αφετέρου στην παραγωγή σύντομων θεατρικών διαλόγων.

Αρχικά, ανατίθεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να μεταφράσουν συλλογικά ένα εκτενές απόσπασμα από ένα έργο του αμερικανικού θεάτρου. Έτσι, αντιλαμβάνονται ότι η συλλογική μετάφραση μπορεί να σημαίνει δύο πράγματα: είτε όλα τα μέλη της ομάδας μεταφράζουν το σύνολο του έργου κατά μόνας και εν συνεχεία ακολουθεί η από κοινού επιμέλεια, είτε πραγματοποιείται επιμερισμός του έργου στο στάδιο της μετάφρασης και εν συνεχεία ακολουθεί η από κοινού επιμέλεια. Πειραματίζονται και με τους δύο τρόπους συλλογικής μετάφρασης και αξιολογούν τα αποτελέσματά τους.

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες επικεντρώνονται στην παραγωγή σύντομων θεατρικών διαλόγων, στο πρότυπο αυτών που συναντούν σε θεατρικά έργα του αμερικανικού θεάτρου. Με αυτή την άσκηση, εξοικειώνονται με το ύφος των θεατρικών συγγραφέων, διεισδύουν στο βάθος των χαρακτήρων και αισθάνονται την ένταση των στιχομυθιών, με αποτέλεσμα να καταστούν ικανότεροι μεταφραστές των έργων. Προτείνεται να μελετήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποσπάσματα από εμβληματικά για τους διαλόγους τους έργα του αμερικανικού θεάτρου, όπως το *Ταξίδι μιας μεγάλης μέρας μέσα στη νύχτα* του Eugene O'Neill, το *Ποιος φοβάται τη Βιρτζίνια Γουλφ;* του Edward Albee και του *Αμερικάνικου βούβαλου* του David Mamet. Κατόπιν, αξιοποιούν τις γνώσεις τους και παράγουν παρόμοιους διαλόγους αιτιολογώντας τις επιλογές τους.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Χαμάλη, Μ. (2021). *Αμερικανική Δραματουργία και Ελληνική Σκηνή (1931-1965). Eugene O'Neill, Tennessee Williams, Arthur Miller.* Αθήνα: Εκδόσεις Σοκόλη.
2. Senelick, L. (ed.). (2010). *The American Stage: Writing on Theater from Washington Irving to Tony Kushner*. NY: Library of America.

Συμπληρωματικές

1. Καράογλου, Τ. (2018, Φεβρουάριος, 2). «Γιατί μας αρέσει τόσο το αμερικανικό θέατρο;», *Αθηνόραμα*. Ανακτήθηκε από: https://www.athinorama.gr/theatre/2526472/giati_mas_aresei_toso_to_amerikaniko_theatro/
2. Γεωργουσόπουλος, Κ. (2023, Μάρτιος, 27). «Αμερικανικό θέατρο: Σαμ Σέπαρντ», *Τα Νέα*. Ανακτήθηκε από: https://www.tanea.gr/print/2023/03/27/lifearts/amerikaniko-theatro-sam-separnt/

2.3.Ε • ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΓΑΛΛΟΦΩΝΗ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι οι εκπαιδευόμενοι/-ες να ερμηνεύσουν αντιπροσωπευτικά έργα Γάλλων συμβολιστών ποιητών του 19ου αιώνα και πεζογραφήματα της γαλλόφωνης γυναικείας πεζογραφίας του δεύτερου μισού του 20ού αιώνα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναπτύσσουν δεξιότητες πρόσληψης της γαλλικής ποίησης του 19ου αιώνα, διεισδύοντας παράλληλα στη νέα αντίληψη για τον άνθρωπο και τον κόσμο, που αποτυπώνεται στη γαλλική ρομαντική και συμβολική λογοτεχνική παραγωγή αυτής της περιόδου ως αντίδραση στον ορθολογισμό του Διαφωτισμού. Εισάγονται στη θεματική και τις τεχνικές του συμβολισμού, όπως αυτές ανιχνεύονται στο έργο των «καταραμένων ποιητών» (Arthur Rimbaud, Tristan Corbière, Stéphane Mallarmé) – όπως τους ονόμασε ο εκδότης της ανθολογίας ποιημάτων τους, συμβολιστής ποιητής Paul Verlaine. Εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στα διακριτικά γνωρίσματα του έργου και στη βιογραφία του κάθε ποιητή. Εμβαθύνουν, επίσης, στο ποιητικό έργο και στη βιογραφία του ρομαντικού Γάλλου ποιητή Charles Baudelaire. Περιγράφουν τη νοοτροπία των αντισυμβατικών Γάλλων ποιητών στο Παρίσι του 19ου αιώνα και εντοπίζουν απηχήσεις αυτής της νοοτροπίας στα ποιήματά τους.

Παράλληλα, αναλύουν μυθιστορήματα Γαλλίδων πεζογράφων του 20ού αιώνα. Προβληματίζονται για τη φύση της λογοτεχνίας ως μέσου που (ανα)παράγει ιεραρχικές σχέσεις διαβάζοντας Simone de Beauvoir. Διεισδύουν στην παγκόσμια επέ-

κταση της γαλλικής αποικιοκρατίας και τις συνέπειές της μέσα από τα έργα της Marguerite Duras και προσεγγίζουν τη «γυναικεία γραφή» διαβάζοντας Françoise Sagan και Annie Ernaux.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Κατονομάζουν Γάλλους συμβολιστές και ρομαντικούς ποιητές, ποιητικές συλλογές και τίτλους ποιημάτων τους,
- Γνωρίζουν τα διακριτικά γνωρίσματα του γαλλικού συμβολισμού και του ρομαντισμού στην ποίηση του 19ου αιώνα,
- Αντιλαμβάνονται τα χαρακτηριστικά του έργου τους (περιεχόμενο και μορφή),
- Ερμηνεύουν κριτικά το χαρακτηρισμό «καταραμένοι ποιητές» σε συνάρτηση με την περιρρέουσα καλλιτεχνική ατμόσφαιρα της εποχής,
- Διερευνούν την πρόσληψη του γαλλικού ρομαντισμού από το ελληνικό αναγνωστικό κοινό,
- Κατηγοριοποιούν τα κοινά γνωρίσματα του έργου των Γαλλίδων πεζογράφων του δεύτερου μισού του 20ού αιώνα,
- Κατονομάζουν αντιπροσωπευτικά έργα των Γαλλίδων πεζογράφων του δεύτερου μισού του 20ού αιώνα,
- Σκιαγραφούν τους κεντρικούς χαρακτήρες μυθιστορημάτων των Γαλλίδων πεζογράφων,
- Επισημαίνουν τον αντισυμβατικό χαρακτήρα της ζωής των συγγραφέων και των ηρώων τους,
- Εξετάζουν τις κινηματογραφικές μεταφορές έργων των Γαλλίδων πεζογράφων,
- Μεταφράζουν ατομικά ή/και συλλογικά αποσπάσματα από γαλλικά μυθιστορήματα, γραμμένα από γυναίκες, χωρίς υφολογικές αλλοιώσεις στα νέα ελληνικά,
- Εντοπίζουν τις μεταφραστικές δυσκολίες που παρουσιάζονται κατά τη διαδικασία του παραπάνω εγχειρήματος και βρίσκουν λύσεις,
- Εμβαθύνουν στη δομή, τον χαρακτήρα και τη λειτουργία της ποιητικής ανθολογίας στη Γαλλία του 19ου αιώνα,
- Αξιολογούν την ανθολόγηση ποιημάτων των Γάλλων συμβολιστών από έναν ομότεχνό τους,
- Γράφουν ποιήματα στο πρότυπο των γαλλικών συμβολικών ποιημάτων του 19ου αιώνα.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Annie Ernaux / Assia Djebar / Γαλλόφωνη πεζογραφία / Γαλλόφωνη ποίηση / Charles Baudelaire / Γυναικεία γραφή / Γυναικεία πεζογραφία / Francoise Sagan / Καταραμένοι ποιητές / Marguerite Duras / Paul Verlaine / Ρομαντισμός / Συμβολισμός / Simone de Beauvoir / Φεμινισμός.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (3), Εργαστήριο (0), Σύνολο (3).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΓΑΛΛΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ
2	ΓΑΛΛΙΚΟΣ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ
3	ΟΙ ΚΑΤΑΡΑΜΕΝΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΟΥΣ
4	ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΟΦΩΝΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
5	ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΓΡΑΦΗ
6	ΘΕΜΑΤΑ ΓΑΛΛΟΦΩΝΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑΣ

Κείμενο αναφοράς

2.3.Ε.1 | ΓΑΛΛΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες διερευνούν το λογοτεχνικό ρεύμα του γαλλικού συμβολισμού, ιδιαίτερα στην ποίηση. Εξετάζουν τα κύρια χαρακτηριστικά του συμβολισμού, όπως αυτός εκφράζεται σε αντιπροσωπευτικά ποιητικά έργα, και κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο οι ποιητές της εποχής αυτής αντιμετωπίζουν την έκφραση και την αναπαράσταση. Εξοικειώνονται με όρους όπως «σύμβολο», «μαγεία», «μουσικότητα» και «αλληγορία», οι οποίοι αναδεικνύουν τη σχέση μεταξύ λογοτεχνικής έκφρασης και συμβολισμού, ενώ εξετάζουν πώς οι ποιητές της εποχής αυτής χρησιμοποιούν τη γλώσσα για να δημιουργήσουν ποιητικές συνθέσεις που αντικατοπτρίζουν τις αισθητικές αξίες του συγκεκριμένου ρεύματος.

Στόχος της υποενότητας είναι να εμβαθύνουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες στον κόσμο του γαλλικού συμβολισμού και να κατανοήσουν τον ρόλο της ποίησης κατά τον 19ο αιώνα, μέσω της ανάλυσης και της ερμηνείας επιλεγμένων κειμένων. Μελετώνται έργα συγγραφέων όπως ο Arthur Rimbaud και ο Stéphane Mallarmé. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ερευνούν τον τρόπο με τον οποίο δημιούργησαν συνθέσεις πλούσιες σε σύμβολα και πνευματική ένταση. Εμβαθύνουν στο ρεύμα μέσω της επαφής τους με το έργο του Paul Verlaine, ο οποίος θεωρείται ο «σύνδεσμος» ανάμεσα στον ρομαντισμό και στον συμβολισμό και ο κύριος εκφραστής της μετάβασης από το ένα κίνημα στο άλλο. Η συμβολιστική διαδικασία, όπως τόσο εξαιρετικά την αντιπροσωπεύει ο Verlaine, χρη-

σιμοποιεί λεπτομερείς υπαινιγμούς αντί για ακριβείς εκφράσεις και προκαλεί συναισθήματα μέσω της μαγείας των λέξεων, της μουσικότητας του στίχου και της μετρικής καινοτομίας. Ο Verlaine ενσωματώνει στην ποίησή του τη γλαφυρότητα των εικόνων και τη συμβολική γλώσσα που αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά του συμβολισμού, συνεπώς η συγκεκριμένη υποενότητα αποτελεί ευκαιρία να εξασκήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τις δεξιότητές τους σε ποιητικά κείμενα που έχουν πολλαπλά νοήματα.

2.3.Ε.2 | ΓΑΛΛΙΚΟΣ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ

Κατά τη διάρκεια αυτής της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες καταγίνονται με τη μελέτη του γαλλικού ρομαντισμού, ρεύματος του 19ου αιώνα, εξαιρετικής ποικιλομορφίας και εκφραστικότητας, που διαμορφώθηκε από θεματικούς πυλώνες οι οποίοι ενσάρκωσαν την ποίηση της εποχής. Οι ρομαντικοί ποιητές επικεντρώνονται στην έκφραση του πάθους και των συναισθημάτων, καταδεικνύοντας με έντονο τρόπο τον εσωτερικό τους κόσμο. Η φύση αναδεικνύεται ως πηγή έμπνευσης, ενώ η φαντασία και η απόκλιση από την πραγματικότητα θεωρούνται ουσιώδεις. Σημαντικό, επίσης, στοιχείο του γαλλικού ρομαντισμού είναι η εξιδανίκευση του παρελθόντος. Οι ποιητές εκφράζουν αντίδραση απέναντι στις αλλαγές της εποχής τους, νοσταλγώντας το παρελθόν. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν την πολυμορφία στον ρομαντισμό, μελετώντας έργα με ποικιλία στο στιλ, από παθιασμένα μέχρι μελαγχολικά και φανταστικά.

Στη συνέχεια, μελετούν το εμβληματικό έργο του Charles Baudelaire *Les fleur du mal*, έργο που αντικατοπτρίζει τη σκοτεινή φύση της ανθρώπινης ψυχής, αναδεικνύοντας θέματα όπως η πόλη, η αγάπη, ο θάνατος και η μοναξιά. Προχωρούν σε κριτική ανάλυση και κάνουν απόπειρες μετάφρασης αποσπασμάτων του ποιήματος, δίνοντας έμφαση στην απόδοση της «φροντισμένης» γλώσσας του Baudelaire και των συμβόλων που χρησιμοποιεί για να εκφράσει τη θεμελιώδη αντίφαση μεταξύ καλού και κακού, ομορφιάς και αποστροφής, και να εξερευνήσει τις σκοτεινές επιθυμίες και τα ανεξερεύνητα πάθη της ανθρώπινης ψυχής. Η ποίηση του Baudelaire άνοιξε νέες προοπτικές για την τέχνη. Η προσωπική αναζήτησή του για νέες μορφές έκφρασης συνέβαλε στη διαμόρφωση μιας νέας ποιητικής αισθητικής και τον καθιέρωσε στον ποιητικό κανόνα.

Η συγκεκριμένη υποενότητα ενισχύει την κριτική σκέψη και τη δημιουργική έκφραση των εκπαιδευόμενων, παρέχοντάς τους τα εφόδια για να αντιληφθούν και να αποτυπώσουν την ποικιλία των ρομαντικών στοιχείων στη μεταφραστική τους πρακτική.

2.3.Ε.3 | ΟΙ ΚΑΤΑΡΑΜΕΝΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΟΥΣ

Η συγκεκριμένη υποενότητα έχει στόχο να κατανοήσουν βαθύτερα οι εκπαιδευόμενοι/-ες την ανατρεπτική τέχνη των «καταραμένων ποιητών» και του ρόλου τους, αλλά και της επίδρασης που αυτή η τέχνη άσκησε στους νεοέλληνες ποιητές.

Αφού εξηγείται η ιστορική διάσταση του όρου «καταραμένοι ποιητές» και η σύνδεση με τον γαλλικό ρομαντισμό, περιγράφεται η ατμόσφαιρα «ανταρσίας» που

επικρατεί στο Παρίσι εκείνης της εποχής και ο τρόπος με τον οποίο οι ποιητές αντιδρούσαν στους κανόνες και αναζητούσαν νέες μορφές έκφρασης. Επισημαίνεται η σημασία της αντίστασης που αντιπροσωπεύουν οι «καταραμένοι ποιητές» απέναντι στις κοινωνικές και πολιτισμικές συμβάσεις και αναλύεται η αναζήτησή τους για το ασυνήθιστο και το προκλητικό, ως έκφραση ανάγκης για ανεξαρτησία και ελευθερία της έκφρασης.

Η υποενότητα εστιάζεται, επίσης, στον τρόπο με τον οποίο οι «καταραμένοι ποιητές» επηρέασαν τους νεοέλληνες ποιητές. Εξηγεί πώς η αναζήτηση της αυτοτελούς και πρωτοποριακής τέχνης από τους Γάλλους ποιητές εμπνέει νεοέλληνες ποιητές, π.χ. τον Καβάφη, ο οποίος επηρεάζεται από τη μοντέρνα ευρωπαϊκή ποίηση συμπεριλαμβανομένης και της γαλλικής. Η αναζήτηση του Καβάφη για νέες μορφές έκφρασης, για το «ασυνήθιστο» και το «προκλητικό», βρίσκεται, επίσης, σε αντιστοιχία με τις αναζητήσεις των Γάλλων «καταραμένων» ποιητών. Τέλος, η ποίηση του Σικελιανού επηρεάζεται από τις νέες τάσεις της εποχής και αντικατοπτρίζει τη συναισθηματική αναζήτηση που χαρακτηρίζει τους «καταραμένους ποιητές».

2.3.Ε.4 | ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΟΦΩΝΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Η συγκεκριμένη υποενότητα εστιάζεται στις ιδιαίτερες δυσκολίες της μετάφρασης της ποίησης, καθώς πρόκειται για μια ειδική κατηγορία λογοτεχνίας, μια ιδιαίτερη συγγραφική διαδικασία, η οποία εμπεριέχει την έκφραση συναισθημάτων. Αυτό δυσκολεύει τη διαδικασία της μετάφρασης, αλλά, από την άλλη πλευρά, την καθιστά απαραίτητη, ώστε να μπορεί ένα ποίημα να έχει παγκόσμια απήχηση, με τις κατάλληλες επιχώριες προσαρμογές (localisation). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται, μέσω μεταφραστικών ασκήσεων, πως καλούνται να μείνουν, όσο γίνεται, πιο πιστοί /-ές στο πρωτότυπο κείμενο, να αποδώσουν όλες τις πτυχές ενός ποιήματος, παρά τις λεξιλογικές, γραμματικές και δομικές διαφορές που παρουσιάζουν οι γλώσσες.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται αντιμέτωποι/-ες στην πράξη με το βασικό δίλημμα εάν θα μείνουν πιστοί/-ές στις έννοιες και το περιεχόμενο της γλώσσας-πηγής (με αποτέλεσμα να υπάρχουν σημεία που δεν είναι απολύτως κατανοητά στον αναγνώστη της γλώσσας-στόχου) ή θα προσπαθήσουν να έρθουν πιο κοντά στις έννοιες της γλώσσας-στόχου, με αποτέλεσμα να χάσει το μετάφρασμα μέρος του αρχικού του νοήματος.

Επιπροσθέτως, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με την ποίηση του Guillaume Apollinaire, η οποία αποτελεί εξαιρετικό παράδειγμα δυσκολίας στη μετάφραση λόγω της χρήσης του «calligramme», ενός είδους οπτικής ποίησης, όπου ο ποιητής χρησιμοποιεί τον τύπο των γραμμάτων, την διάταξη των λέξεων και τη γενική εικόνα της μορφής του κειμένου για να δημιουργήσει μια οπτική αναπαράσταση του θέματος του ποιήματος. Αυτή η διασταύρωση της γλώσσας και της εικόνας δημιουργεί προκλήσεις στη μετάφραση, καθώς πρέπει να διατηρηθεί η ποιητική δύναμη και η

εικαστική αξία του κειμένου. Επιπλέον, ο Apollinaire χρησιμοποιεί συχνά ακρωνύμια, παιχνίδια λέξεων και νεολογισμούς, που είναι σχήματα ευέλικτα στα γαλλικά αλλά δυσκολεύουν τη μετάφραση σε άλλες γλώσσες.

2.3.Ε.5 | ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΓΡΑΦΗ

Η συγκεκριμένη υποενότητα διερευνά τον ρόλο και τη συμβολή των γαλλόφωνων γυναικών συγγραφέων του 20ού αιώνα, οι οποίες προκάλεσαν σημαντικές συζητήσεις και αλλαγές στη συλλογική αντίληψη της κοινωνίας για θέματα φύλου, ταυτότητας και ισότητας.

Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με γυναικείες φωνές στη λογοτεχνία του 20ού αιώνα όπως τη Simone de Beauvoir, πρωτοπόρο της γυναικείας γραφής (Écriture féminine) και της φεμινιστικής θεωρίας, η οποία επισημαίνει την ανάγκη για ισότητα των φύλων και για απελευθέρωση των γυναικών από τα δεσμά της πατριαρχίας. Το έργο της De Beauvoir αναδεικνύει τη σημασία της γυναίκας ως ανεξάρτητου ανθρώπου, ανατρέποντας πατριαρχικούς ρόλους και στερεότυπα.

Ένα σημαντικό σημείο που θα απασχολήσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες είναι το έργο της Françoise Sagan, το οποίο αναδεικνύει τις σχέσεις και τις συναισθηματικές πτυχές της ανθρώπινης φύσης. Η Sagan εξερευνά τη δυναμική της αγάπης, του πάθους και των ανθρώπινων σχέσεων, εισάγοντας τον/την αναγνώστη/-τρια σε έναν κόσμο όπου οι συναισθηματικές αντιφάσεις και η εσωτερική πάλη κατέχουν σημαντική θέση. Αντιμετωπίζει θέματα όπως η ελευθερία, η εξερεύνηση της ανθρώπινης ψυχολογίας και η αναζήτηση της ευτυχίας και δημιουργεί έργα που επικεντρώνονται στις εντάσεις και τα αδιέξοδα των ανθρώπινων σχέσεων.

Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται στη γραφή της Annie Ernaux, που χαρακτηρίζεται από μια μοναδική σύνθεση αυτοβιογραφίας και κοινωνιολογικής παρατήρησης. Η συγγραφέας εξετάζει προσωπικές και συλλογικές μνήμες, ατομικές εμπειρίες και ευρύτερες κοινωνικές αλλαγές. Τα αυτοβιογραφικά της μυθιστορήματα ξεπερνούν συχνά το προσωπικό, αντιμετωπίζουν κοινωνικές ανησυχίες, προσφέρουν στους αναγνώστες την ευκαιρία να αναλύσουν την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης ύπαρξης.

Μέσα από τη συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν σε βάθος τον καθοριστικό ρόλο που έπαιξαν οι γαλλόφωνες γυναίκες συγγραφείς στη διαμόρφωση του παγκόσμιου λογοτεχνικού τοπίου, την κοινωνική σκέψη, τις προκλήσεις που αντιμετώπισαν και τον τρόπο με τον οποίο αντέδρασαν σε αυτές. Εμπλουτίζουν έτσι τις γνώσεις τους, ώστε να εφαρμόσουν όσα έμαθαν στις μεταφράσεις τους.

2.3.Ε.6 | ΘΕΜΑΤΑ ΓΑΛΛΟΦΩΝΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑΣ

Η μαθησιακή υποενότητα «Θέματα γαλλόφωνης γυναικείας πεζογραφίας» επικεντρώνεται στον ρόλο και τη σημασία των γυναικών συγγραφέων στη γαλλόφωνη πε-

ζογραφία, με έμφαση στον 20ό αιώνα. Εξετάζει πώς οι φωνές των γυναικών αναδείχθηκαν στη λογοτεχνία και πώς επηρέασαν τη σύγχρονη κοινωνία. Καταδεικνύει τη σημασία που έχουν τα έργα συγγραφέων όπως η Marguerite Duras, η οποία ξεχωρίζει για την πολυμορφία της δημιουργίας της. Τα έργα της χαρακτηρίζονται από έντονο συναισθηματικό περιεχόμενο, πειραματισμό με τη γραφή και ενδιαφέρον για ψυχολογικά και κοινωνικά θέματα. Ερευνούν τις επιπτώσεις της γαλλικής αποικιοκρατίας και αναδεικνύουν τις συνέπειές της. Εξερευνώντας την Ινδοκίνα, η Duras ενσωματώνει τις εμπειρίες της στο έργο της, αναδεικνύοντας την παγκόσμια επέκταση της γαλλικής αποικιοκρατίας και τις συνέπειές της. Το έργο της αντικατοπτρίζει τις σκέψεις της για την ταυτότητα, τη μνήμη και την ανθρώπινη αντίσταση, παρέχοντας στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες πλήρη εικόνα του πλούτου και της πολυπλοκότητας της γαλλόφωνης γυναικείας πεζογραφίας.

Η υποενότητα εξετάζει, επίσης, το έργο της Assia Djebar, της πρώτης Αλγερινής γυναίκας μέλους της Γαλλικής Ακαδημίας, και τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει ζητήματα όπως η ταυτότητα, η γυναικεία αυτονομία και η αντίσταση, στο πλαίσιο της αλγερινής επανάστασης. Το έργο της Djebar αποτελεί εμβληματικό παράδειγμα για την ανάδειξη της θέσης των γυναικών και την ανασυγκρότηση της ιστορίας τους στον αραβο-μουσουλμανικό κόσμο. Εστιάζεται στις φωνές που συχνά παραμερίζονται και αναδεικνύει τον ρόλο των γυναικών στην αντίσταση και στη δημιουργία ταυτότητας. Μέσα από την προσεκτική ανάλυση των έργων της Djebar, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τη σημασία της αντιπροσώπευσης των γυναικών στη λογοτεχνία και τη συμβολή τους στη διαμόρφωση της κοινωνικής πραγματικότητας. Συνδέοντας την συγγραφική παρουσία της Djebar με τα ζητήματα της αλγερινής επανάστασης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ανακαλύπτουν πώς η συγγραφέας διαμόρφωσε μια νέα νοοτροπία, αναδεικνύοντας τον ρόλο των γυναικών ως βασικό παράγοντα στις κοινωνικές εξελίξεις.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Καρακάση, Α., Σπυριδοπούλου, Μ. & Κοτελίδης, Γ. (2015). *Ιστορία και θεωρία των λογοτεχνικών γενών και ειδών* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: http://hdl.handle.net/11419/1989
2. Roboly, D. (2009). *Panorama de la littérature française: du Moyen Âge au XX siècle*. Athènes: Éditions Roboly.

Συμπληρωματικές

1. Γραμμενίδης, Σ., Δημητρούλια, Τ., Κουρδής, Ε., Λουπάκη, Ε. & Φλώρος, Γ. (2015). *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της μετάφρασης* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/3903
2. Σηφάκη, Ε. (2015). *Σπουδές φύλου και λογοτεχνία* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-480

2.3.ΣΤ • ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με τους σημαντικότερους σταθμούς στην εξέλιξη της θεωρίας της μετάφρασης, προσεγγίζοντας αντιπροσωπευτικά μεταφρασεολογικά μοντέλα από τη σκοπιά της γλωσσολογίας (Roman Jacobson, Wilhelm von Humboldt, George Steiner) ή της φιλοσοφίας (Friedrich Nietzsche, Walter Benjamin, Martin Heidegger, Ludwig Wittgenstein).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν δίκτυα κειμένων, τα οποία αποτελούνται από κατάλληλα επιλεγμένα αποσπάσματα θεωρητικών στοχαστών του μεταφραστικού φαινομένου και από συνοδευτικά μεταγνωστικά κείμενα. Εξετάζουν βασικές αρχές, έννοιες και όρους της θεωρίας της μετάφρασης, θεωρητικά ζητήματα, την επιχειρηματολογία που αναπτύχθηκε γύρω από αυτά. Αναλύουν και ερμηνεύουν προβληματικές που διατυπώθηκαν από τον μεταφρασεολογικό στοχασμό στο πλαίσιο της πρόσληψης της μετάφρασης ως ακαδημαϊκού αντικειμένου, εμβαθύνοντας σε μεταγλωσσικά κείμενα σημαντικών στοχαστών. Επικεντρώνονται στην προσέγγιση και την ερμηνεία της μετάφρασης από τις λογοτεχνικές θεωρίες του 20ού αιώνα (όπως ο φορμαλισμός, ο δομισμός, η ψυχανάλυση, η αποδόμηση, οι πολιτισμικές σπουδές), προσεγγίζοντας ερμηνευτικά αντιπροσωπευτικά κείμενα θεωρητικών των παραπά-

νω ρευμάτων και σχολών. Εισάγονται στις επικρατέστερες τάσεις στη θεωρία της μετάφρασης, με έμφαση στην ευρωπαϊκή τους διάσταση, αναλύοντας, ερμηνεύοντας και εφαρμόζοντας στη μεταφραστική διαδικασία αντιπροσωπευτικά κείμενα των Ezra Pound, José Ortega Y Gasset, Paul Valéry, Octavio Paz, Peter Szondi, Yves Bonnefoy, Gérard Genette, Michael Riffaterre, Jacques Derrida, Hans-Georg Gadamer.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Κατονομάζουν στοχαστές, φιλόσοφους, γλωσσολόγους και λογοτέχνες, οι οποίοι εισήγαγαν σημαντικές μεταφρασεολογικές θεωρίες,
- Περιγράφουν επιγραμματικά τις αρχές, τις έννοιες και τα βασικά σημεία του θεωρητικού τους στοχασμού,
- Γνωρίζουν τις βασικές προσεγγίσεις του μεταφραστικού φαινομένου, όπως αυτές διατυπώθηκαν στους κόλπους της θεωρίας της λογοτεχνίας,
- Εντοπίζουν τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες της κάθε θεωρητικής προσέγγισης,
- Συνδέουν τις θεωρητικές τοποθετήσεις για τη μετάφραση με τα λογοτεχνικά ρεύματα και τις σχολές του 20ού αιώνα,
- Αξιολογούν κριτικά την προσφορά των λογοτεχνικών θεωριών του 20ού αιώνα στην πρόσληψη του μεταφραστικού φαινομένου από μεταφραστές και αναγνώστες,
- Αποκτούν ολιστική αντίληψη της θεωρίας και της διαδικασίας της μετάφρασης,
- Αποδελτιώνουν μεταφρασεολογικά μετακείμενα και οργανώνουν επιγραμματικά τα βασικά σημεία του στοχασμού τους,
- Αναλύουν και ερμηνεύουν κριτικά και συγκριτικά μεταγλωσσικά κείμενα της μεταφρασεολογικής σκέψης,
- Εφαρμόζουν αυτόνομα ή/και συνδυαστικά διαφορετικά μοντέλα της θεωρίας της μετάφρασης στη μεταφραστική πράξη,
- Εξειδικεύονται στην ανάλυση των θεωρητικών προσεγγίσεων σχολών και στοχαστών σε σχέση με τη λογοτεχνική μετάφραση,
- Αμφισβητούν βεβαιότητες και αυθεντίες στο πεδίο της θεωρίας της μετάφρασης, με την πεποίθηση ότι η θεωρητική σκέψη εξελίσσεται διαρκώς και αποκαλύπτει διαφορετικές όψεις της μεταφραστικής πράξης,
- Αποδέχονται με ανοιχτό πνεύμα και κριτική διάθεση κάθε νέα θεωρία που διατυπώνεται για τη φύση, τα χαρακτηριστικά και τη διαδικασία της μετάφρασης.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Πιστή μετάφραση / Κατά νόημα μετάφραση / Παράφραση / Μίμηση / Ενδογλωσσική μετάφραση / Διαγλωσσική μετάφραση / Διασημειωτική μετάφραση / Σημειωτική / Μεταμοντερνισμός / Θεωρία του παλίμψηστου / Κοινωνιολογία της μετάφρασης / Θεωρία πολυσυστημάτων.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (3), Εργαστήριο (0), Σύνολο (3).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ
2	Η ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
3	Ο ΜΕΤΑΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΜΕΤΑ-ΑΠΟΙΚΙΑΚΗ ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
4	ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ, ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ
5	ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
6	ΠΟΛΥΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Κείμενο αναφοράς

2.3.ΣΤ.1 | ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι ο προβληματισμός σχετικά με τη φύση της μετάφρασης και η έρευνα των μηχανισμών της άρχισε ήδη από την αρχαιότητα. Συνεπώς, μαθαίνουν συνοπτικά τις θεωρητικές προσεγγίσεις της στον *Θεαίτητο* και τον *Κρατύλο* του Πλάτωνα. Παρατηρούν ότι στον δυτικό κόσμο η λογοτεχνική μετάφραση προηγήθηκε από την πρωτότυπη λογοτεχνική παραγωγή και συνειδητοποιούν ότι αυτό είχε ως αποτέλεσμα να θεωρηθεί η μετάφραση καθ' υπερβολήν ως ρωμαϊκή «εφεύρεση», αλλά και να κατηγορηθούν οι Ρωμαίοι για έλλειψη έμπνευσης και πρωτοτυπίας. Επιχειρούν ερμηνεία της έννοιας σε συνάρτηση με τα ρήματα tran(s)duco και transferro. Αξιολογούν την επίδραση των θεωρητικών απόψεων Ρωμαίων μεταφραστών (Κικέρωνα και Οράτιου) σε αρκετές γενιές απογόνων (έννοια της «πιστής» μετάφρασης, εσφαλμένη η «κατά λέξη» απόδοση). Αντιλαμβάνονται ότι σημαντικοί λογοτέχνες της Ρώμης (Βιργίλιος, Οράτιος, Κικέρωνας, Πλαύτος) υπήρξαν και μεταφραστές αρχαίων ελληνικών έργων. Μελετούν τη σημασία που αποδίδει στη μίμηση προτύπων η πραγματεία *Περί Ύψους* του Λογγίνου και κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο η μετάφραση εισηγείται έναν διαγλωσσικό/διαπολιτισμικό λογοτεχνικό κανόνα. Με αφορμή τις μεταφράσεις της Βίβλου διαχρονικά, προβληματίζονται για την «κατά νόημα» απόδοση του πρωτοτύπου. Μελετούν τις πρώτες μεταφράσεις κειμένων σε τοπικές διαλέκτους και επισημαίνουν την κυριαρχία του κειμένου-πηγής στα πρώτα θεωρητικά κείμενα (από τον Étienne Dolet και εξής). Εμβαθύνουν στη διάκριση του Dryden ανάμεσα σε «μετάφραση», «παράφραση» και «μίμηση», την οποία υιοθετεί και ο Alexander Pope. Παρακολουθούν τις θεωρητικές απόψεις για τη μετάφραση που βασίζονται στην προσωπική γνώση και την εμπειρία των μεταφραστών, όπως αυτές διατυπώνονται στην Αναγέννηση, την Αντιμεταρρύθμιση, τον 18ο αιώνα, τους ρομαντικούς στοχαστές και δημιουργούς, τους μετα-ρομαντικούς, τη βικτωριανή εποχή και στον 20ό αιώνα.

2.3.ΣΤ.2 | Η ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τη σημειωτική προσέγγιση της μετάφρασης. Ερμηνεύουν τον χαρακτηρισμό της ως «μορφής έμμεσου λόγου» από τον γλωσσολόγο Roman Jakobson. Γνωρίζουν τους τρεις τύπους μετάφρασης που περιέγραψε στο δοκίμιό του «On linguistic aspects of translation» (1959), δηλαδή την ενδογλωσσική ή αναδιατύπωση, τη διαγλωσσική ή καθεαυτό μετάφραση και τη διασημειωτική μετάφραση ή μετασχηματισμό. Επισημαίνουν την επίδραση που άσκησε η τελευταία στους σημειολόγους. Εξετάζουν, επίσης, τη σημειωτική προσέγγιση της μετάφρασης από τον Mikhail Bakhtin στα μέσα του 20ού αιώνα. Κατανοούν ότι, μολονότι η σκέψη του δεν συνδέθηκε άμεσα με προβλήματα της μετάφρασης, πολλοί μελετητές τον συνδέουν με το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο. Εξηγούν αυτή την επιλογή, επειδή για τον Bakhtin υπάρχουν δύο πόλοι στο κείμενο: η γλώσσα ως σημειωτικό σύστημα και το κείμενο ως εκφώνημα, το οποίο ποτέ δεν μπορεί να μεταφραστεί τέλεια.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται, επίσης, με τις θέσεις του Umberto Eco, ο οποίος τονίζει τη σημασία της μετάφρασης για τη σημειολογία, υπογραμμίζοντας ότι πολλές από τις τρέχουσες έννοιες της μεταφρασεολογίας (ισοδυναμία, προσήλωση στον σκοπό, πιστότητα/πρωτοβουλία του μεταφραστή) είναι υπό αίρεση. Εξετάζουν, κριτικά και συγκριτικά, τις θέσεις των κυριότερων σχολών σημειωτικής που μελέτησαν τη μεταφραστική διαδικασία: α) τη σημειωτική σχολή της Μόσχας-Ταρτού, β) την Πηρσινή σχολή σημειωτικής της μετάφρασης και γ) την γαλλική σχολή σημειωτικής της μετάφρασης. Γνωρίζουν απόψεις σημαντικών εκπροσώπων της κάθε σχολής (Torop, Pierce και Roland Barthes/Greimas αντίστοιχα) και την επιρροή που άσκησαν. Μελετούν, ακόμα, την πολυσυστημική θεωρία του Itamar Even-Zohar, με έμφαση στις απόψεις του για τη λογοτεχνική μετάφραση.

2.3.ΣΤ.3 | Ο ΜΕΤΑΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΜΕΤΑ-ΑΠΟΙΚΙΑΚΗ ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν τη μεταδομική προσέγγιση του Roland Barthes και την αποδομιστική του Jacques Derrida, οι οποίες επηρέασαν τη μεταφρασεολογία ήδη από τη δεκαετία του 1980. Εξηγούν τον «θάνατο του συγγραφέα», όπως τον διατυπώνει ο Barthes, και τον συνδέουν με την ανατροπή της άποψης του «ιερού πρωτότυπου» στη μεταφραστική διαδικασία και την ανάδειξη του αναγνώστη ως βασικού υπεύθυνου για την ερμηνεία του κειμένου. Εξετάζουν την αποδομιστική προσέγγιση από τον Derrida, του κειμένου ως κατασκευάσματος, που διατυπώνει τη γνώμη ότι το κείμενο (επανα)δημιουργείται κάθε φορά που διαβάζεται. Αντιλαμβάνονται ότι έτσι τίθεται υπό αμφισβήτηση η πιστότητα της μετάφρασης και πως η θεωρία του μεταμοντερνισμού οδήγησε στην ανάδυση της «κανιβαλιστικής προσέγγισης» («θεωρίας του παλίμψηστου») στον μεταποικιακό κόσμο (Βραζιλία, Λατινική Αμερική, Ινδία), στην προσπάθεια δηλαδή αναβίωσης αυτόχθονων πολιτισμικών στοιχείων που καταπνίγηκαν από τον πολιτισμικό επεκτατισμό των Ευρωπαίων αποικιοκρατών.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν επαγωγικά στη μετααποικιακή προσέγγιση της μετάφρασης, απότοκο της «θεωρίας του παλίμψηστου», που εκδηλώθηκε τη δεκαετία του 1990 με την κυκλοφορία ενός συλλογικού τόμου από τον André Lefevere με τίτλο *Translation/History/Culture: A Sourcebook*. Σε αυτόν τον τόμο συγκεντρώθηκαν κείμενα με κοινό παρονομαστή την αντιμετώπιση της μετάφρασης όχι μόνο ως γλωσσικού ζητήματος, αλλά ως ευρύτερου φορέα και διαμορφωτή πολιτισμικών αγαθών. Αντιλαμβάνονται ότι οι μελέτες αυτές πραγματεύονται την πολυπλοκότητα των παραγόντων που οδηγούν σε συγκεκριμένο τρόπο συγγραφής και μετάφρασης ενός έργου και που τελικά διαμορφώνουν την πρόσληψή του από το κοινό της γλώσσας-υποδοχής.

2.3.ΣΤ.4 | ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ, ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν ότι η στροφή στην αντίληψη της μετάφρασης όχι μόνο ως αντικειμένου αμιγώς γλωσσικού, αλλά και ως πεδίου των πολιτισμικών σπουδών, οδήγησε στη διερεύνηση νέων πτυχών της πολιτισμικής της διάστασης, υπό το πρίσμα της μετααποικιακής μεταφρασεολογίας, της φεμινιστικής θεωρίας, των σπουδών φύλου στη μετάφραση και τη μελέτη της μετάφρασης ως ιδεολογίας. Η μετααποικιακή μεταφρασεολογία μελετά ζητήματα μετάφρασης συγγραφέων που έζησαν και δημιούργησαν σε αποικιακό πολιτισμικό περιβάλλον (Ινδία, Αφρική, Κεντρική Αμερική). Ακόμα και μετά την ανεξαρτητοποίηση των κρατών, κάποιες χώρες συνέχισαν να υφίστανται την κυριαρχία του εξουσιαστικά ισχυρού αποικιοκρατικού λόγου.

Η ανάγκη να εκφραστεί και ο ασθενέστερος γηγενής λόγος οδήγησε σε μια νέα μεταφραστική αντίληψη, σε μια μεταφραστική ηθική που ανέδειξε τη μετάφραση ως πολιτική πράξη πραγμάτευσης της ετερότητας. Η μετάφραση, συνεπώς, εξελίχθηκε σε μια διαδικασία δημιουργική, στο πλαίσιο της οποίας ο Εαυτός συναντήθηκε με το Άλλο.

Αντίστοιχα, κάτω από το πρίσμα της φεμινιστικής θεωρίας, η μεταφραστική πράξη ως βαθιά πολιτική πράξη, ανέδειξε τον γυναικείο λόγο ως ιδιαίτερο είδος γραφής, υπογράμμισε την καταπίεση από τις ισχύουσες κοινωνικά νόρμες, ανέδειξε το ζήτημα της καταπίεσης του φύλου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν στην προσέγγιση του μεταφραστικού φαινομένου από την οπτική των καταπιεσμένων κοινωνικά και σεξουαλικά μειονοτικών ομάδων. Προσεγγίζουν, επιπλέον, την αλληλεπίδραση γλώσσας και ιδεολογίας, όπως αυτή μελετήθηκε από την Κριτική Ανάλυση του Λόγου, μια διεπιστημονική προσέγγιση που μελετά τη γλώσσα ως κοινωνικό φαινόμενο. Εστιάζονται στην ιστορική διάσταση του λόγου, υπογραμμίζουν ότι οι σχέσεις εξουσίας είναι σχέσεις λόγου, αντιλαμβάνονται τον λόγο ως μορφή κοινωνικής δράσης και επιχειρούν να φωτίσουν τη σχέση συνειδητής και ασυνείδητης ιδεολογίας και γλωσσικών πραγματώσεων.

2.3.ΣΤ.5 | ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με επιστημονικές θεωρίες που υπογραμμίζουν την κοινωνική διάσταση του φαινομένου της μετάφρασης, οι οποίες διατυπώθηκαν

μετά το 1980. Εξετάζουν την έμφαση στην κοινωνιολογική διάσταση της μετάφρασης του κύριου εισηγητή της «Σχολής της Χειραγώγησης» André Lefevere, ο οποίος εισηγείται τον ορισμό της μετάφρασης ως «επαναγραφής/δεύτερης γραφής». Αναλύουν την έννοια της «πατρωνίας» εξωλογοτεχνικών παραγόντων στην εξέλιξη του αυτόνομου λογοτεχνικού πεδίου (π.χ. Εκκλησία, πολιτική, ΜΜΕ), την οποία διατυπώνει επίσης ο Lefevere. Εξηγούν την έννοια της «κοινωνικής νόρμας» που επιδρά στη λογοτεχνική μετάφραση όπως εισηγείται ο Gideon Toury, εκπρόσωπος της σχολής της «Περιγραφικής Μεταφρασεολογίας». Αναγνωρίζουν στις κοινωνιολογικές θεωρίες την κυριαρχία της σκέψης του Bourdieu, εμβαθύνουν στις τέσσερις έννοιες που εισηγείται (πεδίο, έξη, κεφάλαιο, πρακτική) και τις εφαρμογές τους στη μετάφραση (π.χ. αξιοποίηση της έξης για ανάλυση της πρακτικής των μεταφραστών). Αναλύουν, ερμηνεύουν και κατανοούν, ακόμα, τις τέσσερις έννοιες που εισάγει ο Luhmann (σύστημα, αυτοοργάνωση, αυτοποίηση, δομική συνάφεια), οι οποίες βρίσκουν εφαρμογή στις κοινωνικές επιστήμες και τη μεταφρασεολογική σκέψη (π.χ. στην αντίληψη της μετάφρασης ως κοινωνικού συστήματος, που αλληλεπιδρά δυναμικά με τα άλλα). Εξοικειώνονται με τη θεωρία του «Δικτύου Δρώντων» ή «Κοινωνιολογία της Μετάφρασης» (Callon, Latour, Law), σύμφωνα με την οποία η κοινωνία και η τεχνολογία παράγονται και διαμορφώνονται από τα δίκτυα, στα οποία δεν συμμετέχουν μόνον έμψυχα όντα αλλά και ιδέες, βιβλία, υπολογιστές. Αντιλαμβάνονται πως για τη διατήρηση των δικτύων είναι καίρια η σημασία της μετάφρασης, με την οποία οι κυρίαρχοι των δικτύων διασφαλίζουν τη μεταξύ τους συνεννόηση στη βάση ενός κοινού νοήματος.

2.3.ΣΤ.6 | ΠΟΛΥΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με την πολυσυστημική θεωρία, τη «θεωρία των πολυσυστημάτων», με κύριο εισηγητή τον Itamar Even-Zohar (δεκαετία του 1970), ο οποίος, επηρεασμένος από τον ρωσικό φορμαλισμό, διατύπωσε τη θεωρία του λογοτεχνικού συστήματος, μέρος του οποίου αποτελεί κάθε λογοτεχνικό κείμενο, μεταφρασμένο ή πρωτότυπο. Αντιλαμβάνονται το σύστημα αυτό ως ένα σύστημα που απαρτίζεται από επιμέρους υποσυστήματα (εξ αυτού και ο όρος «πολυσύστημα»). Εξηγούν την ιδιότητά του ως μεταβαλλόμενου, αφού βρίσκεται διαρκώς σε συνάρτηση με τις σημαντικές πολιτισμικές διεργασίες που αποτυπώνονται και διενεργούνται σε αυτό. Το αναλύουν σε στοιχεία του κέντρου και της περιφέρειας. Αναγνωρίζουν τη δυναμική σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσά τους και ερμηνεύουν ως προϊόν αυτής της σχέσης τις μετατοπίσεις στοιχείων από και προς το κέντρο με την πάροδο του χρόνου, σε συνάρτηση με τις πολιτισμικές συνθήκες που διαμορφώνονται. Διακρίνουν την ανάδειξη της μετάφρασης από περιθωριακή δραστηριότητα της φιλολογικής επιστήμης σε μια κατεξοχήν πολιτισμική δράση, πεδίο διαπολιτισμικής επικοινωνίας και θεωρητικής έρευνας, όπου οι «μεταφραστικές νόρμες», που καθορίζουν την εκάστοτε «μεταφραστική ισοδυναμία», διαμορφώνονται από κοινωνικούς παράγοντες και, χωρίς να είναι απόλυτες, υιοθετούνται από τους μεταφραστές

ως γενικές τάσεις συμπεριφοράς (θεωρία του Gideon Toury). Αναλύουν την ιδρυτική διακήρυξη της μετάφρασης ως επιστήμης, δηλαδή τον χάρτη της μεταφρασεολογίας του Holmes (1972) όπως παρουσιάστηκε ως σχεδιάγραμμα από τον Toury (1995).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν, επίσης, τη θεωρία της «Σχολής της Χειραγώγησης» του Theo Hermans (1985). Συσχετίζουν την ονομασία της με έναν συλλογικό τόμο, κεντρική ιδέα του οποίου είναι ότι η μετάφραση «χειραγωγεί» ως έναν βαθμό το πρωτότυπο. Συμπεραίνουν, συνεπώς, την έμφαση που αποδίδει η θεωρία αυτή στον περιγραφικό και συστημικό χαρακτήρα της λογοτεχνικής μετάφρασης, καθώς και τη διασύνδεση μεταξύ θεωρητικών αναζητήσεων και συνεχούς πρακτικής έρευνας.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Gentzler, Edwin. (2012). *Σύγχρονες θεωρίες μετάφρασης* (μτφρ. Χ. Μπακούλα). Αθήνα: Εκδόσεις Ίων.
2. Δημητρούλια, Τ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση: θεωρία και πράξη* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/5252-

Συμπληρωματικές

1. Γραμμενίδης, Σ., Δημητρούλια, Τ., Κουρδής, Ε., Λουπάκη, Ε. & Φλώρος, Γ. (2015). *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της μετάφρασης* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/3903
2. Steiner, G. (2004). *Μετά τη Βαβέλ. Όψεις της Γλώσσας και της Μετάφρασης* (μτφρ. Α. Μπερλής). Αθήνα: Εκδόσεις Scripta.

2.3.Ζ • ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με ζητήματα που αφορούν την εκδοτική επιχειρηματικότητα σήμερα, να ανακαλύψουν την ιστορία της, να εντρυφήσουν σε προβλήματα που αφορούν την πολιτική του βιβλίου, να προσεγγίσουν κριτικά την αισθητική των εκδόσεων, την εικονογράφηση και τον διάκοσμο του βιβλίου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται τόσο με την ιστορία του βιβλίου όσο και με την ιστορία της τέχνης του. Παρακολουθώντας τη μετάβαση από το χειρόγραφο στο έντυπο βιβλίο, αντιλαμβάνονται την εδραίωση μιας νέας αναγνωστικής πρακτικής: της «σιωπηρής» ανάγνωσης (δηλαδή της ατομικής ανάγνωσης), που διαμορφώνει

νέες αναγνωστικές συνήθειες και συμπεριφορές. Συζητούν, επίσης, ζητήματα χάραξης της αναγνωστικής πολιτικής, που είναι μια άλλη προσέγγιση της πνευματικής δημιουργίας, συμπληρωματική εκείνης της ιστορίας των ιδεών, των πνευματικών κινημάτων και των λογοτεχνικών ρευμάτων. Η πορεία των εκδοτικών επιχειρήσεων στον χρόνο, το όραμα της δημιουργίας τους και οι προκλήσεις της λειτουργίας και επιβίωσής τους, η εξέλιξη της επιχειρηματικότητας των εκδοτών (αναγκαίων συνδέσμων μεταξύ του πεδίου της διανόησης και του πεδίου της αγοράς), αποτελούν καθοριστικούς δείκτες για τη σχέση της διανόησης με τους αναγνώστες. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συνειδητοποιούν, ακόμα, τις τεράστιες αλλαγές που προκάλεσε η επίδραση των νέων τεχνολογιών στην εκδοτική διεργασία.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Κατονομάζουν σημαντικούς εκδοτικούς οίκους που χάραξαν επιτυχημένη πορεία τόσο στην ελληνική αγορά του βιβλίου όσο και στην ευρωπαϊκή,
- Αναγνωρίζουν τον αγώνα των εκδοτών να εξασφαλίζουν όσο το δυνατόν ευρύτερο αναγνωστικό κοινό,
- Περιγράφουν τις οικονομικές και τεχνολογικές ανακατατάξεις που προκάλεσε το ψηφιακό βιβλίο,
- Αντιλαμβάνονται την αγωνία των εκδοτών να εισάγουν στην αγορά του βιβλίου ανταγωνιστικά προϊόντα,
- Κατέχουν σύγχρονες μεθοδολογικές θεωρητικές προσεγγίσεις που αφορούν την ιστορία του βιβλίου,
- Εξοικειώνονται με τα στάδια της έκδοσης του βιβλίου, από την ανάγνωση του χειρόγραφου έως την προώθηση του τελικού προϊόντος στην αγορά,
- Αξιολογούν κριτικά τον ρόλο και τις στρατηγικές της διαφήμισης στην εκδοτική δραστηριότητα,
- Προσδιορίζουν την αρτιότητα του κειμένου, της τυπογραφικής μορφής, αλλά και την προσιτή τιμή, ως βασικές στρατηγικές προώθησης του έντυπου βιβλίου,
- Εντάσσουν τη διόρθωση, τη γλωσσική και τη γραφιστική επιμέλεια στο πλαίσιο του εκδοτικού ανταγωνισμού,
- Συνειδητοποιούν ότι οι προσδοκίες του αναγνωστικού κοινού για ευανάγνωστα βιβλία οδήγησαν σταδιακά σε αλλαγές στην τυπογραφική φροντίδα (μεγαλύτερα περιθώρια, κεφαλίδες κ.ά.) και στη γενικότερη εμφάνιση του βιβλίου,
- Αποδέχονται ότι η διεύρυνση του αναγνωστικού κοινού διαμορφώνει νέες συνθήκες (π.χ. πνευματικά δικαιώματα), νέες αναγνωστικές συνήθειες και άλλες εκδοτικές τακτικές (π.χ. εμφάνιση του «ατζέντη»),
- Ενημερώνονται για τις νέες μορφές οργάνωσης της παραγωγής και της διάθεσης του βιβλίου,

- Αντιλαμβάνονται τη σημασία της τήρησης των προδιαγραφών ποιότητας, όταν εργάζονται ως μεταφραστές, επιμελητές και διορθωτές
- Υιοθετούν σύγχρονες τάσεις στην εμφάνιση του βιβλίου και σύγχρονες στρατηγικές στην προώθησή του.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Τυπογραφία / Εκδοτική πολιτική / Ηλεκτρονικά βιβλία / Βιβλιοθήκες / Εκδότες / Επιμελητές βιβλίων / Ελληνική βιβλιογραφία / Εκδοτικοί οίκοι / Σιωπηρή ανάγνωση / Αναγνωστικές κοινότητες / Συγγραφείς / Ηλεκτρονικά βιβλιοπωλεία.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΕΩΣ ΤΟΝ 16ο ΑΙΩΝΑ
2	Η ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΟΝ 17ο ΚΑΙ 18ο ΑΙΩΝΑ
3	Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ
4	Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΝ 20ό ΑΙΩΝΑ
5	ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΛΥΣΙΔΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΟΥΤΕΜΒΕΡΓΙΟ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ
6	Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ Τ.Π.Ε. ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
7	Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Κείμενο αναφοράς

2.3.Ζ.1 | Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΕΩΣ ΤΟΝ 16ο ΑΙΩΝΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνωρίζουν τον διεπιστημονικό χαρακτήρα της ιστορίας του βιβλίου, που συνιστά ένα είδος συγκριτικής ιστορίας διαφορετικών χωρών και εμπλέκει, εκτός από την ιστορία της λογοτεχνίας, την ευρύτερη οικονομική, τεχνική, κοινωνική, πολιτική και πολιτισμική ιστορία. Αντιλαμβάνονται ότι άπτεται του σύνθετου χαρακτήρα του βιβλίου ως αγαθού πολιτισμικού, υλικού αντικειμένου και εμπορικού προϊόντος. Επιχειρούν σύντομη αναδρομή σε σταθμούς της ιστορίας του βιβλίου, με αφετηρία την προϊστορία της τυπογραφίας, από την επινόηση της γραφής έως τις πρώτες, αρχαίες, «εκτυπώσεις» κειμένων σε κυλίνδρους από πάπυρο και σε άλλα υλικά, π.χ. ξύλο, χαραγμένα κεραμικά («όστρακα»), πλάκες από πηλό, άργιλο ή μαύρο κερί. Εστιάζουν την προσοχή τους στις αλλαγές στις οποίες οδήγησε η εφεύρεση υλικών μορφών του βιβλίου, όπως του «κώδικα» (ξύλινη πινακίδα/συνενωμένες πινακίδες) και της «περγαμηνής». Καταγράφουν την αύξηση της παραγωγής χειρογράφων που προκάλεσε η εμφάνιση του χαρτιού στη Δύση στα τέλη του 11ου αιώνα,

αφού η τιμή του ήταν χαμηλότερη της περγαμηνής. Επισημαίνουν ότι το χαρτί στην Κίνα χρησιμοποιείται ήδη από τον 1ο αιώνα μ. Χ.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν την τυπογραφία με κινητά στοιχεία του 15ου αιώνα, ως μια μορφή υψηλής τεχνολογίας επεξεργασίας και αναπαραγωγής κειμένων, καθώς και τη διάδοσή της στην Ευρώπη, που επέφερε επαναστατική μεταβολή στη μετάδοση πληροφοριών, γνώσεων και ιδεών. Εξετάζουν τους λόγους της εκδοτικής έκρηξης (τεχνολογία του Γουτεμβέργιου, στροφή στον συγγραφέα, έμφαση στον άνθρωπο λόγω της Αναγέννησης). Αξιολογούν το γεγονός ότι η μετάβαση από τη «μεγαλόφωνη» στη «σιωπηρή» ανάγνωση δημιούργησε (από την Αναγέννηση κι εξής) νέα δεδομένα στη διαμόρφωση της αισθητικής και της τυπολογίας του βιβλίου. Αντιλαμβάνονται πως η κυριαρχία της σιωπηρής ανάγνωσης σηματοδότησε διαφορετική διαχείριση του χρόνου και του χώρου εκ μέρους του αναγνώστη.

2.3.Ζ.2 | Η ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΟΝ 17ο ΚΑΙ 18ο ΑΙΩΝΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες περιγράφουν την εξέλιξη της τυπογραφίας και των χαρακτηριστικών του έντυπου βιβλίου τον 16ο αιώνα στην Ευρώπη. Γνωρίζουν τυπογραφικά κέντρα και προσωπικότητες σημαντικές για τον χώρο της τυπογραφίας. Επισημαίνουν την εισαγωγή της έντυπης εικονογράφησης και τις εφαρμογές τεχνικών βελτίωσης (εμφάνιση της σελιδαρίθμησης, πίνακες, ευρετήρια, βιβλιογραφικές ενδείξεις, διαίρεση κεφαλαίων σε παραγράφους, εμφάνιση του εγχάρακτου τίτλου και της προμετωπίδας).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν τον 17ο αιώνα ως εποχή των μεγάλων συγγραφέων αλλά και κρίσης της τυπογραφικής τέχνης, καθώς οι τυπογράφοι της εποχής θεωρούνται μάλλον μέτριοι. Επισημαίνουν, ωστόσο, την ανάδυση και την καθιέρωση του περιοδικού τύπου. Εξετάζουν, ακόμα, την ακμή της τυπογραφίας και της εκδοτικής δραστηριότητας, την αύξηση της βιβλιοπαραγωγής τον 18ο αιώνα (αιώνα του Διαφωτισμού). Μια νέα περίοδος ανατέλλει τότε, σύμβολό της είναι το βιβλίο. Εκδίδονται λεξικά, ενώ το 1751 κάνει την εμφάνισή του ο πρώτος τόμος της *Εγκυκλοπαίδειας* του Ντιντερό, ενός έργου που αποτέλεσε σύμβολο του αιώνα των Φώτων και που φιλοδόξησε να «μετρήσει» ολόκληρη την ανθρώπινη δραστηριότητα με ορθολογικούς κανόνες.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι η ιστορία των αναγνωσμάτων και των αναγνωστών αφορά την ιστορικότητα των τρόπων χρήσης, κατανόησης και αφομοίωσης των κειμένων. Ερμηνεύουν τους νέους όρους που δημιουργούνται στην παραγωγή και στη διακίνηση των εντύπων κατά την «επανάσταση της ανάγνωσης» τον 18ο αιώνα (με τη διεύρυνση του αναγνωστικού κοινού και τη διαμόρφωση «νέων» ομάδων αναγνωστών από γυναίκες, παιδιά και εργαζόμενους). Συναρτούν, τέλος, τη διαδρομή του κειμένου, από τον συγγραφέα μέχρι τον αναγνώστη, με τη διαθέσιμη κάθε φορά τεχνολογία κι εξετάζουν το φαινόμενο της λογοκρισίας.

2.3.Ζ.3 | Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με την εκδοτική δραστηριότητα κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα. Εντοπίζουν τις πολιτικές και οικονομικές αλλαγές στην Ευρώπη οι οποίες, σε συνδυασμό με την πρόοδο της χρωμολιθογραφίας, της βιομηχανικής βιβλιοδεσίας και με τη βιομηχανική ανάπτυξη, τροφοδοτούν μια σειρά εξελίξεων στην τυπογραφία, στην κυκλοφορία avant-garde λογοτεχνίας και προκαλούν αύξηση του αγοραστικού ενδιαφέροντος για τα βιβλία. Η εξέλιξη στην τεχνολογία των εκτυπωτικών μηχανημάτων, η προσφορά «περισσότερου» κειμένου σε «χαμηλότερη» τιμή, οδηγούν σε αναγνωστική επανάσταση, σε συνδυασμό, μάλιστα, με τις κοινωνικοπολιτικές αλλαγές (αύξηση γραμματισμού, καθιέρωση ελεύθερου χρόνου, ελαστικοποίηση του ωραρίου εργασίας, αύξηση του πληθυσμού).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διαπιστώνουν ότι το αναγνωστικό κοινό διευρύνεται με νέες δυναμικές ομάδες: τις γυναίκες, τα παιδιά και την εργατική τάξη. Διαπιστώνουν, ακόμα, την πρόθεση των εκδοτών να ανταποκριθούν στις ανάγκες αυτού του αναδυόμενου σημαντικού κοινού, το οποίο, αφενός μεν επηρεάζεται από την έντυπη παραγωγή, και αφετέρου (μέσω της ζήτησης, των δυνατοτήτων και των προσδοκιών του) διαμορφώνει τον εκδοτικό κατάλογο, καθώς και την αισθητική των εκδόσεων. Η συνειδητοποίηση του φύλου και της τάξης οδηγεί στην καθιέρωση συγκεκριμένων αναγνωστικών ηθών, αλλάζοντας ταυτόχρονα τα δεδομένα στον εκδοτικό χώρο, καθώς και στις βιβλιοθήκες. που αρχίζουν να προσφέρουν ελεύθερη είσοδο σε όλους.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες καταγράφουν νέες παραμέτρους στη διαφήμιση, αξιολογούν την επιτυχία της προώθησης «από στόμα σε στόμα» και γνωρίζουν τον καθοριστικό ρόλο του τύπου της εποχής στον επαναπροσδιορισμό των σχέσεων συγγραφέα-αναγνώστη και εκδότη-αναγνώστη (μέσω δημοσιεύσεων επιστολών των αναγνωστών και βιβλιοκρισιών). Εμβαθύνουν, επίσης, στους τρόπους με τους οποίους μεγάλα βιβλιοπωλεία που δημιουργούνται στα αστικά κέντρα επαναπροσδιορίζουν τη διακίνηση και την προώθηση του βιβλίου.

2.3.Ζ.4 | Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΝ 20ό ΑΙΩΝΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με την ιστορία του ελληνικού βιβλίου κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα. Εντρυφούν στην ιστορία των εκδοτικών οίκων, των νεοελληνικών σπουδών, της ελληνικής διανόησης και των επιχειρήσεων. Εξετάζουν το εμπόριο του βιβλίου, το δίκτυο διακίνησης, τους κατά τόπους πράκτορες, τη χωροταξική ανάπτυξη των βιβλιοπωλείων στον ιστό των πόλεων και, ειδικότερα, στο αθηναϊκό κέντρο, το σύστημα της διαφήμισης και τον ρόλο των εκάστοτε λογοτεχνικών διαγωνισμών και βραβεύσεων για την προβολή του βιβλίου. Αναλύουν τον ανταγωνισμό που υφίσταται μεταξύ των εκδοτών (και μεταξύ των εκδοτών και των εφημερίδων), καθώς και τους περιορισμούς που έθετε η λογοκρισία σε ανώμαλους καιρούς.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ταξινομούν, ερμηνεύουν και ελέγχουν πληροφορίες για το αναγνωστικό κοινό, π.χ. τα είδη των αναγνωσμάτων που προτιμά, τις αναγνωστικές

κοινότητες που το αποτελούν, τη διάκρισή του σε κατηγορίες ανάλογα με τη μόρφωση και τις οικονομικές του δυνατότητες. Μελετούν ενδεικτικά τη βιβλιοπαραγωγή, εστιάζοντας την προσοχή τους επιλεκτικά σε καταλόγους εκδοτικών οίκων και βιβλιοθηκών, ελέγχουν την εμφάνιση/εξαφάνιση εκδοτικών σειρών βιβλίων. Συσχετίζουν τις εκδόσεις ελληνικών βιβλίων με τις μεταφράσεις, τις κυκλοφορίες λογοτεχνικών βιβλίων με τις ανατυπώσεις τους και με την κυκλοφορία συναφών επιστημονικών μελετών. Τέλος, λαμβάνουν υπόψη τους το νομικό καθεστώς των εκδόσεων, τη σχέση τιμής-κόστους, τη φορολογία του χαρτιού, τις εταιρικές σχέσεις, καθώς και τις σχέσεις των εκδοτών με συγγραφείς, τα συμβόλαια που υπογράφονται και τις προβλεπόμενες αμοιβές, τη σταθερότητα των συγγραφέων σε έναν εκδοτικό οίκο καθώς και τις μεταξύ τους ρήξεις, τις δυνάμεις ανανέωσης και την άσκηση συντηρητικών πολιτικών ως επιχειρηματικών πρακτικών.

2.3.Ζ.5 | ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΛΥΣΙΔΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΟΥΤΕΜΒΕΡΓΙΟ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι ήδη από την Αναγέννηση και έπειτα, από την εκτύπωση με κινητά μεταλλικά στοιχεία του πρώτου έντυπου βιβλίου από τον Γουτεμβέργιο στα μέσα του 15ου αιώνα, η εκδοτική αλυσίδα αρχίζει να διαμορφώνεται και να αποκρυσταλλώνονται οι αρμοδιότητες και οι ρόλοι των εμπλεκόμενων σε αυτήν (του εκδότη, του επιμελητή κειμένων, του διορθωτή, του εικονογράφου, του σχεδιαστή, του τυπογράφου, του χειριστή πιεστηρίου, του βιβλιοπώλη, του συγγραφέα και άλλων). Συνειδητοποιούν ότι, με την πάροδο του χρόνου, η αλυσίδα διευρύνεται, οι κρίκοι της αυξάνονται, αναλόγως –μεταξύ άλλων– και με τις τεχνολογικές/τεχνικές εξελίξεις, τις αλλαγές στην παραγωγή και τη διακίνηση του βιβλίου, τις ανάγκες για αποτελεσματική προώθηση, την αναβάθμιση του ρόλου του αναγνώστη. Είναι, μάλιστα, χαρακτηριστικό ότι η εκδοτική αλυσίδα αποκαλείται και «αλυσίδα αξίας», λόγω της προστιθέμενης αξίας που προσδίδεται στο κείμενο κατά την εκδοτική διεργασία.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες παρατηρούν ότι ο ρόλος του εκδότη, πάντοτε καταλυτικός και κομβικός, αρχίζει σταδιακά να διαχωρίζεται από αυτόν του τυπογράφου ή του βιβλιοπώλη. Επισημαίνουν ότι αναδεικνύονται νέα επαγγέλματα, όπως ο λογοτεχνικός πράκτορας ή ατζέντης, ήδη από τον 19ο αιώνα στη Βρετανία και τη Γαλλία. Πληροφορούνται ότι στο σύγχρονο εκδοτικό τοπίο ο ρόλος του ατζέντη είναι ιδιαίτερα αναβαθμισμένος. Εκτιμούν ότι τα σημερινά εκδοτικά μοντέλα (όπως η αυτο-έκδοση) έχουν εγείρει προβληματισμούς για τον ρόλο του εκδότη ή του επιμελητή, καθώς και για την αξία που διακρίνει την κάθε έκδοση. Αντιλαμβάνονται ότι ο ρόλος του αναγνώστη έχει επαναπροσδιοριστεί καθώς έχουν μεταβληθεί οι όροι της επικοινωνίας, συνεπώς έχει αλλάξει σε μεγάλο βαθμό και η σχέση του αναγνώστη με τον εκδότη και τον συγγραφέα.

2.3.Ζ.6 | Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ Τ.Π.Ε. ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι στη σύγχρονη εποχή, πειραματική για τον εκδοτικό χώρο, οι νέες τεχνολογίες πληροφόρησης και επικοινωνίας δημιουρ-

γούν νέες παραμέτρους, σηματοδοτώντας, μαζί με άλλους παράγοντες, σημαντικές αλλαγές στη δομή και τη φυσιογνωμία της εκδοτικής δραστηριότητας. Εμβαθύνουν στη συνύπαρξη του έντυπου με το ηλεκτρονικό βιβλίο. Καταγράφουν αλλαγές στον τρόπο ανάγνωσης, γραφής, επικοινωνίας, ενημέρωσης, αυτορρύθμισης του εκδοτικού τοπίου γενικότερα. Προσδιορίζουν τις προϋποθέσεις που καθιστούν σήμερα (και στο άμεσο μέλλον) αποτελεσματική την προώθηση τίτλων, ώστε να επιτευχθεί αύξηση πωλήσεων, και εξοικειώνονται με νέες εκδοτικές πολιτικές, που στοχεύουν στη διαμόρφωση αναγνωρίσιμης εκδοτικής ταυτότητας και στη δημιουργία γόνιμων συνεργασιών εντός και εκτός κάθε εκδοτικού οίκου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εντρυφούν στον επαναπροσδιορισμό του ρόλου όλων των εμπλεκόμενων στη διαδικασία της ανάγνωσης, από τον συγγραφέα και τους επαγγελματίες των εκδόσεων έως το σύγχρονο αναγνωστικό κοινό. Υπογραμμίζουν, για παράδειγμα, τον αναβαθμισμένο ρόλο του ατζέντη. Επαναπροσδιορίζουν τον ρόλο του αναγνώστη, καθώς ένα από τα στοιχήματα των εκδοτών είναι η δημιουργία άμεσης σχέσης και εμπιστοσύνης με το κοινό. Ερευνούν τον ρόλο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (ψηφιακές αναγνωστικές κοινότητες) και των ηλεκτρονικών βιβλιοπωλείων που, οδηγούν σε νέες, πιο σύνθετες στρατηγικές προώθησης και προβολής των τίτλων.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συζητούν, ακόμα, την αναβίωση παλαιότερων τακτικών, π.χ. των προ-παραγγελιών, σε ψηφιακό τώρα περιβάλλον. Επισημαίνουν τη διατήρηση της παράδοσης των συνδρομών και των αγγελιών, με διαφοροποιημένους, πιο σύνθετους στόχους, όπως τη μεγαλύτερη συμμετοχή του αναγνώστη στην εκδοτική διεργασία, την αμεσότερη και πληρέστερη ενημέρωσή του, την καλύτερη μελλοντική διακίνηση του τίτλου στα βιβλιοπωλεία και, γενικά, την προώθησή του βιβλίου. Αναλύουν τη μεταμόρφωση του βιβλίου με τη χρήση πολυμέσων, ηλεκτρονικών παιχνιδιών και εικονικής πραγματικότητας.

2.3.Ζ.7 | Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι το βιβλίο συνιστά ένα ιδιαίτερο αντικείμενο, το οποίο καταγράφεται κατά την παραγωγή του στους καταλόγους τυπογράφων και εκδοτών. Κάποτε καταγράφεται και από υπηρεσίες λογοκρισίας, από τις οποίες οι τυπογράφοι και οι εκδότες πρέπει να πάρουν άδεια έκδοσης. Εμβαθύνουν στη φιλοσοφία και στα μυστικά της σύνταξης της επίσημης ελληνικής βιβλιογραφίας, μελετώντας δειγματοληπτικά τη μεγάλη απογραφική προσπάθεια που ξεκίνησε στα μέσα του 19ου αιώνα στην Αθήνα από τον Émile Legrand και την ενδεκάτομη *Bibliographie Hellénique*, που την ολοκλήρωσε ο διάδοχός του Hubert Pernot, η οποία οδήγησε στο corpus της ελληνικής εθνικής βιβλιογραφίας από τον 15ο έως τον 19ο αιώνα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες απαριθμούν τις σημαντικότερες προσπάθειες επέκτασης, συμπλήρωσης και σύνταξης της ελληνικής βιβλιογραφίας. Ταξινομούν χρονικά τα ονόματα σημαντικών Ελλήνων βιβλιογράφων (*Ελληνική Βιβλιογραφία 1800-1863* των Δ. Γκίνη και Β. Μέξα, έκδοση της Ακαδημίας Αθηνών, που συμπληρώθηκε από τον

Κ. Θ. Δημαρά, *Ελληνική Βιβλιογραφία 1791-1799* του Μ. Μανούσακα, ως αναπλήρωση του χαμένου 12ου τόμου της βιβλιογραφίας του Legrand, *Προσθήκες στην Ελληνική Βιβλιογραφία. Τα βιβλιογραφικά κατάλοιπα του É. Legrand και του H. Pernot [1515-1799]* του Φ. Ηλιού). Εμβαθύνουν στο έργο των βιβλιογραφικών εργαστηρίων του Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου και του Μουσείου Μπενάκη. Μελετούν, επίσης, την ιστορία των ελληνικών βιβλιοθηκών, από τις βιβλιοθήκες της Περγάμου και της Αλεξάνδρειας μέχρι την Εθνική Βιβλιοθήκη, τον θεσμό των δημοτικών και σχολικών βιβλιοθηκών, τα συστήματα δανεισμού. Εντρυφούν στην ιστορία μεγάλων εκδοτικών οίκων στην Ελλάδα, στην ιστορία και το έργο του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου (ΕΚΕΒΙ). Καταγράφουν τίτλους που σημείωσαν μεγάλες πωλήσεις στην ελληνική αγορά του βιβλίου.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Barbier, F. (2001). *Ιστορία του βιβλίου*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
2. Νταβαρίνος, Π. (1999). *Ιστορία του ελληνικού βιβλίου* (μτφρ. Μ. Παπαηλιάδη). Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.
3. Thompson, J. B. (2017). *Οι έμποροι της κουλτούρας. Η εκδοτική βιομηχανία του εικοστού πρώτου αιώνα* (μτφρ. Α. Καρακατσούλη). Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Συμπληρωματικές

1. Barbier, F. & Lavenir, C. B. (1999). *Ιστορία των μέσων μαζικής επικοινωνίας. Από τον Ντιντερό στο Ίντερνετ* (μτφρ. Κ. Χαρικιοπούλου). Αθήνα: Εκδόσεις Δρομέας.
2. Συλλογικό Έργο. (1993). *Περί βιβλιοθηκών*. Αθήνα: Εκδόσεις Άγρα.
3. Eisenstein, E. L. (2004). *Η τυπογραφική επανάσταση στις απαρχές της νεότερης Ευρώπης* (μτφρ. Β. Τομανάς). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τυποφιλία.

2.3.Η • ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με βασικές αρχές της γραφιστικής τέχνης και να αποκτήσουν γενικές γνώσεις στην τεχνολογία του έντυπου βιβλίου, τα πολυμέσα και τις εφαρμογές τους. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασκούνται στη συστηματική οργάνωση του κειμένου, της εικόνας και των γραφιστικών στοιχείων ενός εντύπου, χρησιμοποιώντας τεχνικές διαμόρφωσης των χαράξεων (κάνναβος). Εμβαθύνουν στη θεωρητική επεξεργασία και θητεύουν στις εφαρμογές σημαντικών τυπογραφικών σχεδιαστών του 20ού αιώνα (Tschichold, Morison, Müller-Brockmann, Samara, Elam κ.ά.). Αξιοποιούν στοιχεία εικαστικών τε-

χνών, τυπογραφίας, φωτογραφίας και γραφικών. Δημιουργούν κείμενα σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή, τα οποία πείθουν και συγκινούν τον/την αναγνώστη/-τρια.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξειδικεύονται στις τεχνικές και στους τομείς παραγωγής των εντύπων (προεκτύπωση, εκτύπωση, βιβλιοδεσία/περαιώσεις), αποκτούν δεξιότητες στα ηλεκτρονικά προγράμματα σχεδιασμού και σελιδοποίησης μέσα από ασκήσεις στη σχεδιαστική σύνθεση, στοιχειοθεσία και ψηφιακή υλοποίηση εντύπων (μικρό φυλλάδιο, 16σέλιδο έντυπο, εικονογραφημένο βιβλίο).

Παράλληλα, αποκτούν θεωρητικά εφόδια στο ελεύθερο σχέδιο και τις βασικές κατηγορίες χρωμάτων, όχι για να αποκτήσουν ικανότητες επαγγελματία γραφίστα, αλλά για να διευρύνουν τη δημιουργικότητά τους και να καλλιεργήσουν την προσωπική τους αισθητική: να αποκτήσουν τη βασική θεωρητική και πρακτική κατάρτιση, η οποία θα τους επιτρέψει να υποστηρίξουν ολιστικά το έργο της επιμέλειας ενός λογοτεχνικού βιβλίου.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Κατονομάζουν σημαντικούς τυπογραφικούς σχεδιαστές του 20ού αιώνα,
- Γνωρίζουν τις καινοτομίες που εισήγαγε καθένας από αυτούς,
- Χειρίζονται ηλεκτρονικά προγράμματα γραφιστικής επιμέλειας και επεξεργασίας έντυπων και ψηφιακών εκδόσεων,
- Απαριθμούν τον απαραίτητο εξοπλισμό για τη γραφιστική επιμέλεια και τα λογισμικά που απαιτούνται,
- Αντιλαμβάνονται το έργο της γραφιστικής επιμέλειας ως καλλιτεχνική δραστηριότητα, που στοχεύει να προκαλέσει συγκίνηση στο αναγνωστικό κοινό,
- Διακρίνουν τα χρώματα σε βασικά και συμπληρωματικά, σε ψυχρά και θερμά, επιλέγουν χρωματικές συνθέσεις,
- Αξιολογούν κριτικά συνθέσεις με γεωμετρικά σχήματα, προκειμένου να τις αξιοποιήσουν στην έκδοση ενός λογοτεχνικού βιβλίου,
- Υπολογίζουν αναλογίες, άξονες και κλίσεις, για την κατάλληλη τοποθέτηση λέξεων στη σελίδα,
- Εξασκούνται στην ονοματοθεσία στο εξώφυλλο,
- Διακρίνουν τα πλεονεκτήματα της σύνθεσης μιας σελίδας,
- Αποκτούν κριτήρια αξιολόγησης και ελέγχου της αισθητικής και των αναλογιών κατά τον σχεδιασμό, την έκδοση και την εκτύπωση μιας σελίδας βιβλίου,
- Αποκτούν εμπειρία στη χωροθέτηση εικόνων και δεδομένων στις σελίδες ή στο εξώφυλλο του λογοτεχνικού βιβλίου,
- Υιοθετούν αισθητικά κριτήρια και καλλιτεχνικές αρχές,
- Εφαρμόζουν (σε περιορισμένη κλίμακα) τις θεωρητικές τους γνώσεις στο πεδίο της γραφιστικής επιμέλειας.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Γραφιστική σύνθεση / Ψηφιογραφικά και διανυσματικά γραφικά / Τυπογραφικά στοιχεία / Χρωματικές επιλογές / Σημειολογική προσέγγιση / Οπτική επικοινωνία / Στοιχειοθεσία / Μικρο-τυπογραφία / Εκτυπωτικές τεχνικές.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ
2	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ Ι – ΣΗΜΕΙΟ, ΓΡΑΜΜΗ, ΦΟΡΜΑ
3	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΙΙ – ΧΡΩΜΑ
4	ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΙΚΑ
5	ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
6	ΣΥΝΘΕΣΗ ΛΕΚΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΣΕ ΕΝΤΥΠΑ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΜΕΣΑ
7	ΕΙΔΗ ΕΝΤΥΠΩΝ
8	ΕΙΔΗ ΕΝΤΥΠΩΝ – ΒΙΒΛΙΟ
9	ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΤΥΠΩΝ

Κείμενο αναφοράς

2.3.Η.1 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ

Η υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στην έννοια της γραφιστικής και των εφαρμοσμένων τεχνών. Σκοπός της γραφιστικής είναι η επικοινωνία, η μεταβίβαση ενός μηνύματος σε έναν δέκτη με τη χρήση τυπογραφικών και οπτικών σημείων, π.χ. εικόνες, φωτογραφίες, εικονογραφήσεις, διαγράμματα, σχήματα κ.ά. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με την ορολογία, γνωρίζουν σημαντικούς δημιουργούς του design και της τυπογραφίας και μελετούν τις αισθητικές και τεχνολογικές εξελίξεις του χώρου.

Στο πλαίσιο της υποενότητας, αναλύονται οι χαρακτηριστικές περίοδοι της διαμόρφωσης της αισθητικής της σύγχρονης γραφιστικής δημιουργίας και συσχετίζονται με τις εικαστικές και τις αρχιτεκτονικές καινοτομίες. Από το κίνημα arts and crafts μέχρι τον μεταμοντερνισμό και τις σύγχρονες δημιουργίες, παρουσιάζονται οι πρωτοπόροι του γραφιστικού σχεδιασμού και της τυπογραφίας, όπως είναι οι Tschichold, Müller-Brockmann, Morison κ.ά. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στις αρχές της σύγχρονης τυπογραφίας όπως παρουσιάζονται στο βιβλίο *New Typography* (Tschichold, 1928) και στο Διεθνές και Ελβετικό Τυπογραφικό στιλ, καθώς αποτέλεσαν σταθμό για τη σύγχρονη δημιουργία και τον λειτουργικό σχεδιασμό.

Η επισκόπηση της εξέλιξης και της ποικιλομορφίας της γραφιστικής, μέσα από παρουσίαση και ανάλυση παραδειγμάτων, εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στη γλώσσα της οπτικής επικοινωνίας και τους/τις βοηθάει να αντιληφθούν και να εκτιμήσουν τη σημασία της γραφιστικής δημιουργίας ως μέσου έκφρασης ιδεών και μηνυμάτων. Με την ολοκλήρωση της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μπορούν να κατονομάζουν σημαντικούς δημιουργούς και σχολές του 20ού αιώνα, να περιγράφουν τις καινοτομίες που εισήγαγαν και να αναλύουν χαρακτηριστικά παραδείγματα.

2.3.Η.2 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ Ι – ΣΗΜΕΙΟ, ΓΡΑΜΜΗ, ΦΟΡΜΑ

Η συγκεκριμένη υποενότητα εστιάζεται στις βασικές αρχές και τα εργαλεία της γραφιστικής σύνθεσης. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τα βασικά στοιχεία της εικαστικής γλώσσας, το σημείο, τη γραμμή και τη φόρμα (σχήμα). Με αφετηρία το σημείο, μελετάται ο συμβολικός χαρακτήρας όλων και η σημασία τους στην έκφραση και την παραγωγή νοήματος. Ως σημείο μπορεί να θεωρηθεί ουσιαστικά οποιοδήποτε στοιχείο, ένα ελάχιστο σημάδι, ένας τυπογραφικός χαρακτήρας, ένα σχήμα, μια εικόνα. Μια γραμμή (ευθεία/καμπύλη, ισοπαχής/ανισοπαχής) συνδέει δύο τουλάχιστον σημεία και δημιουργεί σχήματα (φόρμες), γεωμετρικά ή αφηρημένα. Η επιλογή και η διάταξη των σημείων στον χώρο, το μέγεθος, το βάρος, η επανάληψη, η ποικιλία, η επικάλυψη, δημιουργούν τον ρυθμό της σύνθεσης.

Μέσα από την ανάλυση εικαστικών και γραφιστικών έργων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασκούνται στην αναγνώριση των βασικών στοιχείων μιας σύνθεσης και συσχετίζουν τη χρήση τους με το συναίσθημα και το νόημα που αποπνέει. Επίσης, μέσα από τη δημιουργία σκαριφημάτων διαφόρων συνθέσεων (αρμονίας, έντασης κ.ά.) κατανοούν την επιλογή και την αξιοποίηση των σημείων και ασκούνται στις συνθετικές τεχνικές και τη λειτουργία, με στόχο τη δημιουργία άρτιων αισθητικά συνθέσεων.

Η συγκεκριμένη υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στον κόσμο της σημειολογικής προσέγγισης, με σκοπό να τους βοηθήσει να κατανοήσουν και να αξιοποιήσουν δημιουργικά όλα τα διαθέσιμα εικαστικά μέσα στη γραφιστική επιμέλεια ενός λογοτεχνικού κειμένου.

2.3.Η.3 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΙΙ – ΧΡΩΜΑ

Η παρούσα υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στις βασικές αρχές του χρώματος. Το χρώμα φέρει εσωτερικές αξίες (αισθητικές, ψυχολογικές, συμβολικές) που είναι συνυφασμένες με πολιτισμικές αντιλήψεις. Η επιλογή και η χρήση του χρώματος, η έκταση, η ένταση και η σχέση του με τα λοιπά στοιχεία φορτίζουν τη σύνθεση συναισθηματικά και μεταδίδουν μηνύματα. Τα χρώματα κατηγοριοποιούνται σε θερμά και ψυχρά, βασικά και συμπληρωματικά, φωτεινά και ψυχρά, χαρακτηρίζονται δε από την απόχρωση, τον τόνο και την καθαρότητά τους. Η επιλογή των κατάλληλων συνδυασμών δημιουργεί τονικές και χρωματικές αντιθέσεις και αρμονίες, αυξάνει ή

μειώνει την ευκρίνεια του αποτελέσματος, προβάλλει τη φόρμα και την υφή, δίνει την αίσθηση της εγγύτητας. Η κατάλληλη φωτοσκίαση και οι τονικές διαβαθμίσεις αποδίδουν όγκο στα σχήματα και τις μορφές.

Στο πλαίσιο της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εντρυφούν στη χρήση του χρώματος και την επενέργειά του στον θεατή, μέσω της ανάλυσης χαρακτηριστικών παραδειγμάτων ή/και τη δημιουργία σκαριφημάτων. Με την ολοκλήρωση της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν και να κατηγοριοποιούν τα χρώματα, να αντιλαμβάνονται τους συμβολικούς συσχετισμούς μιας σύνθεσης και την αλληλεπίδραση μεταξύ χρώματος και σημείων και να τα αξιοποιούν στη δημιουργία ισορροπημένων αισθητικά αποτελεσμάτων. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τα χρωματικά μοντέλα και τα συστήματα (RGB, CMYK, Pantone, HSV, Lab), καθώς και με τη χρήση του χρώματος στην εκτύπωση και στην οθόνη Η/Υ.

2.3.Η.4 | ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ ΓΡΑΦΙΚΑ

Η υποενότητα εστιάζεται στη δημιουργία και, κυρίως, στην επεξεργασία ψηφιακών εικόνων και γραφικών, ώστε αυτές να γίνουν κατάλληλες για χρήση στις συνθέσεις και στις ανάγκες που προκύπτουν κατά την επιμέλεια ενός βιβλίου. Οι ψηφιακές εικόνες ή ψηφιογραφικά (bitmap graphics – raster image) π.χ. φωτογραφίες, σαρώσεις κ.ά. αποτελούνται από εικονοστοιχεία (pixel) κατανεμημένα σε ένα δισδιάστατο χάρτη, ενώ οι διανυσματικές εικόνες (vector graphics) περιγράφονται μέσω αναλυτικής γεωμετρίας και εξισώσεων. Κάθε είδος έχει πλεονεκτήματα και ορισμένες χρήσεις στη γραφιστική σύνθεση.

Στο πλαίσιο της υποενότητας, παρουσιάζονται οι δυνατότητες των λογισμικών επεξεργασίας εικόνας, π.χ. το Photoshop (Adobe) ή το Gimp, και επεξεργασίας γραφικών, π.χ. το Illustrator (Adobe) ή το Inkscape, στη γραφιστική σύνθεση. Σε γενικές γραμμές, οι εκπαιδευόμενοι/-ες περιηγούνται στο περιβάλλον εργασίας των λογισμικών και γνωρίζουν τις λειτουργίες τους. Γνωρίζουν τα εργαλεία και τις επιλογές δημιουργίας, εισαγωγής και επεξεργασίας εικόνας και γραφικών, τα επίπεδα και τα φίλτρα, την επιλογή περιοχών, τους μετασχηματισμούς του αντικειμένου, το ξάκρισμα, την εφαρμογή ή/και διόρθωση χρώματος, τη χρήση κειμένου, πινέλων σχεδίασης κ.ά. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στη ρύθμιση του μεγέθους και της ανάλυσης της εικόνας, την επιλογή ή/και αλλαγή του χρωματικού μοντέλου, τις μορφές αποθήκευση κ.ά. καθώς σχετίζονται άμεσα με την προετοιμασία των γραφικών ώστε να χρησιμοποιηθούν στην επιμέλεια ενός βιβλίου.

Στο πλαίσιο της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με την ορολογία των ψηφιογραφικών και των διανυσματικών γραφικών και κατανοούν τα πλεονεκτήματα και τις δυνατότητες επεξεργασίας τους. Τέλος, αποκτούν τις βασικές γνώσεις και δεξιότητες για την υλοποίηση των δημιουργικών ιδεών τους και κατακτούν μια κοινή γλώσσα επικοινωνίας με εξειδικευμένους επαγγελματίες του χώρου.

2.3.Η.5 | ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η συγκεκριμένη υποενότητα εστιάζεται στα τυπογραφικά στοιχεία και στη χρήση τους στις γραφιστικές εφαρμογές. Οι γραμματοσειρές αποτελούνται από ένα σύνολο στοιχείων (αλφαριθμητικούς χαρακτήρες, σύμβολα κ.ά.) με κοινό σχεδιασμό, βάσει του οποίου διακρίνονται σε ισοπαχείς ή ανισοπαχείς, με ακρεμόνες (πατούρες) ή χωρίς. Μια οικογένεια γραμματοσειρών αποτελείται από μέλη ίδιας σχεδίασης αλλά διαφορετικού βάρους, π.χ. λευκά, πλάγια, κανονικά, έντονα κ.ά. Σε συνέχεια των προηγούμενων υποενοτήτων, οι τυπογραφικοί χαρακτήρες (ως μεμονωμένα στοιχεία αλλά και υπό μορφή κειμένου) έχουν εκφραστική δύναμη και μεταφέρουν μηνύματα και συναισθήματα, ως εικόνα (σημείο) ελκύουν τον αναγνώστη να διαβάσει το κείμενο και ως λειτουργία διευκολύνουν την ανάγνωσή του. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στις γραμματοσειρές κειμένου ή προβολής, ανάλογα με τη χρήση τους.

Στο πλαίσιο της παρούσας αλλά και των επόμενων υποενοτήτων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τα λογισμικά επεξεργασίας κειμένου και σελιδοποίησης, όπως το Microsoft Word, το Adobe InDesign, το QuarkXpress, το Scribus κ.ά. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν τα εφόδια για να αναγνωρίζουν και να χρησιμοποιούν βασικές γραμματοσειρές, να περιγράφουν τα χαρακτηριστικά τους και να ονοματίζουν τις αξίες τους. Τέλος, ασκούνται προσπαθώντας να επιτύχουν ένα ισορροπημένο αποτέλεσμα επιλέγοντας την κατάλληλη γραμματοσειρά και προσαρμόζοντας κατάλληλα τις ρυθμίσεις (στοίχιση, διάστιχο, αραίωση, διαστοιχείωση κ.ά.).

2.3.Η.6 | ΣΥΝΘΕΣΗ ΛΕΚΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΣΕ ΕΝΤΥΠΑ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΜΕΣΑ

Η υποενότητα προσφέρει τα απαραίτητα εφόδια, ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να είναι σε θέση να συνδυάσουν όλα τα επιμέρους στοιχεία της γραφιστικής σύνθεσης σε ένα άρτιο αποτέλεσμα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται στην έννοια της ιεράρχησης των στοιχείων και της αξιολόγησης της πληροφορίας βάσει σπουδαιότητας, ώστε να κερδίσει και να κατευθύνει τον θεατή. Συνήθως, αυτό επιτυγχάνεται με το μέγεθος, τη φόρμα ή/και το χρώμα και την απαλλαγή από τα περιττά στοιχεία/πληροφορίες. Το είδος της εφαρμογής καθορίζει τον διαθέσιμο χώρο (διαστάσεις) της σχεδίασης, ο οποίος με τη σειρά του καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τη διάταξη των στοιχείων που αποτελούν τη σύνθεση, όπως θα δούμε αναλυτικά στις επόμενες υποενότητες.

Μέσα από παραδείγματα και πρακτικές εφαρμογές, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν τις βασικές αρχές των συνθέσεων, π.χ. την αρμονία και την ισορροπία. Η υποενότητα προσφέρει το απαραίτητο γνωστικό υπόβαθρο, ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αναγνωρίζουν τη διάρθρωση των σημείων βάσει μετρικών και αρμονικών συστημάτων, να αντιλαμβάνονται τον ρυθμό που αποπνέει η σύνθεση, να αναλύουν κριτικά την επίδραση της απόστασης και της ομαδοποίησης των στοιχείων μεταξύ τους, της επανάληψης και της ποικιλίας, και να αντιλαμβάνονται τη σημασία του θετικού και του αρνητικού χώρου.

Στο πλαίσιο της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνωρίζουν και μελετούν τους νοητούς άξονες των συνθέσεων, οι οποίοι ενώνουν τα σημαντικά στοιχεία της σύνθεσης και κατευθύνουν το βλέμμα και την ανάγνωση. Υιοθετούν τη χρήση του πλέγματος (τον κάνναβο) στην οργάνωση των στοιχείων μιας σύνθεσης και αντιλαμβάνονται τη σημασία του ως απαραίτητου στοιχείου στη σελιδοποίηση ενός βιβλίου.

2.3.Η.7 | ΕΙΔΗ ΕΝΤΥΠΩΝ

Η υποενότητα εστιάζεται στις προδιαγραφές και τις απαιτήσεις διαφόρων γραφιστικών εφαρμογών, όπως είναι τα βιβλία, τα περιοδικά, οι εφημερίδες, οι κατάλογοι, τα φυλλάδια (τρίπτυχα, πολύπτυχα), οι αφίσες, οι διαδικτυακές εφαρμογές κ.ά. Καθένα από αυτά τα είδη επιτελεί συγκεκριμένες λειτουργίες, απευθύνεται σε διαφορετικό κοινό και επικοινωνεί διαφορετικά μηνύματα. Η ιεράρχηση της πληροφορίας και η ισορροπία ανάμεσα στα λεκτικά και τα οπτικά στοιχεία στοχεύουν στη δημιουργία ελκυστικών οπτικά συνθέσεων και προάγουν τη λειτουργικότητα του εντύπου. Κάθε εφαρμογή έχει συγκεκριμένες διαστάσεις (layout), αλλά ακολουθεί τους γενικούς κανόνες της σύνθεσης.

Στο πλαίσιο της υποενότητας, μέσα από παραδείγματα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τα διαφορετικά είδη γραφιστικής δημιουργίας, γνωρίζουν τα διαφορικά μεγέθη και τον τρόπο διπλώματος των εντύπων και μελετούν τους διαφορετικούς τρόπους οργάνωσης των πληροφοριών. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μετατρέπουν σκαριφήματα σε μακέτες και ασκούνται στη διάταξη και τη στοιχειοθεσία του κειμένου και την εισαγωγή των κατάλληλων οπτικών στοιχείων. Επίσης, αξιοποιούν το πλέγμα (κάνναβο) στην οργάνωση και την αλληλεπίδραση του λεκτικού με το οπτικό υλικό, με στόχο τη δημιουργία ενός μεστού και συνεκτικού αποτελέσματος.

Στόχος της υποενότητας είναι η ανάπτυξη της σχεδιαστικής αντίληψης των εκπαιδευόμενων. Μέσα από τη γνωριμία τους με διαφορετικές γραφιστικές εφαρμογές, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν τις προδιαγραφές και τις ιδιαιτερότητές τους. Ενθαρρύνονται να εφαρμόσουν δημιουργικά τις γνώσεις που αποκόμισαν από όλες τις προηγούμενες ενότητες, δημιουργώντας ένα μικρό έντυπο.

2.3.Η.8 | ΕΙΔΗ ΕΝΤΥΠΩΝ – ΒΙΒΛΙΟ

Η υποενότητα συνδυάζει το σύνολο της αποκτηθείσας γνώσης στη γραφιστική σύνθεση, έτσι ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να κατέχουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για την επιμέλεια ενός βιβλίου σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή. Ο σχεδιασμός και η επιμέλεια του βιβλίου σχετίζεται άμεσα με το περιεχόμενό του (λογοτεχνικό, εικονογραφημένο, ποιητική συλλογή, επιστημονικό δοκίμιο), αφού κάθε είδος απευθύνεται σε διαφορετικό κοινό και έχει συγκεκριμένες προδιαγραφές. Η τυπική δομή ενός βιβλίου (εξωτερικά στοιχεία, κυρίως σώμα, προκαταρκτικές σελίδες και επικουρικά στοιχεία) θέτει εκ των προτέρων περιορισμούς στη στοιχειοθεσία και στη διάταξη των σελίδων. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στα στοιχεία που οφείλει να περι-

λαμβάνει το εξώφυλλο και την ιεράρχησή τους (τίτλος, υπότιτλος, όνομα συγγραφέα, μεταφραστή, εκδοτικός οίκος κ.ά.).

Στο πλαίσιο της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνωρίζουν τη δομή και τα συστατικά ενός βιβλίου. Εξοικειώνονται με τη δημιουργία και τη χρήση στιλ, παραγράφου και χαρακτήρων, τους τρόπους αλλαγής σελίδας, την επεξεργασία στοιχείων (όπως π.χ. περιεχόμενα, παραρτήματα, πίνακες κ.ά.) σε λογισμικά σελιδοποίησης. Ανάλογα με το είδος και τις διαστάσεις του βιβλίου, ορίζουν τις επιθυμητές παραμέτρους, όπως τα περιθώρια της σελίδας, το μέγεθος της γραμματοσειράς, τον αριθμό λέξεων ανά σειρά, το διάστιχο και το διάκενο ανάλογα με το ύψος του κειμένου, με στόχο πάντοτε την αναγνωσιμότητα. Τέλος, θα καταστούν ικανοί να αναγνωρίζουν την αξία της ιεράρχησης και οργάνωσης της πληροφορίας στο εσωτερικό του, να εφαρμόζουν κριτικά και δημιουργικά όλες τις αρχές της σύνθεσης και να αντιλαμβάνονται τους λόγους χρήσης το πολύ μέχρι δύο διαφορετικών ειδών γραμματοσειράς.

2.3.Η.9 | ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΤΥΠΩΝ

Η υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στον τεχνολογικό τομέα των γραφικών τεχνών και, συγκεκριμένα, στους τρόπους εκτύπωσης και ηλεκτρονικής παρουσίασης του τελικού αποτελέσματος. Μέσα από την περιήγηση στις παραδοσιακές και σύγχρονες εκτυπωτικές τεχνικές, π.χ. τη λιθογραφία, την επιπεδοτυπία ή offset, τη βαθυτυπία, τη φλεξογραφία, την εκτύπωση με στένσιλ (μεταξοτυπία), μελετάται η εξέλιξη των μεθόδων, της τεχνολογίας και των υλικών, ενώ παρουσιάζονται οι δυνατότητες και οι περιορισμοί τους. Η κάθε μέθοδος έχει συγκεκριμένα πρότυπα και προδιαγραφές, οι οποίες λαμβάνονται υπόψη κατά τον γραφιστικό σχεδιασμό.

Στο πλαίσιο της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τη ροή των εργασιών εκτύπωσης και τον ποιοτικό έλεγχο, την προεκτύπωση (μοντάζ, δοκίμια κ.ά.), την εκτύπωση και το φινίρισμα (μετα-εκτυπωτικές επεξεργασίες). Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στις ψηφιακές εκτυπώσεις και στα χαρακτηριστικά των εκτυπωτών inkjet, laser, plotter, καθώς και στο ηλεκτρονικό έντυπο, τη δημιουργία ηλεκτρονικών βιβλίων (ebook, ePub). Μέσα από προβολές, διαλέξεις ή/και την επίσκεψη σε ένα τυπογραφείο, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αφομοιώνουν τις βασικές έννοιες της εκτύπωσης, π.χ. τα τυπογραφικά φύλλα, το δίπλωμα και την κοπή (2σέλιδο, 16σέλιδο, πολύπτυχο), τις ιδιότητες του χαρτιού (βάρος, ποιότητα κ.ά.), αλλά και τις ιδιότητες των μελανιών. Στόχος της υποενότητας είναι να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες το συσχετισμό μεταξύ των σχεδιαστικών λύσεων και του μέσου όπου αυτές θα εκφραστούν.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Φραγκόπουλος, Μ. (2006). *Εισαγωγή στην ιστορία και τη θεωρία του Graphic Design*. Αθήνα: Εκδόσεις Futura Press.
2. Dabner, D. (2004). *Design και Layout. Δημιουργώντας με γραφικά*. Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλα.
3. Ματθιόπουλος, Γ. (2009). *Ανθολόγιο ελληνικής τυπογραφίας. Συνοπτική ιστορία της τέχνης του έντυπου ελληνικού βιβλίου από τον 15ο έως τον 20ό αιώνα*. Ηράκλειο Κρήτης: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Συμπληρωματικές

1. Κωνσταντόπουλος, Π. (2013). *Graphic Design*. Αθήνα: Εκδόσεις Gramma.
2. Kandinsky, W. (1980). *Σημείο-Γραμμή-Επίπεδο. Συμβολή στην ανάλυση των ζωγραφικών στοιχείων*. Αθήνα: Εκδόσεις Δωδώνη.
3. Χατζηθεοδώρου, Ε. (2013). *Οργάνωση και ανάπτυξη της οπτικής επικοινωνίας (Διαχείριση σχεδιασμού)*. Αθήνα: Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Επικοινωνίας Μέσων και Πολιτισμού. DOI: 10.12681/eadd/38237

2.4 • ΕΞΑΜΗΝΟ Δ΄

2.4.Α • ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με τις στρατηγικές και τις τεχνικές της μετάφρασης, στις οποίες εμβάθυναν σε θεωρητικό επίπεδο και ασκήθηκαν πρακτικά στη διάρκεια των τριών προηγούμενων εξαμήνων της κατάρτισής τους. Στο πλαίσιο της ίδιας ενότητας, επιδιώκεται η συγκριτική παρουσίαση των μεταφρασεολογικών μοντέλων και η επιλεκτική και συνδυαστική εφαρμογή των πρακτικών μετάφρασης, στις οποίες οι εκπαιδευόμενοι/-ες μυήθηκαν κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους, έτσι ώστε να προσεγγίζουν κριτικά τη μεταφραστική διαδικασία, να αντιλαμβάνονται και να αποδέχονται τη σύνθετη και πολύπλοκη φύση της, καθώς και την αισθητική διάσταση του φαινομένου της λογοτεχνικής μετάφρασης.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασκούνται κατά βάση στη διαγλωσσική μετάφραση (από την αγγλική στη νέα ελληνική γλώσσα και αντίστροφα) κειμένων που προέρχονται από ποικίλα λογοτεχνικά είδη, ώστε να συνδέουν άρρηκτα στο μυαλό τους τη θεωρία με την πρακτική της λογοτεχνικής μετάφρασης.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Κατονομάζουν μεταφραστικές θεωρίες και πρακτικές, καθώς και τη βασική μεταφραστική ορολογία,
- Γνωρίζουν και αποδίδουν αποτελεσματικά, κατά τη μεταφραστική διαδικασία, ορολογία, σύνθετες έννοιες και όρους που συναντούν σε ένα λογοτεχνικό κείμενο,
- Αντιλαμβάνονται τους παράγοντες που καθορίζουν την επιλογή γλωσσικών δομών και λειτουργιών και επιλέγουν τεχνικές μετάφρασης,
- Συνειδητοποιούν τις διαγλωσσικές διαφορές και ομοιότητες μεταξύ της εκάστοτε γλώσσας-πηγής και της γλώσσας-στόχου,
- Διαβάζουν, αναλύουν και ερμηνεύουν το κείμενο-πηγή,
- Κατακτούν τις αρχές της ισοδυναμίας στη διαγλωσσική μετάφραση,
- Επιλύουν προβλήματα που προκύπτουν κατά τη μετάφραση από το ύφος των λογοτεχνικών κειμένων,
- Εντοπίζουν και αναλύουν τις δυσκολίες που προκύπτουν από τη μετάφραση κειμένων που απευθύνονται στο ευρύ κοινό,
- Αξιολογούν διακειμενικές αναφορές,

- Εξετάζουν τα κυριότερα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα που δημιουργούν προβλήματα κατά τη διαγλωσσική μεταφραστική διαδικασία,
- Συνθέτουν λογοτεχνικές μεταφράσεις ανάλογα με τις πολιτισμικές και τις γλωσσικές συμβάσεις της αναγνωστικής κοινότητας στην οποία απευθύνονται,
- Εφαρμόζουν αντιπαραβολική ανάλυση παράλληλων μεταφρασμένων λογοτεχνικών κειμένων, ώστε να αναγνωρίζονται οι πολιτισμικές, σημασιολογικές, συντακτικές, μορφολογικές και λεξιλογικές ιδιαιτερότητες κάθε γλώσσας,
- Μεταφράζουν κείμενα που προέρχονται από διαφορετικά είδη του γραπτού ή προφορικού λόγου,
- Αναπτύσσουν επαγγελματικές μεταφραστικές δεξιότητες,
- Εκδηλώνουν «αντιδογματική» συμπεριφορά κατά τη μεταφραστική πράξη.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Ενδοκειμενική συνοχή / Εξωγλωσσικές γνώσεις / Λογοτεχνικό είδος / Μακροστρατηγικές / Μεταφραστικές οδηγίες / Μεταφραστική πράξη / Μεταφραστική στρατηγική / Μεταφραστικό πρόβλημα / Μικροστρατηγικές / Πολιτισμικό υπόβαθρο.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (0), Εργαστήριο (2), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ
2	ΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΙΔΟΥΣ
3	ΓΝΩΣΗ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
4	ΕΠΙΛΟΓΗ ΜΑΚΡΟΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ
5	ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΠΗΓΗΣ ΣΕ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ-ΣΤΟΧΟ
6	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΣΤΟΧΟΥ

Κείμενο αναφοράς

2.4.Α.1 | ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

Στην πρώτη μαθησιακή υποενότητα, αναλύονται με συγκεκριμένα μεταφραστικά παραδείγματα οι διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα όταν ο/η μεταφραστής/-τρια έχει αποδεχτεί την ανάθεση και τους όρους της και ξεκινάει να προσεγγίζει το αγγλικό/ελληνικό λογοτεχνικό κείμενο προς μετάφραση.

Για να κατανοήσουν την υποενότητα αυτή, οι εκπαιδευόμενοι/-ες πρέπει να έχουν μελετήσει τις ενότητες 2.1.Γ. και 2.2.Β. και 2.3.Α. που πραγματεύονται γενικές

αρχές σχετικά με τη διαδικασία της λογοτεχνικής μετάφρασης. Συγκεκριμένα, στην αρχή παρουσιάζονται τα στάδια και οι φάσεις της μεταφραστικής διαδικασίας και σχολιάζονται διάφοροι ορισμοί, ενώ στη συνέχεια αναλύεται το πρώτο στάδιο της μεταφραστικής πράξης.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλύουν τις μεταφραστικές οδηγίες και το λογοτεχνικό κείμενο-πηγή. Αντιλαμβάνονται τον ρόλο τους, κατανοούν τον μεταφραστικό σκοπό και προχωρούν στην ανάλυση του κειμένου αφετηρίας. Κατανοούν, ακόμα, τη σημασία της διαπραγμάτευσης μεταξύ πελάτη και μεταφραστή, ιδιαίτερα όταν οι μεταφραστικές οδηγίες και η ανάλυση του κειμένου-πηγής δεν επαρκούν για τη μετάφραση του λογοτεχνικού έργου ή όταν οι μεταφραστικές οδηγίες δεν είναι πλήρεις ή σαφείς. Σε αυτή την περίπτωση, αντιλαμβάνονται τη σημασία που έχει για τον μεταφραστή/-τρια να γνωρίζει με βεβαιότητα ποιες επιλογές θα τον οδηγήσουν στην παραγωγή ενός μεταφράσματος που θα ικανοποιήσει τον πελάτη. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλύουν τις έννοιες του κειμενικού είδους και του κειμενικού τύπου και τις μεταξύ τους σχέσεις. Κατανοούν τη σημασία που έχει για τους μεταφραστές η αναγνώριση του είδους και του τύπου του λογοτεχνικού κειμένου-πηγής.

Μετά το πέρας της συγκεκριμένης υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες είναι σε θέση να προχωρήσουν στην πρώτη φάση του πρώτου σταδίου της μεταφραστικής πράξης.

2.4.Α.2 | ΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΙΔΟΥΣ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα αναλύει με συγκεκριμένα μεταφραστικά παραδείγματα την πρώτη φάση του πρώτου σταδίου της λογοτεχνικής μεταφραστικής πράξης. Η φάση αυτή αφορά τη γνώση του λογοτεχνικού είδους του κειμένου-πηγής από το οποίο θα γίνει η μετάφραση.

Για να κατανοήσουν την υποενότητα αυτή, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν προηγουμένως μελετήσει τις ενότητες 2.1.Γ. και 2.2.Β. και 2.3.Α. που πραγματεύονται γενικές αρχές σχετικά με τη διαδικασία της λογοτεχνικής μετάφρασης. Επίσης, η παρούσα υποενότητα βασίζεται στην παρακολούθηση της προηγούμενης υποενότητας «Έναρξη της μεταφραστικής πράξης».

Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ξεκινούν με μια σύντομη μελέτη των διαφόρων ειδών των αγγλικών λογοτεχνικών κειμένων, με τα οποία έρχεται αντιμέτωπος/-η ο/η μεταφραστής/-τρια. Συνεχίζουν με την εξέταση των γλωσσικών και εξωγλωσσικών πληροφοριών, που είναι απαραίτητες για την κατανόηση του κειμένου-πηγής και την παραγωγή ενός λειτουργικού κειμένου-στόχου. Εξετάζουν το θεματικό πεδίο και το υπόβαθρο του κειμένου. Στη συνέχεια, συζητούν τον τρόπο αναζήτησης και διαχείρισης των πηγών πληροφόρησης, οι οποίες είναι απαραίτητες για την απόκτηση γνώσεων σχετικά με το θέμα που πραγματεύεται το κείμενο-πηγή.

Η υποενότητα ολοκληρώνεται με συζήτηση για τη σημασία των γνώσεων σχετικά με το πολιτισμικό υπόβαθρο, ώστε να παράγονται λογοτεχνικά κείμενα στη γλώσσα-στόχο (αγγλικά/ελληνικά) με συνάφεια και συνεκτικότητα.

2.4.Α.3 | ΓΝΩΣΗ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, αναλύονται με συγκεκριμένα μεταφραστικά παραδείγματα τα επόμενα στάδια της μεταφραστικής πράξης. Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνωρίζουν τις κειμενικές προδιαγραφές του λογοτεχνικού κειμένου-πηγής και αναγνωρίζουν τις κειμενικές λειτουργίες.

Για να κατανοήσουν την υποενότητα αυτή, οι εκπαιδευόμενοι/-ες πρέπει να έχουν μελετήσει τις ενότητες 2.1.Γ. και 2.2.Β. και 2.3.Α. που πραγματεύονται γενικές αρχές σχετικά με τη διαδικασία της λογοτεχνικής μετάφρασης. Επίσης, η παρούσα υποενότητα αποτελεί συνέχεια της προηγούμενης «Γνώση του λογοτεχνικού είδους».

Στο πλαίσιο της εν λόγω υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν αρχικά τους τρόπους με τους οποίους ο/η μεταφραστής/-τρια εξοικειώνεται με τις κειμενικές προδιαγραφές τού υπό μετάφραση λογοτεχνικού κειμένου-πηγής. Έπειτα, μελετούν τις κειμενικές προδιαγραφές ανάλογων λογοτεχνικών κειμένων στη γλώσσα-στόχο (μέσα από τη χρήση σωμάτων κειμένων).

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλύουν τη σημασία της αναγνώρισης των κειμενικών λειτουργιών του λογοτεχνικού κειμένου-πηγής και τις αντιπαραβάλλουν με τις επιδιωκόμενες κειμενικές λειτουργίες του κειμένου-στόχου, ανάλογα με τον σκοπό της μετάφρασης. Σε αυτό το σημείο, οι εκπαιδευόμενοι/-ες βασίζονται σε αυτή τους τη μελέτη, ώστε να επιλέξουν τις βέλτιστες μακροστρατηγικές και μικροστρατηγικές και να προσδιορίσουν τη φύση των μεταφραστικών προβλημάτων. Η ανάλυση των μεταφραστικών προβλημάτων γίνεται με σημείο εκκίνησης τις γλωσσικές λειτουργίες, οι οποίες διαμορφώνουν τις κειμενικές. Η εν λόγω υποενότητα ολοκληρώνεται με την ανάλυση των μεταφραστικών λειτουργιών και τη σημασία τους.

2.4.Α.4 | ΕΠΙΛΟΓΗ ΜΑΚΡΟΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναλύονται τα στάδια της μεταφραστικής πράξης που αφορούν την επιλογή των μακροστρατηγικών και την αναγνώριση των μεταφραστικών προβλημάτων.

Για να κατανοήσουν την υποενότητα αυτή, οι εκπαιδευόμενοι/-ες πρέπει να έχουν μελετήσει τις ενότητες 2.1.Γ. και 2.2.Β. και 2.3.Α. που πραγματεύονται γενικές αρχές σχετικά με τη διαδικασία της λογοτεχνικής μετάφρασης. Επίσης, η παρούσα υποενότητα αποτελεί συνέχεια της προηγούμενης υποενότητας «Γνώση προδιαγραφών και αναγνώριση λειτουργιών του λογοτεχνικού κειμένου».

Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ξεκινούν να μελετούν την έννοια της στρατηγικής ως ευρείας κατηγορίας, στην οποία εντάσσονται οι μακροστρατηγικές και οι μικροστρατηγικές. Στη συνέχεια, επιχειρούν να διασαφηνίσουν τον όρο μέσα από την εξέταση της μεταβολής του σημασιολογικού του περιεχομένου μέσα στον χρόνο. Το ίδιο κάνουν αναφορικά και με την παρουσίαση και την ερμηνεία ποικίλων άλλων συνώνυμων ορολογιών που έχουν διατυπωθεί. Ακολούθως, συζητούν για τους τρόπους

επιλογής των μακροστρατηγικών, που εξαρτώνται από την αναγνώριση των κειμενικών λειτουργιών του κειμένου-πηγής και την απόφαση που θα λάβουν ως προς το ποιες θα είναι οι κειμενικές λειτουργίες του κειμένου-στόχου.

Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με συζήτηση περί των μεταφραστικών προβλημάτων, των κατηγοριών τους και των διαφορών τους από τις μεταφραστικές δυσκολίες. Τέλος, δίνεται έμφαση στα προβλήματα ορολογίας, καθώς ανήκουν στην κατηγορία των διαγλωσσικών προβλημάτων.

2.4.Α.5 | ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΠΗΓΗΣ ΣΕ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ-ΣΤΟΧΟ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζεται η διαδικασία παραγωγής του μεταφράσματος. Για να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες την υποενότητα αυτή, πρέπει να έχουν μελετήσει τις ενότητες 2.1.Γ. και 2.2.Β. και 2.3.Α. που πραγματεύονται γενικές αρχές σχετικά με τη διαδικασία της λογοτεχνικής μετάφρασης. Επίσης, η παρούσα υποενότητα αποτελεί συνέχεια της προηγούμενης μαθησιακής υποενότητας «Επιλογή μακροστρατηγικών και αναγνώριση προβλημάτων», αφού η λογοτεχνική μετάφραση είναι διαδικασία επίλυσης προβλημάτων με σκοπό την παραγωγή ενός λειτουργικού λογοτεχνικού κειμένου-στόχου. Οι βάσεις για την επιτυχή έκβαση του μεταφραστικού ενεργήματος έχουν τεθεί στα προηγούμενα στάδια.

Αρχικά, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με το θεματικό πεδίο του κειμένου-πηγής. Στη συνέχεια, κατανοούν τις γλωσσοκειμενικές προδιαγραφές που πρέπει να πληροί το λογοτεχνικό κείμενο-στόχος. Έπειτα, επιλέγουν τις μακροστρατηγικές που θα εφαρμόσουν. Κατόπιν, αναγνωρίζουν τα μεταφραστικά προβλήματα. Σε αυτό το σημείο, οι εκπαιδευόμενοι/-ες είναι πλέον σε θέση να επιλέξουν τις κατάλληλες μικροστρατηγικές (για την εκάστοτε περίσταση και για τον κάθε τύπο προβλήματος) και να ξεκινήσουν να μεταφράζουν.

Αν και η ροή της μεταφραστικής πράξης έχει περιγραφεί με λεπτομέρειες στις προηγούμενες υποενότητες (αλλά και στην αντίστοιχη ενότητα στα προηγούμενα εξάμηνα), θεωρείται σκόπιμο να γίνει υπενθύμιση των φάσεων, προκειμένου να έχουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες ένα σημείο αναφοράς, το οποίο θα διευκολύνει τη ροή της συζήτησης που ακολουθεί:

- Επιλογή μικροστατηγικών
- Πρόταση λύσεων
- Πρώτη μετάφραση
- Έλεγχος πρώτης μετάφρασης
- Αξιολόγηση λύσεων
- Αναδιατύπωση

2.4.Α.6 | ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΣΤΟΧΟΥ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, ξεκινάει η διαδικασία της τελικής παραγωγής του λογοτεχνικού κειμένου-στόχου. Πριν από την έναρξή της, οι εκπαιδευόμενοι/-ες βεβαιώνονται ότι έχουν ελέγξει και αξιολογήσει το λογοτεχνικό κείμενο-στόχος ως προς τη διακειμενική του συνεκτικότητα με το κείμενο-πηγή, καθώς και τις λύσεις σε επίπεδο μικροδομής. Αυτό που απομένει να κάνουν είναι να ελέγξουν την ενδοκειμενική συνοχή του κειμένου-στόχου σε σχέση με τους χρήστες/δέκτες του και να το αξιολογήσουν.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες δημιουργούν το λογοτεχνικό κείμενο-στόχος για να λειτουργήσει σε διαφορετικό χρόνο και τόπο και διαφορετική κουλτούρα. Γνωρίζουν ότι αυτό το κείμενο δεν έχει ακόμα εκπληρώσει τον σκοπό και τη λειτουργία του στο πλαίσιο εντός του οποίου θα γίνει αποδεκτό. Υπό αυτή την έννοια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες παράγουν ένα νέο λογοτεχνικό κείμενο με συγκεκριμένο σκοπό και στόχο. Στη συνέχεια, αξιολογούν το κείμενο-στόχο υπό αυτό το πρίσμα, ως αυτόνομο κείμενο, ως παραγωγή αμιγώς δική τους. Αυτό το κείμενο δεν το συγκρίνουν με το πρωτότυπο, διότι στη παρούσα φάση αυτό δεν εξυπηρετεί κανέναν σκοπό. Σε αυτό το στάδιο, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ελέγχουν το λογοτεχνικό κείμενο ως προς την ενδοκειμενική του συνοχή, τη συνάφεια, δηλαδή, που έχει αναφορικά με τους χρήστες του. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συμβουλεύονται, επίσης, τις μεταφραστικές οδηγίες τις οποίες έχουν ήδη λάβει και οι οποίες προσδιορίζουν το είδος του λογοτεχνικού κειμένου που τους ζητείται.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Δημητρούλια, Τ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση: θεωρία και πράξη* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/5252
2. Παριανού, Α. (2023). *Ειδική μετάφραση και διαπολιτισμική επικοινωνία* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-108

Συμπληρωματικές

1. Seel, O. (2015). *Εισαγωγή στη γενική μετάφραση* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/2568
2. Κελάνδριας, Π. (2023). *Η πράξη της μετάφρασης* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-121

2.4.Β • ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με το σύνολο των στρατηγικών και τεχνικών της μετάφρασης στις οποίες εμβάθυναν σε θεωρητικό επίπεδο και ασκήθηκαν πρακτικά στη διάρκεια των τριών προηγούμενων εξαμήνων της κατάρτισής τους. Στο πλαίσιο της ενότητας, επιδιώκεται η συγκριτική παρουσίαση των μεταφρασεολογικών μοντέλων και η επιλεκτική και συνδυαστική εφαρμογή των πρακτικών μετάφρασης, στις οποίες μυήθηκαν κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους, ώστε να προσεγγίζουν κριτικά τη μεταφραστική διαδικασία, να αντιλαμβάνονται και να αποδέχονται τη σύνθετη και πολύπλοκη φύση της, καθώς και την αισθητική διάσταση του φαινόμενου της λογοτεχνικής μετάφρασης.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασκούνται κατά βάση στη διαγλωσσική μετάφραση (από τη γαλλική στη νέα ελληνική γλώσσα και αντίστροφα) κειμένων που προέρχονται από ποικίλα λογοτεχνικά είδη, ώστε να συνδέσουν άρρηκτα τη θεωρία με την πρακτική της λογοτεχνικής μετάφρασης.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Κατονομάζουν μεταφραστικές θεωρίες και πρακτικές, καθώς και να γνωρίζουν τη βασική μεταφραστική ορολογία,
- Γνωρίζουν και αποδίδουν αποτελεσματικά (κατά τη μεταφραστική διαδικασία) ορολογία, σύνθετες έννοιες και όρους που συναντούν σε ένα λογοτεχνικό κείμενο,
- Αντιλαμβάνονται τους παράγοντες που καθορίζουν την επιλογή γλωσσικών δομών και λειτουργιών και επιλέγουν συνειδητά τεχνικές μετάφρασης,
- Συνειδητοποιούν τις διαγλωσσικές διαφορές και ομοιότητες μεταξύ της εκάστοτε γλώσσας-πηγής και της γλώσσας-στόχου,
- Αναγιγνώσκουν, αναλύουν και ερμηνεύουν το κείμενο-πηγή,
- Κατακτούν τις αρχές της ισοδυναμίας στη διαγλωσσική μετάφραση,
- Επιλύουν προβλήματα που προκύπτουν από το ύφος των λογοτεχνικών κειμένων,
- Εντοπίζουν και αναλύουν τις δυσκολίες οι οποίες προκύπτουν από τη μετάφραση κειμένων που απευθύνονται στο ευρύ κοινό,
- Αξιολογούν διακειμενικές αναφορές,
- Εξετάζουν τα κυριότερα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα που δημιουργούν προβλήματα κατά τη διαγλωσσική μεταφραστική διαδικασία,
- Συνθέτουν λογοτεχνικές μεταφράσεις συμβατές με τις πολιτισμικές και τις γλωσσικές συμβάσεις της αναγνωστικής κοινότητας στην οποία απευθύνονται,

- Εφαρμόζουν αντιπαραβολική ανάλυση παράλληλων μεταφρασμένων λογοτεχνικών κειμένων, ώστε να αναγνωρίζονται οι πολιτισμικές, σημασιολογικές, συντακτικές, μορφολογικές και λεξιλογικές ιδιαιτερότητες κάθε γλώσσας,
- Μεταφράζουν κείμενα που προέρχονται από διαφορετικά κειμενικά είδη, γραπτού ή προφορικού λόγου,
- Αναπτύσσουν επαγγελματικές μεταφραστικές δεξιότητες,
- Εκδηλώνουν «αντιδογματική» συμπεριφορά κατά τη μεταφραστική πράξη.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αντιπαραβολική ανάλυση / Holmes / Θεωρητικό μεταφραστικό μοντέλο / Ισοδυναμία / Jones / Λεξιλογικές ιδιαιτερότητες / Μεταφραστικό πρόβλημα / Μορφολογικές ιδιαιτερότητες / Newmark / Παράλληλο κείμενο / Σημασιολογικές ιδιαιτερότητες / Συντακτικές ιδιαιτερότητες / Venuti.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (0), Εργαστήριο (3), Σύνολο (3).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΩΡΗΤΙΚΩΝ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΤΟΥ JONES ΚΑΙ ΤΟΥ HOLMES
2	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΩΡΗΤΙΚΩΝ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΤΟΥ VENUTI ΚΑΙ ΤΟΥ NEWMARK
3	Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ
4	Η ΙΣΟΔΥΝΑΜΙΑ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
5	ΑΝΤΙΠΑΡΑΒΟΛΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
6	ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Κείμενο αναφοράς

2.4.Β.1 | ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΩΡΗΤΙΚΩΝ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΤΟΥ JONES ΚΑΙ ΤΟΥ HOLMES

Η συγκεκριμένη υποενότητα, που εξετάζει τη συγκριτική παρουσίαση των μεταφρασεολογικών μοντέλων του Jones και του Holmes, αποσκοπεί, μέσω της λεπτομερούς ανασκόπησης και σύγκρισης των προσεγγίσεων δύο εμβληματικών θεωρητικών της μεταφρασεολογίας, στην πληρέστερη θεωρητική κατάρτιση των εκπαιδευόμενων και στην όξυνση της κριτικής τους ικανότητας.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται αρχικά σε επαφή με το μοντέλο του Jones, το οποίο επικεντρώνεται, κυρίως, στην εξειδίκευση και την τεχνογνωσία του/της μεταφραστή/-τριας. Προωθεί τη χρήση ειδικών ορολογιών και ενθαρρύνει τον πολιτισμι-

κό προσανατολισμό στις μεταφράσεις. Η κριτική του επικεντρώνεται στη σημασιολογία και την πολιτισμική προέλευση των λέξεων, με στόχο την ακρίβεια και την πιστή αναπαραγωγή του πνεύματος του πρωτοτύπου.

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλύουν το θεωρητικό μοντέλο του Holmes, που προωθεί την ενεργητική προσέγγιση της μετάφρασης, αναδεικνύοντας τον/τη μεταφραστή/-τρια ως επιλογέα, ερμηνευτή/-τρια και παραγωγό. Επικεντρώνεται στην κοινωνιολογική διάσταση της μετάφρασης, λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως ο πολιτισμικός πλούτος και οι κοινωνικές συνθήκες.

Η υποενότητα αναλύει εκτενώς τις θεωρητικές βάσεις και τις εφαρμογές των δύο μοντέλων, εξετάζοντας την επίδρασή τους στη μεταφραστική διαδικασία. Παρέχει παραδείγματα μεταφράσεων και αναλύσεις περιπτώσεων, προσφέροντας πρακτική εφαρμογή των δύο θεωρητικών προσεγγίσεων. Συνοψίζοντας, η υποενότητα αποτελεί ενδιαφέρον εργαλείο για την κατανόηση και την αξιολόγηση των διαφορετικών προσεγγίσεων των δύο αυτών θεωρητικών της μεταφρασεολογίας.

2.4.Β.2 | ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΩΡΗΤΙΚΩΝ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΤΟΥ VENUTI ΚΑΙ ΤΟΥ NEWMARK

Η συγκεκριμένη υποενότητα εξετάζει τη συγκριτική παρουσίαση των μεταφρασεολογικών μοντέλων των Venuti και Newmark. Παρέχει εμβάθυνση στη θεωρία της μετάφρασης μέσα από την ενδελεχή ανάλυση και κατανόηση των μεθοδολογιών αυτών των δύο σημαντικών θεωρητικών. Καθένα από τα μοντέλα αντιπροσωπεύει μια διαφορετική μεταφραστική προσέγγιση, επηρεάζοντας τον χώρο της μεταφρασεολογίας με διακριτούς τρόπους που αντανακλούν τις ιδεολογικές και θεωρητικές πεποιθήσεις των δύο μεταφρασεολόγων.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται, αρχικά, σε επαφή με το μοντέλο του Venuti, το οποίο προωθεί την έννοια της «διαπολιτισμικής μετάφρασης», καθιστώντας τη μετάφραση διαπολιτισμική ανταλλαγή και αντίστροφη επίδραση. Στο πλαίσιο αυτό, ασκεί κριτική στην υποταγή των μεταφράσεων στις κανονικότητες της κυρίαρχης πολιτισμικής ιδεολογίας.

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες επικεντρώνονται στο θεωρητικό μοντέλο του Newmark, το οποίο παρουσιάζει τρεις βασικές μεθόδους μετάφρασης: λεξιλογική, συντακτική και σημασιολογική, εστιάζοντας την προσοχή στη «σημασία». Αν και αναγνωρίζει την αξία της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας, επικεντρώνεται περισσότερο στην επιστημονική ακρίβεια κατά τη μετάφραση.

Η συγκριτική ανάλυση εστιάζεται στις θεωρητικές και μεθοδολογικές διαφορές μεταξύ των δύο προσεγγίσεων, προσφέροντας εργαλεία για την κατανόηση των ποικίλων προσεγγίσεων στον τομέα της μεταφρασεολογίας. Η υποενότητα συμπληρώνεται με παραδείγματα μεταφραστικής εφαρμογής και αναλύσεις κειμένων που επηρεάστηκαν από τις εν λόγω θεωρητικές αρχές, παρέχοντας περαιτέρω γνώσεις για την επίδραση του κάθε θεωρητικού στη μεταφραστική πρακτική.

2.4.Β.3 | Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Στο πλαίσιο αυτής της υποενότητας, επιδιώκεται η εξέταση του μεταφραστικού προβλήματος και των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι μεταφραστές/-τριες, εστιάζοντας την προσοχή στην αναγνώριση και την κατανόηση των προκλήσεων που παρουσιάζονται κατά τη μετάφραση κειμένων τα οποία προορίζονται για ευρεία κοινότητα αναγνωστών.

Τα προβλήματα κατηγοριοποιούνται αναλόγως της βαρύτητάς τους στη μεταφραστική διαδικασία (όπως, για παράδειγμα, ο απόλυτος βαθμός δυσκολίας του πρωτοτύπου, το επίπεδο γνώσεων και ικανοτήτων του/της μεταφραστή/-τριας, οι οδηγίες που ενδεχομένως παρέχονται, τα πραγματολογικά, πολιτισμικά και γλωσσικά μεταφραστικά προβλήματα, τα διαθέσιμα τεχνικά μέσα και οι συνθήκες εργασίας).

Επιπροσθέτως, εξετάζονται οι δυσκολίες που σχετίζονται με το κείμενο (διαφορετικές δομές των δύο γλωσσών, ψευδόφιλες λέξεις) σε συνάρτηση με τις τυχόν αδυναμίες του/της μεταφραστή/-τριας όσον αφορά τη γνώση της ξένης γλώσσας, με τα πραγματολογικά στοιχεία (πρωτότυπα κείμενα με πολλά στοιχεία ενός πολιτισμού ξένου προς τον/τη μεταφραστή/-τρια) ή με τα υλικοτεχνικά μέσα (λεξικά, εγκυκλοπαίδειες, παράλληλα κείμενα, Διαδίκτυο). Ο εκπαιδευτικός στόχος της υποενότητας είναι διττός. Επιδιώκεται η κατανόηση των προβλημάτων που παρουσιάζονται κατά τη μετάφραση και η σχέση τους με τις ικανότητες του/της μεταφραστή/-τριας σε επίπεδο μεθοδολογίας και στρατηγικής αντιμετώπισης προβλημάτων.

Συνοψίζοντας, η υποενότητα αποτελεί μια εξειδικευμένη προσέγγιση που επικεντρώνεται στη διερεύνηση των διαφόρων δυσκολιών τις οποίες αντιμετωπίζουν οι μεταφραστές/-τριες κατά τη μεταφορά πληροφοριών και νοημάτων σε διαφορετικό πολιτισμικό και γλωσσικό πλαίσιο.

2.4.Β.4 | Η ΙΣΟΔΥΝΑΜΙΑ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Η εν λόγω υποενότητα επιδιώκει να εμβαθύνει στις αρχές που διέπουν την ισοδυναμία κατά τη μετάφραση από τη γαλλική στην ελληνική γλώσσα. Ένα από τα θέματα που έχουν απασχολήσει ιδιαίτερα, και συνεχίζουν ακόμα και σήμερα να απασχολούν τη μεταφραστική επιστήμη, είναι αυτό της ισοδυναμίας. Οι σχέσεις ισοδυναμίας μεταξύ πρωτοτύπου και μεταφράσματος αποτελούν μόνιμο ζητούμενο στη μετάφραση, τόσο στο επίπεδο της πρακτικής όσο και στο επίπεδο της θεωρίας. Για πολλούς αιώνες, η έννοια της ισοδυναμίας στη μετάφραση ταυτιζόταν, συνήθως, με την πιστότητα στο πρωτότυπο.

Η συγκεκριμένη υποενότητα αναλύει τη δυσκολία στην ισοδυναμία κατά τη μετάφραση από τα γαλλικά στα ελληνικά συγκεκριμένων γραμματικών χρόνων και της αντωνυμίας on. Εστιάζεται στη μελέτη μεταφρασμένων κειμένων, η οποία φανερώνει ότι η επιλογή μεταξύ των διαφόρων δυνατοτήτων μετάφρασης δεν είναι ελεύθερη ούτε μπορεί να δικαιολογηθεί με υφολογικά κριτήρια, αλλά ο/η μεταφραστής/-τρια

οδηγείται στις επιλογές του/της από το γλωσσικό περιβάλλον και τις προθέσεις του/της συγγραφέα.

Μέσω συγκεκριμένων παραδειγμάτων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες επιχειρούν να ορίσουν την ισοδυναμία στην περίπτωση του plus-que-parfait, που στα ελληνικά μεταφράζεται άλλοτε με υπερσυντέλικο και άλλοτε με αόριστο, ή στην περίπτωση της αντωνυμίας on. Το on συγκαταλέγεται στην κατηγορία των προσωπικών αντωνυμιών και το βασικό του χαρακτηριστικό είναι η παραπομπή σε ένα πρόσωπο ή σε μια ομάδα ανθρώπων τα οποία ο ομιλητής δεν είναι σε θέση ή δεν θέλει να προσδιορίσει με σαφή τρόπο. Έχει μια αόριστη και γενική χρήση, δεδομένου ότι δηλώνει όλα τα πιθανά υποκείμενα που θα μπορούσαν να επικυρώσουν τη σχέση στην οποία εμφανίζεται.

Η κατανόηση αυτών των θεωρητικών αρχών αποτελεί τη βάση για το επόμενο στάδιο, όπου οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσω ασκήσεων, επισημαίνουν προβλήματα που προκύπτουν κατά τη μεταφραστική διαδικασία και προτείνουν συγκεκριμένες λύσεις.

2.4.Β.5 | ΑΝΤΙΠΑΡΑΒΟΛΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Η συγκεκριμένη υποενότητα στοχεύει στην ανάλυση παράλληλων μεταφρασμένων λογοτεχνικών κειμένων με τη μέθοδο της αντιπαραβολής. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται στον εντοπισμό πολιτισμικών, σημασιολογικών, συντακτικών, μορφολογικών και λεξιλογικών ιδιαιτεροτήτων κατά τη μετάφραση από τη γαλλική στην ελληνική γλώσσα και αντίστροφα. Η διαδικασία αυτή λειτουργεί ως εργαλείο ελέγχου των διαφορετικών μεταφρασμάτων, αναδεικνύοντας τις ομοιότητες και τις διαφορές τους σε δομικό, νοηματικό και πολιτισμικό επίπεδο.

Αρχικά, η υποενότητα επικεντρώνεται στον έλεγχο των δομικών στοιχείων ενός κειμένου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τη δομή των λέξεων και των προτάσεων, τη σύνταξη, τους γραμματικούς χρόνους και την παραγωγή φωνητικών και συντακτικών μονάδων. Παράλληλα, εξετάζουν τα σημασιολογικά στοιχεία, δηλαδή τη σημασία των λέξεων, των φράσεων και των προτάσεων. Σε αυτά περιλαμβάνονται οι σημασιολογικές αποχρώσεις, η εκφραστική ποικιλομορφία και η ακριβής απόδοση των εννοιών. Μέσα από κατάλληλες ασκήσεις, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν να κατανοούν τις νοηματικές διαφορές, να ανιχνεύουν αλλαγές στο ύφος και να αξιολογούν την πιστή αναπαραγωγή συγκεκριμένων εννοιών.

Τέλος, δίνεται έμφαση στα πολιτισμικά στοιχεία, π.χ. παροιμίες και ιδιωματικές εκφράσεις, με στόχο την αναγνώρισή τους, την εκτίμηση της επίδρασής τους στη γλωσσική έκφραση, καθώς και των πιθανών «προκλήσεων» που μπορεί να ανακύψουν κατά τη μετάφρασή τους.

2.4.Β.6 | ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Στην παρούσα υποενότητα, αναλύονται περαιτέρω οι μεταφραστικές τεχνικές που μελετήθηκαν σε προηγούμενα εξάμηνα, οι οποίες, σε συνδυασμό με τη διαδικασία

που καλείται να ακολουθήσει ο/η μεταφραστής/-τρια, μπορούν να προσφέρουν στους αναγνώστες ένα κείμενο ίσης αξίας με το πρωτότυπο.

Η υποενότητα εμβαθύνει στη φύση της μεταφραστικής πράξης, η οποία δεν είναι μια απλή γλωσσική διαδικασία που βασίζεται στη στείρα γνώση μιας γλώσσας-πηγής και μιας γλώσσας-στόχου, αλλά μια πολύπλευρη, σύνθετη και δυναμική διαδικασία που ενεργοποιεί τόσο τον γλωσσικό όσο και τον εξωγλωσσικό οπλισμό των μεταφραστών, οι οποίοι δεν μεταφράζουν λέξεις αλλά νοήματα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, επομένως, ασκούνται στη μελέτη των κειμένων, την αξιολόγηση του περιγραφικού και νοητικού περιεχομένου τους, και οξύνουν τις οργανωτικές, πραγματολογικές και στρατηγικές τους ικανότητες, ώστε να προβούν σε μια «ανασύσταση». Μαθαίνουν, ακόμα, να εντοπίζουν τα βαθύτερα μήνυματά τους, ώστε να αξιολογούν τις επιλογές τους όσον αφορά τις τεχνικές που πρόκειται να αξιοποιήσουν.

Το τελικό ερώτημα που τίθεται είναι ποιους σκοπούς πρέπει να εξυπηρετεί το μετάφρασμα. Συνεπώς, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενθαρρύνονται να αναπτύξουν ικανότητες επίλυσης προβλημάτων μέσω ποικίλων ασκήσεων, στις οποίες εφαρμόζουν τις αρχές και τις μεθόδους που έχουν διδαχθεί και «απομιμούνται» πραγματικές συνθήκες εργασίας.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Δημητρούλια, Τ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση: θεωρία και πράξη* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/5252
2. Γραμμενίδης, Σ., Δημητρούλια, Τ., Κουρδής, Ε., Λουπάκη, Ε. & Φλώρος, Γ. (2015). *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της μετάφρασης* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/3903

Συμπληρωματικές

1. Δημητρούλια, Τ. (2006). «Η μετάφραση την εποχή της παγκοσμιοποίησης: Διακυβεύματα για την εκπαίδευση των μεταφραστών», στο: Ταμπάκη-Ιωνά, Φ. & Γάτου, Γ. (επιμ.). (2006). *Πρακτικά Προγράμματος Πρακτικής Άσκησης Φοιτητών Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας* (21-32). Αθήνα: ΕΚΠΑ.
2. Λουπάκη, Ε. (2014). *Μετάφραση γενικών κειμένων Ι. Ενότητα 2: Τα στάδια της μετάφρασης. Οι ρόλοι του μεταφραστή*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Έκδοση: 1.0. Ανακτήθηκε από: https://opencourses.auth.gr/courses/OCRS444/

2.4.Γ • ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να μυηθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες στα χαρακτηριστικά της μορφής και του περιεχομένου της ποιητικής της «πρώτης και της δεύτερης μεταπολεμικής γενιάς» λογοτεχνών, καθώς και εκείνων που εμφανίζονται στη νεοελληνική λογοτεχνία έως και το πρώτο πέμπτο του 21ου αιώνα. Δίνεται έμφαση στην προσπέλαση λογοτεχνικών κειμένων (ποιητικών και πεζών) λογοτεχνών που εμφανίζονται από τη μεταπολίτευση μέχρι σήμερα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες προσεγγίζουν, έτσι, το έργο σύγχρονων λογοτεχνών και θεατρικών συγγραφέων, ενώ παράλληλα ανακαλύπτουν τη «λογοτεχνικότητα» νεοελλήνων στιχουργών, καθώς και των τραγουδοποιών που εμφανίζονται στην ελληνική σκηνή το τελευταίο τέταρτο του 20ού αιώνα. Επιπροσθέτως, εμβαθύνουν στον λόγο σύγχρονων ποιητών, καθώς και στην ανάγνωση, ανάλυση και ερμηνεία όχι μόνο αποσπασμάτων αλλά και (επιλεγμένων) ολοκληρωμένων λογοτεχνικών έργων, όπως, για παράδειγμα, σε ένα από τα πρόσφατα αστυνομικά μυθιστορήματα του Πέτρου Μάρκαρη.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλύουν και ερμηνεύουν, επίσης, πώς αποτυπώνονται οι όψεις και οι θεματικές της σύγχρονης πραγματικότητας (ο έρωτας, η πολιτικοποίηση, η φιλία, η σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον, το brain drain) σε μη λογοτεχνικά δίκτυα κειμένων, που ανταποκρίνονται σε πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας (κοινωνικά δίκτυα, τύπος, δοκίμια, αποφθέγματα, graffiti σε τοίχους). Παράλληλα, εξασκούνται στην επιχειρηματολογία παράγοντας οι ίδιοι/-ες σύντομα μη λογοτεχνικά κείμενα (π.χ. διαλόγους αγώνων λόγου, δοκίμια, διαφημιστικά μηνύματα).

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:

- Κατονομάζουν σημαντικούς Έλληνες ποιητές και πεζογράφους που εμφανίστηκαν στα ελληνικά γράμματα μέσα στον 20ό αιώνα (με έμφαση σε όσους εμφανίστηκαν και είναι εκδοτικά ενεργοί μετά τη μεταπολίτευση), καθώς και να απαριθμούν χαρακτηριστικά έργα τους,
- Γνωρίζουν τα διακριτικά γνωρίσματα (μορφής και περιεχομένου) του έργου των Ελλήνων λογοτεχνών της πρώτης και της δεύτερης μεταπολεμικής γενιάς, με έμφαση στο έργο όσων δημοσιεύουν μετά το 1974,
- Εντοπίζουν τη «λογοτεχνικότητα» του έργου νεοελλήνων στιχουργών και, κυρίως, τραγουδοποιών του τελευταίου τέταρτου του 20ού αιώνα,
- Προσδιορίζουν το έντεχνο λαϊκό τραγούδι, ονομάζουν συντελεστές, τίτλους δίσκων, καθώς και την επίδραση που άσκησαν στο κοινό,
- Γνωρίζουν τα χαρακτηριστικά της πεζογραφίας του εβδομήντα και του μυθιστορήματος της δεκαετίας του ογδόντα,

- Εξασκούν στην πράξη την παραγωγή επιχειρημάτων στον γραπτό ή/και προφορικό λόγο,
- Αναπτύσσουν δεξιότητες πρόσληψης της λογοτεχνικής παραγωγής της πρώτης και της δεύτερης μεταπολεμικής γενιάς, με έμφαση στην ιδιαιτερότητα του κάθε είδους (σε λεξιλογικό και σημασιολογικό πεδίο),
- Εντοπίζουν και αναλύουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του υπαρξισμού στη νεοελληνική μεταπολεμική και τη σύγχρονη ποίηση,
- Ερμηνεύουν τον πολιτικό χαρακτήρα της λογοτεχνικής παραγωγής της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς,
- Ανακαλύπτουν ομοιότητες και διαφορές του πολιτικού χαρακτήρα της λογοτεχνικής παραγωγής μετά το 1940 και των λογοτεχνικών έργων που εκδόθηκαν μετά το 1974 και έως το 1990,
- Εξοικειώνονται με τους μεταφραστές και τις αγγλόφωνες μεταφράσεις του έργου σύγχρονων νεοελλήνων λογοτεχνών,
- Παράγουν κείμενα, λογοτεχνικά και μη, στο πρότυπο των κειμένων της εποχής που μελετούν.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Πρώτη μεταπολεμική γενιά / Δεύτερη μεταπολεμική γενιά / Μεταπολεμική πεζογραφία / Γενιά της μεταπολίτευσης / Γενιά της αμφισβήτησης / Πεζογραφία του 1970 / Πεζογραφία του 1980 / Έντεχνο λαϊκό τραγούδι / Αστυνομικό μυθιστόρημα / Υπαρξιακή ποίηση / Πολιτική ποίηση / Ρεαλιστική γραφή.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	Η ΠΡΩΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΓΕΝΙΑ
2	Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΓΕΝΙΑ
3	Η ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ
4	ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΜΕΛΟΠΟΙΗΣΗ
5	Η ΓΕΝΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ
6	ΤΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΟ
7	ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
8	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Κείμενο αναφοράς

2.4.Γ.1 | Η ΠΡΩΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΓΕΝΙΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, αναλύοντας ιστορικές πηγές, καταγράφουν ιστορικά γεγονότα που συντελέστηκαν στην Ελλάδα από το 1940 έως τη δικτατορία του 1967 και προσεγγίζουν την καθημερινότητα στην ελληνική κοινωνία της εποχής. Κατατάσσουν τους/τις ποιητές/-τριες που δημοσιεύουν για πρώτη φορά μετά το 1940 στην πρώτη μεταπολεμική γενιά και τους διακρίνουν από εκείνους που εκδίδουν το πρώτο έργο τους το διάστημα 1955-1965 (δεύτερη μεταπολεμική γενιά). Αντιλαμβάνονται ότι οι ποιητές της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς ορθώνουν το καλλιτεχνικό τους ανάστημα ενώ συνεχίζουν να είναι ενεργοί οι μεγάλοι ποιητές της «γενιάς του τριάντα» (Σεφέρης, Ελύτης, Ρίτσος, Εμπειρίκος, Εγγονόπουλος). Σύμφωνα με τον Δημ. Μαρωνίτη, απότοκο αυτής της συνύπαρξης είναι το γεγονός ότι η έμφαση από το κοινό δεν δίνεται τώρα στους ποιητές, αλλά στα ποιήματά τους.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνωρίζουν ότι οι ποιητές/-τριες της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς επηρεάζονται από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τη γερμανική κατοχή και τον εμφύλιο, δηλαδή έχουν έντονο κοινωνικοπολιτικό προσανατολισμό, ελπίζουν σε έναν κόσμο δικαιότερο, αποπνέουν αντιστασιακή και αγωνιστική διάθεση. Διακρίνουν τρεις τάσεις στην πρώτη μεταπολεμική γενιά: α) τους εκπροσώπους της πολιτικής ποίησης (Μανόλης Αναγνωστάκης, Άρης Αλεξάνδρου, Γιάννης Δάλλας, Μιχάλης Κατσαρός, Κλείτος Κύρου, Τάσος Λειβαδίτης, Τίτος Πατρίκιος), β) τους ποιητές που με όχημα τον υπερρεαλισμό εξέφρασαν τη φρίκη τους για όσα συντελούνταν γύρω τους (Έκτορας Κακναβάτος, Μίλτος Σαχτούρης, Νάνος Βαλαωρίτης, Ελένη Βακαλό) και γ) τους ποιητές που γράφουν υπαρξιακή ποίηση στην οποία καταθέτουν τη μεταφυσική τους αγωνία, το άγχος του μοναχικού ανθρώπου απέναντι στον φόβο του θανάτου και της καθημερινής φθοράς (Όλγα Βότση, Γιωργής Κότσιρας).

2.4.Γ.2 | Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΓΕΝΙΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, αναλύοντας ιστορικές πηγές, προσδιορίζουν την οικονομική ευημερία των δεκαετιών πενήντα και εξήντα στην Ελλάδα, εποχή που ξεκινά ο μαζικός τουρισμός. Καταγράφουν τις εξελίξεις που οδήγησαν στην ανεξαρτησία της Κύπρου (τέλη δεκαετίας του 1950) και την ταραγμένη πολιτικά περίοδο των συγκρούσεων της ΕΡΕ με την Ένωση Κέντρου, που τελειώνει με την εγκαθίδρυση της δικτατορίας. Αντιλαμβάνονται ότι οι ποιητές/-τριες της δεύτερης μεταπολεμικής γενιάς είναι η φυσιολογική συνέχεια των προκατόχων τους. Διαπιστώνουν, όμως, ότι το ηρωικό κλίμα της πρώτης γενιάς έχει παρέλθει. Συνειδητοποιούν, αναλύοντας και ερμηνεύοντας ποιήματα, ότι οι ποιητές/-τριες της δεύτερης μεταπολεμικής γενιάς εκδηλώνουν κριτικό πνεύμα, σκεπτικισμό και απογοήτευση από τις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις. Με σκληρό και αιχμηρό λόγο καταθέτουν την υπαρξιακή τους αγωνία.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατονομάζουν ενδεικτικά δημιουργούς της περιόδου (Ορέστης Αλεξάκης, Κατερίνα Αγγελάκη-Ρουκ, Κική Δημουλά, Μάνος Ελευθερίου, Πρόδρομος Μάρκογλου, Μάρκος Μέσκος, Ματθαίος Μουντές, Σπύρος Τσακνιάς, Κυριάκος Χαραλαμπίδης, Ντίνος Χριστιανόπουλος). Διαβάζουν ποιήματα, αναλύουν συλλογές, αναζητούν σε φιλολογικά περιοδικά κριτικές, τις μελετούν, σταχυολογούν σχόλια και γνωρίσματα της ποιητικής τους, τα αξιολογούν συγκριτικά. Εστιάζονται στην πρόσληψη των ποιημάτων κατά την πρώτη περίοδο της έκδοσής τους.

Παράλληλα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν τις νέες συλλογές των εκπροσώπων της «γενιάς του τριάντα», που εξακολουθούν να ανταποκρίνονται στις προκλήσεις της εποχής. Προτείνεται ο/η εκπαιδευτής/-τρια να επιλέξει ποιήματα από το *Ημερολόγιο Καταστρώματος Γ΄* και τα *Τρία κρυφά ποιήματα* του Σεφέρη, τον *Φιλοκτήτη* και την *Τέταρτη Διάσταση* του Ρίτσου και το *Άξιον Εστί* του Ελύτη. Συστήνεται, επίσης, η μελέτη της μετάφρασης του *Άσματος Ασμάτων* και της μεταγραφής της *Αποκάλυψης* από τον Σεφέρη στη δημοτική γλώσσα.

2.4.Γ.3 | Η ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τη γραφή πεζογράφων της μεταπολεμικής περιόδου (1945-1974). Συνειδητοποιούν ότι την ίδια εποχή εκδίδει τα μυθιστορήματα της ώριμης περιόδου του ο Νίκος Καζαντζάκης, καθώς και άλλοι πεζογράφοι του Μεσοπολέμου και της «γενιάς του τριάντα» (Μυριβήλης, Τερζάκης). Αντιλαμβάνονται και προσδιορίζουν αποκλίσεις των μεταπολεμικών πεζογράφων από τους ομότεχνούς τους της «γενιάς του τριάντα».

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διαβάζουν, αναλύουν και ερμηνεύουν επιλεγμένα αποσπάσματα από τη ρεαλιστική πεζογραφία της περιόδου, που άλλοτε εστιάζεται στην αποκρουστική εκδοχή της ζωής (Νίκος Κάσδαγλης, Κώστας Ταχτσής, Αλέξανδρος Κοτζιάς, Ανδρέας Φραγκιάς, Δημήτρης Χατζής) και άλλοτε επιστρατεύει την αυτοβιογραφία ως τέχνασμα, για να ταυτίσει τον συγγραφέα με τον αφηγητή (Γιώργος Ιωάννου, Χριστόφορος Μηλιώνης Ηλίας Παπαδημητρακόπουλος). Κάποιοι πεζογράφοι (Σπύρος Πλασκοβίτης, Στρατής Τσίρκας, Κώστας Κοτζιάς) αποδίδουν με ρεαλισμό τις επιπτώσεις των σκληρών κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών στον ανθρώπινο βίο. Άλλοι εκφράζουν το υπαρξιακό αδιέξοδο των δημιουργών (Βασίλης Βασιλικός, Μένης Κουμανταρέας, Τόλης Καζαντζής) ή/και δηλώνουν φυγή από την πραγματικότητα (Μαργαρίτα Λυμπεράκη, Τατιάνα Γκρίτση-Μιλλιέξ) και αναζήτηση καταφύγιου στη λυρική γραφή του «κλειστού χώρου».

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναφέρουν αντιπροσωπευτικά έργα των μεταπολεμικών πεζογράφων, ασκούνται στη φιλαναγνωσία και την ανάδειξη των χαρακτηριστικών της γλώσσας τους, που είναι πιο τολμηρή, απαλλαγμένη από κάθε σεμνοτυφία και πιο ρεαλιστική από αυτήν που χρησιμοποιούν οι προκάτοχοί τους. Μελετούν πεζογραφήματα πειραματικής γραφής, μελετούν, για παράδειγμα, την υπερρεαλιστική τεχνική της αυτόματης γραφής στον *Στρόβιλο* του Μπεράτη, τον εσωτερικό μονόλογο

στον *Εξώστη* του Νίκου Καχτίτση, την πολυφωνία της γραφής στα πεζογραφήματα του Γιώργου Χειμωνά.

Αναζητούν μεταφράσεις στην αγγλική γλώσσα έργων της μεταπολεμικής πεζογραφίας. Ελέγχουν και ερμηνεύουν την πρόσληψη των έργων αυτών από το αγγλόφωνο κοινό.

2.4.Γ.4 | ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΜΕΛΟΠΟΙΗΣΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τη γέννηση από την ελληνική ποίηση του έντεχνου λαϊκού τραγουδιού στα τέλη της δεκαετίας του 1950. Το θεωρούν απότοκο της μεγάλης επιρροής του δημοτικού τραγουδιού και της προφορικής παράδοσης από την εποχή του Σολωμού.

Μελετούν το παράδειγμα του Νίκου Γκάτσου, ο οποίος, πλην της συλλογής *Αμοργός*, γράφει κατά βάση στίχους, που τους μελοποιούν οι συνθέτες με τους οποίους συνεργάζεται. Αναζητούν την έκδοση *Φύσα αεράκι, φύσα με, μη χαμηλώνεις ίσαμε* (Ίκαρος, 1992), διαβάζουν τα ποιήματά του και αναζητούν μελοποιήσεις τους στο Διαδίκτυο. Αναλύουν τη γνώμη του Μάνου Χατζηδάκι για το ποιητικό ανάστημα του Νίκου Γκάτσου, αφού μελετήσουν το σχετικό άρθρο του πρώτου στον τόμο με τον γενικό τίτλο *Ο καθρέφτης και το μαχαίρι* (Ίκαρος 1988, σσ. 126-137). Προσθέτουν στο όνομα του Γκάτσου εκείνα των Μάνου Ελευθερίου και Κ. Χ. Μύρη (Κώστα Γεωργουσόπουλου), στους στίχους των οποίων το υπερρεαλιστικό παράλογο συναντά την παραλογή του δημοτικού τραγουδιού. Αναγνωρίζουν ως πρωτεργάτες του έντεχνου τραγουδιού τους Μάνο Χατζιδάκι και Μίκη Θεοδωράκη, οι οποίοι συνδύασαν τη βυζαντινή μουσική με τα ρεμπέτικα και αξιοποίησαν τη μουσική τους παιδεία ώστε να μελοποιήσουν όχι μόνο έργα στιχουργών, αλλά και καταξιωμένων Ελλήνων ποιητών. Καταγράφουν ότι το 1959 ο Θεοδωράκης μελοποίησε αποσπάσματα από το *Άξιον Εστί* του Οδυσσέα Ελύτη και τέσσερα ποιήματα του Γιώργου Σεφέρη με τον τίτλο *Επιφάνεια*. Ο ίδιος μελοποίησε το 1966 αποσπάσματα και από τη *Ρωμιοσύνη* του Γιάννη Ρίτσου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αξιολογούν τα αποτελέσματα των μελοποιήσεων, χάρη στις οποίες οι ποιητές έγιναν γνωστοί στο ευρύ κοινό. Αναζητούν στο Διαδίκτυο παραδείγματα μουσικοσυνθετών που μελοποίησαν Έλληνες ποιητές (π.χ. Μαρκόπουλος, Ξαρχάκος, Χάλαρης, Παπαδημητρίου).

2.4.Γ.5 | Η ΓΕΝΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν ότι το 1974 αποτελεί συμβατικό ιστορικό ορόσημο. Ποιητές και πεζογράφοι της μεταπολεμικής περιόδου συνεχίζουν να είναι ενεργοί και παραγωγικοί. Συνεπώς, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι στην παρούσα υποενότητα μελετούν και έργα πεζογράφων και ποιητών που αναφέρθηκαν σε προηγούμενες υποενότητες. Πληροφορούνται ότι, από τη μεταπολίτευση και μέχρι το τέλος του αιώνα, εμφανίζονται ποιητές/-τριες οι οποίοι έχουν βιώσει την εμπειρία της δικτατορίας και τον καταναλωτικό χαρακτήρα της ελληνικής κοινωνίας και οι οποίοι δέχο-

νται επιρροές από τη σύγχρονη αμερικανική ποίηση. Διαπιστώνουν ότι πολλοί ποιητές της μεταπολίτευσης αποστρέφονται τον πολιτικό προβληματισμό και υιοθετούν τρόπους έκφρασης αντλημένους από την καθημερινή ομιλία (Νάσος Βαγενάς, Μιχάλης Γκανάς, Δημήτρης Καλοκύρης, Γιάννης Κοντός, Τζένη Μαστοράκη, Αντώνης Φωστιέρης, Γιώργος Χρονάς). Εξοικειώνονται με τον χαρακτηρισμό «γενιά της αμφισβήτησης» που τους αποδίδεται, λόγω του ειρωνικού και κάποτε εριστικού τους ύφους.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται, ακόμα, στην πεζογραφία, η οποία από τη δεκαετία του 1980 υπερτερεί της ποίησης. Γνωρίζουν πεζογράφους που εμφανίζονται για πρώτη φορά στη μεταπολίτευση (Μάρω Δούκα, Αλέξης Πανσέληνος, Δημήτρης Νόλλας, Γιώργης Γιατρομανωλάκης, Δημήτρης Δημητριάδης, Γιάννης Πάνου, Φίλιππος Δρακονταειδής). Προσδιορίζουν τις θεματικές τους (πολιτική λογοτεχνία με επιρροές από την εξέγερση του Πολυτεχνείου, διείσδυση της καθημερινότητας, ερωτικό στοιχείο, λογοτεχνία της εργατικής τάξης, αστυνομική λογοτεχνία, ατομικό και συλλογικό βίωμα).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν συγκριτικά τρία μυθιστορήματα της δεκαετίας του ογδόντα που πραγματεύονται το ελληνικό παρελθόν: την *Ιστορία* του Γιώργη Γιατρομανωλάκη, το *Έβδομο ρούχο* της Ε. Φακίνου και τον *Βίο του Ισμαήλ Φερίκ Πασά* της Ρέας Γαλανάκη. Εναλλακτικά, συγκρίνουν τρία μυθιστορήματα της δεκαετίας του εβδομήντα που δραματοποιούν τα γεγονότα του Πολυτεχνείου: την *Αρχαία σκουριά* της Μάρως Δούκα, την *Αντιποίηση αρχής* του Αλέξανδρου Κοτζιά και το *Μυστήριο* της Μ. Λυμπεράκη.

2.4.Γ.6 | ΤΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΟ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν σε δύο έως τρία διδακτικά δίωρα το αστυνομικό μυθιστόρημα *Η εξέγερση των Καρυάτιδων* του Πέτρου Μάρκαρη, ως εκτενές και ολοκληρωμένο λογοτεχνικό έργο. Εξελίσσονται σε δημιουργικούς αναγνώστες, αφού εννοήσουν με ενσυναίσθηση τον κόσμο του αφηγητή και των ποιητικών υποκειμένων. Αναλύουν τον τίτλο με έμφαση στον αποσυμβολισμό και το βιολογικό φύλο των «Καρυάτιδων», ανιχνεύοντας με τη βοήθειά του το περιεχόμενο του έργου. Μελετώντας κατάλληλα επιλεγμένα μεταγνωστικά κείμενα (κριτικές γι' αυτό το έργο και για προγενέστερα μυθιστορήματα του συγγραφέα), εξοικειώνονται με την ποιητική και τη θεματολογία του: κοινωνικά και πολιτικά σχόλια για σύγχρονα προβλήματα που ταλανίζουν την ελληνική κοινωνία (στην περίπτωση αυτή τις γυναικοκτονίες).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εφαρμόζουν δραστηριότητες «πριν, κατά και μετά την ανάγνωση»: αξιοποιούν την τεχνική της αναστραμμένης τάξης (reversed classroom), ώστε μέσα από προσωπικά ημερολόγια ανάγνωσης να εμπεδώσουν τις 327 σελίδες του μυθιστορήματος. Παρακολουθούν, με τη χρήση της γραμμής του χρόνου, τη διαδοχή των γεγονότων της υπόθεσης, ώστε να διατηρηθεί η ενότητα του περιεχομένου και να ερμηνευθούν τα θεματικά του κέντρα. Καταστρώνουν το γενεαλογικό δέντρο της οικογένειας Χαρίτου. Επιχειρούν ενδεικτικό χωρισμό του έργου σε θεματικές

υποενότητες. Επεξεργάζονται το περιεχόμενο φύλλων εργασίας. Εφαρμόζουν δραστηριότητες διαφοροποιημένης διδασκαλίας και δημιουργικής γραφής. Προσδιορίζουν τα συναισθήματα και τη ροή της σκέψης του κεντρικού χαρακτήρα με τη βοήθεια θεατρικών τεχνικών ως διδακτικών μέσων (π.χ. ρόλος στον τοίχο, διάδρομος συνείδησης). Συζητούν και προβληματίζονται για τα συναισθήματα που νιώθουν κατά την ανάγνωση συγκεκριμένων σημείων του κειμένου. Διερευνούν, με τη βοήθεια άρθρων και αναφορών σε κοινωνικά δίκτυα, τις αντιδράσεις των αναγνωστών και αξιολογούν την επίδραση του έργου στη σύγχρονη εποχή.

2.4.Γ.7 | ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διαβάζουν ερμηνευτικά, αναλύουν, κατανοούν, ερμηνεύουν δίκτυο μονοτροπικών ή/και πολυτροπικών κειμένων στα νέα ελληνικά. Τα κείμενα αυτά προέρχονται είτε από τον επίσημο δοκιμιακό λόγο (ερμηνευτικό δοκίμιο, επιστημονικό ή δημοσιογραφικό άρθρο, επιστολή, βιογραφία ως λήμμα σε λεξικό) είτε από την προφορική, αυθεντική επικοινωνία (συνεντεύξεις από δελτία ειδήσεων, αυθεντικούς διαλόγους από κοινωνικά δίκτυα, προφορικές αφηγήσεις, τηλεοπτικά σίριαλ, κινηματογραφικές ταινίες ή θεατρικά έργα). Εντοπίζουν τα νοηματικά κέντρα, την επιχειρηματολογία, χωρικές, χρονικές και αιτιώδεις σχέσεις, έντεχνα και άτεχνα σχόλια, καθώς και τους τρόπους εκφοράς τους, σολοικισμούς και παραδείγματα εφαρμογής της ρυθμιστικής γραμματικής. Ελέγχουν την αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας.

Κατά την κειμενοκεντρική επικοινωνιακή προσέγγιση, προτείνεται να αξιοποιηθούν πλεονεκτήματα του κριτικού δημιουργικού γραμματισμού, ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να συνομιλούν και να αντιμιλούν με τα κείμενα, να ασκούνται στην πρόσληψή τους, να προσδιορίζουν και να απαριθμούν τους σκοπούς και τα κίνητρα των δημιουργών και να διερευνούν τον τρόπο με τον οποίο τα κείμενα επιχειρούν να επηρεάσουν τις απόψεις, τις αξίες και τις πεποιθήσεις τους ως αναγνωστών/-τριών. Καλλιεργούν, έτσι, ικανότητες μεταγνωστικών στρατηγικών, στοχασμού, αναστοχασμού, αυτοαξιολόγησης και αυτοβελτίωσης. Παράλληλα, ασκούνται στην παραγωγή νεοελληνικού λόγου, γραπτού και προφορικού, σε περιβάλλον προσομοίωσης αυθεντικών περιστάσεων επικοινωνίας.

Οι θεματικοί άξονες των δικτύων κειμένων εναλλάσσονται σε κάθε εξάμηνο, προκειμένου να καλύπτουν όλο το εύρος των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών πλευρών της σύγχρονης πραγματικότητας. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, με την εφαρμογή κατάλληλων στρατηγικών, αποδεικνύουν ότι ο εκφερόμενος λόγος δεν είναι ποτέ ιδεολογικά ουδέτερος, αλλά συνιστά πεδίο στο οποίο η κοινωνική ταυτότητα και οι σχέσεις εξουσίας εγκαθιδρύονται και γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης.

2.4.Γ.8 | ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με το έργο Ελλήνων τραγουδοποιών και ελληνικών συγκροτημάτων από τη δεκαετία του εβδομήντα έως το τέλος του αιώνα, με

έμφαση στην καλλιτεχνική αξία και το ιδεολογικό περιεχόμενο των στίχων τους. Παράλληλα, μελετούν και σε αυτή την ενότητα το έντεχνο λαϊκό τραγούδι, από τη δεκαετία του εξήντα και εξής, με έμφαση στη συνεργασία μουσικοσυνθετών με επώνυμους και αναγνωρισμένους Έλληνες ποιητές.

Μελετούν, για παράδειγμα, επιλογές από το έργο του συνθέτη και στιχουργού Διονύση Σαββόπουλου, ο οποίος διακρίνεται για το προσωπικό του ύφος, που συνδυάζει την παραδοσιακή ελληνική μουσική με το αμερικανικό μουσικό ιδίωμα. Αναζητούν, επίσης, την καλλιτεχνική αξία στους στίχους των Άλκη Αλκαίου, Θανάση Παπακωνσταντίνου, Ορφέα Περίδη, Μάνου Χατζιδάκι, Διονύση Τσακνή, Φίλιππου Πλιάτσικα, Μαριανίνας Κριεζή, Μανώλη Ρασούλη, Νικόλα Άσιμου, Λευτέρη Παπαδόπουλου, Λίνας Νικολακοπούλου. Αναλύουν, ακόμα, τα *Δεκαοχτώ λιανοτράγουδα της πικρής πατρίδας*, που ο Ρίτσος έγραψε για τον Μίκη Θεοδωράκη, καθώς και τις συλλογές ο *Ήλιος ο Ηλιάτορας* και τα *Ρω του έρωτα* του Οδυσσέα Ελύτη, επίσης μελοποιημένα από τον Μίκη Θεοδωράκη. Μελετούν μελοποιημένα ποιήματα των Καρυωτάκη, Καβάφη, Πολυδούρη, Λαπαθιώτη, Σαραντάρη, Βάρναλη, Παλαμά, Γκάτσου, Ελευθερίου, Καββαδία, Σκαρίμπα, Αναγνωστάκη, Λειβαδίτη, Γκανά. Ανιχνεύουν, ακόμα, τον πολιτικό αντίκτυπο του έντεχνου τραγουδιού στη διάρκεια της δικτατορίας. Μνημονεύουν, για παράδειγμα, το τραγούδι «Άρνηση», σε μουσική του Μίκη Θεοδωράκη και στίχους του Γιώργου Σεφέρη, το οποίο ακούστηκε στην κηδεία του ποιητή το 1971 και έγινε σύμβολο αντίδρασης του λαού ενάντια στη χούντα των συνταγματαρχών.

Στο εξάμηνο Α΄, ως ενδεικτική θεματική για την παραγωγή λογοτεχνικών κειμένων, προτείνεται το θέμα: «Ποίηση και μελοποίηση» (παραγωγή στίχων ατομική/συλλογική και απόπειρα μελοποίησής τους).

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Αργυρίου, Α. (2008). *Ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας και η πρόσληψή της*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
2. Πολίτης, Λ. (1978). *Ιστορία της νέας ελληνικής λογοτεχνίας. Συνοπτικό διάγραμμα. Βιβλιογραφία*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
3. Vitti, M. (2003). *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Οδυσσέας.

Συμπληρωματικές

1. Beaton, R. (1996). *Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική λογοτεχνία* (μτφρ. Ευ. Ζουργού). Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη.
2. Δημαράς, Κ. Θ. (1947-1948). *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Ίκαρος.

2.4.Δ • ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (θεματικής και αισθητικής) του μεταπολεμικού βρετανικού θεάτρου μέχρι τα τέλη του 20ού αιώνα και να ασκηθούν μεταφράζοντας στα νέα ελληνικά θεατρικά κείμενα γραμμένα κατά βάση στην αγγλική γλώσσα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν αντιπροσωπευτικά θεατρικά έργα της περιόδου σε συνάρτηση με τις κοινωνικές και πολιτικές ανακατατάξεις που συντελέστηκαν από τη δεκαετία του 1950 στο Ηνωμένο Βασίλειο και οδήγησαν τελικά στην οικονομική κατάρρευση της δεκαετίας του '70 και στον νεοφιλελευθερισμό της δεκαετίας του '80. Παρακολουθούν κινηματογραφημένες θεατρικές παραστάσεις, διαβάζουν κείμενα και προσδιορίζουν τη λειτουργία θεατρικών τεχνικών σε θεατρικά έργα-τομές για το βρετανικό θέατρο των: α) John James Osborne, εισηγητή του κινήματος των οργισμένων νέων, β) Harold Pinter, δημιουργού έργων θεάτρου του παραλόγου και συγγραφέα υπαρξιακών θεατρικών έργων στα οποία παρεισφρέουν το μυστήριο και η αόρατη απειλή, γ) Tom Stoppard και δ) Sarah Kane, δημιουργού ενός είδους αντισυμβατικού θεάτρου, που η ίδια είχε ονομάσει «In-Yer-Face» και που χαρακτηρίζεται από ακραίες σκηνικές πράξεις και βίαιους διαλόγους.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται, επίσης, τη σημασία της μετάφρασης στον χώρο του θεάτρου και τη δυνατότητα που παρέχει η θεατρική σκηνή για τη διατήρηση και την ανάπτυξη της γλωσσικής μας ταυτότητας.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Κατονομάζουν θεατρικούς συγγραφείς του μεταπολεμικού βρετανικού θεάτρου και αντιπροσωπευτικά έργα τους,
- Καταγράφουν χαρακτηριστικά της θεατρικής ποιητικής τους,
- Απαριθμούν και επιλύουν ζητήματα λογοτεχνικής μετάφρασης θεατρικών έργων της περιόδου αυτής για το νεοελληνικό θέατρο,
- Ταξινομούν τα προτερήματα και τις μεταφραστικές επιλογές πρότυπων νεοελληνικών μεταφράσεων των έργων αυτών,
- Ανευρίσκουν την παραστασιογραφία θεατρικών έργων του μεταπολεμικού βρετανικού θεάτρου στο νεοελληνικό θέατρο,
- Διεισδύουν στην πρόσληψη του μεταπολεμικού βρετανικού θεάτρου από το νεοελληνικό θέατρο, συγκρίνοντας θεατρικές παραστάσεις (κατά προτίμηση του ίδιου έργου),
- Συναρτούν το ανέβασμα θεατρικών έργων του μεταπολεμικού αγγλικού θεάτρου με τις κοινωνικές, πολιτικές και καλλιτεχνικές εξελίξεις στην ελληνική πραγματικότητα του τελευταίου τετάρτου του 20ού αιώνα,

- Αναγνωρίζουν την επίδραση που άσκησε στην ανάπτυξη του μεταπολεμικού αγγλικού θεάτρου η κατάργηση (το 1968) της λογοκρισίας που ίσχυε από το 1737,
- Ερμηνεύουν την ένταση και τις βίαιες εξάρσεις στο θεατρικό σανίδι σε συνάρτηση με τις ραγδαίες οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές που συντελέστηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο,
- Εξετάζουν την επίδραση στο έργο Βρετανών μεταπολεμικών θεατρικών συγγραφέων καλλιτεχνικών ρευμάτων όπως ο υπαρξισμός και ο νατουραλισμός,
- Αφομοιώνουν σύγχρονες στρατηγικές και τάσεις μετάφρασης έργων του μεταπολεμικού βρετανικού θεάτρου στο νεοελληνικό θέατρο,
- Εξοικειώνονται με το έργο Ελλήνων μεταφραστών/-τριών που μετέφρασαν έργα του μεταπολεμικού βρετανικού θεάτρου για το νεοελληνικό θέατρο,
- Μεταφράζουν θεατρικά έργα του μεταπολεμικού βρετανικού θεάτρου στα νέα ελληνικά,
- Παράγουν σύντομους θεατρικούς διαλόγους στο πρότυπο αυτών που απαντούν σε έργα του μεταπολεμικού βρετανικού θεάτρου,
- Εντοπίζουν αντίστοιχες τάσεις με αυτές του μεταπολεμικού βρετανικού θεάτρου στο νεοελληνικό θέατρο.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Μεταπολεμικό βρετανικό θέατρο 20ού αιώνα / Κοινωνικές-πολιτικές ανακατατάξεις / John James Osborne / Harold Pinter / Θέατρο του παραλόγου / Tom Stoppard / Sarah Kane / Αντισυμβατικό θέατρο / In-yer face / Λογοκρισία / Μεταθέατρο.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΤΟ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΟ ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
2	ΤΟ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΟ ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
3	ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΩΝ ΟΡΓΙΣΜΕΝΩΝ ΝΕΩΝ
4	HAROLD PINTER
5	ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ TOM STOPPARD
6	SARAH KANE ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ IN-YER-FACE

Κείμενο αναφοράς

2.4.Δ.1 | ΤΟ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΟ ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενότητα επικεντρώνεται στο βρετανικό θέατρο από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου έως και τα τέλη του 20ού αιώνα. Γίνεται εκτεταμένη αναφορά στις βαθιές αλλαγές που υπέστη το βρετανικό θέατρο λόγω των έντονων κοινωνικοπολιτικών ανακατατάξεων στη Βρετανία από τα τέλη της δεκαετίας του 1950 κι έπειτα. Με το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η χώρα αντιμετώπισε μια σειρά από προβλήματα, όπως π.χ. την ανεργία, την απώλεια των αποικιών της σε άλλες ηπείρους και τα συνακόλουθα οικονομικά προβλήματα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διδάσκονται, μέσα από οπτικοακουστικό υλικό (ταινίες, παραστάσεις, τραγούδια), για τις σημαντικές ιστορικές παραμέτρους που το επηρέασαν, όπως η οξυμένη κατάσταση με τη Βόρεια Ιρλανδία, που είχε ως αποτέλεσμα την ύπαρξη συχνών και αιματηρών συγκρούσεων. Από την κατάργηση της λογοκρισίας στη σκηνή (το 1968) μέχρι την έκρηξη της πληροφορίας που επέφερε η τεχνολογική εποχή και τον μεταβαλλόμενο ρόλο των γυναικών στην κοινωνία, το θέατρο παρέμεινε ενεργό, σχολιάζοντας τα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν ότι το βρετανικό θέατρο αυτής της εποχής λειτούργησε ως «αρένα» (ως προς την εμπλοκή του με τις πολιτικές εξελίξεις), και παρουσίασε τη δική του αντίσταση στην εξουσία. Μετά το πέρας της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να γνωρίζουν ότι τα παραπάνω στοιχεία του συγκείμενου είναι απαραίτητα προκειμένου να προσεγγίσουν θεατρικά κείμενα αυτής της περιόδου και να τα μεταφράσουν. Τέλος, γίνεται επιγραμματική αναφορά σε κάποια έργα των κυριότερων εκπροσώπων του βρετανικού θεάτρου, από το *Look Back in Anger* του John James Osborne μέχρι το *Leopoldstadt* του Tom Stoppard, ως ένα είδος εισαγωγής στις επόμενες εκπαιδευτικές υποενότητες.

2.4.Δ.2 | ΤΟ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΟ ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το περιεχόμενο της συγκεκριμένης υποενότητας επικεντρώνεται στη μελέτη των ελληνικών παραστάσεων θεατρικών έργων του μεταπολεμικού αγγλικού θεάτρου, σε συνάρτηση με τις κοινωνικές, πολιτικές και καλλιτεχνικές εξελίξεις στην ελληνική κοινωνία του τελευταίου τετάρτου του 20ού αιώνα. Εξοικειώνονται με τις ιστορικές παραστάσεις του Κάρολου Κουν και του Θεάτρου Τέχνης. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν στις έννοιες του «πρωτοποριακού» θεάτρου και του «νεωτερισμού». Οι όροι αυτοί αποδόθηκαν σε παραστάσεις εκείνης της εποχής από συντελεστές που θέλησαν να διαφοροποιηθούν από την προηγούμενη ελληνική θεατρική παράδοση. Επηρεασμένοι από τον πολιτικό και κοινωνικό χαρακτήρα του βρετανικού θεάτρου, ενσωμάτωσαν στοιχεία όπως η ενεργή παρουσία της νεολαίας και κάποιες κοινωνικές «ακρότητες» (π.χ. την παρουσία του γυμνού επί σκηνής), ενώ επιδίωξαν τη δημιουργία συνθηκών επικοινωνίας μεταξύ καλλιτεχνών και θεατών. Γίνεται συζήτηση

σχετικά με τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες μέσα στις οποίες εξελίσσεται το ελληνικό θέατρο πριν, κατά τη διάρκεια, και μετά τη δικτατορία του 1967. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διδάσκονται την έννοια της «στρατευμένης» μορφής θεάτρου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες παρακολουθούν αποσπάσματα της παράστασης *Ο επιστάτης* του Harold Pinter (σε μετάφραση του Κώστα Σταματίου) και εξετάζουν τις παρατηρήσεις που έχει καταθέσει ο ίδιος ο μεταφραστής για τις δυσκολίες της απόδοσης του ιδιώματος των χαρακτήρων του έργου, την προσπάθειά του για την αποφυγή της «περιγραφικής» μετάφρασης, των πλατειασμών, και την τήρηση των παύσεων στο ακέραιο.

Μετά το τέλος της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να αποτιμήσουν τον ρόλο των μεταφραστών ως πρώτων «αναγνωστών» του μεταπολεμικού βρετανικού θεάτρου. Κατανοούν, επίσης, ότι το μεταφραστικό τους έργο αποτελεί το κύριο μέσο γνωριμίας του βρετανικού θεάτρου με το ελληνικό κοινό.

2.4.Δ.3 | ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΩΝ ΟΡΓΙΣΜΕΝΩΝ ΝΕΩΝ

Μέσα από την παρούσα υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με το έργο του Βρετανού συγγραφέα John James Osborn (1929-1994) και το κίνημα των «Οργισμένων νέων» (Angry young men), όπως ονομάστηκαν κάποιοι θεατρικοί (και όχι μόνο) Βρετανοί συγγραφείς που αμφισβήτησαν την παραδοσιακή βρετανική τάξη και την υποκρισία στις ανθρώπινες σχέσεις, φέρνοντας έτσι στο προσκήνιο τα κοινωνικά αδιέξοδα της εποχής. Έχοντας εξοικειωθεί με τις ιστορικές συνθήκες, μέσα από τις οποίες εξελίχθηκε το βρετανικό θέατρο αυτής της εποχής, οι εκπαιδευόμενοι/-ες είναι σε θέση να εμβαθύνουν στις προεκτάσεις του κινήματος των «Οργισμένων νέων» στη θεατρική σκηνή. Μελετούν το πιο αντιπροσωπευτικό έργο του κινήματος, το *Look Back in Anger* του John James Osborn, το οποίο έχει μακρά πορεία στα ελληνικά θέατρα, μεταφρασμένο ως *Οργισμένα νιάτα* (γεγονός που από μόνο του αποτελεί αφετηρία συζήτησης για τη μεταφραστική αυτή επιλογή).

Οι βασικές τομές (που το *Look Back in Anger* εισήγαγε) ήταν ότι μετέφερε τη θεατρική δράση από τα συνηθισμένα σαλόνια «στην κουζίνα», έφερε στο θεατρικό προσκήνιο νεαρούς πρωταγωνιστές σε μνημειώδεις ρόλους κι έθεσε τους θεατές μπροστά στα προβλήματα μιας ολόκληρης μεταπολεμικής γενιάς, την οποία η έλλειψη κάθε προοπτικής την είχε φέρει σε σημείο κοινωνικής έκρηξης. Σκοπός της υποενότητας είναι να προβληματιστούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες σχετικά με τις τεχνικές στις οποίες καταφεύγει ο μεταφραστής προκειμένου να αποδώσει ένα έργο με τόσο έντονη χρονική, τοπική και κοινωνική ταυτότητα, με τρόπο που να σέβεται τη γνησιότητά του και ταυτόχρονα να το καθιστά εύληπτο από το ελληνικό κοινό.

2.4.Δ.4 | HAROLD PINTER

Μέσα από τη συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τον Harold Pinter (1930-2008), τον νομπελίστα Βρετανό θεατρικό

συγγραφέα του δεύτερου μισού του 20ού αιώνα, που έχει την πιο έντονη και συχνή παρουσία στην ελληνική θεατρική σκηνή. Σκοπός της υποενότητας είναι να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες την πολυσχιδή καλλιτεχνική και πολιτική προσωπικότητα του συγγραφέα. Το πνευματικό του μέγεθος σφράγισε την πορεία όχι μόνο του αγγλικού αλλά και του ευρωπαϊκού θεάτρου του 20ού αιώνα. Οι θεωρητικοί του θεάτρου στράφηκαν προς την ανάλυση των ιδιαιτεροτήτων της δραματουργίας του σε σύντομο χρονικό διάστημα μετά την εμφάνισή του στα θεατρικά πράγματα, ενώ οδηγήθηκαν στην επινόηση του ειδικού όρου «Pinteresque» («πιντερικός») προκειμένου να περιγράψουν το απολύτως προσωπικό συγγραφικό του ύφος.

Στόχος της υποενότητας είναι, ακόμα, μέσα από τη μελέτη των ελληνικών μεταφράσεων των έργων του, να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τα σημαντικότερα από αυτά (π.χ. το *Πάρτι γενεθλίων* και *Ο επιστάτης*) και να εξοικειωθούν με τους επιφανείς μεταφραστές του, όπως είναι ο Κώστας Σταματίου, ο Παύλος Μάτεσις και ο Μάριος Πλωρίτης. Θα είναι σε θέση να κατανοήσουν το όρο «κωμωδία της απειλής», που έχει αποδοθεί στα παραπάνω έργα του λόγω του συνδυασμού μαύρου χιούμορ και απειλητικής ατμόσφαιρας που τα διαπνέει, και να προβληματιστούν πάνω στις μεταφραστικές επιλογές της απόδοσης αυτού του στιλ.

2.4.Δ.5 | ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ TOM STOPPARD

Η συγκεκριμένη υποενότητα έχει στόχο να έρθουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες σε επαφή με τα έργα του Tom Stoppard, ενός από τους σπουδαιότερους Βρετανούς θεατρικούς συγγραφείς. Παρακολουθούν αποσπάσματα κινηματογραφημένων παραστάσεων των έργων του, που παίζονται σε όλα τα θέατρα του κόσμου με επιτυχία, όπως π.χ. *Ο Ρόζενκραντζ και ο Γκίλντερστερν είναι νεκροί*, *Αρκαδία*, *Rock 'n' Roll*. Εξοικειώνονται με τον τρόπο γραφής του μέσα από τη μελέτη αποσπασμάτων στο πρωτότυπο και διαπιστώνουν την πρόκληση που καλείται να αντιμετωπίσει ο μεταφραστής για να αποδώσει το κείμενο, καθώς ο ίδιος ο Stoppard έχει παραδεχτεί ότι έχει πάθος με τη χρήση της γλώσσας.

Μετά το τέλος της εκπαιδευτικής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να κατανοήσουν ότι στα έργα του Tom Stoppard παίζει καθοριστικό ρόλο η μεταφορική γλώσσα, το πλαίσιο (περικείμενο) και ο τρόπος με τον οποίο οι «ανταλλαγές» μεταξύ των χαρακτήρων ερμηνεύονται διαφορετικά από το κοινό. Αυτό στο οποίο ο Stoppard επιμένει στα έργα του είναι η αναξιοπιστία της γλώσσας σε έναν αναξιόπιστο και ανούσιο κόσμο. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν την έννοια του «μεταθεάτρου» (το θεατρικό έργο σχολιάζει ένα άλλο θεατρικό έργο) και των στοιχείων του «θεάτρου του παραλόγου» (οι ήρωες και οι καταστάσεις ξεφεύγουν από τις συμβάσεις), που χαρακτηρίζουν τα έργα του. Οι σπουδαστές/-τριες αντιπαραβάλλουν και σχολιάζουν τις μεταφραστικές επιλογές δόκιμων μεταφραστών στο ίδιο απόσπασμα.

2.4.Δ.6 | SARAH KANE ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ IN-YER-FACE

Η συγκεκριμένη υποενότητα έχει στόχο να έρθουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες σε επαφή με την έννοια του αντισυμβατικού θεάτρου και του θεάτρου in-yer-face, γνωρίζοντας παράλληλα τα έργα της θεατρικής συγγραφέα Sarah Kane (1971-1999), μίας από τις κυριότερες εκπροσώπους αυτού του είδους. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συζητούν και προβληματίζονται σχετικά με την έννοια του όρου in-yer-face, ο οποίος συνήθως δεν μεταφράζεται στα ελληνικά ή μεταφράζεται κυριολεκτικά ως «στα μούτρα». Η έννοια της αγγλικής φράσης υπονοεί ότι αναγκάζεσαι να δεις κάτι από κοντά, τα όρια του προσωπικού σου χώρου παραβιάζονται και, όσον αφορά τους θεατές της παράστασης, τους «βάζει μέσα» σε μια κατάσταση που διαδραματίζεται στη σκηνή. Το θέατρο in-yer-face χαρακτηρίζεται από τον ακραίο χαρακτήρα της γλώσσας και των εικόνων, που συχνά συγκλονίζουν τους θεατές. Τους αναστατώνει με τη συναισθηματική του ειλικρίνεια και τους ενοχλεί με την οξεία αμφισβήτηση των ηθικών κανόνων. Το in-yer-face θέατρο είναι βιωματικό θέατρο, τα έργα του αποσκοπούν να κάνουν το κοινό να αισθάνεται τα ακραία συναισθήματα που παρουσιάζονται στη σκηνή.

Στη συνέχεια, η εκπαιδευτική ενότητα επικεντρώνεται στα θεατρικά έργα της Sarah Kane. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διαβάζουν αποσπάσματα κυρίως από το *Blasted (Ερείπια)* και από τον μονόλογο *Crave (Λαχταρώ)* και τους δίνεται η ευκαιρία να εμβαθύνουν στις μεταφραστικές επιλογές του Δημήτρη Τάρλοου για το πρώτο και της Τζένης Μαστοράκη για το δεύτερο. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αξιοποιούν τις γνώσεις που απέκτησαν από προηγούμενες υποενότητες για να μεταφράσουν οι ίδιοι /-ες αποσπάσματα του μονόλογου *Crave* δικαιολογώντας τις επιλογές τους.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Αηδονοπούλου, Ξ. (2013). *Ο Χάρολντ Πίντερ στην ελληνική σκηνή, 1961-2006. Σκηνοθετικές προσεγγίσεις και κριτικές αποτιμήσεις* [Διδακτορική διατριβή]. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Σχολή Καλών Τεχνών. Ανακτήθηκε από: http://hdl.handle.net/10442/hedi/34842
2. Δαμασκηνίδης, Γ. (2023). *Κοινωνικές αντανακλάσεις στη μετάφραση* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-195

Συμπληρωματικές

1. Χατζηβασιλείου, Χ. (2020). *Σύγχρονη Βρετανική δραματουργία. Το θέατρο Στα Μούτρα (In-Yer-Face Theatre) ως ανάγνωση της κοινωνικής τοπογραφίας του 1990.* Αθήνα: Εκδόσεις Επίκεντρο.
2. Ιωαννίδης, Γ. (2015). «Το ελληνικό θέατρο της "ρήξης": οι πρώτες προσπάθειες του νεανικού θεάτρου και του πειραματικού δραματικού λόγου κατά τη διάρκεια της Δικτατορίας και της πρώτης Μεταπολίτευσης (1967-1981)», στο: *Συνέχειες, ασυνέχειες, ρήξεις στον ελληνικό κόσμο (1204-2014): οικονομία, κοινωνία, ιστορία, λογοτεχνία, Ε΄ Ευρωπαϊκό Συνέδριο Νεοελληνικών Σπουδών της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών*, Θεσσαλονίκη, 2-5 Οκτωβρίου 2014*: Πρακτικά* (τ. 5), επιμ. Κ. Α. Δημάδης (σσ. 167-185). Αθήνα: Ευρωπαϊκή Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών.

2.4.Ε • ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με την έννοια και τις ποικίλες εκφάνσεις της ιστορίας της Ευρώπης από τον 6ο έως και τον 21ο αιώνα. Ειδικότερα, αναλύονται οι οικονομικές, κοινωνικές, δημογραφικές, πολιτικές και νομικές συνθήκες που προκάλεσαν τις μεγαλύτερες αλλαγές και συντέλεσαν στη διαχρονική εξέλιξη της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Εξετάζονται, επίσης, η έννοια του ευρωπαϊκού χώρου, της γεωγραφίας και του κλίματος, και η επίδρασή τους στη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Παράλληλα, μελετώνται οι εξελίξεις των επιστημών, των καλών τεχνών, της φιλοσοφίας, του δικαίου, των πολιτικών θεσμών και των θρησκευτικών δογμάτων, οι αλλαγές στις οποίες οδήγησαν, οι αντιδράσεις που προκάλεσαν, καθώς και τα πρόσωπα που πρωταγωνίστησαν σε αυτές. Εξετάζονται, ακόμα, οι μετασχηματισμοί και οι τομές που επήλθαν στην καθη-

μερινή ζωή, καθώς και οι μεταβολές στα πολιτικά συστήματα και την κοινωνική οργάνωση που προήλθαν από διαδικασίες ραγδαίων οικονομικών αλλαγών.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, σε ρόλο ιστορικών ερευνητών/-τριών, αναλύουν κριτικά πρωτογενείς ιστορικές πηγές (έγγραφα-πηγές των μελετώμενων περιόδων) και δευτερογενείς ιστορικές πηγές (μεταγνωστικά κείμενα, π.χ. ευρωπαϊκές ιστορίες, άρθρα, πρακτικά συνεδρίων). Ασκούνται με τον τρόπο αυτό στην προσέγγιση και στην ανάλυση των συνθηκών που οδήγησαν στα σημαντικότερα γεγονότα της ευρωπαϊκής ιστορίας.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Προσδιορίζουν την έννοια της Ευρώπης (μυθολογικά, γεωγραφικά, ιστορικά, πολιτικά, κοινωνικά, πολιτισμικά),
- Περιγράφουν τις ιστορικές εξελίξεις στον ευρωπαϊκό χώρο από τον 6ο έως και τον 21ο αιώνα,
- Απαριθμούν τις εκδηλώσεις και τις κατακτήσεις της ευρωπαϊκής τέχνης σε όλα τα πεδία των καλών τεχνών,
- Αναφέρονται διεξοδικά στις συνθήκες και στην αναγκαιότητα που γέννησε τη σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση,
- Ταξινομούν τα σημαντικότερα καλλιτεχνικά ρεύματα, τις φιλοσοφικές και διανοητικές κατακτήσεις του ευρωπαϊκού πνεύματος,
- Γνωρίζουν τα κυριότερα πολιτικά κινήματα του ευρωπαϊκού πολιτισμού και τις επιδράσεις τους στην εξέλιξη των ευρωπαϊκών θεσμών, πολιτευμάτων και κρατών,
- Υπογραμμίζουν τους κυριότερους σταθμούς της ευρωπαϊκής ιστορίας και ερμηνεύουν τις σημαντικότερες ιστορικές εξελίξεις στον ευρωπαϊκό χώρο,
- Ερμηνεύουν την επίδραση των οικονομικών αλλαγών στη δομή της κοινωνίας των ευρωπαϊκών κρατών,
- Αξιολογούν τη γέννηση των ευρωπαϊκών πολιτικών θεσμών, των κατακτήσεων του πνεύματος και των θρησκευτικών δογμάτων,
- Συσχετίζουν τις ιστορικές και πολιτισμικές εξελίξεις στην ευρωπαϊκή ιστορία με τη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτισμικής ταυτότητας,
- Αποδέχονται την επίδραση της επιστήμης στη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού πολιτισμού,
- Ταξινομούν τα χαρακτηριστικά, την πολιτική και τις ιδιαιτερότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- Αντιλαμβάνονται τον σύνθετο χαρακτήρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ευρωπαϊκού πολιτισμού, που επηρεάζει και διαμορφώνει και τον σύγχρονο ελληνικό πολιτισμό,
- Ερμηνεύουν τη σύγχρονη ευρωπαϊκή πραγματικότητα, την οποία οι ίδιοι βιώνουν ως πολίτες της Ελλάδας στην Ευρώπη,
- Αποδέχονται τη σπουδαιότητα των διεθνών σχέσεων.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Ευρώπη / Ευρωπαϊκή Ένωση / Ευρωπαϊκή ενοποίηση / Ευρωπαϊκός χώρος / Ευρωπαϊκή γενική ιστορία / Ευρωπαϊκή οικονομική ιστορία / Ευρωπαϊκή κοινωνική ιστορία / Ευρωπαϊκή λογοτεχνία / Ευρωπαϊκές τέχνες / Ευρωπαϊκές επιστήμες.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
2	Η ΓΕΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
3	Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
4	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ
5	Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ
6	Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ
7	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Κείμενο αναφοράς

2.4.Ε.1 | Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν ιστορικές πηγές, ώστε να αντιληφθούν τις ιστορικές εξελίξεις και την ανάγκη που προέκυψε για την ευρωπαϊκή ενοποίηση ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1940. Παρακολουθούν τις διαδικασίες που οδήγησαν στη σύσταση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (1952), στην υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης (1957), με την οποία ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), και στην υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ (1992), με την οποία η ΕΟΚ μετεξελίσσεται σε Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Σημειώνουν στη γραμμή του χρόνου ημερομηνίες-σταθμούς στην ιστορία της ΕΕ και παρακολουθούν τις διευρύνσεις και τις ανακατατάξεις που συντελέστηκαν μέχρι σήμερα. Γνωρίζουν τα σύμβολα (ύμνος, σημαία) και κατανοούν τη μοναδικότητα όσο και τη δυσκολία του εγχειρήματος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Εξοικειώνονται με τα θεσμικά όργανα (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο), αλλά και τις νομοθετικές πράξεις (κανονισμούς, οδηγίες, αποφάσεις). Ελέγχουν την ενσωμάτωση των τελευταίων στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών. Εξετάζουν τις εξελίξεις και τις αλλαγές που προέκυψαν από την ψήφιση και την εφαρμογή των κυριότερων συνθηκών της ΕΕ. Απαριθμούν τα δικαιώματα

και τις υποχρεώσεις των Ευρωπαίων πολιτών στους κόλπους της ΕΕ. Καταγράφουν δημογραφικά στοιχεία. Αντιλαμβάνονται τη διάκριση μεταξύ γεωγραφικών συνόρων και λειτουργικών ορίων (π.χ. ΕΕ και χώρες της Ευρωζώνης). Εστιάζουν την προσοχή τους στις σύγχρονες ευρωπαϊκές πολιτικές, τις στρατηγικές, τις προκλήσεις και τα προβλήματα με τα οποία η ΕΕ βρίσκεται αντιμέτωπη. Εμβαθύνουν στους στόχους που έχουν τεθεί μέχρι το τέλος της δεκαετίας. Εξετάζουν τα αποτελέσματα των πολιτικών της ΕΕ στην Ελλάδα.

2.4.Ε.2 | Η ΓΕΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με γεγονότα-σταθμούς στην πολιτική, κυρίως, ιστορία των λαών της Ευρώπης, από τον πρώιμο Μεσαίωνα μέχρι το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Αναλύουν ιστορικές πηγές που συμπληρώνουν την ιστορική αφήγηση, εστιάζοντας την προσοχή στην ιστορία θεσμών και συστημάτων διακυβέρνησης. Μελετούν συνοπτικά τις μεταναστεύσεις των γερμανικών φύλων, την κατάλυση της δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, την ίδρυση των «βαρβαρικών» βασιλείων, τον εκχριστιανισμό της Ευρώπης, την ανάπτυξη της φεουδαρχίας και των πόλεων, την άνοδο του Ισλάμ και την οθωμανική κατάκτηση της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Εξετάζουν τη μετεξέλιξη της ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας σε πολυεθνικό κράτος, με κυρίαρχο το ελληνικό στοιχείο, τα επιτεύγματα των βυζαντινών αυτοκρατόρων, τα αίτια της κατάρρευσης του Βυζαντίου. Εμβαθύνουν στις διαφορές και την αντιπαράθεση μεταξύ ορθόδοξης Ανατολής και καθολικής Δύσης.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζουν, ακόμα, την προσοχή τους στις ανακαλύψεις και την αποικιακή επέκταση των Δυτικοευρωπαίων, την προτεσταντική Μεταρρύθμιση, τους θρησκευτικούς πολέμους, την εδραίωση της απόλυτης μοναρχίας. Αναλύουν τις πολιτικές αλλαγές που προκάλεσε η Γαλλική Επανάσταση (1789), τις μεταρρυθμίσεις του Ναπολέοντα, την παλινόρθωση της απόλυτης μοναρχίας, τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα των αρχών του 19ου αιώνα, τη δημιουργία των πρώτων εθνικών κρατών. Αντιλαμβάνονται ότι ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος υποδαυλίστηκε από τον ξέφρενο εθνικισμό και πληροφορούνται τις αλλαγές που προκάλεσε η Οκτωβριανή Επανάσταση (1917) και τις δυσμενείς συνέπειες για την ηττημένη Γερμανία σύμφωνα με τη Συνθήκη των Βερσαλλιών. Παρακολουθούν την οικονομική κρίση (1929), η οποία ξέσπασε έπειτα από μία δεκαετία ευημερίας και οδήγησε στην άνοδο του Χίτλερ στη Γερμανία (1933), στην εξάπλωση του ναζισμού στην Ευρώπη και στην έκρηξη του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, που έληξε με την ήττα των δυνάμεων του Άξονα.

2.4.Ε.3 | Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με την οικονομική και κοινωνική ευρωπαϊκή ιστορία, από τον Μεσαίωνα έως το 1980. Με αφετηρία την αγροτική ανάπτυξη της υπαίθρου στα μεσαιωνικά χρόνια, εστιάζονται στην καθιέρωση της φεουδαλικής χωροδεσποτείας. Εξετάζουν την αγροτική ανάπτυξη και τη διάδοση του χρήματος

σε συνάρτηση με τη χωροταξική διαστρωμάτωση και την πίεση των αρχόντων στους παραγωγούς. Εντοπίζουν τις πρώτες αυτοδιοικούμενες αστικές κοινότητες κατά τον 10ο-11ο αιώνα, μελετούν την κοινωνική και οικονομική οργάνωση των πόλεων (τεχνίτες, παραγωγικοί κλάδοι, συντεχνίες, έμποροι). Συγκρίνουν την αστική οικονομία στην ανατολική Ευρώπη με αυτήν της υπαίθρου. Αντιλαμβάνονται την κρίση του φεουδαλισμού (13ος και 14ος αιώνας) ως κρίση της αγροτικής παραγωγής. Αναζητούν τα αίτιά της στην αγροτική κοινωνία και την οικονομία της εποχής. Καταγράφουν τις ανακατατάξεις που προκαλούν οι αγροτικές εξεγέρσεις. Αναλύουν κινήματα κοινωνικής ισότητας και κοινοκτημοσύνης των αγαθών, καθώς και τις μεγάλες εξεγέρσεις της Αναγέννησης (14ος και 15ος αιώνας). Επισημαίνουν τη σύσταση αστικών δικτύων, τη μεγάλη φτώχεια στις πόλεις, απαριθμούν τα μέτρα για την αντιμετώπισή της.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν, επίσης, τα χαρακτηριστικά της πρώτης βιομηχανικής επανάστασης, ερμηνεύουν τις προϋποθέσεις που ευνόησαν την εκδήλωσή της στην Αγγλία. Εξηγούν την επίδραση του σιδηροδρομικού δικτύου στην οικονομική ανάπτυξη. Μελετούν τις κοινωνικές αντιδράσεις στην κυριαρχία του βιομηχανικού καπιταλισμού. Καταγράφουν νέες πολιτικές μαζικής εκπαίδευσης και κοινωνικής πρόνοιας. Εξοικειώνονται με την οικονομική κατάρρευση του Μεσοπολέμου (1914-1918). Αναλύουν την οικονομική και κοινωνική οργάνωση κατά την περίοδο της Επανάστασης και της Αντεπανάστασης (1917-1939). Εξετάζουν τις ευρωπαϊκές οικονομίες που βρέθηκαν στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού (1938-1945). Προσεγγίζουν τη μεταπολεμική ανάπτυξη, εμβαθύνουν στον οικονομικό/κοινωνικό μετασχηματισμό της Ευρώπης (1945-1980), δηλαδή στις κοινωνίες του υπαρκτού σοσιαλισμού και την καπιταλιστική Δύση.

2.4.Ε.4 | ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες προσλαμβάνουν τη Γεωγραφία ως κοινωνική επιστήμη με σύνθετο και διεπιστημονικό χαρακτήρα, ο οποίος υπερκαλύπτει την περιγραφική της διάσταση. Κατανοούν τον ρόλο του γεωγραφικού χώρου στις διαφορετικές του κλίμακες (π.χ. παγκόσμιο, εθνικό, περιφερειακό, τοπικό) στη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Εμβαθύνουν στις αλλαγές στην αφήγηση, στις μεθόδους και στην ερμηνεία της διαλεκτικής σχέσης κοινωνικών/οικονομικών εξελίξεων με τον γεωγραφικό χώρο. Εξοικειώνονται με γεωγραφικούς χάρτες, με την προσέγγιση και ανάλυση θεματικών χαρτών, καθώς και με την ερμηνεία χαρτογραφικών δεδομένων. Προσεγγίζουν, επιπλέον, την ανθρωπογεωγραφία ως διεπιστημονική σύνθεση οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής, πολιτισμικής και αστικής γεωγραφίας.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν στην έννοια και τη σημασία της Ευρώπης από την αρχαιότητα έως τα τέλη του 20ού αιώνα. Γνωρίζουν τα ευρωπαϊκά σύνορα σε διαφορετικές περιόδους. Ανακαλούν μετασχηματισμούς συνόρων (γύρω από-εντός της Ευρώπης). Προσδιορίζουν τις ανακατατάξεις και τις ιεραρχήσεις των συνόρων από τον 16ο αιώνα και τις περιόδους της αποικιοκρατίας μέχρι την ευρωπαϊκή ενο-

ποίηση και την κρίση στη σύγχρονη Ευρωπαϊκή Ένωση. Αντιλαμβάνονται τις διαδικασίες «κατασκευής» της εθνικής και της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Αναγνωρίζουν τη σημασία του γεωγραφικού χώρου στη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Εξηγούν διαδικασίες αναδιάρθρωσης του ευρωπαϊκού χώρου, από τη βιομηχανική επανάσταση έως την παγκοσμιοποίηση: αστικοποίηση, μετανάστευση, κοινωνικός και οικονομικός μετασχηματισμός, πολιτικές διεργασίες και κινήματα στον χώρο της Ευρώπης. Κατανοούν και εξετάζουν τις ανισότητες μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών, χωρών και πόλεων, τη συμβολή συγκεκριμένων τόπων στην ανάπτυξη και την εξέλιξη του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Κατανοούν την αλληλεπίδραση του χώρου και της κοινωνικής οργάνωσης, της δικτύωσης των πληθυσμών, της διάχυσης της καινοτομίας και των διαδικασιών.

2.4.Ε.5 | Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συνειδητοποιούν ότι η διακίνηση της γνώσης υπήρξε αναγκαιότητα, η οποία, διαμέσου των αιώνων, δημιούργησε αυτό που σήμερα ονομάζουμε «ευρωπαϊκή επιστήμη», χώρο καταγωγή της οποίας αποτελεί η Ευρώπη συνολικά και όχι μεμονωμένα κράτη. Μαθαίνουν πως η ευρωπαϊκή επιστήμη γεννήθηκε στις αρχαίες πόλεις των ελληνικών, μικρασιατικών και νοτιοανατολικών παραλίων, συνεχίστηκε σε περιοχές της νοτιοανατολικής Μεσογείου, εμπλουτίστηκε με τη συμβολή των Αράβων κατά την πρώτη χιλιετία και, ως προϊόν σύνθεσης των δύο πολιτισμών, εξαπλώθηκε στον ευρωπαϊκό χώρο, όπου στα τέλη του Μεσαίωνα ιδρύθηκαν τα πρώτα πανεπιστήμια. Προσεγγίζουν και ερμηνεύουν αυτή την επιστήμη ως ένα αυστηρά ευρωπαϊκό φαινόμενο, το οποίο ως «κλασική επιστήμη» αναπτύσσεται στο δεύτερο μισό του 16ου αιώνα αυτονομημένο πια από τις ρίζες του και τις αρχαίες πηγές του (ανατροπή των θεωριών των Αριστοτέλη και Πτολεμαίου χάρη στους Γαλιλαίο και Κοπέρνικο). Εξετάζουν τη διάχυση της επιστήμης από το κέντρο στην περιφέρεια. Εστιάζονται στη νέα οργάνωσή της κατά το δεύτερο μισό του 17ου αιώνα σε χώρες με εύρωστη οικονομία (Ιταλία, Γαλλία, Αγγλία, Κάτω Χώρες). Εξηγούν τα αίτια της αλματώδους ανάπτυξής της την τελευταία δεκαετία του 18ου αιώνα και την εξάπλωσή της σε όλη την Ευρώπη κατά τον 19ο αιώνα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν, ακόμα, στους τρόπους με τους οποίους η επιστήμη ενσωματώθηκε στον καθημερινό βίο, καθώς και στις συγκρούσεις που προκάλεσε σε κοινωνίες με διαφορετική επιστημονική κουλτούρα. Εξετάζουν τον διάλογο και τις αντιπαραθέσεις που προκάλεσε. Μελετούν την επίδρασή της στην ομογενοποίηση των ευρωπαϊκών κοινωνιών, τη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού πολιτισμού, την καλλιέργεια της σκέψης, τη βελτίωση της ποιότητας και των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων της Ευρώπης. Εξοικειώνονται με τις σημαντικότερες επιστημονικές θεωρίες, αντιλαμβάνονται τη «ρευστότητα» και τους μετασχηματισμούς τους. Αναλύουν ρήξεις και επαναστάσεις που η επιστήμη προκάλεσε.

2.4.Ε.6 | Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με καλλιτεχνικές τάσεις και αισθητικά κινήματα που άνθησαν στην Ευρώπη από τον 6ο έως τα τέλη του 20ού αιώνα σε όλα τα πεδία. Γνωρίζουν εμβληματικούς καλλιτέχνες, σχολές, ρεύματα, μνημεία, έργα τέχνης, εμβαθύνουν στις πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που τα προετοίμασαν και τα εξέθρεψαν.

Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μελετώντας έργα αναφοράς κι έπειτα από επισκέψεις σε διαδικτυακούς τόπους μουσείων, αφού προσεγγίσουν τη χριστιανική τέχνη στο Βυζάντιο και τον Μεσαίωνα, εντρυφούν στις αρχές και τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα της τέχνης στην Αναγέννηση, με έμφαση στον μανιερισμό του El Greco. Εξηγούν με επιχειρήματα την αξία έργων τέχνης στο πεδίο της αρχιτεκτονικής, της γλυπτικής, της ζωγραφικής, καθώς και την επίδραση που άσκησαν στην πνευματική και καλλιτεχνική δημιουργία. Αναλύουν το κίνημα του μπαρόκ, μαθαίνουν τις αρχές του νεοκλασικισμού, αναλύουν συγκριτικά με την αρχαία ελληνική τέχνη την καλλιτεχνική παραγωγή του. Αποδελτιώνουν τις πνευματικές και καλλιτεχνικές ευαισθησίες του ρομαντισμού στην αρχιτεκτονική, τη γλυπτική και τη ζωγραφική, στη Γερμανία, την Αγγλία και τη Γαλλία. Καταγράφουν τις τεχνικές με τις οποίες ο ρεαλισμός απομακρύνθηκε από τον υποκειμενισμό του ρομαντισμού και αντιμετώπισε την καλλιτεχνική σύλληψη ως τρόπο καταγραφής της πραγματικότητας. Εξηγούν την οριστική στροφή από την τέχνη της Αναγέννησης, που σημειώνεται με τον ιμπρεσιονισμό. Αναλύουν το βιομηχανικό ύφος της νέας τέχνης (art nouveau) και την επίδρασή της στην αρχιτεκτονική δημόσιων κτιρίων, την επιρροή της πρωτόγονης τέχνης (φωβισμός), τις ομοιότητες και τις διαφορές των δύο φάσεων του εξπρεσιονισμού («Γέφυρα», «Γαλάζιος Καβαλάρης»), την καλλιτεχνική παραγωγή του κυβισμού, του φουτουρισμού, του ντανταϊσμού, του ντε στιλ, του σουπρεματισμού, του κονστρουκτιβισμού, του σουρεαλισμού. Εξοικειώνονται με τους θεωρητικούς προβληματισμούς και το ιδεολογικό περιεχόμενο της καλλιτεχνικής δημιουργίας κατά το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα.

2.4.Ε.7 | ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τα κυριότερα λογοτεχνικά ρεύματα, με σημαντικούς λογοτέχνες και εμβληματικά έργα τους, εμβαθύνουν σε λογοτεχνικά είδη και σχολές που ευδοκιμούν στην Ευρώπη από τον Μεσαίωνα έως τα τέλη του 20ού αιώνα. Μελετούν τη λογοτεχνική παραγωγή στο Βυζάντιο μέχρι τον 10ο αιώνα (εκκλησιαστική υμνογραφία, ακριτικά τραγούδια) παράλληλα με την αντίστοιχη στη Δύση (*Έπος του Μπέογουλφ*, *Έπος των Νιμπελούγκεν*). Διαπιστώνουν τη δημοφιλία των έμμετρων ιπποτικών μυθιστορημάτων κατά τον 13ο και 14ο αιώνα σε όλη την Ευρώπη. Αναλύουν κριτικά και συγκριτικά θεματικά μοτίβα, λογοτεχνικά ρεύματα, τεχνικές ή λογοτεχνικά έργα της ίδιας περιόδου/λογοτεχνικής σχολής μέσω δικτύων κειμένων (λογοτεχνικών και μεταγνωστικών), που ο/η εκπαιδευτής/-τρια προτείνει για τις ανάγκες του μαθήματος.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ερμηνεύουν, επίσης, αποσπάσματα από τον Δάντη (*Θεία Κωμωδία*), τον Πετράρχη (σονέτα) και τον Βοκκάκιο (*Δεκαήμερο*). Προσεγγίζουν ουμανιστικές ιδέες σε αναγεννησιακά λογοτεχνήματα: *Ρολάνδος μαινόμενος* (του Αριόστο), *Ελευθερωμένη Ιερουσαλήμ* (του Τορκουάτο Τάσσο). Εντοπίζουν τα χαρακτηριστικά του θεατρικού μπαρόκ στο *Φουέντε Οβεχούνα* (Λόπε ντε Βέγκα). Αναλύουν αποσπάσματα από τον *Δον Κιχώτη* (του Θερβάντες), σονέτα και αποσπάσματα από τα τριάντα επτά θεατρικά έργα του Σαίξπηρ. Γνωρίζουν τα χαρακτηριστικά του κλασικισμού και τα εντοπίζουν σε έργα των Μολιέρου (*Αρχοντοχωριάτης*), Κορνέιγ (*Σιντ*), Ρακίνα (*Φαίδρα*) και στους μύθους του Λα Φονταίν. Εξοικειώνονται με έργα στοχαστών του Διαφωτισμού (Βολταίρος, Ντιντερό, Ρουσσώ), αναζητούν επαναστατικές ιδέες στο έργο του Μπωμαρσαί *Οι γάμοι του Φίγκαρο*. Εμπεδώνουν τα γνωρίσματα μορφής και περιεχομένου ταξιδιωτικών μυθιστορημάτων (*Ροβινσώνας Κρούσος* του Νταφόε, *Τα ταξίδια του Γκιούλιβερ* του Σουίφτ), εξοικειώνονται με το πικαρέσκο, το ιστορικό και το επιστολιμαίο μυθιστόρημα. Αναλύουν το γερμανικό κίνημα «Θύελλα και Ορμή» μελετώντας *Τα πάθη του νεαρού Βέρθερου* (του Γκαίτε) και τη *Μαρία Στιούαρτ* (του Σίλλερ). Διακρίνουν τα γνωρίσματα ρεαλιστών πεζογράφων και θεατρικών συγγραφέων (Τσέχωφ, Ίψεν, Φλωμπέρ, Τολστόι, Ντοστογιέφσκι) από αυτά των νατουραλιστών μελετώντας έργα των τελευταίων (π.χ. *Δεσποινίς Τζούλια* του Στρίντμπεργκ, *Νανά* του Ζολά). Αφομοιώνουν τα χαρακτηριστικά του παρνασσισμού (Θεόφιλος Γκωτιέ), τους εκπροσώπους του συμβολισμού (Μπωντλαίρ, Πόε, Βερλαίν, Μαλλαρμέ, Βαλερύ, Ρεμπώ), του φουτουρισμού (Μαρινέττι), του ντανταϊσμού και του σουρεαλισμού (Ελυάρ, Μπρετόν, Αραγκόν).

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Bernstein, S. & Milza, P. (1997). *Ιστορία της Ευρώπης* (τόμος 1: *Από τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία στα ευρωπαϊκά κράτη, 5ος-18ος αιώνας*). Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.
2. Burns, E. (1983). *Ευρωπαϊκή Ιστορία. Εισαγωγή στην ιστορία και στον πολιτισμό της νεότερης Ευρώπης* (τόμος Α΄). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Παρατηρητής.
3. Gombrich, E. H. (2011). *Το χρονικό της τέχνης*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης (ΜΙΕΤ).

Συμπληρωματικές

1. Blay, M. & Νικολαΐδης, Ε. (επιμ.). (2015). *Η Ευρώπη των επιστημών*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης (ΜΙΕΤ).
2. Κρεμμυδάς, Β. (2006). *Οικονομική ιστορία της Ευρώπης: 16ος-20ός αιώνας*. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.
3. «Πώς λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο οδηγός σας στα θεσμικά όργανα της ΕΕ». (2014). Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανακτήθηκε από: http://www.europarl.europa.eu/greece/resource/static/files/

2.4.ΣΤ • ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εφαρμόσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες στην πράξη μεταφρασεολογικά μοντέλα και προβληματισμούς που διατυπώθηκαν από τον μεταφρασεολογικό στοχασμό στο πλαίσιο της πρόσληψης της μετάφρασης. Οι προβληματισμοί αυτοί προσεγγίστηκαν στη θεωρητική τους διάσταση στη διάρκεια του προηγούμενου εξαμήνου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασκούνται στην εφαρμογή και στη βιωματική εμπέδωση στρατηγικών μετάφρασης. Οι στρατηγικές αυτές αποτελούν θεωρητικές προσεγγίσεις του μεταφραστικού φαινομένου, είτε από τη σκοπιά της γλωσσολογίας (Roman Jacobson, Wilhelm von Humboldt, George Steiner) είτε από τη σκοπιά της φιλοσοφίας (Friedrich Nietzsche, Walter Benjamin, Martin Heidegger, Ludwig Wittgenstein). Συνδυάζουν, επομένως, στο πλαίσιο της πρακτικής τους εξάσκησης τεχνικές μετάφρασης που προτείνουν και υιοθετούν λογοτεχνικές θεωρίες του 20ού αιώνα, όπως είναι ο φορμαλισμός, ο δομισμός, η ψυχανάλυση, οι πολιτισμικές σπουδές, η θεωρία της πρόσληψης. Για τον σκοπό αυτόν, πραγματοποιούνται κατάλληλα διαμορφωμένες ασκήσεις κλιμακούμενης δυσκολίας, μέσα από τις οποίες γίνεται η αξιολόγηση

των μεταφραστικών επιλογών και η κριτική αποτίμηση διαφορετικών μεταφράσεων του ίδιου λογοτεχνικού κειμένου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εφαρμόζουν, επίσης, κατά τη μεταφραστική διαδικασία τις μεταφραστικές μεθόδους που προτείνουν το «Εργαστήριο Μετάφρασης» της Βόρειας Αμερικής, η «Επιστήμη της Μετάφρασης», η «Πρώιμη Μεταφρασεολογία», η «Πολυσυστημική Θεωρία» και η «Αποδόμηση».

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Απαριθμούν τις θεμελιώδεις προϋποθέσεις της μεταφραστικής πράξης και τις συμβάσεις του επαγγέλματος του/της μεταφραστή/-τριας λογοτεχνίας,
- Εντοπίζουν και επιλύουν μεταφραστικά προβλήματα και δυσκολίες,
- Αιτιολογούν τις μεταφραστικές επιλογές τους,
- Χρησιμοποιούν ορθά τη θεωρητική γνώση που απέκτησαν, διεκπεραιώνοντας με επιτυχία το μεταφραστικό τους έργο,
- Αξιολογούν κριτικά θεωρητικές προσεγγίσεις του μεταφραστικού φαινομένου, προσδιορίζουν και επιλέγουν τη δική τους στρατηγική μετάφρασης,
- Εφαρμόζουν τις γνώσεις που απέκτησαν ώστε να ελέγχουν, να διορθώνουν, να αναθεωρούν και να συνθέτουν το τελικό κείμενο σε άρτια μορφή,
- Αξιοποιούν κατά τη μεταφραστική διαδικασία ποικίλα εργαλεία που διευκολύνουν τον/τη μεταφραστή/-τρια στο έργο του/της,
- Γνωρίζουν τις αρχές οι οποίες διέπουν τα εργαλεία που υποστηρίζουν τη μεταφραστική πράξη,
- Αντεπεξέρχονται σ' ένα ευρύ φάσμα μεταφραστικών αναθέσεων,
- Εκτιμούν το εύρος και την εξέλιξη της επιστημονικής σκέψης, όπως αυτή διατυπώνεται στη θεωρία της μετάφρασης,
- Μεταφράζουν διαφορετικά λογοτεχνικά κείμενα, με σκοπό να εξοικειωθούν με τις συμβάσεις και τις ιδιαιτερότητές τους στη γλώσσα-πηγή και στη γλώσσα-στόχο,
- Διαχειρίζονται σύνθετες επαγγελματικές δραστηριότητες, στο πλαίσιο των οποίων χρειάζεται να αναλάβουν την ευθύνη της λήψης αποφάσεων κατά τη μεταφραστική διαδικασία,
- Συνεργάζονται και αλληλεπιδρούν αποτελεσματικά με άλλους/-ες μεταφραστές/-τριες.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Πολιτισμικοί ενδείκτες / Λειτουργικό ή μορφικό ισοδύναμο / Μεταφραστικές τεχνικές / Ξενοποίηση / Πιστή μετάφραση / Κατά νόημα μετάφραση / Παράφραση / Μίμηση / Ενδογλωσσική μετάφραση / Διαγλωσσική μετάφραση / Διασημειωτική μετάφραση / Σημειωτικές προσεγγίσεις / Αποδομιστικές προσεγγίσεις / Κοινωνιολογία της μετάφρασης / Θεωρία πολυσυστημάτων.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (0), Εργαστήριο (2), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ
2	ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ, ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ
3	ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΣΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ: ΑΠΟΤΥΠΩΜΑΤΑ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ
4	Ο/Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ/-ΤΡΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ (ΠΟΛΥ)ΣΥΣΤΗΜΑ: ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ
5	Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΩΣ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΠΟΔΟΜΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ
6	ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ: ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΣ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ

Κείμενο αναφοράς

2.4.ΣΤ.1 | ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ

Η εισαγωγική ενότητα «Εφαρμοσμένη θεωρία της λογοτεχνικής μετάφρασης» παρουσιάζει εκ νέου στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τους δεσμούς θεωρίας και πράξης, καθώς και το γεγονός ότι η μετάφραση προωθεί έναν διαγλωσσικό/διαπολιτισμικό λογοτεχνικό κανόνα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες «ξεκινούν από το τέλος», εστιάζοντας την προσοχή στον διαπολιτισμικό ρόλο του/της μεταφραστή/-τριας και τη μορφή που παίρνει ένα παραδοσιακό δίλημμα στη μεταφραστική θεωρία: «foreignization» (ξενισμός, διεθνοποίηση) και «domestication» (οικειοποίηση, πολιτογράφηση), κατά την ορολογία που εισήγαγε ο Lawrence Venuti στα τέλη της δεκαετίας του 1990. Στη δεύτερη περίπτωση, το μετάφρασμα συμμορφώνεται με νόρμες που κυριαρχούν στον πολιτισμό της γλώσσας-στόχου, υιοθετώντας μια αφομοιωτική προσέγγιση στο ξένο κείμενο. Στην πρώτη περίπτωση, ο/η αναγνώστης/-τρια έρχεται κοντά στο κείμενο-πηγή και στην κουλτούρα προέλευσης, καθώς ο/η μεταφραστής/-τρια σέβεται την ετερογένεια του πρωτοτύπου και καθιστά ορατές τις πολιτισμικές διαφορές ανάμεσα στις δύο λογοτεχνικές παραδόσεις.

Στο πλαίσιο σχετικών ασκήσεων, ζητείται από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να εντοπίσουν παραδείγματα από αυτές τις δύο τάσεις στη σύγχρονη μεταφρασμένη πεζογραφία και να προβληματιστούν για τον βαθμό στον οποίο οι δύο τάσεις συναρτώνται. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συζητούν τους λόγους που οδηγούν τους/τις μεταφραστές/-τριες και εκδότες/-τριες στη μία ή στην άλλη τάση και μεταφράζουν την εισαγωγική παράγραφο από ένα αγγλόφωνο ή γαλλόφωνο πεζογραφικό έργο, που θα τους δοθεί, με τρόπο ξενοποιητικό ή οικειοποιητικό, τεκμηριώνοντας με σχόλια την επιλογή τους.

2.4.ΣΤ.2 | ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ, ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τις παραμέτρους του διαχρονικού προβληματισμού σχετικά με τη φύση της μετάφρασης από τον Πλάτωνα και τον Κικέρωνα έως τις μέρες μας, καθώς και τις μεταμορφώσεις του διπόλου «πιστής» και «κατά λέξη» μετάφρασης. Κατανοούν πως οι θεωρητικοί της μετάφρασης υπήρξαν και οι ίδιοι μεταφραστές, επομένως συχνά οι απόψεις τους απαντούν «στο πεδίο». Γίνεται αναφορά σε αντιλήψεις που επικρατούσαν την περίοδο της Αναγέννησης, της Αντιμεταρρύθμισης, τον 18ο αιώνα και την περίοδο του ρομαντισμού. Αναλύεται η δραστηριότητα των ποιητών-μεταφραστών της βικτωριανής εποχής και του 20ού αιώνα, οπότε η λογοτεχνική και η κριτική θεωρία συνδιαλέγονται με ποικίλους τρόπους.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλύουν εκ νέου την τριμερή διάκριση του Dryden: «μετάφραση», «παράφραση» και «μίμηση». Εντοπίζουν παραδείγματα και διερευνούν την αλληλοεπικάλυψη με άλλους ορισμούς. Επίσης, τους ζητείται να εννοήσουν τις διαφορές ανάμεσα στους τρεις τύπους, μεταφράζοντας και με τους τρεις τρόπους ένα μικρό ποιητικό κείμενο. Επανέρχονται σε γλωσσολογικές προσεγγίσεις, όπως π.χ. εκείνη του Catford (1965), αλλά και στην πρακτική αξία μοντέλων μετάφρασης, όπως π.χ. του Newmark (1981 και 1988) με τις δώδεκα μεταφραστικές τεχνικές που προτείνονται. Επιχειρούν να τις ανιχνεύσουν σε ένα μετάφρασμα λογοτεχνικού κειμένου και σχολιάζουν την αξία ανάλογων προσεγγίσεων, οι οποίες φάνηκαν χρήσιμες σε γενιές και γενιές μεταφραστών.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν ακόμα μία επιδραστική κατηγοριοποίηση, από τον Roman Jakobson στο δοκίμιό του «On linguistic aspects of translation» (1959), την ενδογλωσσική μετάφραση ή αναδιατύπωση, τη διαγλωσσική ή αυτή καθαυτήν μετάφραση και τη διασημειωτική μετάφραση ή μετασχηματισμό. Συζητούν παραδείγματα κάποιων «γκρίζων ζωνών» ανάμεσα στη διαγλωσσική και τη διασημειωτική μετάφραση και αναλύουν περαιτέρω τη θεωρία του Jakobson και άλλων φορμαλιστών γλωσσολόγων στη μεταφρασεολογία. Επικεντρώνονται στη συνεισφορά του Eco, σε έργα του όπως το *Εμπειρίες μετάφρασης* (2003), όπου συναντάμε αποκαλυπτικά παραδείγματα: στιγμές απωλειών, ανταμοιβών και διαπραγμάτευσης στο έργο του/της μεταφραστή/-τριας λογοτεχνίας. Αρκετά από τα παραδείγματα του Eco σχολιάζονται στην τάξη.

2.4.ΣΤ.3 | ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΣΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ: ΑΠΟΤΥΠΩΜΑΤΑ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική υποενότητα εξετάζει πολιτισμικές και κοινωνιολογικές παραμέτρους, οι οποίες απασχολούν τους μελετητές του φαινομένου της μετάφρασης από τις πρώτες δεκαετίες της μεταφρασεολογίας ως επιστήμης. Τις συναντάμε σε μοντέλα όπως εκείνο του Nida (κατευθύνσεις προς ένα λειτουργικό ισοδύναμο) ή του Newmark (αναφορές σε πολιτισμικό ισοδύναμο, cultural equivalent) για την απόδοση μιας πολιτισμικής ιδιαιτερότητας, καθώς και σε σημειωτικές προσεγγίσεις στο μεταφραστικό φαινόμενο. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζονται, επίσης, στην έννοια της «κοινωνικής νόρμας» που κατά τον Gideon Toury, έναν εκ των εισηγητών της «περιγραφικής μεταφρασεολογίας» (descriptive translation studies), επιδρά στη λογοτεχνική μετάφραση. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διαπιστώνουν, ακόμα, μια πιο συστηματική «πολιτισμική στροφή» (cultural turn) σε θεωρίες που λαμβάνουν υπόψη κοινωνιολογικές και πολιτισμικές όψεις του φαινομένου της μετάφρασης μετά το 1980, π.χ. στη «Σχολή της Χειραγώγησης» (Manipulation School), που προτείνει ο André Lefevere, στον τρόπο που ορίζονται σε αυτήν συγκεκριμένες λογοτεχνικές μεταφράσεις ως πράξεις «επαναγραφής/δεύτερης γραφής» (rewriting), καθώς και σε σχέσεις «πατρωνίας» διαφόρων κοινωνικών δυνάμεων στο έργο του/της μεταφραστή/-τριας. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν την επίδραση στη μεταφρασεολογική σκέψη κοινωνιολογικών θεωριών, όπως είναι οι θεωρίες του Bourdieu, εμβαθύνουν μέσω παραδειγμάτων στις τέσσερις έννοιες που εισηγείται (πεδίο, έξη, κεφάλαιο, πρακτική) και κρίνουν τις μετέπειτα εφαρμογές τους στην πρακτική των μεταφραστών/-τριών. Γνωρίζουν αντιλήψεις που θεωρούν τη μετάφραση ως κοινωνικό σύστημα το οποίο αλληλεπιδρά με άλλα συστήματα, κάτι που εισηγείται ο Luhmann, και εξετάζουν παραδείγματα «δικτύων δρώντων» και τους τρόπους με τους οποίους η μετάφραση συνεισφέρει στη διαμόρφωση και τη διατήρησή τους.

Εντέλει, η υποενότητα εστιάζεται, μέσω μεταφραστικών ασκήσεων, στη σημασία που έχει η μετάφραση πολιτισμικών στοιχείων, τα οποία αποτελούν τους καθρέφτες μιας κουλτούρας ή μιας εποχής. Και, γενικότερα, σε ζητήματα διαπολιτισμικής επικοινωνίας, αλλά και στους τρόπους ή την «ένταση» που μεταφέρονται οι πολιτισμικοί ενδείκτες στο πεδίο της λογοτεχνίας.

2.4.ΣΤ.4 | Ο/Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ/-ΤΡΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ (ΠΟΛΥ)ΣΥΣΤΗΜΑ: ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ

Αυτή η υποενότητα πραγματεύεται την κατανόηση της λογοτεχνίας ως ενός συστήματος που περιλαμβάνει σύνθετες, πολυεπίπεδες σχέσεις μεταξύ συγγραφέων, μεταφραστών, αναγνωστών και εκδοτών. Αναγνωρίζεται ο ρόλος της κριτικής και η διαχρονική σημασία της, η αξιολόγηση των βιβλίων (συμπεριλαμβανομένων των λογοτεχνικών βραβείων), και, γενικά, η «ιεράρχηση» κειμένων, που συχνά διαμορφώνει τάσεις υπέρ συγκεκριμένων μεταφράσεων.

Στον χώρο της μεταφρασεολογίας, οι συνθήκες αυτές περιγράφονται (από τη δεκαετία του 1970 και έπειτα) μέσω της «θεωρίας των πολυσυστημάτων», την οποία εισηγούνται οι Itamar Even-Zohar και Gideon Toury. Η θεωρία εξηγεί τις πιθανές θέσεις του μεταφρασμένου λογοτεχνικού κειμένου εντός του λογοτεχνικού συστήματος και, βεβαίως, σε μια σειρά από επιμέρους υποσυστήματα, τα οποία μεταβάλλονται από τις πράξεις των μεταφραστών/-τριών, των κριτικών και άλλων. Με αυτόν τον τρόπο, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν καλύτερα τις σχέσεις κέντρου και περιφέρειας, τις δυναμικές που αναπτύσσονται ανάμεσα σε μεγάλες και μικρές (ή περιορισμένης διάχυσης) γλώσσες και διαπιστώνουν πως η λογοτεχνική μετάφραση, μέσα σε αυτόν τον χώρο, είναι μια σύνθετη πολιτισμική δράση που περιλαμβάνει δεξιότητες και κινήσεις πέραν και εκτός από την καλή γνώση γλωσσών και λογοτεχνικών παραδόσεων.

Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν τον διάλογο της συγκεκριμένης θεωρίας με όψεις της «πολιτισμικής στροφής» στις μεταφραστικές σπουδές (μετά τη δεκαετία του 1990), με τις συνδέσεις που υπάρχουν ανάμεσα στον/στη μεταφραστή/-τρια ως υποκείμενο, με δυνάμεις που περιγράφονται σε κοινωνιολογικές θεωρήσεις του μεταφραστικού φαινομένου, αλλά και σε σειρά άλλων μοντέλων που εξετάζουν τη λογοτεχνική μετάφραση σε ένα διαπολιτισμικό περιβάλλον, όπως στην περίπτωση της «Σχολής της Χειραγώγησης» που συζητήθηκε στην προηγούμενη υποενότητα. Αλλά και σε μετέπειτα τάσεις στη μεταφρασεολογία, που αφορούν σχέσεις ανάμεσα σε πολιτισμούς/γλώσσες, όπως π.χ. στην περίπτωση της μεταποικιακής κριτικής. Επίσης, επιχειρούν την ανίχνευση αυτών των δυνάμεων «στο πεδίο» και στην καθημερινότητα του/της μεταφραστή/-τριας λογοτεχνίας. Εξετάζουν όσα μεγεθύνουν τη δυναμική ενός συγγραφέα και ενός μεταφρασμένου έργου μέσα στο λογοτεχνικό (πολυ)σύστημα, συμπεριλαμβανομένων των περικειμενικών στοιχείων και των κινήσεων προώθησης του μεταφρασμένου βιβλίου (βιβλιοπαρουσιάσεις, φεστιβάλ βιβλίου κ.ά.).

2.4.ΣΤ.5 | Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΩΣ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΠΟΔΟΜΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ

Στην εν λόγω υποενότητα εξετάζεται ο ιδιαίτερα παραγωγικός διάλογος της αποδομιστικής σκέψης με τη μεταφρασεολογία. Πέρα από τους προβληματισμούς που επιβάλλει στις λογοτεχνικές σπουδές σχετικά με τον ρόλο του συγγραφέα και του αναγνώστη, η θεωρητική κληρονομιά της αποδόμησης αφορά μια ανάγνωση της μετάφρασης όπου η πρωτοκαθεδρία του πρωτοτύπου υποσκάπτεται, η έννοια της πιστότητας γίνεται ολοένα και πιο σχετική, ενώ στη διαδικασία της παραγωγής (καθώς και στην ανάγνωση του μεταφράσματος) ενθαρρύνεται η ποικιλία των ερμηνειών. Στην πράξη της μετάφρασης μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον, υποκρύπτεται η προτροπή για πολιτισμική δράση και επανεκτίμηση ή αναδιαμόρφωση σχέσεων δύναμης και εξουσίας ανάμεσα σε γλώσσες, κουλτούρες, μεταφραστές και συγγραφείς.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τους τρόπους με τους οποίους αυτές οι διεργασίες παρατηρούνται στον μεταποικιακό κόσμο, συζητούν αναγνώσεις λογοτεχνίας

και πρακτικές μετάφρασης που οφείλουν πολλά στη θεωρία της αποδόμησης και τα γραπτά των θεωρητικών της, όπως είναι ο Jacques Derrida, ο Paul de Man και ο Roland Barthes. Αναγνωρίζουν το αποτύπωμά τους στο έργο μεταφρασεολόγων, όπως π.χ. ο Lawrence Venuti και η Sherry Simon. Διαβάζουν μια σειρά μεταφράσεων αλλά και τα σημειώματα μεταφραστών/-τριών που τις συνοδεύουν, τα οποία προωθούν μια μεταποικιακή αντίληψη ή εφαρμόζουν θέσεις που προέρχονται από τη φεμινιστική θεωρία και τις σπουδές φύλου, επιχειρώντας με αυτόν τον τρόπο να κατανοήσουν τις όψεις της μεταφραστικής πράξης που έχει ιδεολογικό πρόσημο.

Ζητείται από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να αποδώσουν αποσπάσματα ποιητικού και θεατρικού κειμένου, ακολουθώντας μια λογική «κουίρ» ή «φεμινιστικής μετάφρασης». Παράλληλα, καλούνται να διαπιστώσουν σε μεταφραστικές επιλογές που υιοθετήθηκαν στα κείμενα τη διατήρηση αποικιακών ή πατριαρχικών τάσεων, αλλά και να συντάξουν ένα σύντομο περικείμενο, βασιζόμενοι/-ες σε μετάφραση της επιλογής τους. Το περικείμενο αυτό θα υπογραμμίσει την ανάγνωση της μετάφρασης ως μορφής κοινωνικής δράσης, που φέρνει στο προσκήνιο συγκεκριμένες μειονοτικές ομάδες.

2.4.ΣΤ.6 | ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ: ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΣ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ

Η τελευταία υποενότητα της «Εφαρμοσμένης θεωρίας της λογοτεχνικής μετάφρασης» διερευνά επιμέρους θεωρητικές προσεγγίσεις, σε συγκεκριμένα λογοτεχνικά γένη και είδη. Επιχειρείται, μέσω ασκήσεων, μια καταγραφή της επίπτωσης των γενικών αρχών, θεωριών και μοντέλων σε συγκεκριμένες εκφάνσεις του λογοτεχνικού φαινομένου και εντός της καθημερινότητας του/της μεταφραστή/-τριας λογοτεχνίας.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με μια σειρά μονογραφιών και συλλογικών τόμων, που περιγράφουν τη μετάφραση ειδών λογοτεχνίας και προτείνουν στρατηγικές ή εφαρμόζουν πτυχές προηγούμενων θεωριών στη μετάφραση μορφών ποιητικού λόγου, γκράφικ νόβελ, θεατρικών κειμένων, λιμπρέτου όπερας, παιδικής και εφηβικής λογοτεχνίας. Επιστρέφουν σε γλωσσολογικές, φιλοσοφικές και φιλολογικές παραμέτρους στη μεταφραστική θεωρία, όπως αυτές συναντώνται σε οδηγίες προς μεταφραστές/-τριες ποίησης π.χ στο *Factors in a Theory of Poetic Translating* του Robert de Beaugrande (1978). Εξετάζονται, επίσης, σπάνιες ή πειραματικές πρακτικές, όπως είναι η φωνηματική μετάφραση του Κάτουλλου από τους Luis και Celia Zukofky (1969), εγχείρημα που θα μπορούσε να προκύψει μόνο κατόπιν της εμφάνισης του λογοτεχνικού μοντερνισμού. Αναλύονται οι (συχνά αλληλοσυγκρουόμενες) προτεραιότητες που διακατέχουν τον/τη μεταφραστή/-τρια λογοτεχνίας, με αναφορά σε υπάρχουσες θεωρίες μετάφρασης αλλά και αντιλήψεις που προέρχονται από ιστορικές διαδρομές λογοτεχνικών παραδόσεων. Κάποιες περιγράφονται σε άρθρα όπως το «Translating Comics and Graphic Novels» (Zanettin, 2018), μονογραφίες όπως το «Translating Children's Literature» (Lathey, 2016), και συλλογικούς τόμους όπως *Song Translation: Lyrics in Contexts* (2021).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενθαρρύνονται να ταιριάξουν στοιχεία θεωρίας με μεταφράσεις, να αντλήσουν από τη σύγχρονη βιβλιογραφία καθοδηγητικές γραμμές, αλλά και να θυμηθούν πως κάθε μοντέλο μετάφρασης, ακόμα κι όταν εξειδικεύεται σε κάποιο λογοτεχνικό είδος, παραμένει μια πιθανή γενίκευση και πως σε ένα περιβάλλον όπου ο συγγραφέας επιχειρεί τη λογοτεχνική πρωτοπορία και διατηρεί την ιδιόλεκτό του, τότε και ο/η μεταφραστής/-τρια οφείλει να «παραμετροποιεί» και να «προσαρμόζει», έτσι ώστε να υποστηρίζει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τη μεταφραστική πράξη.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Gentzler, E. (2012). *Σύγχρονες θεωρίες μετάφρασης* (μτφρ. Χ. Μπακούλα). Αθήνα: Εκδόσεις Ίων.
2. Δημητρούλια, Τ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση: θεωρία και πράξη* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/5252

Συμπληρωματικές

1. Γραμμενίδης, Σ., Δημητρούλια, Τ., Κουρδής, Ε., Λουπάκη, Ε. & Φλώρος, Γ. (2015). *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της μετάφρασης* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/3903
2. Simon, S. (1996). *Gender in Translation*. London & NY: Routledge.

2.4.Z • ΚΡΙΤΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εισαγάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στην κριτική αξιολόγηση μεταφράσεων λογοτεχνικών κειμένων, καθώς και στην εξοικείωσή τους, σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο, με τα κριτήρια και τα μοντέλα αξιολόγησης της ποιότητας των μεταφρασμένων λογοτεχνικών έργων. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες (μέσα από κατάλληλα διαμορφωμένες ασκήσεις διαγλωσσικής και ενδογλωσσικής λογοτεχνικής μετάφρασης και με την αντιπαραβολική σύγκριση διαφορετικών διαγλωσσικών ή ενδογλωσσικών μεταφράσεων του ίδιου κειμένου-πηγής) προσδιορίζουν μεταφραστικά προβλήματα του κειμένου-πηγής. Περιγράφουν τις δυσκολίες στις οποίες ο/η μεταφραστής/-τρια καλείται να αντεπεξέλθει, συλλέγουν πληροφορίες για τη μεταφραστική διαδικασία και την πορεία κάθε μεταφραστικής απόπειρας, αξιολογούν κριτικά τις στρατηγικές που εφαρμόστηκαν σε

κάθε μεταφραστικό γεγονός σε συνάρτηση με το αποτέλεσμα, διαπιστώνουν το ύφος του κειμένου-πηγής και τα ζητήματα που εγείρει η απόδοσή του στο κείμενο-στόχο. Επιχειρούν γραμματολογική ανασκόπηση ενδογλωσσικών και διαγλωσσικών μεταφράσεων στη γλώσσα-στόχο. Επικαλούνται βασικές αρχές της υφολογίας, της ερμηνευτικής, της πρόσληψης, των λογοτεχνικών θεωριών του 20ού αιώνα, της ευρύτερης λογοτεχνικής κριτικής, ακόμα και της συγκριτικής λογοτεχνίας, σε συνδυασμό με τη μελέτη σημαντικών πτυχών της ιστορίας της μετάφρασης στη γλώσσα-στόχο, προκειμένου να αποτιμήσουν κριτικά τις διαφορετικές μεταφραστικές επιλογές.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Γνωρίζουν έγκριτους κριτικούς της λογοτεχνικής μετάφρασης στα νέα ελληνικά,
- Κατονομάζουν έγκυρα περιοδικά και στήλες ημερήσιου τύπου, όπου ασκείται γόνιμη κριτική στη λογοτεχνική μετάφραση,
- Εξοικειώνονται με βασικές θεωρητικές αρχές της λογοτεχνικής κριτικής,
- Διακρίνουν διαφορετικές προσεγγίσεις της λογοτεχνικής κριτικής και της κριτικής της λογοτεχνικής μετάφρασης (από τις λογοτεχνικές θεωρίες του 20ού αιώνα),
- Εφαρμόζουν τις αρχές της συγκριτικής λογοτεχνίας στην ανάλυση του κειμένου-πηγής και του κειμένου-στόχου,
- Διαμορφώνουν κριτήρια αξιολόγησης της λογοτεχνικής μετάφρασης,
- Συνδέουν τη μεταφραστική θεωρία με το μεταφραστικό έργο,
- Αξιολογούν την εφαρμογή στρατηγικών και τεχνικών λογοτεχνικής μετάφρασης,
- Αναζητούν στο κείμενο-στόχο την επίτευξη του επιθυμητού αποτελέσματος,
- Καλλιεργούν δεξιότητες κριτικής της μετάφρασης λογοτεχνικού κειμένου,
- Αποδέχονται τις ιδιαιτερότητες της διαδικασίας μεταφοράς κάποιου λογοτεχνικού κειμένου σε μιαν άλλη γλώσσα και σε διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Κριτική της λογοτεχνικής μετάφρασης / Μοντέλα λογοτεχνικής κριτικής / Ενδογλωσσική λογοτεχνική μετάφραση / Διαγλωσσική λογοτεχνική μετάφραση / Γλωσσικές τεχνικές / Σημασιολογικές τεχνικές / Πραγματολογικές τεχνικές / Αναμεταφράσεις / Λογοτεχνικότητα.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΜΟΝΤΕΛΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ
2	ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
3	ΔΙΑΓΛΩΣΣΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
4	ΕΝΔΟΓΛΩΣΣΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
5	ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ
6	ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Κείμενο αναφοράς

2.4.Ζ.1 | ΜΟΝΤΕΛΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τα μοντέλα της λογοτεχνικής κριτικής, τα οποία εισηγούνται θεωρίες της λογοτεχνίας του 20ού αιώνα. Ενδεικτικά, εστιάζονται στην επιστημονική μέθοδο κριτικής της λογοτεχνίας που προκρίνει τη γλώσσα ως εργαλείο ερμηνείας και αξιολόγησης ενός λογοτεχνικού έργου, όπως την περιγράφει η Νέα Κριτική. Εντρυφούν στο φορμαλιστικό μοντέλο, που αναλύει κάθε γλωσσικό στοιχείο (μορφή, δομή, λέξεις) της λογοτεχνικής παραγωγής, ώστε να γίνει κατανοητό το περιεχόμενο του έργου. Επισημαίνουν την έμφαση στην ψυχολογική διάθεση του συγγραφέα που προτείνει η κριτική της ψυχανάλυσης, εξετάζουν πώς διαχέεται στο λογοτέχνημα και πώς επιδρά στον ψυχισμό των αναγνωστών. Αντιλαμβάνονται ότι η μαρξιστική κριτική δίνει έμφαση στο περιβάλλον στο οποίο γράφεται το λογοτεχνικό έργο και ερευνά τις συνθήκες κατασκευής του αναζητώντας ταξικές διακρίσεις. Αναλύουν τη μυθολογική κριτική, που αναζητά αρχέτυπους μυθολογικούς τύπους στη λογοτεχνία, τη διακρίνουν από την κοινωνιολογική κριτική, που δίνει έμφαση στη συγγραφική μόδα της εποχής, και από τη βιογραφική κριτική, που αναζητά στα έργα τον αντίκτυπο προσωπικών βιωμάτων και εμπειριών των δημιουργών τους. Εξετάζουν την έμφαση στην ευρύτητα της ερμηνείας του κειμένου και τον ρόλο του αναγνώστη, που εισηγείται η κριτική πρόσληψης-απόκρισης. Μελετούν τη σημασία στη δομή του κειμένου, που προτείνει ο δομισμός, και την αναζήτηση των αντιθέσεων μέσα στο κείμενο (που καταργούν την ενότητα αναδεικνύοντας τις ιδιαιτερότητες), σύμφωνα με τη θεωρία της αποδόμησης. Ελέγχουν την επίδραση της δυτικής κουλτούρας στη διαμόρφωση λογοτεχνικών ταυτοτήτων στον μεταποικιακό κόσμο, σύμφωνα με τη μετα-αποικιακή κριτική, και τον ρόλο της σεξουαλικής ταυτότητας στη δημιουργία και την πρόσληψη της λογοτεχνίας, κατά τη φεμινιστική κριτική και την κριτική φύλου.

2.4.Ζ.2 | ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν και αξιολογούν τις γλωσσικές επιλογές δόκιμων μεταφραστών λογοτεχνίας, που μεταφράζουν λογοτεχνικά έργα σε διάφορες πε-

ριόδους της νεοελληνικής λογοτεχνίας και βρίσκονται κάτω από την επίδραση διαφορετικών αισθητικών ρευμάτων και γλωσσικών πεποιθήσεων. Εμβαθύνουν, κατά τη διαγλωσσική λογοτεχνική μετάφραση, σε ζητήματα λογοτεχνικής υφολογίας και ρητορικής. Ελέγχουν την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής ποικίλων τεχνικών της μετάφρασης, που κατηγοριοποιούνται σε γλωσσικές, σε σημασιολογικές και σε πραγματολογικές. Ειδικότερα, εντοπίζουν και εφαρμόζουν γλωσσικές τεχνικές όπως η κατά λέξη μετάφραση, το δάνειο, το φραστικό και το δομικό έκτυπο, η κυριολεκτική μετάφραση, η μετάταξη, η μετατροπία, η ισοδυναμία. Αναλύουν σημασιολογικές τεχνικές όπως η συνωνυμία, η αντωνυμία, η υπωνυμία, η παράφραση, η αλλαγή σχημάτων λόγου, η αλλαγή έμφασης. Αξιολογούν ποιες πληροφορίες του κειμένου-πηγής θα περιληφθούν στο κείμενο-στόχο, ελέγχοντας την εφαρμογή τεχνικών όπως η ξενοποίηση, η οικειοποίηση, το πολιτισμικό φίλτρο, η απαλοιφή, οι αλλαγές στο επίπεδο των πληροφοριών, οι αλλαγές στους τρόπους απεύθυνσης, οι αλλαγές στη συνοχή ή τη μερική μετάφραση.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι η λογοτεχνική μετάφραση συνδυάζει στοιχεία από τη λογοτεχνία, τη γλωσσολογία, την κοινωνιολογία, τη μεταφρασεολογία, συνειδητοποιούν επομένως την πολυπλοκότητα του εγχειρήματος. Επιδιώκουν τη διατήρηση της αισθητικής, της ροής και του ύφους του κειμένου αφετηρίας, τον σεβασμό στην προφορικότητα και στη λογοτεχνικότητα. Διακρίνουν τις λέξεις, τα ιδιώματα και τις εκφράσεις που ανήκουν σε διαφορετικά πολιτισμικά συμφραζόμενα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αξιολογούν διαφορετικές λογοτεχνικές μεταφράσεις του ίδιου αποσπάσματος/έργου και τεκμηριώνουν με επιχειρήματα τη λογοτεχνική τους αρτιότητα ή/και τις αστοχίες τους. Ελέγχουν εάν ανταποκρίνονται στο γλωσσικό ιδίωμα της σύγχρονης λογοτεχνικής παραγωγής κι αν έχουν διαχρονικό χαρακτήρα.

2.4.Ζ.3 | ΔΙΑΓΛΩΣΣΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν μεταφράσματα από την ξένη λογοτεχνία (ποίηση, πεζογραφία) στα νέα ελληνικά εκ μέρους σημαντικών νεοελλήνων λογοτεχνών (ποιητών και πεζογράφων) και παράγουν κριτικά κείμενα (δοκίμια και μελέτες) στα οποία αποτυπώνουν την αξιολόγησή τους. Αποδελτιώνουν υλικό για μια «ελληνική θεωρία» της μετάφρασης από τους προλόγους των μεταφρασμάτων, στους οποίους οι μεταφραστές επεξηγούν επιλογές και διατυπώνουν τους προβληματισμούς τους. Διακρίνουν την ιστορία της λογοτεχνικής μετάφρασης στα νέα ελληνικά σε περιόδους, αντίστοιχες με αυτές της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Από αυτές επιλέγουν και αναλύουν αντιπροσωπευτικά παραδείγματα μεταφρασμάτων ξένης λογοτεχνίας.

Ενδεικτικά, προτείνονται επιλογές από: α) το μεταφραστικό έργο των ποιητών της Επτανησιακής Σχολής, με έμφαση στον Διονύσιο Σολωμό και στον Λορέντζο Μαβίλη, β) το μεταφραστικό και κριτικό έργο του Παλαμά και του Καρυωτάκη, γ) το μεταφραστικό και κριτικό έργο εκπροσώπων της γενιάς του ’30 και, ειδικότερα, του Γιώργου Σεφέρη και του Οδυσσέα Ελύτη, δ) το μεταφραστικό έργο του Νίκου Καζαντζάκη και

ε) το μεταφραστικό και κριτικό έργο νεοελλήνων πεζογράφων και ποιητών του 20ού αιώνα, με έμφαση στους μεταπολεμικούς πεζογράφους και ποιητές.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλύουν τις στρατηγικές του Οδυσσέα Ελύτη και του Νίκου Εγγονόπουλου στη νεοελληνική μετάφραση του έργου του Lautréamont *Τα τραγούδια του Μαλντορόρ*. Συνειδητοποιούν ότι πρόκειται για ένα κείμενο στο οποίο συνυπάρχουν πολλά επίπεδα γλώσσας, από την επιστημονική ορολογία, τον διάλογο, την περιγραφή, την πεζολογική αφήγηση, μέχρι την ακραία λυρική έξαρση. Εξετάζουν πώς η υποδοχή της ξένης λογοτεχνίας επηρέασε και διαμόρφωσε την εθνική μας λογοτεχνία στο πρώτο τέταρτο του 20ού αιώνα.

2.4.Ζ.4 | ΕΝΔΟΓΛΩΣΣΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν στην ενδογλωσσική λογοτεχνική μετάφραση, ως αναδιατύπωση των γλωσσικών σημείων μιας γλώσσας σε μια μεταγενέστερη χρονικά και πολιτισμικά φάση. Αντιλαμβάνονται ότι καταγράφει μια μακραίωνη ιστορία αντιπαραθέσεων, ενώ, συγκριτικά με τα υπόλοιπα είδη μετάφρασης, συνιστά διαδικασία περισσότερο φορτισμένη με θεωρητικά και ιδεολογικά σχήματα, λειτουργώντας στο πλαίσιο ενός γλωσσικού, εθνικού και πολιτισμικού φαντασιακού. Συνειδητοποιούν ότι η στάση της ελληνικής κοινωνίας και της διανόησης απέναντι στην ενδογλωσσική μετάφραση δεν είναι ευθύγραμμη ή στατική, αλλά, με την πάροδο του χρόνου, παρουσιάζει πολλές εναλλασσόμενες και συχνά αντιφατικές διακλαδώσεις, άμεσα συνυφασμένες με τις εκάστοτε ανάγκες του κοινωνικού, πολιτικού και πολιτισμικού περικειμένου.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν ότι η ενδογλωσσική μετάφραση, ως «διεργασία κατά την οποία μια γλώσσα δουλεύει πάνω στο ίδιο της το σώμα» όπως σημειώνει ο Paul Ricœur, προσεγγίζεται διαφορετικά από τη διαγλωσσική μετάφραση, καθώς λείπει η ξενότητα που υπάρχει ανάμεσα σε δύο διαφορετικές φυσικές γλώσσες. Τα πάντα διενεργούνται στο πλαίσιο της μητρικής γλώσσας, σε συνθήκες γλωσσικής εσωστρέφειας, καθώς «μεταφερόμαστε στο εσωτερικό μιας γλώσσας, η εξελικτική πορεία της οποίας τη μοίρασε σε δύο ή περισσότερα μέρη, που για να επικοινωνήσουν μεταξύ τους χρειάζονται τη συνδρομή της μετάφρασης» (Δημήτρης Μαρωνίτης).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μελετώντας πολλές μεταφράσεις και αναμεταφράσεις κλασικών κειμένων της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας, συνειδητοποιούν τον ενιαίο χαρακτήρα της ελληνικής γλώσσας και, αναπόφευκτα, συναρτούν τις μεταφράσεις αυτές με το γλωσσικό ζήτημα. Κάνουν τη διάκριση μεταξύ της φιλολογικής και της ελεύθερης απόδοσης. Αναλύουν μεταφράσεις των ποιημάτων της Σαπφώς από τον Οδυσσέα Ελύτη, τη «μεταγραφή» του *Άσματος Ασμάτων* από τον Γιώργο Σεφέρη, τη νεοελληνική απόδοση της *Καινής Διαθήκης* από τον Αλέξανδρο Πάλλη. Εξετάζουν ζητήματα γλώσσας, λογοτεχνικότητας και ακρίβειας που συναρτώνται με το θεολογικό περιεχόμενο του τελευταίου έργου. Μελετούν διάφορες μεταγραφές στα νέα ελληνικά της *Πάπισσας Ιωάννας* του Εμμανουήλ Ροΐδη.

2.4.Ζ.5 | ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με την έννοια «κριτική της λογοτεχνικής μετάφρασης», που είναι «η παρουσίαση και ο σχολιασμός μιας λογοτεχνικής μετάφρασης και του μεταφραστή της σε ένα περιοδικό ή εφημερίδα σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα από την κυκλοφορία της, όσο δηλαδή διατηρεί ακόμα την επικαιρότητά της». Αποδέχονται την ευρύτερη σημασία του όρου ως έκφραση θεωρητικής γνώσης, επιστημονικής, ακαδημαϊκής και γραμματολογικής μελέτης. Επισημαίνουν ότι η νεότερη λογοτεχνική κριτική αναδύθηκε στις αρχές του 18ου αιώνα στην Αγγλία. Μυούνται στα «μυστικά» της κριτικής της λογοτεχνικής μετάφρασης, διαβάζοντας, αναλύοντας, κι εν κατακλείδι συνθέτοντας μετακείμενα, δοκίμια, άρθρα, επιστολές, ομιλίες, σημειώματα, επιφυλλίδες ή πολυτροπικά κείμενα κριτικής λογοτεχνικών μεταφράσεων (ενδογλωσσικών ή/και διαγλωσσικών). Επιχειρούν γραμματολογική ανασκόπηση νεοελληνικών μεταφρασμάτων της ξένης λογοτεχνίας και, αντίστοιχα, νεοελληνικών λογοτεχνικών κειμένων σε άλλες γλώσσες. Εξειδικεύονται στο μεταφραστικό έργο συγκεκριμένων περιόδων/σχολών της νεοελληνικής λογοτεχνίας (π.χ. στην Επτανησιακή Σχολή) και σε ορισμένους συγγραφείς. Μελετούν την πλούσια βιβλιογραφία και κριτικογραφία. Διαμορφώνουν «κανόνα» κριτικών λογοτεχνικής μετάφρασης και μεταφραστών, ώστε να διαθέτουν σοβαρά πρότυπα. Εμβαθύνουν στη δομή, στη γλωσσική επένδυση και στο περιεχόμενο του λόγου τους. Προχωρούν σε προσεκτική (ερευνητική και κριτική) ανάγνωση του μεταφρασμένου κειμένου (πεζογραφήματος, ποιήματος, θεατρικού έργου) σε σύγκριση με το πρωτότυπο, με γνώμονα τα μοντέλα αξιολόγησης της ποιότητας των μεταφράσεων. Ακόμα, μελετούν αναμεταφράσεις του ίδιου έργου στη συγχρονία/διαχρονία του. Εντοπίζουν στο κειμενικό σώμα το ιδεολογικό και αισθητικό φορτίο, τις απόψεις πάνω στη γλώσσα, τις αντιλήψεις περί μετάφρασης του εκάστοτε μεταφραστή. Όλα αυτά τα τεκμηριώνουν με παραδείγματα. Επισημαίνουν τυχόν μεταφραστικές ατέλειες και προβλήματα.

2.4.Ζ.6 | ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με λογοτεχνικά κείμενα (ποίηση, πεζογραφία, θέατρο) ξένων λογοτεχνιών (αγγλικής, γαλλικής, και γερμανικής ως επί το πλείστον) που έχουν μεταφραστεί στα νέα ελληνικά. Επιπλέον, επεξεργάζονται τα μεταφράσματα νεοελληνικών λογοτεχνικών έργων σε μία από τις παραπάνω γλώσσες σε σύγκριση με το πρωτότυπο. Επισημαίνουν και ελέγχουν ό,τι έχει ασκήσει καταλυτική επιρροή στο μετάφρασμα, όλα τα στοιχεία που έχουν καθορίσει τις επιλογές των μεταφραστών/-τριών. Εστιάζουν την προσοχή τους σε βασικές αρχές της λογοτεχνικής κριτικής, της υφολογίας, της αισθητικής, της ερμηνευτικής των κειμένων και της θεωρίας της πρόσληψης, που αναλύονται επαρκώς στην παρούσα ή σε άλλες ενότητες του εγχειριδίου.

Εφαρμόζοντας, κυρίως, την αντιπαραβολική μέθοδο, οι εκπαιδευόμενοι/-ες συνδέουν τη θεωρία με την πράξη. Αναλύουν συγκριτικά τα κείμενα-πηγές και τα κείμενα-στόχους, εντοπίζουν δυσκολίες γλωσσικές, σημασιολογικές, υφολογικές, συντα-

κτικές, πολιτισμικές. Κατανοούν τη μετάφραση του λογοτεχνικού έργου ως θεωρία, ως διαδικασία και ως εφαρμογή. Αξιολογούν τις μεταφραστικές στρατηγικές και τα μεταφραστικά εργαλεία. Χρησιμοποιούν κριτήρια ανάλυσης και αξιολογικής ανάγνωσης των υπό μετάφραση λογοτεχνημάτων, καθώς και των μεταφρασμάτων τους. Αποτιμούν (κριτικά και συγκριτικά) αναμεταφράσεις του ίδιου έργου, κρίνοντας, ελέγχοντας και αξιολογώντας τις διαφορετικές μεταφραστικές επιλογές. Εντρυφούν στην ιστορία μεταφράσεων ελληνικών λογοτεχνικών έργων στις ξένες λογοτεχνίες, επιχειρώντας μια γραμματολογική ανασκόπηση από τις απαρχές μέχρι τον 18ο αιώνα. Επιπλέον, συνθέτουν μια γραμματολογική ανασκόπηση μεταφράσεων ξένων λογοτεχνημάτων στη νεοελληνική γλώσσα από τον 18ο μέχρι τα τέλη του 20ού αιώνα. Επιλέγουν σημαντικά για την ιστορία της ελληνικής λογοτεχνικής μετάφρασης κριτικά κείμενα (κυρίως μεταφράσματα), τα οποία μελετούν και αναλύουν σφαιρικά.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Αντωνοπούλου, Α., Καρακάση, Α. & Πετροπούλου, Π. (2015). *Συγκριτολογία* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/4329
2. Βαγενάς, Ν. (1989). *Ποίηση και μετάφραση*. Αθήνα: Εκδόσεις Στιγμή.
3. Rose, M.G. (1997). *Translation and Literary Criticism*. Manchester: St. Jerome.

Συμπληρωματικές

1. Κασίνης, Κ. Γ. (2006). *Βιβλιογραφία των ελληνικών μεταφράσεων της ξένης λογοτεχνίας, ΙΘ΄-Κ΄ αι.* (β΄ τόμος: *1801-1900*). Αθήνα: Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων.
2. Κουτσιβίτης, Β. (1994). *Θεωρία της μετάφρασης*. Αθήνα: Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις.
3. Loulakaki-Moore, I. (2010). *Seferis and Elytis as Translators*. Bern: PeterLang.

2.4.Η • ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με τα βασικά ζητήματα και τις τεχνικές της δημιουργικής παραγωγής λόγου. Στο πλαίσιο της γνωριμίας τους με τη δημιουργική γραφή, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εντρυφούν στην τέχνη του λόγου: στις θεωρίες της λογοτεχνίας, τα δομικά στοιχεία των λογοτεχνικών κειμένων, τις αφηγηματικές τεχνικές. Αναγιγνώσκουν, αναλύουν και ερμηνεύουν λογοτεχνικά κείμενα, ενώ καλλιεργούν δεξιότητες λογοτεχνικής κριτικής.

Σημαντική παράμετρος της διδακτικής διαδικασίας της δημιουργικής γραφής είναι τα εργαστήρια, τα οποία καταρρίπτουν την άποψη ότι η δημιουργική γραφή δεν μπορεί να διδαχτεί. Σε αυτά οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασκούνται (με στοχευμένες πρακτικές εφαρμογές) στον κριτικό στοχασμό, την τέχνη της γραφής και την παραγωγή διαφορετικών ειδών λόγου (π.χ. ποίηση, διήγημα, νουβέλα, μυθιστόρημα, βιογραφία, θέατρο, σενάριο). Καλλιεργούν τη δημιουργική τους σκέψη και φαντασία και, με όχημα το προσωπικό τους βίωμα, διεισδύουν στο σύνθετο αισθητικό και κοινωνικό φαινόμενο της λογοτεχνίας. Παράλληλα, δουλεύοντας ανά ομάδες, ασκούν τη λογοτεχνική κριτική, εξασκούνται στη συνεργατική λογοτεχνική γραφή και συνειδητοποιούν ότι αποτελούν μέλη μιας δυναμικής κοινότητας αναγνωστών. Τέλος, διασκευάζοντας ένα λογοτεχνικό κείμενο σε θεατρικό σενάριο, κατανοούν τον ευμετάβλητο χαρακτήρα της λογοτεχνίας.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Καλλιεργούν γνωστικές δεξιότητες σύνθεσης λογοτεχνικών δεδομένων που ενεργοποιούν τη φαντασία,
- Αναπτύσσουν δεξιότητες εφαρμογής της θεωρητικής γνώσης,
- Διευρύνουν τους ορίζοντες πρόσληψης και ερμηνείας λογοτεχνικών κειμένων,
- Ασκούνται στη λογοτεχνική δημιουργία και τη λογοτεχνική κριτική,
- Επιλέγουν ένα προσωπικό τους βίωμα και το συναίσθημα που το συνοδεύει, το επεξεργάζονται και το μετατρέπουν σε προσωπικό λόγο με αισθητικές αξιώσεις,
- Αποκτούν δεξιότητες συναισθηματικής νοημοσύνης,
- Εννοούν τη λογοτεχνία στο σύνολό της, τόσο στο θεωρητικό της υπόβαθρο (σχολές, ρεύματα, εκφραστικά μέσα) όσο και στο στάδιο παραγωγής της,
- Υπερβαίνουν την αποσπασματική ερμηνεία του λογοτεχνικού φαινομένου,
- Συνειδητοποιούν τον τρόπο σκέψης και τους κώδικες αξιών της εποχής και της κοινωνίας μέσα από τη δυναμική λογοτεχνική ανάγνωση,
- Προσεγγίζουν και (επαν)ερμηνεύουν τα λογοτεχνικά κείμενα, με σημείο αναφοράς τις αισθητικές αρχές και τις κοινωνικές αξίες της εποχής τους,
- Υιοθετούν πρακτικές και στρατηγικές δυναμικής ανάγνωσης,
- Θητεύουν στη συνεργατική μάθηση.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Δημιουργική γραφή / Φιλαναγνωσία / Οπτική του συγγραφέα / Θεωρίες λογοτεχνίας / Αναγνωστική πρόσληψη / Ορίζοντας πρόσληψης / Επαρκής αναγνώστης / Δημιουργός λογοτεχνίας / Αναστοχασμός / Λογοτεχνική μετάφραση / Θεατρική λογοτεχνική μετάφραση / Ψηφιακή αφήγηση.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (1), Εργαστήριο (1), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΙΑ
2	ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΕΜΠΛΑΙΣΙΩΣΗ
3	ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
4	ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ
5	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΓΡΑΦΗ
6	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΑΦΗΓΗΣΗ

Κείμενο αναφοράς

2.4.Η.1 | ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΙΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν πως ο όρος «δημιουργική γραφή» χρησιμοποιείται για να αποδώσει στα νέα ελληνικά τον αγγλικό όρο «creative writing». Ταυτίζεται, δηλαδή, με την παραγωγή πρωτότυπης γραπτής/προφορικής λογοτεχνικής σύνθεσης, η οποία αφορά ένα ευρύ φάσμα κειμενικών ειδών. Επιπλέον, αναφέρεται στο σύνολο των εκπαιδευτικών τεχνικών και πρακτικών που καλλιεργούν στο άτομο δεξιότητες σχετιζόμενες άμεσα με τη λογοτεχνική γραφή. Αποτελεί, επομένως, μια πρόταση βιωματικής μελέτης του λογοτεχνικού φαινομένου, εμβάθυνσης στις θεωρητικές αρχές και στους εσωτερικούς του κανόνες δημιουργικής άσκησης και φιλαναγνωσίας. Αποτελεί, σαφώς, μια διαφορετική μορφή ανάγνωσης, ένα είδος κριτικής ενεργητικής πρόσληψης του λογοτεχνικού έργου, κατά την οποία ο αναγνώστης μεταβάλλεται σε δυνάμει παραγωγό λογοτεχνίας. Με άλλα λόγια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι η δημιουργική γραφή συνιστά μια νέα πρόταση για τη μελέτη της λογοτεχνίας και κατεξοχήν της λογοτεχνικής μετάφρασης, διότι εισάγει μια νέα οπτική, το βλέμμα του συγγραφέα που προσκαλεί τον αναγνώστη να ξαναγράψει ως δημιουργός το λογοτεχνικό έργο, να το υπονομεύσει και να το αναδημιουργήσει, εμβαθύνοντας στον τρόπο σύνθεσης και στις λειτουργίες του.

Η συγκεκριμένη διδακτική υποενότητα έχει κατά βάση εργαστηριακό χαρακτήρα. Αξιοποιεί και ανακαλεί γνώσεις για τη νεοελληνική και την ευρωπαϊκή λογοτεχνία που οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν αποκτήσει από άλλες διδακτικές ενότητες της ειδικότητας. Προϋποθέτει και υποστηρίζει την εμπέδωση γνώσεων θεωρίας της λογοτεχνίας, καθώς και την πρόσληψη λογοτεχνικών και θεατρικών ειδών.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται στο εργαστήριο στη δημιουργική ανάγνωση, στην ανάλυση, στην κατανόηση και στην ερμηνεία λογοτεχνικών έργων, στη μελέτη της λογοτεχνικής γλώσσας, στην παραγωγή ποικίλων ειδών γραπτού ή προφορικού λόγου.

Εφαρμόζουν τεχνικές αναστοχασμού μέσω της αυτοκριτικής, της διόρθωσης κειμένων, της ετεροπαρατήρησης ή με την υποστηρικτική παραίνεση του/της εκπαιδευτή/-τριας. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν δεξιότητες κριτικής αξιολόγησης κειμένων.

2.4.Η.2 | ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΕΜΠΛΑΙΣΙΩΣΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμπεδώνουν τις γνώσεις τους στις θεωρίες λογοτεχνίας του 20ού αιώνα (φορμαλισμό, δομισμό, νέα κριτική, μαρξισμό, μεταμοντερνισμό, φεμινιστικές σπουδές) και στο έργο διανοητών που διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην ερμηνεία των λογοτεχνικών έργων. Ενισχύουν και εμβαθύνουν την εμπειρία τους στην κριτική και στην ιστορία της λογοτεχνίας (λογοτεχνικά κινήματα, αισθητικά ρεύματα, τάσεις, σχολές, «λογοτεχνία του κανόνα» και εναλλακτικοί τρόποι έκφρασης, αντιπροσωπευτικοί εκπρόσωποι της ευρωπαϊκής και της ελληνικής λογοτεχνίας). Κατανοούν αρχές και τεχνικές μορφής και περιεχομένου του λογοτεχνικού έργου. Εξοικειώνονται με τα είδη του λογοτεχνικού λόγου, γραπτού και προφορικού. Εμβαθύνουν, επίσης, στη θεωρία της δημιουργικής γραφής.

Η εμπέδωση αυτή υλοποιείται μέσα από δίκτυα κειμένων, κυρίως μέσα από την πρόσληψη των λογοτεχνικών έργων, με την επικουρία μεταγνωστικών κειμένων. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν το τρίπτυχο «συγγραφέας-κείμενο-αναγνώστης», με έμφαση στις αναγνωστικές θεωρίες της πρόσληψης των τελευταίων πενήντα χρόνων. Αναλύουν καθοριστικούς παράγοντες της διαδικασίας όπως π.χ. τη γλώσσα, τον ορίζοντα προσδοκιών των αναγνωστών, την αναγνωστική ανταπόκριση, τους ποικίλους μηχανισμούς διαμεσολάβησης ενός κειμένου (λογοτεχνικό είδος, κριτική, εκπαίδευση, συγγραφέα, λογοτεχνική παράδοση), χωρίς όμως να παραγνωρίζουν την ελευθερία της έκφρασης και της καλλιτεχνικής δημιουργίας ως αυτόνομων παραγωγικών δυνάμεων. Κάθε εκπαιδευόμενος/-η, μέσα από αναστοχαστικές διαδικασίες, ελέγχει τον βαθμό εξέλιξής του/της σε επαρκή αναγνώστη/-τρια, ώστε να πειραματιστεί εν συνεχεία στην παραγωγή λογοτεχνικών κειμένων και θεατρικών σεναρίων. Ενεργοποιεί, έτσι, τη δημιουργικότητά του/της (μέσω της συγγραφής), ενώ παράλληλα εξελίσσει την κριτική του/της αναφορικά με την πράξη της λογοτεχνικής γραφής και των αποτελεσμάτων της.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μυούνται, επίσης, στη «συνανάγνωση» του λογοτεχνικού έργου και ασκούνται (εντός ερμηνευτικών κοινοτήτων) σε εναλλακτικές αναγνωστικές προσεγγίσεις λογοτεχνικών έργων.

2.4.Η.3 | ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τις βασικές τεχνικές της λογοτεχνικής γραφής και ασκούνται στη σύνθεση πεζών και ποιητικών λογοτεχνικών κειμένων, μέσα από δοκιμές και πειραματισμούς. Με αυτόν τον τρόπο, κατακτούν βιωματικά γνώσεις που απέκτησαν από την πρόσληψη λογοτεχνικών κειμένων και τη μελέτη θεωρητικών έργων αναφοράς. Αφετηρία στο λογοτεχνικό εργαστήριο συγγραφής αποτελούν η

ενεργητική ανάγνωση λογοτεχνίας και η ένταξη της τελευταίας στο ιστορικό, κοινωνικό και αισθητικό της περικείμενο.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μυούνται στη λογοτεχνική δημιουργία σταδιακά, μέσα από ασκήσεις δημιουργικής γραφής, ώστε βαθμιαία να εμβαθύνουν στα γνωρίσματα της λογοτεχνικής γραφής. Η αφετηρία μπορεί να γίνει με μια αυτοαναφορική άσκηση. Για παράδειγμα, μπορεί να τους ζητηθεί να περιγράψουν το πορτρέτο τους με ακρίβεια ή αφαιρετικά, ανταποκρινόμενοι/-ες σε δύο/τρία ζητούμενα που ορίζει το πλαίσιο της συγγραφής. Μπορεί, επίσης, να απαντήσουν σε ερωτήματα που αφορούν την ψυχοσύνθεσή τους ή τις αντιδράσεις τους σε συγκεκριμένες συνθήκες/καταστάσεις. Σε επόμενο στάδιο, μπορούν να εμπνευστούν τον κεντρικό χαρακτήρα ενός πεζογραφήματος, να τον περιγράψουν με λεπτομέρειες απαντώντας σε έναν κατάλογο ερωτήσεων, επινοώντας την ταυτότητα, τις προτιμήσεις, τα χαρακτηριστικά, τις συνήθειες και τον τρόπο σκέψης του, και, στη συνέχεια, να συνθέσουν μια σκηνή με πρωταγωνιστή τον ίδιο (π.χ. ανεβαίνει στο τραμ: τι κάνει και πώς συμπεριφέρεται μέχρι να κατεβεί).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν, επίσης, στις διαφορές του ποιητικού από τον πεζό λόγο. Ασκούνται στον ομοιοκατάληκτο και στον ελεύθερο στίχο. Δοκιμάζουν να συνθέσουν διαφορετικά είδη ποιητικής έκφρασης, π.χ. σονέτο. Υλοποιούν ασκήσεις εσωτερικού και δραματικού μονόλογου, θεατρικού/λογοτεχνικού διαλόγου, εναλλαγής αφηγηματικής εστίασης/αφηγητή. Ως τελική εργασία, αντί εξετάσεων, αναλαμβάνουν να συνθέσουν ένα σύντομο ολοκληρωμένο λογοτεχνικό έργο, ποιητικό ή πεζό.

2.4.Η.4 | ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν στον ρόλο του μεταφραστή ως επαρκούς αναγνώστη και ως (ανα)δημιουργού του κειμένου-πηγής. Αντιλαμβάνονται βιωματικά το έργο της λογοτεχνικής μετάφρασης ως μια μοναδική, δημιουργική, πρωτότυπη εργασία, ενταγμένη στην ιστορία της λογοτεχνίας, σε θεωρίες μετάφρασης, σε περικείμενα, σε σχόλια μεταφραστών/-τριών και λογοτεχνικά συστήματα. Εξοικειώνονται με το γεγονός ότι η αποτελεσματικότητα και η επιτυχία της μετάφρασης εξαρτάται από τη γλώσσα-στόχο, την έμπνευση του μεταφραστή, από το κοινό-στόχο, τους ορίζοντες των προσδοκιών του, τον βαθμό ανταπόκρισης ή απόκλισης από το κείμενο-αφετηρία, τις απόψεις του δημιουργού της για την έννοια και τα όρια της «μίμησης», από τον πειραματικό χαρακτήρα που την καθιστά πρωτότυπη λογοτεχνική σύλληψη.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν τις παραγωγικές σχέσεις της λογοτεχνικής μετάφρασης και της λογοτεχνικής δημιουργίας. Εξηγούν τους λόγους για τους οποίους αρκετοί λογοτέχνες διακρίνονται και για το μεταφραστικό τους έργο. Εξηγούν, επίσης, τους λόγους για τους οποίους το πρωτότυπο συγγραφικό τους έργο δέχεται την επίδραση της λογοτεχνίας που μεταφράζουν.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εργάζονται ως μεταφραστές/-τριες λογοτεχνίας, ασκούνται στην ενδογλωσσική μετάφραση μεταφράζοντας στα νέα ελληνικά αυτόνομα κείμενα από το αρχαίο ελληνικό δράμα, αποσπάσματα από αρχαίους Έλληνες ποι-

ητές, μεταγράφουν ποιητικά και πεζά λογοτεχνικά κείμενα της καθαρεύουσας στη σύγχρονη καθομιλούμενη νέα ελληνική γλώσσα. Μεταφράζουν στα νέα ελληνικά λογοτεχνικά κείμενα γραμμένα σε γλώσσες που οι ίδιοι/-ες γνωρίζουν καλά (π.χ. γαλλικά συμβολικά ποιήματα) και, στη συνέχεια, ασκούνται στη σύνθεση αντίστοιχων λογοτεχνικών ειδών στα νέα ελληνικά. Επιδίδονται στη δημιουργία υβριδικών λογοτεχνημάτων στο πρότυπο των μεταφράσεων του Ezra Pound, με αφετηρία ένα λογοτεχνικό είδος σε μια ξένη γλώσσα. Αν οι γνώσεις τους το επιτρέπουν, επιχειρούν μετάφραση ενός ελληνικού λογοτεχνικού κειμένου σε μια ξένη γλώσσα.

2.4.Η.5 | ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διακρίνουν το θεατρικό από το αμιγώς λογοτεχνικό κείμενο, ανιχνεύοντας στο σώμα του πρώτου τις ενδείξεις της σκηνικής του ενσάρκωσης (π.χ. εξωτερικές και εσωτερικές οδηγίες, θεατρική φύση του μονόλογου, κείμενα συνόλου, κολάζ, μοντάζ κειμένων). Αναλύουν την αρχιτεκτονική ενός θεατρικού κειμένου (πράξεις, σκηνές, εσωτερικός μονόλογος, μονόλογος, διαλογικά μέρη) και κατακτούν τους δραματουργικούς κανόνες της θεατρικής γραφής. Αντιλαμβάνονται βασικούς όρους της ιστορίας και της θεωρίας του θεάτρου (επιρροές αισθητικών κινημάτων, θεατρικά είδη, έργα-σταθμούς της παγκόσμιας δραματουργίας, τεχνικές). Γνωρίζουν σημαντικούς θεατρικούς συγγραφείς, το έργο και την ποιητική τους.

Έπειτα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες συνθέτουν έναν εξομολογητικό μονόλογο. Εξασκούνται στη σύνθεση σύντομων θεατρικών διαλόγων. Εξοικειώνονται με τη θεατρική πλοκή μέσα από ασκήσεις δημιουργικής γραφής. Εφαρμόζουν την ενότητα χώρου, χρόνου και υπόθεσης στη σύνθεση ενός θεατρικού κειμένου. Εμπνέονται δύο θεατρικούς χαρακτήρες επινοώντας την ταυτότητα, τα εξωτερικά τους χαρακτηριστικά, τον εσωτερικό τους κόσμο, τις ιδέες, τις προτιμήσεις, τις συνήθειές τους. Επιχειρούν μια πρώτη συνομιλία μαζί τους. Γράφουν σύντομες σκηνές στις οποίες τα πρόσωπα συνομιλούν μεταξύ τους και, βαθμιαία, συνθέτουν μια πράξη ενός θεατρικού έργου ή ένα σύντομο θεατρικό μονόπρακτο με ολοκληρωμένη πλοκή.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συσχετίζουν τη θεατρική γραφή με τη σκηνική αναπαράσταση του έργου. Μαθαίνουν να ενσωματώνουν τη σκηνοθεσία, τη μουσική, την ενδυματολογία, το σύνολο δηλαδή των τεχνών που συναπαρτίζουν το θεατρικό φαινόμενο. Γράφουν στίχους για το θέατρο. Διασκευάζουν ένα λογοτεχνικό κείμενο σε θεατρικό έργο. Πειραματίζονται για να διαμορφώσουν το προσωπικό τους ύφος ως θεατρικοί συγγραφείς. Αναζητούν πρότυπα των πειραματισμών τους στα έργα γνωστών θεατρικών συγγραφέων.

2.4.Η.6 | ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΑΦΗΓΗΣΗ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι ο σύγχρονος χαρακτήρας της τεχνολογίας έχει διαμορφώσει έναν νέο τρόπο πρόσληψης και οικείωσης της λογοτεχνικής παραγωγής. Εξασκούνται στην ανάγνωση και την παραγωγή λόγου σε ψηφιακό πε-

ριβάλλον. Αξιοποιούν τις δυνατότητες που προσφέρουν τα ψηφιακά εργαλεία για τη μελέτη και την ανάλυση των λογοτεχνικών κειμένων. Εξοικειώνονται με τις τεχνικές παραγωγής ψηφιακών λογοτεχνικών κειμένων. Γνωρίζουν ότι η παραγωγή ψηφιακών κειμένων, ο εμπλουτισμός τους με υπερδεσμούς, τα πολυμεσικά λογοτεχνικά κείμενα, η μετάπλαση λογοτεχνικών κειμένων σε graphic novels συνιστούν σύγχρονες εκδοχές μιας εναλλακτικής, μεταφραστικής διαδικασίας και αποτελούν πρόκληση για τη μελέτη, την παραγωγή και την ανάλυση των λογοτεχνικών κειμένων.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν εμπειρία στη χρήση εργαλείων για την παραγωγή πολυμεσικού λογοτεχνικού λόγου σε ψηφιακό περιβάλλον. Αξιοποιούν αυτά τα εργαλεία κριτικά και συγκριτικά, ενώ ανιχνεύουν τις δυνατότητες δημιουργίας, ανάγνωσης και δημοσίευσης σε ψηφιακό περιβάλλον πρωτότυπου λογοτεχνικού έργου. Αξιοποιούν τις ιδιαιτερότητες του ψηφιακού χώρου για την προβολή της λογοτεχνικής τους παραγωγής. Ασκούνται στις τεχνικές και εισάγονται βαθμιαία στα μυστικά της λογοτεχνικής ψηφιακής αφήγησης. Αναλύουν γνωστά έργα ψηφιακής λογοτεχνίας, διερευνούν τους κανόνες και τη δομή τους. Παράγουν υβριδικά κείμενα με λογοτεχνικό χαρακτήρα. Τέλος, εξοικειώνονται με την αναζήτηση και τη χρήση κάθε είδους ψηφιακής υποδομής που σχετίζεται με τη λογοτεχνία (π.χ. βιβλιοθήκες κειμένων, εικόνων, ήχων, βίντεο). Ειδικεύονται σε θέματα κριτικής λογοτεχνίας η οποία παράγεται και δημοσιεύεται σε ψηφιακό περιβάλλον. Αποκτούν επίγνωση σοβαρών ηθικών διλημμάτων που εγείρει η ψηφιακή συνθήκη. Διερευνούν τις ιδιαιτερότητες μιας «ψηφιακής αναγνωστικής κοινότητας» για τη μελλοντική διάχυση του λογοτεχνικού τους έργου.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Hawthorn, J. (2012). *Ξεκλειδώνοντας το κείμενο. Μια εισαγωγή στη θεωρία της λογοτεχνίας*. Ηράκλειο Κρήτης: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
2. Σουλιώτης, Μ. (2012). *Δημιουργική γραφή. Οδηγίες πλεύσεως*. Λευκωσία: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
3. King, S. (2006). *Περί συγγραφής. Το χρονικό μιας τέχνης*. Αθήνα: Εκδόσεις Bell.

Συμπληρωματικές

1. Morley, D. & Neilsen, P. (επιμ.). (2021). *Οδηγός δημιουργικής γραφής του Κέιμπριτζ*. Αθήνα: Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ).
2. Συμεωνάκη, Α. (2022). *Δημιουργική γραφή ποιητικού κειμένου. Επιστημονική θεμελίωση και εκπαιδευτική προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
3 Τσέχωφ, Α. (2013). *Η τέχνη της γραφής. Συμβουλές σε ένα νέο συγγραφέα*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

2.4.Θ • Η ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΣΤΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΟ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν (σε πρακτικό και θεωρητικό επίπεδο) οι εκπαιδευόμενοι/-ες με τις βασικές έννοιες και τις διαδικασίες της διαχείρισης του μεταφραστικού έργου, ώστε να τηρούνται οι προδιαγραφές ποιότητάς του (άρτια παρουσίαση του υπό έκδοση εντύπου ή ψηφιακού έργου) κατά την εκδοτική διαδικασία.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται στα στάδια του κύκλου ενός μεταφρασμένου λογοτεχνικού έργου, αντιλαμβάνονται τις αυξημένες απαιτήσεις που απορρέουν από τον εκδοτικό ανταγωνισμό και μυούνται στον σχεδιασμό, την υλοποίηση και τις προδιαγραφές παράδοσης του έργου. Παράλληλα, μαθαίνουν να χειρίζονται δύο βασικά εργαλεία της διαχείρισης έργων: τα διαγράμματα PERT και GANTT.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται τον πολύπλοκο χαρακτήρα της επαγγελματικής ιδιότητας του/της μεταφραστή/-τριας, στις συμβατικές υποχρεώσεις των οποίων συμπεριλαμβάνεται και ένα ευρύ φάσμα επιμέλειας και διόρθωσης των υπό έκδοση μεταφρασμένων λογοτεχνικών έργων. Προκειμένου, συνεπώς, να ανταποκρίνονται με επιτυχία στις εργασίες που τους ανατίθενται, ασκούνται (με κατάλληλα διαμορφωμένες ασκήσεις και μελέτες περίπτωσης) σε ειδικά ζητήματα που αφορούν το υπό έκδοση μεταφρασμένο λογοτέχνημα, όπως είναι η διαχείριση του χρόνου, της ποιότητας, των κινδύνων, η χάραξη κατάλληλης επικοινωνιακής πολιτικής, η συνεργασία με άλλους/-ες μεταφραστές/-τριες, εκδότες/-τριες, διορθωτές/-τριες, επιμελητές/-τριες, η τήρηση της μεταφραστικής δεοντολογίας και ο έλεγχος του μεταφρασμένου λογοτεχνικού έργου προς αποφυγήν αστοχιών.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Γνωρίζουν τις διαφορετικές απαιτήσεις (γλωσσικές, τεχνικές, τυπογραφικές) που εγείρουν ως προς την επιμέλεια και τη διόρθωσή τους διαφορετικά είδη μεταφρασμένων λογοτεχνικών κειμένων,
- Αντιλαμβάνονται τα όρια της διαχείρισης του μεταφρασμένου λογοτεχνικού έργου,
- Αντεπεξέρχονται σε ένα ευρύ φάσμα μεταφραστικών αντιθέσεων και εργασιών διόρθωσης και επιμέλειας του κειμένου,
- Ευθυγραμμίζονται με τις σύγχρονες εξελίξεις στη διαδικασία της επιμέλειας και της έκδοσης του μεταφρασμένου λογοτεχνικού έργου,
- Εξασφαλίζουν την άρτια μορφή του τελικού κειμένου (σύμφωνα με την προβλεπόμενη κωδικοποίηση και τον σωστό μορφότυπο, όταν πρόκειται για διαφορετικά αρχεία),
- Λειτουργούν με αμεροληψία, ειλικρίνεια και σεβασμό απέναντι στους συνεργάτες τους, με επαγγελματικό ήθος και συνεργατικότητα,

- Χρησιμοποιούν ορθά σύγχρονα ψηφιακά προγράμματα επιμέλειας έκδοσης,
- Τηρούν τις συμβατικές υποχρεώσεις τους προς τους πελάτες/εντολείς τους, καθώς και τη δεοντολογία του επαγγέλματος,
- Αποφεύγουν κάθε μορφή αντιεπαγγελματικής συμπεριφοράς ή αθέμιτου ανταγωνισμού,
- Αναπτύσσουν δεξιότητες εφαρμογής της θεωρητικής γνώσης,
- Ασκούν το επάγγελμά τους με συνέπεια και αποτελεσματικότητα,
- Εφαρμόζουν τις γνώσεις που απέκτησαν ώστε να ελέγχουν, να διορθώνουν, να αναθεωρούν και να συνθέτουν το τελικό κείμενο σε άρτια μορφή,
- Μορφοποιούν το τελικό κείμενο (σύμφωνα με την προβλεπόμενη κωδικοποίηση και τον σωστό μορφότυπο, όταν πρόκειται για διαφορετικά αρχεία),
- Συντάσσονται με την επαγγελματική μεταφραστική πρακτική και τις επικρατούσες τάσεις της αγοράς εργασίας (τιμές, μεταφραστικές οδηγίες, οδηγίες διόρθωσης-επιμέλειας, αναγνωστικό κοινό, πελάτες, έκδοση παραστατικών).

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Μορφότυπος / Εκδοτικός ανταγωνισμός / Αθέμιτος ανταγωνισμός / Δεοντολογία / Προδιαγραφές ποιότητας / Συμβατικές υποχρεώσεις / Μεταφραστική δεοντολογία / Διάγραμμα PERT / Διάγραμμα GANTT / Project manager.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (1), Εργαστήριο (1), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ
2	Ο ΚΥΚΛΟΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ
3	Ο ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ/ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ
4	ΤΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ PERT ΚΑΙ GANTT
5	ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ/ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ
6	ΑΣΚΗΣΗ-ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Κείμενο αναφοράς

2.4.Θ.1 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

Σκοπός της συγκεκριμένης υποενότητας είναι να εισαχθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες στην έννοια και στο περιεχόμενο της διαχείρισης του μεταφραστικού έργου. Γίνεται παρουσίαση εννοιών της διαχείρισης μεταφραστικού έργου, π.χ. «μεταφραστικό έργο», «διαχείριση μεταφραστικού έργου», «σχεδιασμός μεταφραστικού έργου»,

«διαχειριστής μεταφραστικού έργου», «ομάδα έργου», «project manager». Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συζητούν σχετικά με τα είδη μεταφραστικών έργων (μέσα από παραδείγματα) και κατανοούν ποιοι είναι οι συντελεστές τους. Στόχος της υποενότητας είναι να αποτυπωθούν σε αδρές γραμμές αυτά που θα αναλυθούν στις επόμενες υποενότητες, προκειμένου να αφομοιώσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τη βασική ορολογία. Στόχος της υποενότητας είναι, ακόμα, να εννοήσουν τη σημασία της ικανότητας του επαγγελματία μεταφραστή/επιμελητή να αξιολογήσει, να παρακολουθήσει και να εκτελέσει αποτελεσματικά ένα μεταφραστικό έργο.

Στο πλαίσιο της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με τους παράγοντες της επαγγελματικής τους προοπτικής ως μεταφραστές-επιμελητές έργων. Αντιλαμβάνονται ότι μπορούν να εργαστούν τόσο ως ελεύθεροι επαγγελματίες όσο και ως μισθωτοί σε κάποια μεταφραστική εταιρία. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τις βασικές αρχές συνεργασίας μεταξύ τους (όταν εργάζονται ομαδικά), καθώς και με τους κανόνες επικοινωνίας των μεταφραστών-επιμελητών με τους πελάτες τους. Διαπιστώνουν την ύπαρξη εργαλείων διαχείρισης μεταφραστικού έργου (πλατφόρμες και λογισμικά TMS). Κατανοούν τις διαδικασίες του «pre-editing» και «post-editing». Διδάσκονται, ακόμα, την έννοια της ανάλυσης ρίσκου και της διαχείρισης και πρόβλεψης κινδύνων, καθώς και την έννοια της πρακτικής ποιοτικού ελέγχου που πραγματοποιεί ο project manager.

2.4.Θ.2 | Ο ΚΥΚΛΟΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης υποενότητας, παρουσιάζονται τα στάδια υλοποίησης της μετάφρασης/επιμέλειας ενός λογοτεχνικού έργου (κύκλος ζωής), από τη στιγμή της ανάθεσης του έργου στον μεταφραστή/επιμελητή έως και την παράδοση του μεταφρασμένου/επιμελημένου έργου σε αυτόν που το ανέθεσε. Καταρχάς, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν ότι το έργο μπορεί να ποικίλλει, από τη μετάφραση απλών και μικρών κειμένων ή ποιημάτων έως τη μετάφραση πολυσέλιδων και απαιτητικών κειμένων ή ακόμα και την παροχή σύνθετων και εξειδικευμένων γλωσσικών υπηρεσιών. Σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, το πρώτο στάδιο της ανάθεσης του έργου προϋποθέσει διαπραγμάτευση των όρων της εργασίας-συνεργασίας του μεταφραστή/επιμελητή με τον πελάτη του. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενημερώνονται, επιπλέον, ότι υπάρχουν και αυτοματοποιημένες διαδικασίες αναθέσεων και προσφορών.

Κατόπιν, όταν το έργο έχει ανατεθεί, ο μεταφραστής οφείλει να προβεί στην προετοιμασία και στον σχεδιασμό της εργασίας του, ορίζοντας χρονοδιάγραμμα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν ότι ο σχεδιασμός αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα της επιτυχίας του μεταφραστικού έργου. Ακολουθεί η εκπόνηση της μετάφρασης και της επιμέλειας. Σε αυτό το σημείο, οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται να ανακαλέσουν όσα διδάχθηκαν σε προηγούμενες ενότητες αναφορικά με τις κυριότερες παραμέτρους μιας επιτυχημένης μετάφρασης και επιμέλειας λογοτεχνικών κειμένων. Ακολουθεί το στάδιο της αναθεώρησης του μεταφραστικού έργου και του ποιοτικού

ελέγχου της επιμέλειας, προκειμένου να εξασφαλιστεί η άρτια μορφή του τελικού κειμένου σύμφωνα με την προβλεπόμενη κωδικοποίηση και τον απαιτούμενο μορφότυπο. Τέλος, ακολουθεί η παράδοση του έργου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται και προβληματίζονται πάνω στο γεγονός ότι, μετά την παράδοση, προβλέπεται ανατροφοδότηση εκ μέρους του τελικού αποδέκτη και μπορεί να προκύψουν διορθώσεις και επιπλέον εργασίες.

2.4.Θ.3 | Ο ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ/ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ

Μέσω αυτής της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες προβληματίζονται πάνω στον πολύπλοκο χαρακτήρα της επαγγελματικής ιδιότητας του μεταφραστή/επιμελητή λογοτεχνικών κειμένων. Αρχικά, ο ποικίλος χαρακτήρας των λογοτεχνικών κειμένων συνεπάγεται την ύπαρξη διαφορετικών γλωσσικών, τεχνικών και τυπογραφικών απαιτήσεων ως προς τη μετάφραση και την επιμέλειά τους. Στόχος της υποενότητας είναι να αντιληφθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τα όρια διαχείρισης του μεταφρασμένου λογοτεχνικού έργου. Όπως διδάχθηκαν σε προηγούμενες διδακτικές ενότητες, ο μεταφραστής οφείλει να σέβεται το πόνημα του δημιουργού, οι παρεμβάσεις του σε επίπεδο μετάφρασης και επιμέλειας οφείλουν να εξασφαλίζουν ότι δεν αλλοιώνεται ο χαρακτήρας του έργου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται ότι κατά την εργασία τους οφείλουν να αντεπεξέλθουν σε ένα ευρύ φάσμα μεταφραστικών δυσχερειών και εργασιών διόρθωσης και επιμέλειας του κειμένου.

Πέραν της πολυπλοκότητας του αντικειμένου της εργασίας του, ο μεταφραστής/επιμελητής καλείται να διαχειριστεί και τις επαγγελματικές του επαφές με τον δημιουργό, τον εργοδότη του, τον πελάτη. Στόχος της υποενότητας είναι να αντιληφθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες ότι αυτό το σκέλος της επαγγελματικής τους δραστηριότητας είναι εξίσου σημαντικό με το αμιγώς μεταφραστικό έργο. Μέσα από τη διερεύνηση εννοιών όπως «σχεδιασμός καριέρας», «χαρτογράφηση της αγοράς», «σχεδιασμός προσωπικής εκστρατείας» και την εξοικείωσή τους με τις βασικές αρχές της αγοράς και της εξυπηρέτησης πελατών, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται τον ρόλο του μεταφραστή/επιμελητή μέσα στο επαγγελματικό περιβάλλον στο οποίο θα κληθούν να δραστηριοποιηθούν.

2.4.Θ.4 | ΤΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ PERT ΚΑΙ GANTT

Στο πλαίσιο αυτής της υποενότητας, γίνεται συνοπτική παρουσίαση δύο εργαλείων της διαχείρισης έργων: των διαγραμμάτων PERT και GANTT, καθώς και των ψηφιακών εργαλείων εφαρμογής τους. Μέσω της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναστοχάζονται πάνω σε όσα έμαθαν σε προηγούμενες εκπαιδευτικές ενότητες και συνειδητοποιούν ότι η μετάφραση και η επιμέλεια ενός λογοτεχνικού έργου αποτελεί μια σύνθετη εργασία με αρκετές επιμέρους δραστηριότητες για την οποία, συνήθως, καθορίζεται δεσμευτική προθεσμία ολοκλήρωσής της. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν τη σημασία του ορθού

προγραμματισμού εργασιών του μεταφραστή/επιμελητή. Εξοικειώνονται, αρχικά, με τη χρήση της μεθοδολογίας αξιολόγησης και παρακολούθησης έργου PERT (Project Evaluation & Review Technique), που περιλαμβάνει τον χωρισμό του έργου στις επιμέρους φάσεις του και στην αποτύπωση χρονοδιαγράμματος έναρξης και περάτωσης της κάθε φάσης. Μέσω αυτής της μεθοδολογίας, μπορεί να υπολογιστεί από τον μεταφραστή/επιμελητή ο χρόνος ολοκλήρωσης μιας φάσης, προκειμένου να αρχίσει η επόμενη. Δίνεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες υπόδειγμα διαγράμματος PERT.

Στη συνέχεια, η υποενότητα επικεντρώνεται στη γνωριμία των εκπαιδευόμενων με τη χρήση του διαγράμματος GANTT (φέρει το όνομα του δημιουργού του Henry Gantt). Το διάγραμμα GANTT είναι ένα εργαλείο απεικόνισης των φάσεων του έργου μέσα στον χρόνο. Σε γενικές γραμμές, έχει τη μορφή οριζόντιων ράβδων που απεικονίζουν τις εργασίες. Το μήκος των ράβδων είναι ανάλογο της χρονικής διάρκειας της εργασίας. Ο οριζόντιος άξονας έχει να κάνει με τον χρονικό ορίζοντα του έργου, ενώ στον κατακόρυφο άξονα απεικονίζονται οι εργασίες. Δίνεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες υπόδειγμα διαγράμματος GANTT.

2.4.Θ.5 | ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ/ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ

Σκοπός της συγκεκριμένης υποενότητας είναι η ενημέρωση των εκπαιδευόμενων σχετικά με τον κώδικα δεοντολογίας του επαγγέλματος του μεταφραστή/επιμελητή, καθώς και τις συμβατικές του υποχρεώσεις απέναντι στους πελάτες/εντολείς του. Ανατρέχουν στον κώδικα δεοντολογίας της Πανελλήνιας Ένωσης Μεταφραστών και συζητούν πάνω στο περιεχόμενό του. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν ότι οφείλουν να ασκούν με επιμέλεια και αφοσίωση το έργο το οποίο τους έχει ανατεθεί. Επιπλέον, οφείλουν να τηρούν διακριτικότητα και εχεμύθεια και δεν επιτρέπουν σε εταιρία ή συνεργάτη ανταγωνιστικών συμφερόντων να επηρεάσει το έργο τους, ενώ, σε περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων, οφείλουν να ενημερώσουν τον πελάτη/εντολέα τους εκ των προτέρων. Με το πέρας της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν εμπεδώσει ότι ο επαγγελματίας μεταφραστής/επιμελητής διακρίνεται από αμεροληψία, ειλικρίνεια και σεβασμό απέναντι στους συνεργάτες του.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιλαμβάνονται την έννοια του επαγγελματικού ήθους και τη σημασία της συνεργατικότητας. Προβληματίζονται, μέσω μελετών περίπτωσης, πάνω στις έννοιες της επαγγελματικής και της αντιεπαγγελματικής συμπεριφοράς. Κατανοούν την έννοια του αθέμιτου ανταγωνισμού και της αυθαιρεσίας. Αξιολογούν τη συμμόρφωση με την επαγγελματική μεταφραστική πρακτική και τις επικρατούσες τάσεις της αγοράς εργασίας. Επιπλέον, μέσω της συγκεκριμένης υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με το ζήτημα της τήρησης των συμβατικών υποχρεώσεων του μεταφραστή/επιμελητή απέναντι στους πελάτες/εντολείς του. Εμπεδώνουν την ανάγκη να καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια, έτσι ώστε να παραδώσουν αποτέλεσμα που συνάδει με τις προδιαγραφές του έργου μέσα στον συμφωνηθέντα χρόνο.

2.4.Θ.6 | ΑΣΚΗΣΗ-ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Μέσω της συγκεκριμένης υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασκούνται σε ειδικά ζητήματα που αφορούν το υπό έκδοση λογοτέχνημα, όπως είναι η διαχείριση του χρόνου, η ποιότητα, οι κίνδυνοι, η χάραξη κατάλληλης επικοινωνιακής πολιτικής, ο έλεγχος του μεταφρασμένου λογοτεχνικού έργου. Γι' αυτόν τον σκοπό, δίνεται άσκηση στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες, η οποία περιλαμβάνει την παρουσίαση εκ μέρους τους ενός ολοκληρωμένου αποτελέσματος μετάφρασης και επιμέλειας ενός λογοτεχνικού κειμένου. Η άσκηση διεξάγεται ομαδικά και, προκειμένου να λάβει τη μορφή ενός σεναρίου, ανατίθενται ρόλοι στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες, π.χ. του/της δημιουργού, του/της μεταφραστή/-τριας, του/της επιμελητή/-τριας, του/της στοιχειοθέτη/-τριας, του/της εντολέα εκ μέρους της εκδοτικής εταιρίας, του/της εκπρόσωπου ανταγωνιστικής εκδοτικής εταιρίας.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εργάζονται τόσο από κοινού όσο και ατομικά. Γίνονται οι απαραίτητες διαπραγματεύσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων (εταιρία, δημιουργός, μεταφραστής, επιμελητής, στοιχειοθέτης). Δημιουργείται διάγραμμα PERT ή GANTT, προκειμένου να χωριστούν οι επιμέρους φάσεις ολοκλήρωσης του έργου και καταβάλλεται προσπάθεια να τηρηθούν οι προθεσμίες ολοκλήρωσης κάθε φάσης. Διασφαλίζεται η τήρηση καλών πρακτικών, όπως ο σεβασμός στο όραμα του δημιουργού, η τήρηση εχεμύθειας, η αποφυγή αθέμιτου ανταγωνισμού, η συνεργατικότητα. Μετά την παράδοση του έργου, οι εκπαιδευόμενοι/-ες προχωρούν στη διαδικασία της ανατροφοδότησης και προβληματίζονται πάνω στις δυσκολίες που αντιμετώπισαν και στις πρακτικές που ενδεχομένως θα άλλαζαν. Στη συνέχεια της υποενότητας, δίνεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες μελέτη περίπτωσης ολοκληρωμένου μεταφραστικού έργου και αυτοί/-ές συζητούν και εντοπίζουν καλές και κακές πρακτικές που εφαρμόστηκαν.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Dunne, K. J. & Dunne, E. S. (eds.). (2011). *Translation and Localization Project Management: The Art of the Possible*. Amsterdam: John Benjamins.
2. Πολίτης, Μ. (2012). *Ζητήματα γνωσιακής προσέγγισης της διδακτικής της μετάφρασης*. Αθήνα: Εκδόσεις Ανατολικός.

Συμπληρωματικές

1. Munday, J. (2004). *Μεταφραστικές σπουδές. Θεωρίες και εφαρμογές* (μτφρ. Α. Φιλιππάτος). Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
2. Lingua Greca. (n.d.). *Translation project managers & translators share many skills*. Retrieved from: https://linguagreca.com/blog/2016/03/translation-project-managers-translators-share-many-skills/

3 | Διδακτική μεθοδολογία

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών συναντήσεων, αξιοποιείται η συμμετοχική ή/και η βιωματική διδασκαλία. Έχοντας ως σημείο εκκίνησης τις βασικές αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων αλλά και τη σύνδεση της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης με το πραγματικό περιβάλλον εργασίας, η εκπαίδευση έχει ένα διπλό σημείο αναφοράς: την ενεργή ανταπόκριση στις μαθησιακές ανάγκες της συγκεκριμένης κάθε φορά ομάδας εκπαιδευομένων και τις ανάγκες που προκύπτουν στο περιβάλλον εργασίας της συγκεκριμένης ειδικότητας.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια οργανώνει και καθοδηγεί την εκπαιδευτική πράξη, επιλύει τυχόν προβλήματα, υποστηρίζει, ανατροφοδοτεί και ενδυναμώνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες. Διαμεσολαβεί, διευκολύνει και ενισχύει τη διαδικασία μάθησης, σε ομαδικό και σε ατομικό επίπεδο, συνδέοντας την κατάρτιση με τον κόσμο της εργασίας.

Η συμμετοχική και βιωματική εκπαίδευση διαμορφώνει ένα δημιουργικό περιβάλλον μάθησης και ενισχύει την αλληλεπίδραση εκπαιδευτή/-τριας και εκπαιδευομένων. Προσφέρει τη δυνατότητα να γίνουν αντιληπτές αλλά και να αξιοποιηθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία οι ανάγκες, οι ιδιαιτερότητες, οι δυνατότητες, οι γνώσεις, οι δεξιότητες και οι εμπειρίες της συγκεκριμένης ομάδας των καταρτιζομένων. Προσφέρει τη δυνατότητα να γίνουν πρακτικές και ρεαλιστικές συνδέσεις με το πραγματικό περιβάλλον εργασίας της συγκεκριμένης ειδικότητας.

Την υποστήριξη ενός αλληλεπιδραστικού περιβάλλοντος μάθησης ενισχύουν η χρήση σύντομων εμπλουτισμένων εισηγήσεων και η συχνή εφαρμογή συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών και μέσων. Ενδεικτικά, αναφέρουμε ότι η ενίσχυση της συμμετοχής των καταρτιζομένων υποβοηθείται ενεργά με την αξιοποίηση απλών τεχνικών όπως είναι ο καταιγισμός ιδεών, οι ερωτήσεις-απαντήσεις ή η συζήτηση, οι ατομικές ή/και ομαδικές ασκήσεις εφαρμογής ή επίλυσης προβλήματος, η προσομοίωση, η εργασία σε ομάδες, οι μελέτες περιπτώσεων. Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αξιοποιούν τις παραπάνω ή ανάλογες εκπαιδευτικές τεχνικές αντλούν τα θέματά τους από τη θεματολογία της κάθε μαθησιακής ενότητας και τα σχετικά ζητήματα που συνδέονται με το πραγματικό περιβάλλον εργασίας.

Η εκπαίδευση σε συγκεκριμένες –ατομικές ή/και ομαδικές– δραστηριότητες μέσα στην τάξη και στα εργαστήρια προετοιμάζει τα μέλη της ομάδας για τη συμμετοχή τους στην πρακτική άσκηση/μαθητεία. Η σταδιακή εξειδίκευση της γνώσης, η ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων/ικανοτήτων, καθώς και η καλλιέργεια κατάλληλων στάσεων και συμπεριφορών σε κρίσιμα ζητήματα δεοντολογίας, υγείας και ασφάλειας κ.λπ., προετοιμάζουν τη συγκεκριμένη κάθε φορά ομάδα εκπαιδευομένων για τα επόμενα βήματα. Το πρόγραμμα κατάρτισης συνδυάζει την απόκτηση θεωρητικών γνώσεων με την ανάπτυξη αναγκαίων πρακτικών δεξιοτήτων για την αποτελεσματική άσκηση του επαγγέλματος.

Σε ανάλογη κατεύθυνση, στο πλαίσιο της πρακτικής εφαρμογής της ειδικότητας, δίνεται και η δυνατότητα ανάπτυξης διαθεματικών προγραμμάτων/σχεδίων δραστηριοτήτων (projects), με σύγχρονη εφαρμογή διαφορετικών μαθησιακών ενοτήτων και θεματικών. Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες μπορούν να αναπτύσσονται σε μεγαλύτερη ή μικρότερη χρονική έκταση και να συμπεριλαμβάνουν, ενδεικτικά, επισκέψεις σε χώρους εργασίας και εγκαταστάσεις παραγωγής, συναντήσεις με έμπειρους επαγγελματίες της ειδικότητας ή ειδικούς του συγκεκριμένου παραγωγικού τομέα και κλάδου, υλοποίηση ομαδικών εργασιών με συνδυασμό διαφορετικών μαθησιακών ενοτήτων υπό την καθοδήγηση ομάδας εκπαιδευτών/-τριών ή ακόμη και δημιουργία ομάδων εκπαιδευομένων με στόχο την αμοιβαία άσκηση, μελέτη και αλληλοδιδασκαλία. Το σύνολο των παραπάνω δραστηριοτήτων μπορούν να αξιοποιηθούν και αυτόνομα, ανεξάρτητα δηλαδή από την υλοποίηση ενός συνολικότερου project.

Η ανάπτυξη συνεργατικού κλίματος μεταξύ των εκπαιδευομένων και η καλλιέργεια σχέσης εμπιστοσύνης με τους/τις εκπαιδευτές/-τριες συντελούν στη δημιουργία μιας *κοινότητας μάθησης*, η οποία μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα σημαντική για την ενίσχυση των διεργασιών μάθησης τόσο κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας όσο και πέρα από αυτή, σε περιόδους μελέτης ή/και προετοιμασίας για τις διαδικασίες αξιολόγησης/πιστοποίησης των γνώσεων και δεξιοτήτων που έχουν αποκτηθεί.

Η ενίσχυση της συνεργασίας και της δημιουργίας μιας κοινότητας μάθησης είναι δυνατόν να επηρεάσει και τους τρόπους μελέτης των εκπαιδευομένων προς μια πιο ενεργητική, δημιουργική στάση διερεύνησης και εξοικείωσης με τη γνώση. Η τήρηση προσωπικών σημειώσεων και η ανταλλαγή τους μεταξύ των εκπαιδευομένων, η μελέτη πρόσθετων βιβλιογραφικών –ελληνόφωνων και ξενόγλωσσων– πηγών, η αναζήτηση συμπληρωματικών ερεθισμάτων στο ευρύτερο κοινωνικό και επαγγελματικό περιβάλλον (παρακολούθηση οπτικο-ακουστικού υλικού, επαγγελματικών περιοδικών, εξέλιξης θεσμικού πλαισίου κ.λπ.), σχετικών με την επαγγελματική ειδικότητα, είναι δυνατόν να αποτελέσουν σημαντικά συστατικά για τη διαμόρφωση μιας ισχυρής σχέσης με την εξειδικευμένη επαγγελματική γνώση και τις δεξιότητες που απαιτεί το επάγγελμα.

Η παρακολούθηση ενός εντατικού προγράμματος κατάρτισης μεγάλης διάρκειας αναγκαστικά επιφέρει αλλαγές στην καθημερινότητα των εκπαιδευομένων. Η αποδοτική διαχείριση του καθημερινού χρόνου απαιτεί προσωπικό προγραμματισμό και φροντίδα. Η συστηματική πρόβλεψη ενός χρονικού διαστήματος μελέτης, καθημερινά, καθώς και η τήρηση ενός ημερολογίου μάθησης όπου οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα καταγράφουν την καθημερινή τους πρόοδο, αλλά ενδεχομένως θα σημειώνουν και ερωτήματα ή παρατηρήσεις σχετικές με την κάθε μαθησιακή ενότητα, μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμες και πολύ δημιουργικές πρακτικές ενίσχυσης των διαδικασιών μάθησης.

Η φοίτηση στη Σχολή Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης είναι περίοδος διαμόρφωσης μιας μελλοντικής επαγγελματικής ταυτότητας. Είναι η αρχή μιας νέας

προσωπικής ιστορίας και μιας διαρκούς εξέλιξης μπροστά σε απαιτήσεις και αναγκαιότητες που χαρακτηρίζουν την κάθε επαγγελματική ειδικότητα. Είναι η ευκαιρία διασύνδεσης του/της κάθε εκπαιδευομένου/-ης με τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις στάσεις που είναι κοινές στην επαγγελματική κοινότητα στην οποία σταδιακά θα ενταχθεί.

4 | Υγεία και ασφάλεια κατά τη διάρκεια της κατάρτισης

Για την προστασία των καταρτιζομένων, τόσο στην αίθουσα διδασκαλίας και στους εργαστηριακούς χώρους της ΣΑΕΚ όσο και στις επιχειρήσεις που επισκέπτονται για την υλοποίηση της πρακτικής άσκησης/μαθητείας, τηρούνται όλες οι προβλεπόμενες διατάξεις για τους κανόνες υγείας και ασφάλειας στην ειδικότητα και το επάγγελμα αλλά και ευρύτερα όπως προβλέπονται ιδίως από:

- Τον κώδικα νόμων για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων (βλ. Ν. 3850/2010),όπως ισχύει.
- Τις διατάξεις του κτιριοδομικού κανονισμού (βλ. 3046/304/89-ΦΕΚ 59/Δ/3-02-89), όπως ισχύει.
- Τον κανονισμό λειτουργίας των εργαστηριακών κέντρων (ΦΕΚ 1318 Β΄/2015), όπως ισχύει.
- Το ΦΕΚ 3938/Β/26-8-2021, κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. Κ5/97484 με θέμα την «Πρακτική άσκηση σπουδαστών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων», όπως ισχύει.
- Το ΦΕΚ 4146/Β/9-9-2021, κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. ΦΒ7/108652/Κ3, με θέμα το «Πλαίσιο Ποιότητας Μαθητείας», όπως ισχύει.

Παρατίθενται οι βασικοί κανόνες υγείας και ασφάλειας, καθώς και ο σχετικός αναγκαίος ατομικός εξοπλισμός για τις συνθήκες άσκησης της ειδικότητας:

4.1 • Βασικοί κανόνες υγείας και ασφάλειας

- Στον χώρο των εργαστηρίων εισέρχονται μόνον όσοι/-ες έχουν άμεση σχέση με τη διεξαγωγή του εργαστηριακού μαθήματος.
- Απαγορεύεται αυστηρά το κάπνισμα και η κατανάλωση τροφίμων και αλκοολούχων ποτών.
- Απαγορεύεται η βιντεοσκόπηση, η λήψη φωτογραφιών και η ηχογράφηση μέσα και έξω από την αίθουσα διδασκαλίας χωρίς την άδεια των εκπαιδευτών/-τριών.
- Οι συμμετέχοντες/-ουσες στο εργαστήριο οφείλουν να γνωρίζουν τις εξόδους κινδύνου, τη θέση των πυροσβεστήρων και του φαρμακείου.

4.2 • Μέσα ατομικής προστασίας

Δεν απαιτείται κάποιος αναγκαίος ατομικός εξοπλισμός για τη διενέργεια των προβλεπόμενων ανά εξάμηνο εργαστηρίων.

Δ

Προδιαγραφές υλοποίησης πρακτικής άσκησης

1 | Ο θεσμός της πρακτικής άσκησης

Η πρακτική άσκηση συνδέεται άρρηκτα με τη θεωρητική κατάρτιση, αφού, κατά τη διάρκειά της, οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες ανακαλούν τη θεωρητική και εργαστηριακή γνώση για να την εφαρμόσουν στην πράξη και να αντεπεξέλθουν στις εργασίες που τους ανατίθενται. Καλούνται να αναλάβουν συγκεκριμένα καθήκοντα και να δώσουν λύση σε πρακτικά προβλήματα που ανακύπτουν, υπό την εποπτεία των εκπαιδευτών/-τριών. Έτσι, ο θεσμός της πρακτικής άσκησης στοχεύει στην ανάπτυξη επαγγελματικών ικανοτήτων/δεξιοτήτων σχετικών με την ειδικότητα, στην ενίσχυση της επαφής με τον εργασιακό χώρο και την προετοιμασία των εκπαιδευομένων για την παραγωγική διαδικασία, μέσω της απόκτησης εμπειριών ιδιαίτερα χρήσιμων για τη μετέπειτα επαγγελματική τους πορεία.

Αναλυτικότερα, η πρακτική άσκηση είναι υποχρεωτική για τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες των Σχολών Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΑΕΚ) και θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτηση Βεβαίωσης Επαγγελματικής Κατάρτισης (Άρθρο 27 του Ν. 4763/2020 για το Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης).

Στη συνέχεια, αναφέρονται χρήσιμες πληροφορίες για τον θεσμό της πρακτικής άσκησης όπως περιγράφονται στη σχετική νομοθεσία, οι οποίες αφορούν τις βασικές προϋποθέσεις, τον τρόπο και τους όρους υλοποίησής της.

Διάρκεια πρακτικής άσκησης

Η συνολική διάρκεια της περιόδου πρακτικής άσκησης είναι εννιακόσιες εξήντα (960) ώρες. Οι ώρες πρακτικής ανά ημέρα καθορίζονται σε τέσσερις (4) έως οκτώ (8) ανάλογα με τη φύση και το αντικείμενο της ειδικότητας κατάρτισης του/της ασκουμένου/-ης. Δεν επιτρέπεται η υπέρβαση του ημερήσιου ωραρίου πέραν των ωρών που ορίζονται στην ειδική σύμβαση πρακτικής άσκησης.

Όροι υλοποίησης πρακτικής άσκησης

Η πρακτική άσκηση δύναται να πραγματοποιείται σε θέσεις που προσφέρονται από φυσικά πρόσωπα, ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ, δημόσιες υπηρεσίες, ΟΤΑ Α΄ και Β΄ βαθμού και επιχειρήσεις. Εξαιρούνται οι φορείς:

α) Προσωρινής απασχόλησης
β) Τα νυχτερινά κέντρα
γ) Παροχής καθαριότητας και φύλαξης
δ) Τα πρακτορεία τυχερών παιχνιδιών
ε) Κάθε επιχείρηση στην οποία δεν είναι εφικτός ο έλεγχος της εκπαίδευσης από τον αρμόδιο φορέα.

Ο/Η εκπαιδευόμενος/-η ΣΑΕΚ, προκειμένου να πραγματοποιήσει πρακτική άσκηση, υπογράφει ειδική σύμβαση πρακτικής άσκησης με τον/την εργοδότη/-τρια, η οποία θεωρείται από τη ΣΑΕΚ φοίτησης. Η ειδική σύμβαση πρακτικής άσκησης δεν συνιστά σύμβαση εξαρτημένης εργασίας.

Βασικός συντελεστής για την επιτυχή υλοποίηση της πρακτικής άσκησης είναι και ο/η εκπαιδευτής/-τρια της επιχείρησης ή υπηρεσίας, ο/η οποίος/-α αναλαμβάνει την παρακολούθηση και υποστήριξη των ασκουμένων. Σε αυτή την κατεύθυνση, ο/η εργοδότης/-τρια ορίζει έμπειρο στέλεχος συναφούς επαγγελματικής ειδικότητας με τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η ως «εκπαιδευτή/-τρια στον χώρο εργασίας», ο/η οποίος/-α αναλαμβάνει την αποτελεσματική υλοποίηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στον χώρο εργασίας και την παρακολούθηση της προόδου του/της πρακτικά ασκουμένου/-ης.

Η παρακολούθηση της προόδου του/της πρακτικά ασκουμένου/-ης γίνεται μέσω του βιβλίου πρακτικής άσκησης. Αναλυτικότερα, σε αυτό καταγράφει ο/η πρακτικά ασκούμενος/-η ανά εβδομάδα τις εργασίες με τις οποίες ασχολήθηκε και περιγράφει συνοπτικά τα καθήκοντα που του/της ανατέθηκαν στον χώρο πραγματοποίησης της πρακτικής άσκησης. Κάθε εβδομαδιαία καταχώρηση ελέγχεται και υπογράφεται από τον/την εκπαιδευτή/-τρια στον χώρο εργασίας.

2 | Οδηγίες για τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η

2.1 • Προϋποθέσεις εγγραφής στο πρόγραμμα πρακτικής άσκησης

Η πρακτική άσκηση είναι υποχρεωτική για τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες των Σχολών Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης και θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτηση Βεβαίωσης Επαγγελματικής Κατάρτισης.

Για την έναρξη της πρακτικής άσκησης στην ειδικότητα «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων», οι εκπαιδευόμενοι/-ες πρέπει να έχουν συμπληρώσει το εξάμηνο Γ΄ της φοίτησής τους στις ΣΑΕΚ. Στην περίπτωση αυτή, μπορούν πια να τοποθετηθούν σε θέση πρακτικής της ειδικότητάς τους.

2.2 • Δικαιώματα και υποχρεώσεις του/της πρακτικά ασκουμένου/-ης

Βασική προϋπόθεση για την επιτυχή υλοποίηση ενός προγράμματος πρακτικής άσκησης είναι η γνώση και η εφαρμογή των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων κάθε εμπλεκόμενου μέλους, όπως ορίζονται στην εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία. Στη συνέχεια, παρατίθενται κάποια δικαιώματα και υποχρεώσεις των πρακτικά ασκουμένων.

Δικαιώματα πρακτικά ασκουμένων

1. Τμηματική ή συνεχόμενη υλοποίηση της πρακτικής άσκησης.
2. Δυνατότητα αποζημίωσης, η οποία ορίζεται στο 80% του νόμιμου, νομοθετημένου, κατώτατου ορίου του ημερομισθίου του ανειδίκευτου εργάτη, ή όπως αυτό διαμορφώνεται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων ή αναλογικά, εάν η ημερήσια διάρκεια της πρακτικής είναι μικρότερη των οκτώ (8) ωρών. Η αποζημίωση καταβάλλεται στον/στην πρακτικά ασκούμενο/-η μετά την ολοκλήρωση της πρακτικής άσκησης. Σε περίπτωση μη δυνατότητας χρηματοδότησης της αποζημίωσης της πρακτικής άσκησης, δεν υφίσταται η υποχρέωση αποζημίωσής της, παρά μόνο η υποχρέωση του/της εργοδότη/-τριας να αποδίδει τις προβλεπόμενες ασφαλιστικές εισφορές.
3. Υπαγωγή στην ασφάλιση του e-ΕΦΚΑ (πρώην ΙΚΑ-ΕΤΑΜ) για τον κλάδο του ατυχήματος. Για την ασφάλισή του/της καταβάλλονται οι προβλεπόμενες από την παρ. 1 του άρθρου 10 του Ν. 2217/1994 (Α΄ 83) ασφαλιστικές εισφορές, οι οποίες βαρύνουν το φυσικό ή νομικό πρόσωπο (εργοδότη/-τρια) στο οποίο υλοποιείται η πρακτική άσκηση.

4. Δικαίωμα αναφοράς στη ΣΑΕΚ σε περίπτωση μη τήρησης των όρων πρακτικής άσκησης.
5. Δικαίωμα διακοπής πρακτικής άσκησης βάσει τεκμηρίωσης και έπειτα από σχετική δήλωση στη ΣΑΕΚ εποπτείας.
6. Αλλαγή εργοδότη/-τριας, εφόσον συντρέχει τεκμηριωμένος σοβαρότατος λόγος.
7. Οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες δεν απασχολούνται την Κυριακή και τις επίσημες αργίες.

Υποχρεώσεις πρακτικά ασκουμένων

1. Τήρηση του ημερήσιου ωραρίου πρακτικής άσκησης, όπως ορίζεται στην ειδική σύμβαση.
2. Τήρηση των όρων υγείας και ασφάλειας του/της εργοδότη/-τριας.
3. Σεβασμός της κινητής και ακίνητης περιουσίας του/της εργοδότη/-τριας.
4. Αρμονική συνεργασία με τα στελέχη του/της εργοδότη/-τριας.
5. Προσκόμιση –όπου απαιτείται– όλων των απαραίτητων ιατρικών βεβαιώσεων για την εξάσκηση του επαγγέλματος.
6. Προσκόμιση στη ΣΑΕΚ των απαραίτητων δικαιολογητικών, πριν από την έναρξη και μετά τη λήξη της πρακτικής άσκησης, αλλά και σε περίπτωση διακοπής της.
7. Ενημέρωση σε περίπτωση απουσίας του/της ασκουμένου/-ης της επιχείρησης και της ΣΑΕΚ εποπτείας.
8. Τήρηση βιβλίου πρακτικής άσκησης, το οποίο διατίθεται από τη ΣΑΕΚ και στο οποίο αναγράφονται από τους/τις ασκούμενους/-ες ανά εβδομάδα οι εργασίες με τις οποίες ασχολήθηκαν και τα καθήκοντα που τους ανατέθηκαν στον χώρο πραγματοποίησης της πρακτικής άσκησης.
9. Προσκόμιση στο τέλος κάθε μήνα στη ΣΑΕΚ φοίτησης ή εποπτείας της πρακτικής άσκησης του βιβλίου πρακτικής άσκησης για έλεγχο.
10. Υποβολή μετά την ολοκλήρωση της πρακτικής άσκησης του βιβλίου πρακτικής άσκησης στη ΣΑΕΚ φοίτησης, συμπληρωμένου με τις εβδομαδιαίες εκθέσεις, τον χρόνο και το αντικείμενο απασχόλησης, τις ημέρες απουσίας και την επίδοση του/της πρακτικά ασκουμένου/-ης. Υποβολή του εντύπου λήξης (Βεβαίωση Παρουσίας) της πρακτικής άσκησης, συμπληρωμένου, υπογεγραμμένου και σφραγισμένου από τον/την εργοδότη/-τρια-νόμιμο/-η εκπρόσωπο του φορέα απασχόλησης, στο οποίο βεβαιώνεται ότι ο/η εκπαιδευόμενος/-η πραγματοποίησε την πρακτική άσκηση στην επιχείρηση/οργανισμό, καθώς και το χρονικό διάστημα αυτής.
11. Άμεση ενημέρωση της ΣΑΕΚ φοίτησης από τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η σε περίπτωση διακοπής της πρακτικής άσκησης και προσκόμιση του βιβλίου πρακτικής και του εντύπου της λήξης (Βεβαίωση Παρουσίας) με τις ημέρες πρακτικής άσκησης που έχουν πραγματοποιηθεί. Για να συνεχίσει ο/η εκπαιδευόμενος/-η

την πρακτική άσκηση, για το υπόλοιπο του προβλεπόμενου διαστήματος, στον ίδιο ή σε άλλο φορέα απασχόλησης (εργοδότη/-τρια), θα πρέπει να ακολουθηθεί εκ νέου η διαδικασία έναρξης πρακτικής. Αν η διακοπή της πρακτικής άσκησης γίνει από τον/την εργοδότη/-τρια, τότε οφείλει ο/η τελευταίος/-α να ενημερώσει άμεσα τη ΣΑΕΚ φοίτησης του/της πρακτικά ασκουμένου/-ης.

2.3 • Φορείς υλοποίησης πρακτικής άσκησης

Κάθε πρακτικά ασκούμενος/-η πραγματοποιεί την πρακτική άσκηση σε τμήματα των φορέων απασχόλησης αντίστοιχα με την ειδικότητά του/της, με την εποπτεία υπευθύνου/της του φορέα ειδικότητας αντίστοιχης με το αντικείμενο κατάρτισης του/της ασκουμένου/-ης.

Αναλυτικά, στην ειδικότητα «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων», οι εκπαιδευόμενοι/-ες πραγματοποιούν πρακτική άσκηση σε τομείς που σχετίζονται με τον τομέα των καλλιτεχνικών σπουδών και των εφαρμοσμένων τεχνών, σε φορείς/επιχειρήσεις όπως δημόσιες υπηρεσίες με τμήματα/γραφεία/υπηρεσίες μετάφρασης, πανεπιστημιακά τμήματα ξένων γλωσσών και φιλολογιών, μεταφραστικά γραφεία, οργανώσεις, φορείς και υπηρεσίες διαπολιτισμικής μεσολάβησης, διεθνείς επιχειρήσεις, εκδοτικούς οίκους, φροντιστήρια ξένων γλωσσών, εταιρίες δημοσίων σχέσεων, έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο, μέσα μαζικής ενημέρωσης, διαφημιστικές εταιρίες και τουριστικές επιχειρήσεις, αλλά και σε θέσεις εργασίας ως μεταφραστές/-τριες και επιμελητές/-τριες κειμένων.

3 | Ο ρόλος του/της εκπαιδευτή/-τριας της πρακτικής άσκησης

Ο/Η εργοδότης/-τρια της επιχείρησης που προσφέρει θέση πρακτικής άσκησης ορίζει ένα έμπειρο στέλεχος συναφούς επαγγελματικής ειδικότητας με τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η ως «εκπαιδευτή/-τρια στον χώρο εργασίας», ο/η οποίος/-α αναλαμβάνει την αποτελεσματική υλοποίηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στον χώρο εργασίας, την παρακολούθηση της προόδου των εκπαιδευομένων και την ανατροφοδότηση των υπεύθυνων εκπαιδευτών/-τριών στην εκπαιδευτική δομή.

Αναλυτικότερα, ο/η εκπαιδευτής/-τρια είναι το συνδετικό πρόσωπο του/της εργοδότη/-τριας της επιχείρησης με την εκπαιδευτική δομή (ΣΑΕΚ) και, κατά συνέπεια, έχει συνεχή συνεργασία με αυτήν. Επιπλέον, ο ρόλος αφορά την παροχή συμβουλών, πληροφοριών ή καθοδήγησης, καθώς πρόκειται για ένα άτομο με χρήσιμη εμπειρία, δεξιότητες και εξειδίκευση, το οποίο υποστηρίζει την προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη των πρακτικά ασκουμένων.

4 | Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων της πρακτικής άσκησης

Κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης, επιδιώκεται η αναβάθμιση των γνώσεων, των επαγγελματικών δεξιοτήτων και των ικανοτήτων των σπουδαστών/-τριών ΣΑΕΚ, με αποτέλεσμα την ομαλή μετάβασή τους από την αίθουσα κατάρτισης στον χώρο εργασίας, και μάλιστα υπό πραγματικές εργασιακές συνθήκες. Στο πλαίσιο αυτής της μετάβασης και της ομαλής ένταξης, οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες καλούνται να καλλιεργήσουν όχι μόνο επαγγελματικές δεξιότητες που αφορούν την ειδικότητα και οι οποίες δεν εξαντλούνται στο πλαίσιο της αίθουσας κατάρτισης, αλλά και οριζόντιες δεξιότητες που ενισχύουν την επαγγελματική τους συμπεριφορά και καλλιεργούν την περιβαλλοντική αλλά και επιχειρηματική κουλτούρα. Έτσι, η πρακτική άσκηση αποτελεί ένα προπαρασκευαστικό στάδιο, κατά το οποίο αναβαθμίζονται οι γενικές και ειδικές γνώσεις, συντελούνται σημαντικές διεργασίες επαγγελματικού προσανατολισμού και διευκολύνεται η επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου.

Αναλυτικότερα, κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης, παρέχεται η δυνατότητα στον/στην πρακτικά ασκούμενο/-η να ασκηθεί στις εργασίες που απορρέουν από τα επιμέρους μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος κατάρτισης στην ειδικότητα. Η άσκηση μπορεί να επιτευχθεί μέσω της παρατήρησης της εργασίας, της συμμετοχής σε ομάδα εκτέλεσης της εργασίας, της καθοδηγούμενης εργασίας ή της δοκιμής/αυτόνομης εκτέλεσης της εργασίας από τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η.

Στον πίνακα που ακολουθεί, αποτυπώνονται οι ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων της πρακτικής άσκησης για την ειδικότητα «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων» και οι αντίστοιχες ενδεικτικές εργασίες ανά ενότητα κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης.[6] Επισημαίνεται ότι οι εν λόγω εργασίες μπορεί να χρησιμοποιηθούν από τους/τις πρακτικά ασκούμενους/-ες για τη συμπλήρωση του βιβλίου πρακτικής άσκησης.

6 Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης (2019). Οδηγός Σπουδών Ειδικότητας: «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων». Ανακτήθηκε στις 18 Ιουλίου 2022 από: https://gsvetlly.minedu.gov.gr/publications/docs2023/%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82_%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%82_%CE%9B%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%AC%CF%86%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B7_%CE%BA%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD__%CE%B4%CE%B9%CF%8C%CF%81%CE%B8%CF%89%CF%83%CE%B7_%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BC%CE%AD%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%B1_%CE%BA%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD.pdf, σσ. 6-9.

Πίνακας 4 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων πρακτικής άσκησης

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ		
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ**	**ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ**
Α. «Ανάγνωση, έλεγχος και ανάλυση του κειμένου-πηγής»	• Αναγνώριση των διαφόρων ειδών κειμένου, • Κατονομασία/απαρίθμηση των κοινωνιογλωσσικών, πραγματολογικών και πολιτισμικών στοιχείων της γλώσσας-πηγής, • Εντοπισμός των μεταφραστικών δυσκολιών, • Ανάπτυξη πλούσιου λεξιλογίου στη γλώσσα εργασίας, • Χειρισμός της γραμματικής της γλώσσας εργασίας, • Σχεδιασμός και οργάνωση της μεταφραστικής διαδικασίας για την επιτυχή διεκπεραίωση του έργου (επιλογή της κατάλληλης μεθόδου), • Προσδιορισμός της στρατηγικής μετάφρασης, • Αξιολόγηση της μεταφραστικής διαδικασίας σε σχέση με τον σκοπό του μεταφραστικού έργου.	
Β. «Έρευνα τεκμηρίωσης ορολογίας» συνέχεια »	• Αναγνώριση της ειδικής ορολογίας για το θέμα το οποίο μεταφράζουν/διορθώνουν-επιμελούνται, • Ανάπτυξη ιδιαίτερων γλωσσικών ικανοτήτων, καθώς και σχετικής ικανότητας στην έρευνα πηγών, • Αξιοποίηση των πηγών τεκμηρίωσης και των νέων τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας, που είναι σχετικές με τη μετάφραση/διόρθωση-επιμέλεια κειμένων,	Αναγκαία: • Λεξικά (ηλεκτρονικά και έντυπα) και ορολογικοί πόροι, • Απρόσκοπτη και συνεχής πρόσβαση σε ατομικό ηλεκτρονικό υπολογιστή με σταθερή σύνδεση στο Διαδίκτυο.

συνέχεια »

« συνέχεια

Πίνακας 4 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων πρακτικής άσκησης

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ		
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ**	**ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ**
« συνέχεια **Β. «Έρευνα τεκμηρίωσης ορολογίας»**	• Χρήση διαφόρων ειδών λεξικών, εγκυκλοπαιδειών, γραμματικών, παράλληλων κειμένων, μηχανών αναζήτησης, εγχειριδίων με οδηγίες σύνταξης κειμένων, ηλεκτρονικών σωμάτων κειμένων και άλλων εργαλείων αναφοράς για την ενίσχυση/ επικαιροποίηση των γνώσεών τους στο γνωστικό αντικείμενο του κειμένου-πηγής, • Επαλήθευση της εγκυρότητας των ειδικών όρων που χρησιμοποιούνται.	
Γ. «Μετάφραση του κειμένου-πηγής στη γλώσσα-στόχο»	• Αναγνώριση και επίλυση μεταφραστικών προβλημάτων και δυσκολιών, • Εντοπισμός και μεταφορά πολιτισμικών στοιχείων από το κείμενο-πηγή στη γλώσσα-στόχο, • Επιλογή της κατάλληλης ορολογίας για το θέμα που μεταφράζεται, • Αιτιολόγηση των μεταφραστικών επιλογών, • Χρήση των κατάλληλων βοηθημάτων (λεξικών, γλωσσαρίων, ορολογικών πόρων κ.λπ.), • Συνεργασία με εμπειρογνώμονες για εξειδικευμένα ζητήματα ορολογίας.	
Δ. «Διόρθωση και επιμέλεια του μεταφρασμένου κειμένου» συνέχεια »	• Εντοπισμός και επίλυση προβλημάτων και δυσκολιών στη διόρθωση-επιμέλεια κειμένου, • Απόδοση του κειμένου στη γλώσσα-στόχο χωρίς να αλλοιώνεται το ύφος του/της συγγραφέα,	

συνέχεια »

« συνέχεια

Πίνακας 4 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων πρακτικής άσκησης

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ		
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ**	**ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ**
« συνέχεια **Δ. «Διόρθωση και επιμέλεια του μεταφρασμένου κειμένου»**	• Εφαρμογή της αποκτηθείσας γνώσης για τον έλεγχο, τη διόρθωση, την αναθεώρηση και τη σύνθεση του τελικού κειμένου σε άρτια μορφή, • Μορφοποίηση του τελικού κειμένου σύμφωνα με την προβλεπόμενη κωδικοποίηση και τον σωστό μορφότυπο, όταν πρόκειται για διαφορετικά αρχεία, • Υιοθέτηση των προδιαγραφών ποιότητας του μεταφραστικού έργου.	
Ε. «Ανάπτυξη επαγγελματικής συνείδησης» συνέχεια »	• Δυνατότητα ανάληψης ενός ευρέος φάσματος μεταφραστικών αναθέσεων και εργασιών διόρθωσης-επιμέλειας κειμένων, • Τήρηση των συμβατικών υποχρεώσεων προς τους πελάτες/εντολείς, καθώς και της δεοντολογίας του επαγγέλματος, • Συνεργασία και αποτελεσματική αλληλεπίδραση με άλλους μεταφραστές/-τριες, διορθωτές/-τριες, επιμελητές/-τριες, εκδότες/-τριες κ.λπ., • Επίδειξη αμεροληψίας, ειλικρίνειας και σεβασμού απέναντι στους συνεργάτες, επίδειξη επαγγελματικού ήθους και συνεργατικότητας, αποφυγή οποιασδήποτε μορφής αντιεπαγγελματικής συμπεριφοράς, αυθαιρεσίας ή αθέμιτου ανταγωνισμού, • Άσκηση του επαγγέλματος με συνέπεια και αποτελεσματικότητα, • Συμμόρφωση με την επαγγελματική μεταφραστική πρακτική και τις κυρίαρχες τάσεις της αγοράς εργασίας (τιμές, μεταφραστικές οδηγίες, οδηγίες διόρθωσης-επιμέλειας, αναγνωστικό κοινό, πελάτες, έκδοση παραστατικών κ.λπ.)	Επιθυμητά: • Μεταφραστικά εργαλεία (π.χ. Trados).

συνέχεια »

« συνέχεια

Πίνακας 4 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων πρακτικής άσκησης

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ		
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ**	**ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ**
« συνέχεια **Ε. «Ανάπτυξη επαγγελματικής συνείδησης»**	• Συμμόρφωση με την επαγγελματική μεταφραστική πρακτική και τις κυρίαρχες τάσεις της αγοράς εργασίας (τιμές, μεταφραστικές οδηγίες, οδηγίες διόρθωσης-επιμέλειας, αναγνωστικό κοινό, πελάτες, έκδοση παραστατικών κ.λπ.), • Επικαιροποίηση, εμπλουτισμός των γνώσεων και διατήρηση, βελτίωση των ικανοτήτων τους μέσα από τη συμμετοχή/παρακολούθηση κατάλληλων προγραμμάτων/ παρεμβάσεων διά βίου εκπαίδευσης, • Χειρισμός των νέων τεχνολογιών και των απαιτούμενων εργαλείων για τη διεκπεραίωση του έργου τους.	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Προφίλ εκπαιδευτών/-τριών

ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗ/-ΤΡΙΑΣ
ΕΞΑΜΗΝΟ Α΄	
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Φιλολογίας ή Τμήματος Αγγλικής/Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Αγγλικής/Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας. Ελλείψει αυτών: Τμήματος Φιλολογίας ή Τμήματος Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών Σπουδών.
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας.
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας.
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Φιλολογίας ή Τμήματος Ελληνικού Πολιτισμού.
ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Φιλολογίας.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΟΦΩΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας.
ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ, ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Αγγλικής/Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας. Ελλείψει αυτών: Τμήματος Φιλολογίας.
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Φιλολογίας ή Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας.
ΕΞΑΜΗΝΟ Β΄	
ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Αγγλικής/Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας. Ελλείψει αυτών: Τμήματος Φιλολογίας ή Τμήματος Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών Σπουδών.

συνέχεια »

« συνέχεια

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Προφίλ εκπαιδευτών/-τριών

ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗ/-ΤΡΙΑΣ
ΕΞΑΜΗΝΟ Β΄	
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας.
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας.
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Φιλολογίας ή Τμήματος Ελληνικού Πολιτισμού.
ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Φιλολογίας.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΟΦΩΝΗ ΠΟΙΗΣΗ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΟΦΩΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας.
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΥΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Φιλολογίας ή Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας.
ΕΞΑΜΗΝΟ Γ΄	
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας.
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας.
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Φιλολογίας ή Τμήματος Ελληνικού Πολιτισμού.
ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Φιλολογίας.

συνέχεια »

« συνέχεια

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Προφίλ εκπαιδευτών/-τριών

ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗ/-ΤΡΙΑΣ
ΕΞΑΜΗΝΟ Γ΄	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΓΑΛΛΟΦΩΝΗ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας.
ΘΕΩΡΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Φιλολογίας.
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Φιλολογίας ή Τμήματος Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας.
ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Γραφιστικής και Οπτικής Επικοινωνίας.
ΕΞΑΜΗΝΟ Δ΄	
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας.
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας.
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Φιλολογίας ή Τμήματος Ελληνικού Πολιτισμού.
ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Φιλολογίας.
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ευρωπαϊκού Πολιτισμού ή Τμήματος Φιλολογίας ή Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών Σπουδών.
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας ή Τμήματος Φιλολογίας.
ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Φιλολογίας ή Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας.

συνέχεια »

« συνέχεια

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Προφίλ εκπαιδευτών/-τριών

ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗ/-ΤΡΙΑΣ
ΕΞΑΜΗΝΟ Δ΄	
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Φιλολογίας ή Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας.
Η ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΣΤΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΟ	Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης ΑΕΙ/ΤΕΙ (Επίπεδο 6): Τμήματος Φιλολογίας ή Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας.

5 | Αναλυτικό περιεχόμενο προγράμματος πρακτικής άσκησης

5.1.Α • ΑΝΑΓΝΩΣΗ, ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΠΗΓΗΣ

Οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες είναι αρμόδιοι για την ανάγνωση, τον έλεγχο και την ανάλυση του κειμένου-πηγής. Αξιοποιώντας τις γνώσεις που έχουν λάβει, κυρίως, από τις μαθησιακές ενότητες «Εισαγωγή στις βασικές αρχές και τη μεθοδολογία της λογοτεχνικής μετάφρασης», «Εισαγωγή στην αγγλόφωνη πεζογραφία», «Εισαγωγή στην αγγλόφωνη ποίηση», «Εισαγωγή στη γαλλική πεζογραφία», «Νεοελληνική γλώσσα και λογοτεχνία» και «Ιστορία του βιβλίου») οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες, ακολουθώντας τις οδηγίες των υπεύθυνων για την πρακτική άσκηση στον φορέα/επιχείρηση (π.χ. εκδοτικό οίκο, μεταφραστικό γραφείο, έντυπα και ηλεκτρονικά λογοτεχνικά περιοδικά, φορείς και υπηρεσίες διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, οργανώσεις που εστιάζονται στην προώθηση της ελληνικής λογοτεχνίας), ασχολούνται με την αναγνώριση διαφόρων ειδών κειμένων καθώς προετοιμάζουν μια μετάφραση, ανευρίσκουν και προτεραιοποιούν τα κοινωνιογλωσσικά, πραγματολογικά και πολιτισμικά στοιχεία της γλώσσας-πηγής και εντοπίζουν στην πορεία τυχόν μεταφραστικές δυσκολίες.

Έχοντας αναπτύξει πλούσιο λεξιλόγιο στις γλώσσες εργασίας και με ορθό χειρισμό των γραμματικοσυντακτικών τους δομών, οι ασκούμενοι/-ες συνεργάζονται με την ομάδα που τους παρακολουθεί στο περιβάλλον της πρακτικής άσκησης. Σημαντική, επίσης, είναι η τήρηση των κανόνων επαγγελματικής συμπεριφοράς και δεοντολογίας, ώστε να επιτευχθεί, μεταξύ άλλων, η ανάπτυξη μιας καλής συνεργασίας ανάμεσα στον εργοδότη και στους εργαζόμενους, αλλά και μεταξύ των ίδιων των εργαζόμενων. Επιπλέον, οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες ασχολούνται με τον σχεδιασμό και την οργάνωση της μεταφραστικής διαδικασίας για την επιτυχή διεκπεραίωση του έργου, επιλέγοντας την κατάλληλη μέθοδο και προσδιορίζοντας τη γενική στρατηγική της μετάφρασης. Παράλληλα, αξιολογούν τη μεταφραστική διαδικασία σε σχέση πάντα με τον στόχο τού εκάστοτε μεταφραστικού έργου.

Οι ασκούμενοι/-ες κρατούν ενήμερο/-η τον/την υπεύθυνο/-η του φορέα για οποιαδήποτε εργασία και ρόλο αναλαμβάνουν, κάτι που αποτελεί βασική υποχρέωσή τους. Ακόμα, δεν προβαίνουν αυτοβούλως σε καμία ενέργεια, εκτός κι εάν εγκριθεί προηγουμένως από τον/την υπεύθυνο/-η του φορέα. Ταυτόχρονα, ελέγχουν και διατηρούν τον εργαστηριακό εξοπλισμό σε καλή κατάσταση, σύμφωνα με τους κανόνες της ορθής πρακτικής και τηρώντας τους κανόνες υγείας και ασφάλειας.

5.1.Β • ΕΡΕΥΝΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Για την ενότητα «Έρευνα τεκμηρίωσης ορολογίας», οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες κάνουν χρήση των γνώσεων που έχουν λάβει στις μαθησιακές ενότητες «Εισαγωγή στις βασικές αρχές και τη μεθοδολογία της λογοτεχνικής μετάφρασης», «Βασικές αρχές και μεθοδολογία της λογοτεχνικής μετάφρασης» ή ακόμα και σε συγκεκριμένες υποενότητες, όπως η «Μετάφραση λογοτεχνίας από τη νέα ελληνική στη γαλλική γλώσσα και αντίστροφα». Αξιοποιώντας τις ευκαιρίες που τους παρέχει η παρουσία τους σε ένα εργασιακό περιβάλλον (π.χ. κάποιον εκδοτικό οίκο, μεταφραστικό γραφείο, συντακτική ομάδα λογοτεχνικού περιοδικού ή φορέα πολιτισμού που εστιάζεται στην προώθηση της ελληνικής λογοτεχνίας) και έχοντας πρόσβαση στον εξοπλισμό και στα λογισμικά που είναι διαθέσιμα στον φορέα, οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες προχωρούν σε αναγνώριση της ειδικής ορολογίας για το θέμα που μεταφράζουν ή διορθώνουν-επιμελούνται. Ωστόσο, έχουν πάντοτε αίσθηση του βαθμού εμπλοκής τους και της έκτασης που θα λάβει η έρευνά τους ανάλογα με την περίπτωση (δηλαδή: μετάφραση ή διόρθωση-επιμέλεια).

Έχοντας αναπτύξει ιδιαίτερες γλωσσικές δεξιότητες, καθώς και ικανότητες στην έρευνα των πηγών, οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες συνεισφέρουν στο έργο που εξελίσσεται στον φορέα, μαθαίνοντας από τους εκεί εργαζόμενους περισσότερα στοιχεία για τους τρόπους με τους οποίους τεκμηριώνεται η ορολογική έρευνα. Μπορούν να αξιοποιήσουν ποικίλες πηγές τεκμηρίωσης αλλά και πληθώρα νέων τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας, σχετικών με τη μετάφραση και τη διόρθωση-επιμέλεια κειμένων. Οι ασκούμενοι/-ες δοκιμάζουν τις δυνατότητες μεταφραστικών εργαλείων όπως το Trados, κάνουν χρήση διαφόρων ειδών λεξικών, εγκυκλοπαιδειών, εγχειριδίων/βιβλίων γραμματικής, παράλληλων κειμένων, μηχανών αναζήτησης, εγχειριδίων με οδηγίες σύνταξης κειμένων, ηλεκτρονικών σωμάτων κειμένων και άλλων εργαλείων αναφοράς, ώστε να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους σχετικά με το κείμενο-πηγή. Επαληθεύουν την εγκυρότητα των ειδικών όρων που χρησιμοποιούνται και ανακαλύπτουν τον τρόπο με τον οποίο η έρευνα τεκμηρίωσης ορολογίας βοηθά το έργο των μεταφραστών λογοτεχνίας. Η ενημέρωση των υπεύθυνων του χώρου (για οποιαδήποτε εργασία και για τη χρήση λογισμικού και μεταφραστικής τεχνολογίας) αποτελεί βασική υποχρέωση του/της πρακτικά ασκουμένου/-ης.

5.1.Γ • ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΠΗΓΗΣ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ-ΣΤΟΧΟ

Στην παρούσα ενότητα, οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες, αξιοποιώντας τις τεχνικές και τις στρατηγικές που έχουν διδαχθεί (κυρίως στα εξάμηνα Α΄-Δ΄) «Μετάφραση λογοτεχνίας από τη νέα ελληνική στην αγγλική γλώσσα και αντίστροφα», «Μετάφραση λογοτεχνίας από τη νέα ελληνική στη γαλλική γλώσσα και αντίστροφα» και «Μεταφράζοντας για το νεοελληνικό θέατρο», προβαίνουν σε μεταφράσεις λογοτεχνικών

κειμένων στη γλώσσα-στόχο. Δεδομένου ότι ο ιδανικός χώρος πρακτικής άσκησης θα είναι κάποιος εκδοτικός οίκος/φορέας πολιτισμού ή μεταφραστικό γραφείο στον ελληνικό χώρο, η γλώσσα άφιξης θα είναι μάλλον τα ελληνικά. Ας σημειωθεί πως υπάρχουν και Έλληνες εκδότες που κυκλοφορούν έργα Ελλήνων λογοτεχνών στα αγγλικά, τα γαλλικά, τα ισπανικά ή τα γερμανικά, όπως π.χ. η «Αιώρα». Οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες προετοιμάζουν το έδαφος για τη μεταφραστική διαδικασία, αφού έχουν ενημερωθεί για όλες τις σχετικές παραμέτρους (έκταση υπό μετάφραση κειμένου, προθεσμίες, house style και συμβάσεις που επιθυμεί ο εκδότης να χρησιμοποιηθούν), αξιοποιώντας όλες τις δυνατότητες που τους δίνει η επαφή τους με τον χώρο των εκδόσεων. Ενδέχεται, πάντως, ο φορέας να είναι και κάποιο λογοτεχνικό περιοδικό, πανεπιστημιακό τμήμα ξένων γλωσσών ή φιλολογίας, εταιρία δημοσίων σχέσεων, ομάδα διοργάνωσης ενός λογοτεχνικού φεστιβάλ κ.ά. Κατά τη μεταφραστική τους δραστηριότητα, οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες προβαίνουν στον εντοπισμό και τη μεταφορά πολιτισμικών στοιχείων από το κείμενο-πηγή στη γλώσσα-στόχο, την επιλογή της κατάλληλης ορολογίας και του κατάλληλου ύφους. Εντοπίζουν μεταφραστικά προβλήματα και επιλύουν δυσκολίες, οδηγούμενοι/-ες σταδιακά σε ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα. Για την ομαλή ένταξη των ασκουμένων στη συγκεκριμένη εργασία, συστήνεται η εκπαίδευση στα πρωτόκολλα εφαρμογών που χρησιμοποιεί ο χώρος και η επίβλεψη από πιο έμπειρα άτομα.

Προτείνεται, τέλος, η συνεχής αιτιολόγηση των μεταφραστικών επιλογών των πρακτικά ασκουμένων στους/στις υπεύθυνους/-ες του φορέα. Σε όλη τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης, είναι σημαντική η χρήση των κατάλληλων βοηθημάτων (λεξικών, γλωσσαρίων, ορολογικών πόρων κ.λπ.), καθώς και η επαφή με όλους/-ες τους/τις εμπλεκόμενους/-ες στη διαδικασία παραγωγής μιας λογοτεχνικής μετάφρασης (συγγραφείς, εκδότες/-τριες, επιμελητές/-τριες, τυπογράφους, σχεδιαστές/-τριες εξωφύλλων κ.ά.).

5.1.Δ • ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Σε αυτή την ενότητα, οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες εφαρμόζουν τις γνώσεις που έχουν λάβει στις μαθησιακές ενότητες «Επιμέλεια και διόρθωση λογοτεχνικού κειμένου: μέθοδοι και εργαλεία», «Μεθοδολογία επίλυσης υφολογικών και γλωσσικών προβλημάτων στην επιμέλεια και διόρθωση του λογοτεχνικού κειμένου» και «Γραφιστική επιμέλεια». Ελέγχουν την ποιότητα μεταφρασμάτων που έχουν ολοκληρωθεί από άλλους συνεργάτες υπό την εποπτεία των υπεύθυνων του φορέα. Κύριο καθήκον τους, στην περίπτωση αυτή, είναι βεβαίως ο εντοπισμός και η επίλυση προβλημάτων και δυσκολιών (διόρθωση-επιμέλεια του κειμένου). Κατά τη διαδικασία της διόρθωσης και της επιμέλειας, οφείλουν ακόμα να ελέγξουν την απόδοση του λογοτεχνικού κειμένου στη γλώσσα-στόχο, προσέχοντας να μην έχει υποστεί αλλοιώσεις το ύφος του/της συγγραφέα.

Οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες επιχειρούν να εφαρμόσουν τις γνώσεις που έχουν αποκτήσει (κυρίως στις προαναφερθείσες μαθησιακές ενότητες) κατά τον έλεγχο, τη διόρθωση, την αναθεώρηση και τη σύνθεση του τελικού κειμένου σε άρτια μορφή. Πρέπει να τους απασχολήσει αρκετά η μορφοποίηση του τελικού κειμένου που θα παραδώσουν. Το κείμενο πρέπει να έχει την προβλεπόμενη κωδικοποίηση και τον σωστό μορφότυπο (όταν πρόκειται για διαφορετικά αρχεία) και να πληροί τις προδιαγραφές ποιότητας του μεταφραστικού έργου. Για τον σκοπό αυτόν, οι ασκούμενοι/-ες ανακαλούν τις γνώσεις που απέκτησαν στη μαθησιακή ενότητα «Επιμέλεια και διόρθωση λογοτεχνικού κειμένου: μέθοδοι και εργαλεία». Η επαφή των πρακτικά ασκουμένων με επαγγελματίες της ειδικότητάς τους στον χώρο του φορέα διευρύνει τη σκέψη τους και τους/τις προετοιμάζει για τη μετέπειτα επαγγελματική ζωή τους. Για την ομαλή ένταξη των πρακτικά ασκουμένων, προτείνεται η σταδιακή συμμετοχή τους στις εργασίες του φορέα υπό την επίβλεψη πιο έμπειρων στελεχών.

5.1.Ε • ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ

Σε όλους τους φορείς που ασχολούνται με τη λογοτεχνική μετάφραση και τη διόρθωση-επιμέλεια, οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες αξιοποιούν τις γνώσεις που έχουν λάβει στις μαθησιακές ενότητες της ειδικότητας «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων». Παράλληλα, όμως, είναι εξίσου σημαντική η τήρηση των συμβατικών τους υποχρεώσεων απέναντι στους πελάτες/εντολείς, καθώς και η τήρηση της δεοντολογίας του επαγγέλματος του/της μεταφραστή/-τριας. Σημαντική, επίσης, είναι η συνεργασία και η αποτελεσματική αλληλεπίδραση με άλλους/-ες μεταφραστές/-τριες, διορθωτές/-τριες, επιμελητές/-τριες, εκδότες/-τριες κ.λπ. Οι ασκούμενοι/-ες θα πρέπει να είναι αμερόληπτοι/-ες και ειλικρινείς απέναντι στους/στις συνεργάτες/-ιδές τους, να επιδεικνύουν επαγγελματικό ήθος και σεβασμό, να αποφεύγουν οποιασδήποτε μορφή αντιεπαγγελματικής συμπεριφοράς, αυθαιρεσίας ή αθέμιτου ανταγωνισμού.

Ασκώντας το επάγγελμα με συνέπεια και αποτελεσματικότητα, οι ασκούμενοι/-ες συντάσσονται με την επαγγελματική μεταφραστική πρακτική και τις κυρίαρχες τάσεις της αγοράς εργασίας (τιμές, μεταφραστικές οδηγίες, οδηγίες διόρθωσης-επιμέλειας, αναγνωστικό κοινό, πελάτες, έκδοση παραστατικών κ.λπ.). Οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες αναμορφώνουν και εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους. Διατηρούν και βελτιώνουν τις ικανότητές τους με την πάροδο του χρόνου (με την παρακολούθηση κατάλληλων επιμορφωτικών προγραμμάτων διά βίου μάθησης). Επίσης, γνωρίζουν να χειρίζονται τις νέες τεχνολογίες και τα απαιτούμενα εργαλεία για τη διεκπεραίωση του έργου τους.

5.2 • Μεθοδολογία υλοποίησης πρακτικής άσκησης

Για την επιτυχή υλοποίηση της πρακτικής άσκησης, απαιτείται συνέργεια των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και αγοράς εργασίας, αλλά και συνεργασία του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού που συμμετέχει στη μαθησιακή διαδικασία και το οποίο περιλαμβάνει τον/την εργοδότη/-τρια που προσφέρει θέση πρακτικής άσκησης, τον/την εκπαιδευτή/-τρια στον χώρο εργασίας, τους/τις εργαζόμενους/-ες στην επιχείρηση, καθώς και τον/την εκπαιδευτή/-τρια και τον/την επόπτη/-τρια από την πλευρά της εκπαιδευτικής δομής. Η εν λόγω συνεργασία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την αναβάθμιση της ποιότητας του τρόπου εφαρμογής της πρακτικής άσκησης και για την πραγμάτωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων της ειδικότητας.

Στο πλαίσιο της μάθησης στον χώρο εργασίας, ο/η ασκούμενος/-η έρχεται σε επαφή με πραγματικά εργασιακά περιβάλλοντα, ασκείται σε πραγματικές εργασιακές συνθήκες και συνεργάζεται με επαγγελματίες της ειδικότητας ή άλλων ειδικοτήτων που εργάζονται στην ίδια επιχείρηση. Για τον λόγο αυτόν, η ύπαρξη κουλτούρας μάθησης αποτελεί προαπαιτούμενο για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη.

Αναλυτικότερα, κομβικός είναι ο ρόλος του/της εκπαιδευτή/-τριας της επιχείρησης, ο/η οποίος/-α καλείται να λειτουργήσει ως μέντορας, να υποστηρίξει τον/την εκπαιδευόμενο/-η στη διερεύνηση των επαγγελματικών του/της στόχων, να ενθαρρύνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την απόκτηση νέων εμπειριών, ώστε να εισέλθει στον κόσμο της πραγματικής εργασίας. Επομένως, καλείται να δημιουργήσει ένα περιβάλλον εμπιστοσύνης και ασφάλειας, το οποίο παρέχει στον/στην εκπαιδευόμενο/-η τη δυνατότητα δοκιμής και λάθους μέσω της ενθάρρυνσης της ατομικής πρωτοβουλίας. Απαραίτητα μεθοδολογικά βήματα, από την πλευρά του/της εκπαιδευτή/-τριας της επιχείρησης για την ομαλή ένταξη των εκπαιδευομένων στο εργασιακό περιβάλλον και την προώθηση της συνεργασίας με το υφιστάμενο προσωπικό της επιχείρησης είναι η περιγραφή της θέσης πρακτικής άσκησης, ο προσανατολισμός στο έργο και η εναλλαγή εργασιακών θέσεων.

Ειδικότερα, ως προς την περιγραφή της θέσης πρακτικής άσκησης, ο/η εκπαιδευτής/-τρια καλείται να λάβει υπόψη τη συνοπτική περιγραφή της ειδικότητας και τις αρμοδιότητες/καθήκοντα όπως αποτυπώνονται στον οδηγό κατάρτισης, γεγονός που προϋποθέτει τη συνεργασία με την εκπαιδευτική δομή. Καλείται να τροφοδοτήσει τους/τις ασκούμενους/-ες με τις απαραίτητες πληροφορίες που αφορούν την εκτελούμενη εργασία, τις ευθύνες, τις δεξιότητες και την εκπαίδευση που απαιτείται, τις συνθήκες κάτω τις οποίες γίνεται η εργασία και τις σχέσεις της με άλλες εργασίες.

Παράλληλα, απαραίτητος κρίνεται και ο προσανατολισμός στο έργο με στόχο να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες το εργασιακό περιβάλλον στο οποίο εντάσσονται, να λάβουν υπόψη τα χαρακτηριστικά και τον τρόπο λειτουργίας της επιχείρησης, να γνωρίσουν το προσωπικό της και να αναπτύξουν το αίσθημα του ανήκειν. Στο πλαίσιο του προσανατολισμού, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενημερώνονται για την

ιστορία της επιχείρησης, την πολιτική της, τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες, την κτιριακή υποδομή, τη γενική δομή, τους κανόνες συμπεριφοράς, την πολιτική προαγωγών, τα συστήματα αξιολόγησης κ.λπ.

Τέλος, προτείνεται η εναλλαγή των εργασιακών θέσεων (job rotation), κατά την οποία ο/η εκπαιδευόμενος/-η περνάει διαδοχικά από όλες τις συναφείς ή συσχετιζόμενες θέσεις εργασίας, μέχρι να ασκηθεί σε όλο τον κύκλο της εργασίας. Η συγκεκριμένη πρακτική μειώνει τη μονοτονία, την κούραση και, κατά συνέπεια, τα σφάλματα, ενώ αυξάνει την απόδοση και την ικανοποίηση. Ωστόσο, δεν συνιστάται για τις ειδικότητες που απαιτούν υψηλή ειδίκευση και οι οποίες χρειάζονται χρόνο, επομένως ο/η εκπαιδευτής/-τρια πρέπει να λάβει υπόψη του τον περιορισμένο χρόνο (εξάμηνο) υλοποίησης της πρακτικής άσκησης. Τέλος, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι το μικρό μέγεθος της επιχείρησης μπορεί να λειτουργήσει ανασταλτικά στην εφαρμογή της εν λόγω πρακτικής.

Βιβλιογραφία

Α | Βιβλιογραφικές αναφορές σχετικές με την ειδικότητα

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Αηδονοπούλου, Ξ. (2013). *Ο Χάρολντ Πίντερ στην ελληνική σκηνή, 1961-2006. Σκηνοθετικές προσεγγίσεις και κριτικές αποτιμήσεις* [Διδακτορική διατριβή]. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Σχολή Καλών Τεχνών. Ανακτήθηκε από: http://hdl.handle.net/10442/hedi/34842

Αθανασόπουλος, Β. (1995). *Το ποιητικό τοπίο του ελληνικού 19ου και 20ού αιώνα* (β΄ τόμος). Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

Αλτουβά, Α. (2015). «Το ελισαβετιανό θέατρο», στο: Ταμπάκη, Α., Σπυριδοπούλου, Μ. & Αλτουβά, Α. (2015). *Ιστορία και δραματολογία ευρωπαϊκού θεάτρου* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/2938

Αμερικανικό Δίκτυο Επαγγελματικής Πληροφόρησης (O*NET). *Επάγγελμα «Διορθωτής/-τρια Κειμένων»*. Ανακτήθηκε στις 18 Ιουλίου 2022 από: https://www.mynextmove.org/profile/summary/43-9081.00

Αμερικανικό Δίκτυο Επαγγελματικής Πληροφόρησης (O*NET). *Επάγγελμα «Επιμελητής/-τρια Κειμένων»*. Ανακτήθηκε στις 18 Ιουλίου 2022 από: https://www.mynextmove.org/profile/summary/27-3041.00

Αμερικανικό Δίκτυο Επαγγελματικής Πληροφόρησης (O*NET). *Επάγγελμα «Μεταφραστής και Διερμηνέας»*. Ανακτήθηκε στις 18 Ιουλίου 2022 από: https://www.mynextmove.org/profile/summary/27-3091.00

Αντωνίου, Μ., Βασιλάκη, Ευ., Θωμαδάκη, Ευ., Κατσιμαλή, Γ. & Παπαδοπούλου, Δ. (2003). *Κλειδιά της Ελληνικής Γραμματικής – Keys to Greek Grammar*. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε. Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.).

Αντωνοπούλου, Α., Καρακάση, Α. & Πετροπούλου, Π. (2015). *Συγκριτολογία* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/4329

Αργυρίου, Α. (2008). *Ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας και η πρόσληψή της*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

Βαγενάς, Ν. (1989). *Ποίηση και μετάφραση*. Αθήνα: Εκδόσεις Στιγμή.

Βαρβαρήγος, Δ. (2021). *Μεθοδολογία δημιουργικής γραφής. Κανόνες για τη συγγραφή και την ανάγνωση λογοτεχνικού έργου (θεωρία-υποδείγματα-ασκήσεις).* Αθήνα: Εκδόσεις 24 Γράμματα.

Barbier, F. (2001). *Ιστορία του βιβλίου*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.

Barbier, F. & Lavenir, C. B. (1999). *Ιστορία των μέσων μαζικής επικοινωνίας. Από τον Ντιντερό στο Ίντερνετ* (μτφρ. Κ. Χαρικιοπούλου). Αθήνα: Εκδόσεις Δρομέας.

Beaton, R. (1996). *Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική λογοτεχνία* (μτφρ. Ευ. Ζουργού). Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη.

Bernstein, S. & Milza, P. (1997). *Ιστορία της Ευρώπης* (τόμος 1: *Από τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία στα ευρωπαϊκά κράτη, 5ος-18ος αιώνας*). Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.

Blay, M. & Νικολαΐδης, Ε. (επιμ.). (2015). *Η Ευρώπη των επιστημών*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης (ΜΙΕΤ).

Burns, E. (1983). *Ευρωπαϊκή Ιστορία. Εισαγωγή στην ιστορία και στον πολιτισμό της νεότερης Ευρώπης* (τόμος Α΄). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Παρατηρητής.

Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης (2019). *Οδηγός Σπουδών Ειδικότητας: «Λογοτεχνική Μετάφραση Κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια Κειμένων»*. Ανακτήθηκε στις 18 Ιουλίου 2022 από: https://gsvetlly.minedu.gov.gr/publications/docs2023/%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82_%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%82_%CE%9B%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%AC%CF%86%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B7_%CE%BA%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD__%CE%B4%CE%B9%CF%8C%CF%81%CE%B8%CF%89%CF%83%CE%B7_%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BC%CE%AD%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%B1_%CE%BA%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD.pdf

Γεωργουσόπουλος, Κ. (2023, Μάρτιος, 27). «Αμερικανικό θέατρο: Σαμ Σέπαρντ», *Τα Νέα*. Ανακτήθηκε από: https://www.tanea.gr/print/2023/03/27/lifearts/amerikaniko-theatro-sam-separnt/

Γραμμενίδης, Σ., Δημητρούλια, Τ., Κουρδής, Ε., Λουπάκη, Ε. & Φλώρος, Γ. (2015). *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της μετάφρασης* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/3903

Dabner, D. (2004). *Design και Layout. Δημιουργώντας με γραφικά*. Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλα.

Δαμασκηνίδης, Γ. (2023). *Κοινωνικές αντανακλάσεις στη μετάφραση* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-195

Δημαράς, Κ. Θ. (1947-1948). *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Ίκαρος.

Δημητρούλια, Τ. (2005). «Μετάφραση και κουλτούρα: η πολιτισμική στροφή στη μεταφρασεολογία και ο ρόλος των νέων τεχνολογιών», *Σύγκριση*, 16, σσ. 158-172. DOI: 10.12681/comparison.10084. Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/313252943_Metaphrase_kai_koultoura_e_politismike_strophe_ste_metaphraseologia_kai_o_rolos_ton_neon_technologion

Δημητρούλια, Τ. (2006). «Η μετάφραση την εποχή της παγκοσμιοποίησης: Διακυβεύματα για την εκπαίδευση των μεταφραστών», στο: Ταμπάκη-Ιωνά, Φ. & Γάτου, Γ. (επιμ.). (2006). *Πρακτικά Προγράμματος Πρακτικής Άσκησης Φοιτητών Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας* (21-32). Αθήνα: ΕΚΠΑ.

Δημητρούλια, Τ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση: θεωρία και πράξη* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/5252

Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ): https://www.eoppep.gr/index.php/el/

Eisenstein, E. L. (2004). *Η τυπογραφική επανάσταση στις απαρχές της νεότερης Ευρώπης* (μτφρ. Β. Τομανάς). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τυποφιλία.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκό Σύστημα Ταξινόμησης Δεξιοτήτων, Ικανοτήτων, Προσόντων και Επαγγελμάτων (ESCO). *Επάγγελμα «Μεταφραστής/στρια»*. Ανακτήθηκε στις 18 Ιουλίου 2022 από: https://esco.ec.europa.eu/el/classification/occupation_main

Gentzler, E. (2012). *Σύγχρονες θεωρίες μετάφρασης* (μτφρ. Χ. Μπακούλα). Αθήνα: Εκδόσεις Ίων.

Gombrich, E. H. (2011). *Το χρονικό της τέχνης*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης (ΜΙΕΤ).

Hawthorn, J. (2012). *Ξεκλειδώνοντας το κείμενο. Μια εισαγωγή στη θεωρία της λογοτεχνίας*. Ηράκλειο Κρήτης: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Ιωαννίδης, Γ. (2015). «Το ελληνικό θέατρο της "ρήξης": οι πρώτες προσπάθειες του νεανικού θεάτρου και του πειραματικού δραματικού λόγου κατά τη διάρκεια της Δικτατορίας και της πρώτης Μεταπολίτευσης (1967-1981)», στο: *Συνέχειες, ασυνέχειες, ρήξεις στον ελληνικό κόσμο (1204-2014): οικονομία, κοινωνία, ιστορία, λογοτεχνία, Ε΄ Ευρωπαϊκό Συνέδριο Νεοελληνικών Σπουδών της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών*, Θεσσαλονίκη, 2-5 Οκτωβρίου 2014*: Πρακτικά* (τ. 5), επιμ. Κ. Α. Δημάδης (σσ. 167-185). Αθήνα: Ευρωπαϊκή Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών.

Kandinsky, W. (1980*). Σημείο-Γραμμή-Επίπεδο. Συμβολή στην ανάλυση των ζωγραφικών στοιχείων*. Αθήνα: Εκδόσεις Δωδώνη.

Καρακάση, Α., Σπυριδοπούλου, Μ. & Κοτελίδης, Γ. (2015). *Ιστορία και θεωρία των λογοτεχνικών γενών και ειδών* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: http://hdl.handle.net/11419/1989

Καραλή, Κ. (2020, Φεβρουάριος, 2). «Οι επιμελητές βιβλίου είναι οι αφανείς ήρωες της λογοτεχνίας». Ανακτήθηκε από: https://popaganda.gr/art/o-epimelitis-stilvoni-ta-ptera-tou-demoniou/

Καράογλου, Τ. (2018, Φεβρουάριος, 2). «Γιατί μας αρέσει τόσο το αμερικανικό θέατρο;», *Αθηνόραμα*. Ανακτήθηκε από: https://www.athinorama.gr/theatre/2526472/giati_mas_aresei_toso_to_amerikaniko_theatro/

Κασίνης, Κ. Γ. (2006). *Βιβλιογραφία των ελληνικών μεταφράσεων της ξένης λογοτεχνίας, ΙΘ΄-Κ΄ αι.* (β΄ τόμος: *1801-1900*). Αθήνα: Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων.

ΚΕΔΙΒΙΜ ΕΚΠΑ. (χ.χ.). *Επιμέλεια και Διόρθωση Κειμένου. Κατεύθυνση «Δημιουργική Γραφή-Επιμέλεια Κειμένων-Λογοτεχνία». Οδηγός Σπουδών.* Πρόγραμμα Επαγγελματικής Επιμόρφωσης και Κατάρτισης (e-Learning): https://elearningekpa.gr/uploads/courses/brochures/63_epimeleia_kai_diorthosi_keimenou.pdf

Κελάνδριας, Π. (2023). *Η πράξη της μετάφρασης* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-121

King, S. (2006). *Περί συγγραφής. Το χρονικό μιας τέχνης*. Αθήνα: Εκδόσεις Bell.

Κουτσιβίτης, Β. (1994). *Θεωρία της μετάφρασης*. Αθήνα: Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις.

Κρεμμυδάς, Β. (2006). *Οικονομική ιστορία της Ευρώπης: 16ος-20ός αιώνας*. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.

Κρίτσης, Κ. (2006). «Θεατρική μετάφραση: διδασκαλία, εφαρμογή και αξιολόγηση», στο: *Πρακτικά 1ης Συνάντησης Νέων Μεταφρασεολόγων (Θεσσαλονίκη 1-3 Νοεμβρίου)*. Ανακτήθηκε από: http://www.frl.auth.gr/sites/trad_congress/PDF/Kritsis.pdf

Κυριακός, Κ. (επιμ.). (2015). «Το αρχαίο ελληνικό θέατρο και η πρόσληψή του», στο: *Πρακτικά του Δ΄ Πανελλήνιου Θεατρολογικού Συνεδρίου*. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Θεατρικών Σπουδών.

Κωνσταντόπουλος, Π. (2013). *Graphic Design*. Αθήνα: Εκδόσεις Gramma.

Lingua Greca. (n.d.). *Translation project managers & translators share many skills*. Retrieved from: https://linguagreca.com/blog/2016/03/translation-project-managers-translators-share-many-skills/

Λουπάκη, Ε. (2014). *Μετάφραση γενικών κειμένων Ι. Ενότητα 2: Τα στάδια της μετάφρασης. Οι ρόλοι του μεταφραστή*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Έκδοση: 1.0. Ανακτήθηκε από: https://opencourses.auth.gr/courses/OCRS444/

Ματθιόπουλος, Γ. (2009). *Ανθολόγιο ελληνικής τυπογραφίας. Συνοπτική ιστορία της τέχνης του έντυπου ελληνικού βιβλίου από τον 15ο έως τον 20ό αιώνα*. Ηράκλειο Κρήτης: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Morley, D. & Neilsen, P. (επιμ.). (2021). *Οδηγός δημιουργικής γραφής του Κέιμπριτζ*. Αθήνα: Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ).

Munday, J. (2004). *Μεταφραστικές σπουδές. Θεωρίες και εφαρμογές* (μτφρ. Α. Φιλιππάτος). Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.

Νταβαρίνος, Π. (1999). *Ιστορία του ελληνικού βιβλίου* (μτφρ. Μ. Παπαηλιάδη). Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.

Παριανού, Α. (2023). *Ειδική μετάφραση και διαπολιτισμική επικοινωνία* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-108

Πολίτης, Λ. (1978). *Ιστορία της νέας ελληνικής λογοτεχνίας. Συνοπτικό διάγραμμα. Βιβλιογραφία.* Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

Πολίτης, Μ. (2012). *Ζητήματα γνωσιακής προσέγγισης της διδακτικής της μετάφρασης.* Αθήνα: Εκδόσεις Ανατολικός.

«Πώς λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο οδηγός σας στα θεσμικά όργανα της ΕΕ». (2014). Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανακτήθηκε από: http://www.europarl.europa.eu/greece/resource/static/files/

Σαίξπηρ, Ο. (2012). *Ρωμαίος και Ιουλιέτα* (μτφρ. Κ. Καρθαίος). Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Σαραντάκος, Ν. (2020, Δεκέμβριος, 12). «Υπάρχει βιβλίο χωρίς τυπογραφικά λάθη;» Ανακτήθηκε από: https://sarantakos.wordpress.com/2020/12/21/υπάρχει-βιβλίο-χωρίς-τυπογραφικά-λάθ/

Seel, O. (2015). *Εισαγωγή στη γενική μετάφραση* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://hdl.handle.net/11419/2568

Σηφάκη, Ε. (2015). *Σπουδές φύλου και λογοτεχνία* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-480

Σουλιώτης, Μ. (2012). *Δημιουργική γραφή. Οδηγίες πλεύσεως*. Λευκωσία: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Steiner, G. (2004). *Μετά τη Βαβέλ. Όψεις της Γλώσσας και της Μετάφρασης* (μτφρ. Α. Μπερλής). Αθήνα: Εκδόσεις Scripta.

Συλλογικό Έργο. (1993). *Περί βιβλιοθηκών*. Αθήνα: Εκδόσεις Άγρα.

Σύλλογος Μεταφραστών-Επιμελητών-Διορθωτών (Σ.Μ.Ε.Δ.): http://www.smed.gr/2009/12/blog-post.html

Συμεωνάκη, Α. (2022). *Δημιουργική γραφή ποιητικού κειμένου. Επιστημονική θεμελίωση και εκπαιδευτική προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Thompson, J. B. (2017). *Οι έμποροι της κουλτούρας. Η εκδοτική βιομηχανία του εικοστού πρώτου αιώνα* (μτφρ. Α. Καρακατσούλη). Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Τσέχωφ, Α. (2013). *Η τέχνη της γραφής. Συμβουλές σε ένα νέο συγγραφέα*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Φραγκόπουλος, Μ. (2006). *Εισαγωγή στην ιστορία και τη θεωρία του Graphic Design*. Αθήνα: Εκδόσεις Futura Press.

Vitti, M. (2003). *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Οδυσσέας.

Χαμάλη, Μ. (2021). *Αμερικανική Δραματουργία και Ελληνική Σκηνή (1931-1965). Eugene O'Neill, Tennessee Williams, Arthur Miller*. Αθήνα: Εκδόσεις Σοκόλη.

Χατζηβασιλείου, Χ. (2020). *Σύγχρονη Βρετανική δραματουργία. Το θέατρο Στα Μούτρα (In-Yer-Face Theatre) ως ανάγνωση της κοινωνικής τοπογραφίας του 1990*. Αθήνα: Εκδόσεις Επίκεντρο.

Χατζηθεοδώρου, Ε. (2013). *Οργάνωση και ανάπτυξη της οπτικής επικοινωνίας (Διαχείριση σχεδιασμού)*. Αθήνα: Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Επικοινωνίας Μέσων και Πολιτισμού. DOI: 10.12681/eadd/38237

Χατζησαββίδης, Σ. & Χατζησαββίδου Α. (2012). *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου*. Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ». Ανακτήθηκε από: https://ebooks.edu.gr/ebooks/handle/8547/292

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Bassnett, S. (1991). *Translating for the Theatre: The Case Against Performability*, in: *TTR*, 4(1) [Languages and Cultures in Translation Theories]. Retrieved from: https://id.erudit.org/iderudit/037084ar

Dunne, K. J. & Dunne, E. S. (eds.). (2011). *Translation and Localization Project Management: The Art of the Possible*. Amsterdam: John Benjamins.

Kenny, D. (ed.). (2017). *Human Issues in Translation Technology*. London & NY: Routledge.

Kenny, D. (2022). *Machine Translation for Everyone: Empowering Users in the Age of Artificial Intelligence*. Berlin: Language Science Press.

Lagarde, A. & Michard, L. (1986). *Moyen Âge-XXe siècle*. Paris: Bordas.

Lange, A., Monticelli, D. & Rundle, C. (2024). *The Routledge Handbook of the History of Translation Studies*. London & NY: Routledge.

Loulakaki-Moore, I. (2010). *Seferis and Elytis as Translators*. Bern: PeterLang.

Nikolaou, P. & Rossi, C. (2022). «Translating Poetry», in: Malmkjær, K. (ed.). *The Cambridge Handbook of Translation* (pp. 480-498). Cambridge: Cambridge University Press. DOI: https://doi.org/10.1017/9781108616119.025

Robinson, D. (2002). *Western Translation Theory: From Herodotus to Nietzsche*. Manchester: St. Jerome Publishing.

Roboly, D. (2009). *Panorama de la littérature française: du Moyen Âge au XX siècle*. Athènes: Éditions Roboly.

Rose, M. G. (1997). *Translation and Literary Criticism*. Manchester: St. Jerome.

Senelick, L. (ed.). (2010). *The American Stage: Writing on Theater from Washington Irving to Tony Kushner*. NY: Library of America.

Serafin, S. R. & Bendixen, A. (2005). *The Continuum Encyclopedia of American Literature*. London & NY: Continuum.

Sidiropoulou, M. (2013). *Translating Identities on Stage and Screen: Pragmatic Perspectives and Discoursal Tendencies*. Newcastle-upon-Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Simon, S. (1996). *Gender in Translation*. London & NY: Routledge.

Sin-wai, C. (ed.). (2015). *The Routledge Encyclopedia of Translation Technology*. London & NY: Routledge.

Venuti, L. (ed.). (2004). *The Translation Studies Reader* (4th edition). London & NY: Routledge.

Β | Βιβλιογραφικές αναφορές σχετικές με τη μεθοδολογία ανάπτυξης των εκπαιδευτικών εγχειριδίων

Βαρβιτσιώτη, Ρ., Γούλας, Χρ., Θεοδωρή, Ελ., Καρατράσογλου, Ι., Μαρκίδης, Κ., Μπαμπανέλου, Δ. & Νάτσης, Π. (2022). *Πρότυπος Οδηγός Κατάρτισης*. Αθήνα: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.

Βαρβιτσιώτη, Ρ., Θεοδωρή, Ελ., Μαρκίδης, Κ. & Μπαμπανέλου, Δ. (2023). *Ανάπτυξη οριζόντιας εκπαιδευτικής μεθοδολογίας/Εκπαιδευτικός σχεδιασμός στο πεδίο της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης*. Αθήνα: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.

Βαρβιτσιώτη, Ρ., Θεοδωρή, Ελ., Μαρκίδης, Κ. & Μπαμπανέλου, Δ. (2023). *Πρότυπο Εκπαιδευτικό Εγχειρίδιο*. Αθήνα: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.

Βαρβιτσιώτη, Ρ., Θεοδωρή, Ελ., Μαρκίδης, Κ. & Μπαμπανέλου, Δ. (2023). *Πρότυπη Τράπεζα Θεμάτων*. Αθήνα: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.

Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης. Τμήμα Σπουδών, Προγραμμάτων και Οργάνωσης Επαγγελματικής Κατάρτισης. (2020). *Οδηγοί σπουδών ειδικοτήτων ΙΕΚ του Ν. 4186/2013*. Ανακτήθηκε στις 5 Μαρτίου 2026 από: https://gsvetlly.minedu.gov.gr/sxoles-anoteris-epaggelmatikis-katartisis-s-a-e-k/odigoi-katartisis-spoudon

Γούλας, Χ. & Λιντζέρης, Π. (2017). *Διά Βίου Μάθηση, Επαγγελματική Κατάρτιση, Απασχόληση και Οικονομία: Νέα Δεδομένα, Προτεραιότητες και Προκλήσεις*. Αθήνα: ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ, ΙΝΕ/ΓΣΕΕ.

Γούλας, Χ., Μαρκίδης, Κ. & Μπαμπανέλου, Δ. (2021). *Πρότυπο ανάπτυξης εκπαιδευτικών υλικών του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ* [Εσωτερική έκδοση]. Αθήνα: Ινστιτούτο Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας.

Δημουλάς, Κ., Βαρβιτσιώτη, Ρ. & Σπηλιώτη, Χ. (2007). *Οδηγός Ανάπτυξης Επαγγελματικών Περιγραμμάτων*. Αθήνα: ΓΣΕΕ, ΣΕΒ, ΓΣΕΒΕΕ, ΕΣΕΕ.

ΙΝΕ/ΓΣΕΕ. (2021). *Νέα βίντεο παρουσίασης επαγγελμάτων* [Video]. Ανακτήθηκε από: https://oasi.inegsee.gr/

Καραλής, Θ., Καρατράσογλου, Ι., Μαρκίδης, Κ., Βαρβιτσιώτη, Ρ., Νάτσης, Π. & Παπαευσταθίου, Κ. (2021). *Μεθοδολογικές προσεγγίσεις ανάπτυξης επαγγελματικών περιγραμμάτων και πλαισίων εκπαιδευτικών προδιαγραφών προγραμμάτων*. Αθήνα: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ. Ανακτήθηκε στις 15 Μαρτίου 2022 από: https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2021/07/Me8odologia_EP_Ebook.pdf

Λευθεριώτου, Π. (χ.χ.). *Η Εκπαιδευτική Διεργασία στην Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Cedefop. (2014). *Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση στη Ελλάδα: Συνοπτική Περιγραφή*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Cedefop. (2014). *Terminology of European Education and Training Policy: A Selection of 130 Key Terms* (2nd edition). Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Cedefop. (2018). *Skills forecast, trends and challenges to 2030*. DOI: 10.2801/4492TI-RF-18-002-EN-NISBN: 978-92-896-2712-218/12/2018.

Kopnov, V. A., Shmurygina, O., Shchipanova, D., Dremina, M. A., Papaloizou, L., Orphanidou, Y. & Morevs, P. (2018). "Functional Analysis and Functional Maps of Qualifications in ECVET Context", in: *The Education and Science Journal*, 20(6), pp. 90-117. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/326242379_Functional_Analysis_and_Functional_Maps_of_Qualifications_in_ECVET_Context

Mansfield, B. & Schmidt, H. (2001). *Linking Vocational Education and Training Standards and Employment Requirements: An International Manual*. European Training Foundation. Retrieved June, 9, 2020, from: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/m/C12578310056925BC12571FE00473D6B_NOTE6UAEET.pdf

Μπουραντάς, Δ. Κ. (2002). *Μάνατζμεντ, θεωρητικό υπόβαθρο, σύγχρονες πρακτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου.

Psifidou, I. (2009). "What learning outcome based curricula imply for teachers and trainers", in: *7th International Conference "Comparative Education and Teacher Training"* (June 29-July 3, 2009), vol. 7, pp. 183-188. Sofia, Bulgaria: Bureau for Educational Services.

Γ | Σχετική εθνική νομοθεσία

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. *Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις βασικές ικανότητες της διά βίου μάθησης (2006/962/ΕΚ)*. Ανακτήθηκε στις 20 Ιουλίου 2026 από: https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2006/962/oj

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. *Σύσταση του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 2018 σχετικά με τις βασικές ικανότητες της διά βίου μάθησης (2018/C 189/01)*. Ανακτήθηκε στις 20 Ιουλίου 2026 από: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=PL

Νόμος υπ' αρ. 4763/2020 «Εθνικό σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/958 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2018 σχετικά με τον έλεγχο αναλογικότητας πριν από τη θέσπιση νέας νομοθετικής κατοχύρωσης των επαγγελμάτων (ΕΕ L 173), κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για το Ελληνογερμανικό Ίδρυμα Νεολαίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 254/Α/21-12-2020).

Υπ' αρ. ΦΒ7/108652/Κ3 Απόφαση Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων – Παιδείας και Θρησκευμάτων – Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων «Πλαίσιο Ποιότητας Μαθητείας» (ΦΕΚ 4146/Β/9-9-2021).

Υπ' αρ. Κ5/97484 Απόφαση Υπουργών Οικονομικών – Ανάπτυξης και Επενδύσεων – Παιδείας και Θρησκευμάτων – Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων – Υγείας «Πρακτική άσκηση σπουδαστών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων» (ΦΕΚ 3938/Β/26-8-2021).

Υπ' αρ. Κ1/118932/2017 Απόφαση Υπουργών Οικονομίας και Ανάπτυξης – Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων – Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Υγείας «Ρύθμιση θεμάτων επιδότησης και ασφάλισης της Μαθητείας των σπουδαστών των δημόσιων και ιδιωτικών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) και Σχολών Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ)» (ΦΕΚ 2440/Β/18-7-2017).

Υπ' αρ. Κ1/54877/2017 Απόφαση Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων «Τροποποίηση του Κανονισμού λειτουργίας Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) που υπάγονται στη Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης (ΓΓΔΒΜ)» (ΦΕΚ 1245/Β/11-4-2017).

Υπ' αρ. 5954/2014 Απόφαση Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Κανονισμός Λειτουργίας Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) που υπάγονται στη Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης (ΓΓΔΒΜ)» (ΦΕΚ 1807/Β/2-7-2014).

Υπ' αρ. 110998/2006 Απόφαση Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών – Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας «Πιστοποίηση Επαγγελματικών Περιγραμμάτων» (ΦΕΚ 566/Β/8-5-2006).

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΩΝ

Συντακτική ομάδα
Ρένα Βαρβιτσιώτη
Ελένη Θεοδωρή
Κωνσταντίνος Μαρκίδης
Δέσποινα Μπαμπανέλου

Επιμέλεια σύνταξης
Δέσποινα Μπαμπανέλου

Το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο συντάχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης με τίτλο «Διαμόρφωση οδηγών κατάρτισης και εκπαιδευτικών εγχειριδίων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ)» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5069281 μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020» που συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο-Ε.Κ.Τ.).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ 2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη